

Қазақстан Республикасының Қоғамдық даму министрлігі
«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы

**«Мемлекеттік жастар саясатының
жағдайы: қажеттіліктер мен
әлеуметтік тәжірибелер»**

**Әлеуметтік зерттеу нәтижелері
бойынша аналитикалық есеп**

Астана, 2018

Мемлекеттік жастар саясатының жағдайы: қажеттіліктер мен әлеуметтік тәжірибелер / Аюпова Р.Р., Кәрімова Ж.К., Қалдыбаева О.В., Алинова З.Т. – Астана: «Жастар» ҒЗО, 2018. – 101 б.

© «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы, 2018

МАЗМҰНЫ

1 бөлім. Әлеуметтік зерттеу бағдарламасы	5
1.1 Бағдарламаның әдіснамалық бөлімі	5
1.1.1 Түйткілді жағдай сипаттамасы.....	5
1.1.2 Зерттеу мақсаты және міндеттері.....	6
1.1.3 Зерттеу нысаны және пәні	7
1.1.4 Негізгі ұғымдарды талдап түсіндіру.....	7
1.1.5 Зерттеу болжамы.....	8
1.2 Бағдарламаның әдістемелік бөлімі	8
1.2.1 Іріктеу көлемін анықтау.....	8
1.2.2 Алғашқы әлеуметтік ақпаратты жинау әдісі.....	10
1.2.3 Инструментарий құрылымы.....	11
1.2.4 Ақпаратты өңдеу әдістемесі	11
1.2.5 Ақпаратты талдау әдісі.....	12
2 бөлім. Жастардың әлеуметтік ахуалы	13
2.1 Қазіргі жастардың көңіл-күйі және өмірге қанағаттануы	13
2.2 Өмірлік жағдайдың өзгеруі: жастардың бағдарлары	20
2.3 Жастардың құндылық көзқарастары және бағдарлары.....	23
Тарау бойынша қорытынды және нұсқаулар.....	26
3 бөлім. Жастардың өзекті мәселелері	28
3.1 Қазіргі қазақстандық жастардың негізгі мәселелері.....	28
3.2 Жастардың әлеуметтік белсенділігі.....	30
Тарау бойынша қорытынды және нұсқаулар.....	36
4 бөлім. Мемлекеттік жастар саясатын бағалау	38
4.1 Мемлекеттік жастар саясаты туралы ақпараттан хабардарлық.....	38
4.2 Жастармен жұмыс бойынша ұйымдар мен жастар ұйымдары туралы ақпараттан хабардарлық.....	41
4.3 Мемлекеттік жастар саясатына қанағаттану.....	43
Тарау бойынша қорытынды және нұсқаулар.....	46
5 бөлім. Жастардың қоныс аударуға ниеттілігі	48
Тарау бойынша қорытынды және нұсқаулар.....	51
6 бөлім. Жас отбасы	52
6.1 «Жас отбасы» ұғымы және отбасының рөлі.....	52
6.2 Жастар арасындағы ажырасу.....	56
6.3 Жас отбасылар мәселелері.....	57

Тарау бойынша қорытынды және нұсқаулар.....	59
7 бөлім. Жастар кәсіпкерлігін дамыту	60
7.1 Жастардың кәсіпкерлік қызметпен айналысуға дайындығы	60
7.2 Жас кәсіпкерлерді қолдау	63
7.3 Шығармашыл жастарды дамыту	66
Тарау бойынша қорытынды және нұсқаулар.....	67
Қорытынды.....	69
Қосымшалар	70

1 бөлім. Әлеуметтік зерттеу бағдарламасы

1.1 Бағдарламаның әдіснамалық бөлімі

1.1.1 Түйткілді жағдай сипаттамасы

Жастардың әлеуметтік қатынастардағы, материалдық және рухани игіліктерді өндірудегі атқаратын рөлі зор. Тәжірибе көрсетіп отырғандай, қоғамдағы жастардың орны және олардың әлеуметтік ортаны дамытуға қатысу дәрежесі мемлекетке, сонымен қатар жастардың белсенді өмірлік ұстанымдарына тәуелді болады.

Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитетінің соңғы деректеріне сәйкес (2017 жылғы «Қазақстан жастары» статистикалық жинағы), қазақстандық жастар – 14-29 жас аралығындағы 3 994 393 жас адам – мемлекет халқының 22,3 % құрайды.

Елімізде мемлекет пен жастар арасындағы қатынас саласын «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясаты туралы» Заң реттейді. Мұнда жастарды мемлекеттік қолдаудың мақсаты, міндеттері, бағыттары, сонымен қатар, механизмдері, жастардың әлеуметтік және саяси құқықтары анықталған. Бұдан басқа, мемлекетте Үкіметтің 2013 жылғы 27 ақпанындағы № 191 бұйрығымен бекітілген Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясатының 2020 жылға дейінгі тұжырымдамасы «Қазақстан 2020: болашаққа жол» жүзеге асырылады.

Мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыруда маңызды рөлді оның институционалдық негізі – мемлекеттік жастар саясаты мәселелері бойынша уәкілетті орган (Қазақстан Республикасының Қоғамдық даму министрлігі), аймақтардағы жастар саясаты мәселелері басқармалары, орталық және жергілікті атқарушы органдар жанындағы консультациялық-кеңесші органдары (Қазақстан Республикасының Президенті жанындағы жастар саясаты кеңесі, республикалық деңгейдегі жастар ұйымдарын дамыту бойынша үйлестіру кеңесі және барлық деңгейлердегі әкімшіліктер жанындағы жастар істері жөніндегі кеңестер), халықаралық консультациялық-кеңесші органдары (Шанхай ынтымақтастық ұйымының Жастар кеңесі, Тәуелсіз мемлекеттер достастығына мүше-мемлекеттердің жастар істері жөніндегі кеңестері т.б.), халықаралық ұйымдар, үкіметтік емес жастар ұйымдары, жастар ресурстық орталықтары, жастардың өзін-өзі басқару органдары атқарады.

Жастар ұйымдарының саны артып келеді, жастар арасындағы біртұтастық және азаматтық белсенділік те жоғарылап отыр. «Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты, «Жасыл Ел» жастар еңбек

отрядтары, Қазақстан Жастары конгресі, «Жас Ұлан» бірыңғай балалар-жасөспірімдер ұйымы, «Жарасым» РЖҰ, «Жаңғыру жолы» ҚХА республикалық жастар қозғалысы секілді ұйымдардың белсенділігі мен өнімді қызметін ерекше атап өту керек.

Еліміздің президенті Н.Ә. Назарбаев ел жастары туралы жиі сөз қозғап, Қазақстанның болашағы үшін жастардың атқаратын рөлін ерекше атап, қазақстандық жастардың жауапкершілігі мен азаматтық позициясын тәрбиелеудің маңыздылығын баса айтады. Өз кезегінде, мемлекет жастардың сәтті әлеуметтенуіне, олардың шығармашылық және кәсіби әлеуетін жүзеге асыруға, жастардың әл-ауқат деңгейін арттыруға және т.б. жағдай жасауға тырысады.

Жастарды әлеуметтік-экономикалық үдерістерге тиімді кіріктіру үшін жастар саясаты мәселелерін әрі қарай кешенді зерттеп, жастар саясатының жүзеге асырылуын мониторингілеу және жастармен жұмыс істейтін мамандардың біліктілігін жүйелі негізде арттыру қажет.

Мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асырудың тиімділігін қамтамасыз ету міндеті оның жағдайын жастар көзқарасы тұрғысынан мониторингілеуді талап етеді. Жастардың жүзеге асырылып отырған жастар саясатына қатысты бағасын анықтау оны жүзеге асыру механизмдерін үйлестіруге, қабылданатын басқарушылық шешімдердің жоғары тиімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

1.1.2 Зерттеу мақсаты және міндеттері

Зерттеу мақсаты мемлекеттік жастар саясатының жағдайын талдау, оның даму перспективасын анықтау, сонымен қатар, жастардың әлеуметтік ахуалын зерттеу болып табылады.

Қойылған мақсатқа қол жеткізу үшін келесі зерттеу міндеттері анықталған:

- Қазақстан аймақтарындағы жастардың әлеуметтік ахуалын зерттеу;
- жастардың құндылық көзқарастары мен бағдарларын анықтау;
- жастардың қоныс аударуға ниеттілігін зерттеу;
- жастардың өзекті әлеуметтік мәселелерін зерттеу;
- жастардың қажеттіліктері мен мүдделерін анықтау;
- жастардың азаматтық белсенділіктің әр алуан формаларына, әлеуметтік тәжірибеге қатынасын зерттеу;
- жастардың жүзеге асырылып отырған мемлекеттік жастар саясатына қатынасын анықтау, оның тиімділігі мен даму перспективаларымен қанағаттану деңгейін бағалау;
- мемлекеттік жастар саясатының негізгі міндеттері мен даму перспективасын анықтау;
- жастар кәсіпкерлігінің даму деңгейін бағалау;

- жастардың жастар кәсіпкерлігін қолдау шаралары мен бағдарламалары туралы ақпараттан хабардарлығын бағалау;
- мүдделі органдар мен ұйымдар үшін мемлекеттік жастар саясатын әрі қарай жетілдіру бойынша нұсқаулар әзірлеу.

1.1.3 Зерттеу нысаны және пәні

Зерттеу нысаны – жастардың мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыру барысы мен оның даму перспективасы туралы пікірі. Жастар – бұл Қазақстан Республикасының 14-29 жас аралығындағы тиісті әлеуметтік-демографиялық және аумақтық сипаттамаларға сәйкес таңдалған халқы.

Зерттеу пәні – Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асырудың тиімділігі және оның қазақстандық жастардың дамуына ықпалы.

1.1.4 Негізгі ұғымдарды талдап түсіндіру

Жастар – Қазақстан Республикасының он төрт жастан бастап жиырма тоғыз жас аралығындағы азаматтары. Жастар – бұл қоғамдағы өзінің дәрежесімен: балалықтан және жасөспірім шақтан әлеуметтік жауапкершілікке ауысуымен және жас шеңберімен ерекшеленетін айрықша әлеуметтік топ. Кейбір ғалымдар жастарды қоғам жеңілдіктер беретін, дамуына жағдай жасайтын, алайда қоғам өмірінің белгілі бір салаларына белсене қатысуына шектеу қоятын әлеуметтік топ ретінде түсінеді.

Мемлекеттік жастар саясаты – мемлекет жүзеге асыратын және жастарды қолдау мен дамытуға бағытталған әлеуметтік-экономикалық, ұйымдастырушылық және құқықтық шаралар жүйесі. Қазақстан Республикасындағы мемлекет пен жастар қатынасы саласын реттейтін негізгі нормативті құқықтық құжат 2015 жылдың 9 ақпанындағы «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» Заң болып табылады. Мұнда оның мақсаты, міндеттері, бағыттары, сонымен қатар, жастарды мемлекеттік қолдау механизмдері, жастардың әлеуметтік және саяси құқықтары анықталған.

Әлеуметтік қажеттілік – әлеуметтік субъектінің тіршілік әрекетінің қандай да бір жеткіліксіздігі жағдайында қызметтің бастапқы қозғаушы күші, оның қандай да бір қажеттілігін білдіру формасы.

Әлеуметтік ахуал – бұл әлеуметтік топ өкілдерінің өзінің қоғамдағы орнын, әлеуметтік-экономикалық және рухани қажеттіліктері мен мүдделерінің қанағаттануын бағалауының эмоциялық аспектісі. Әлеуметтік ахуалдан топтағы қоғамдық көңіл күйдің жалпы қалпы (экономикалық, саяси, идеологиялық, ұлттық көзқарас және пайымдау

т.б.) байқалады. Әлеуметтік ахуал әлеуметтік салыстыру, өз қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін әлеуметтік мүмкіндіктері мен сыйақыларын салыстыру, мүдделерін басқа адамдардың теңдес мүмкіндіктері (шарттары) арқылы қанағаттандыру мүмкіндігін қарастыру үдерісінде қалыптасады.

Әлеуметтік тәжірибе жастар үшін жастардың мүдделері мен құқықтарын жүзеге асыруға бағытталған амалдар мен әдеттегі әрекет тәсілдерінің жиынтығы түрінде болады, олар қоғамда қабылданған күнделікті тіршіліктегі шешімдерге, қабылданған шешімдер үшін жауапкершілікке және әлеуметтік ортасына демократиялық әдіспен ықпал ету құқығына негізделеді.

Құндылық бағдарлар – адам санасындағы құндылықтар көрінісі, олар жалпы дүниетанымдық бағдар және маңызды өмірлік мақсаттары ретінде қабылданады.

Жастардың қоныс аудару ниеті. Халықтың көші-қон феномені күрделі және көп қырлы болып табылады. «Көші-қон» терминін талдап түсіндіргенде, ең алдымен оның теориялық және практикалық алғышарттарын, олардың әлеуметтік, саяси, экономикалық үдерістерге ықпалын және қоғам өміріндегі құбылыстарға әсерін негіздейді. Ғылыми әдебиеттерде көші-қон ретінде халықтың аумақтық қоныс аударуының тұрақты тұрғылықты орнын (елді мекенін) өзгертумен байланысты күрделі әлеуметтік-демографиялық үдерісін түсінеді, ол экономикалық құрылымның өзгеруімен және өндірістік күштердің орын ауыстыруымен, халықтың әлеуметтік және еңбек мобильділігінің артуымен байланысты болады.

1.1.5 Зерттеу болжамы

Мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыру жаңа деңгейге ауысып отыр. Жастар арасында жастар саясатын жүзеге асыру шеңберінде жүргізілетін жұмыстар туралы ақпараттан хабардарлық артып және аталған саясаттың тиімділігін бағалау артып отыр.

Қазақстанның жастары белсенді өмірлік ұстанымын және оптимизмін байқатып келеді. Жас адамдардың осындай белсенділігін үйлестіріп, жастардың энергиясын конструктивті арнаға бағыттау қажет.

Мемлекеттік жастар саясатының шеңберінде жүзеге асырылатын жұмыстарды ақпараттық қолдау қажет, себебі жастар бағдарламалар мен жобаларға қатысуға дайын болады, дегенмен, олардың бар екендігі туралы білмейді немесе қатысу тәсілдері туралы мәліметі аз болады.

1.2 Бағдарламаның әдістемелік бөлімі

1.2.1 Іріктеу көлемін анықтау

Іріктемелі жиынтық көлемі 2 000 респондентті құрап отыр. Әлеуметтік зерттеуді жүргізу аумағы Қазақстанның барлық аймақтарын – республикалық маңызы бар Астана, Алматы және Шымкент қалаларын, 14 облыс орталықтарын және ауылды елді мекендерді қамтиды. Зерттеуде стратификациялық көп сатылы іріктеу қолданылған. Бастапқыда облыстар мен республикалық маңызы бар қалалар халқының санынан 17 аймақ бойынша іріктеу көлемі анықталған. Одан әрі қарай әрбір облыс бойынша қалалық және ауылдық іріктеу көлемдері есептелген.

1 кесте. Жоба бойынша іріктеу жиынтығы, адам

	Жалпы халық			Қала халқы			Ауыл халқы		
	Жалпы	Ер адамдар	Әйел адамдар	Жалпы	Ер адамдар	Әйел адамдар	Жалпы	Ер адамдар	Әйел адамдар
Қазақстан Республикасы	2000	1013	987	1131	553	578	869	446	423
Ақмола облысы	76	40	36	34	17	17	42	23	19
Ақтөбе облысы	98	61	37	61	31	30	37	19	18
Алматы облысы	209	109	100	45	22	23	164	86	78
Атырау облысы	69	36	33	31	15	16	38	20	18
Батыс Қазақстан облысы	70	36	34	35	18	17	35	18	17
Жамбыл облысы	123	63	60	47	25	22	76	38	38
Қарағанды облысы	144	74	70	113	55	58	31	16	15
Қостанай облысы	91	46	45	47	23	24	44	24	20
Қызылорда облысы	91	47	44	38	19	19	53	27	26
Маңғыстау облысы	75	38	37	28	14	14	47	24	23
Павлодар облысы	74	38	36	51	25	26	23	12	11
Солтүстік Қазақстан облысы	53	28	25	24	10	14	29	15	14
Шығыс Қазақстан облысы	136	70	66	85	42	43	51	27	24
Түркістан облысы	242	127	115	42	20	22	200	107	93
Шымкент қ.	114	56	58	114	56	58	-	-	-
Астана қ.	116	56	61	116	53	63	-	-	-
Алматы қ.	218	101	117	218	103	115	-	-	-

* Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитетінің 2018 жылғы 1 қаңтардағы деректері бойынша

Аталған зерттеуде бақылау бірліктерін іріктеу бірнеше кезеңде жүзеге асырылған: іріктеудің ықтималдық дизайны қолданылған. Ықтималдық дизайны әрбір адамның (14-29 жас аралығында) талдауға алыну ықтималдығына тең болатындай етіп жасалған. Стратификациялық көп сатылы іріктеу пайдаланылған. Негізгі страттары келесілер болған:

1 саты. Облыстар бойынша іріктеу – облыстар және республикалық маңызы бар қалалардың 14-29 жастағы халық санына байланысты іріктеу көлемі Астана, Алматы, Шымкент қалалары және 14 облыс орталығы бойынша анықталған.

2 саты. Қала-ауыл ұстанымы бойынша іріктеу – әр облыста қалада және ауылда іріктеу көлемі анықталған.

3 саты. Бастапқы нүктесін іріктеу – әрбір елді мекен шегінде кездейсоқ түрде маршруттың бастапқы нүктелері мен респонденттер саны анықталған.

4 саты. Үй шаруашылығын іріктеу – бастапқы нүкте маршруты бойынша «сол қол» ережесіне сәйкес үй шаруашылықтары анықталған.

5 саты. Респонденттерді квоталарға сәйкес іріктеу – әрбір жеке алынған үй шаруашылығында респонденттер екі белгісі – жасы және жынысы – бойынша таңдалған, жас-жыныс квотасы бойынша респонденттердің жасы 14-тен төмен және 29-дан жоғары болмауы керек, сонымен қатар, жынысы бойынша репрезентативті сипатта болуы керек (сауалнамаға қатысатын ер адамдар және әйел адамдар саны ҚР ҰЭМ Статистика комитетінің деректеріне сәйкес әр облыс және қала мен ауыл бойынша).

Іріктеу репрезентативті болып табылады, яғни белгіленген параметрлер бойынша респонденттер құрамы негізгі жиынтықтағы пропорцияларға жуықтайды (2018 жылдың басындағы ҚР ҰЭМ Статистика комитетінің деректеріне сәйкес). Бұл жағдайда іріктеудің орташа сипаттамаларының ауытқуы жалпы жиынтық бойынша $\pm 3,5\%$ аспайды.

1.2.2 Алғашқы әлеуметтік ақпаратты жинау әдісі

Ақпаратты жинақтау әдісі 14-29 жас аралығындағы жастардан «face-to-face» жаппай сауалнама алу болып табылады. Аталған әдіс Қазақстандағы жастар арасындағы жағдай туралы дұрыс ақпарат алуға және жас қазақстандықтардың әлеуметтік тәжірибесі мен негізгі қажеттіліктерін анықтауға мүмкіндік береді.

Жаппай сауалнама шеңберінде ақпаратты жинау респонденттердің тұрғылықты орны бойынша (пәтердегі сауалнама), сирек оқу/жұмыс/жұмыспен қамту орталығы бойынша (жедел іздестіру және

мақсатты топқа қол жеткізу үшін) жүзеге асырылады. Таңдалған әдіс ағымдағы зерттеу мақсатына және міндеттеріне сәйкес келеді.

1.2.3 Инструментарий құрылымы

Деректерді жинау әдістемесі – логикалық құрылымдық сауалнама – әлеуметтанулық зерттеу сауалнамасы – бастапқы ақпаратты жинау құралы, белгілі бір ережелерге сәйкес тұжырымдалған және байланысқан мәселелер жиынтығы бар қайталанатын құжат. Әлеуметтік сауалнаманың қасиеттері мен сапасы, оның ауқымы, құрылымы, сұрақтардың ерекшелігі тығыз байланысты және осы құрал қолданылатын сауалнама түріне (бұқаралық), сондай-ақ зерттеу объектісінің ерекшеліктеріне байланысты болып келеді.

Әлеуметтік сауалнама құрылымы үш блоктан тұрады: 1) анықтаманы қамтитын кіріспе, зерттеу туралы респонденттің ақпараты және т.б.; 2) зерттелетін мәселе бойынша сұрақтар жиынтығынан тұратын негізгі бөлім. Бұл блокта зерттелетін мәселенің түрлі аспектілеріне немесе нақты тақырыптарға арналған бірнеше бөлімше болуы мүмкін; 3) респонденттің жынысы, жасы, білім деңгейі, кірісі және т.б. сияқты сипаттамалары туралы сұрақтар жиынтығы бар әлеуметтік-демографиялық блок.

Сауалнама сапасын бағалау үшін сынама зерттеу жүргізілді және оның барысында сауалнама мазмұны тексеріліп, сұрақтар мен жауап нұсқаларының реттілігі т.б. анықталды. Сынама сауалнама микро іріктеме негізінде (10 адамға дейін) респонденттердің жауаптары, сұрақтардың мазмұны, олардың ұғыну және қабылдаудағы реакциясы, сондай-ақ зерттеуге жұмсалған уақытты тіркеу арқылы өткізілді. Осының бәрі құралдың кемшіліктерін анықтап, түзеуге және құралды бұқаралық сұрауға бейімдеуге кемшіліктер мүмкіндік берді.

Сауалнама тілі: респонденттің таңдауына байланысты қазақ немесе орыс тілдері.

Зерттеудің далалық кезеңінен алынған ақпарат жинағы әлеуметтік-демографиялық параметрлерге сәйкес таңдалған арнайы дайындалған интервьюерлермен жүргізілді. Сұхбаттасушылар сауалнаманың аяқталуын тікелей әрбір респондентке сұхбат кезінде жеткізді.

1.2.4 Ақпаратты өңдеу әдістемесі

Зерттеудің далалық кезеңін өткізуден кейін «Жастар» ҒЗО қызметкерлері сұхбат алушылардың жұмысын бақылаудан өткізді (телефонмен 100 % тексеру және далалық 30 % бақылау), сондай-ақ кодтау, деректерді енгізу және өңдеуді жүзеге асырды. Далалық мониторингті жасауға қажетті барлық құжаттар (сауалнамалар, маршрут

тізімдер, кестелер мен корреляциялар) «Жастар» ҒЗО-мен Тапсырыс берушінің талабы бойынша сақталуда және қажет уақытта ұсынылуға әзір.

Бастапқы деректерді енгізу, өңдеу, сондай-ақ, бір өлшемді, екі өлшемді кестелерді шығару, корреляциялық талдау компьютерлік бағдарлама SPSS-тің лицензиялық 21-нұсқасы арқылы орындалды.

1.2.5 Ақпаратты талдау әдісі

Әлеуметтік ақпаратты алғашқы талдаудың негізгі әдістері:

- 1) деректерді бір өлшемді талдау;
- 2) деректерді екі өлшемді талдау;
- 3) арақатынастылық талдау.

Зерттеу мерзімі: маусым-тамыз, 2018 жыл.

Зерттеу нәтижелері бойынша аналитикалық баяндама (есеп) «Жастар» ҒЗО-мен жасалған келісім-шартта белгіленген тәртіпте және мерзімде дайындады.

Зерттеу нәтижелері бойынша осы есеп келесілерді анықтайды: проблема, нәтижелер, қорытындылар, ұсыныстар. Баяндама аналитикалық есепті немесе социологиялық зерттеулер туралы есепті жазудың негізгі және формалды талаптарына сәйкес келеді. Есеп зерттеу бағдарламасы, құралдар, кестелер мен графиктерді қамтиды.

2 бөлім. Қазақстандық жастардың әлеуметтік ахуалы

Мәселе.

Жастардың әлеуметтік ахуалы жастардың қазақстандық қоғамда орын алып отырған қоғамдық өзгерістерге әлеуметтік бейімделуінің көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Әрдайым өзгеретін әлемде әртүрлі әлеуметтік процестердің жастардың адаптивті модельдерінің қалыптасуына әсерін бейімделу контекстінде және жастардың жағдайы тұрғысынан зертеу / өлшеу өте маңызды.

Әлеуметтанушылардың айтуынша, әл-ауқат әлеуметтік категория және адамның өз өмірінің әртүрлі қырларымен, әр салаларындағы жетістіктерімен, қоршаған ортаның жайлылығымен және т.б. қанағаттануының көрсеткіші болуы мүмкін.

2.1 Жастардың көңіл күйі және өмірге қанағаттануы

Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай жастардың абсолютті көпшілігі, атап айтқанда 88,6 % өз өміріне толықтай қанағаттанады. Оның ішінде, 51,2 % «толық қанағаттанады» және 37,4 % «біршама қанағаттанады». Өзінің өмірге көңілі толмайтынын сауалнамаға қатысушылардың 9,3% айтқан, оның ішінде: 7,4 % «біршама қанағаттанбайды» және 1,9 % «толықтай қанағаттанбайды». Жалпы алғанда жастардың өмірге қанағаттануы соңғы үш жылда бір деңгейде қалып отырғанын және 88,9 % құрайтынын айта кету керек (2016-2018 жж. «толық қанағаттанамын» және «біршама қанағаттанамын» жауап нұсқаларының қосындысы (1 диаграмма).

Жас топтары бойынша өмірге қанағаттанушылық төмендегідей. Мәселен, респонденттердің жастары кішірек болса, онда адамның өміріне деген қанағаттануы жиі кездеседі. Ал жас шамасы неғұрлым жоғары болса, өз өміріне қанағаттанбау деңгейі соншалықты жоғары (2-кесте) келеді.

2 кесте

«Сіз өз өміріңізге қанағаттанасыз ба?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%, жас топтары тұрғысында)

	14-18 жас	19-23 жас	24-29 жас
Толық қанағаттанамын	58,5	52,4	45,1
Біршама қанағаттанамын	31,0	36,0	43,0
Біршама қанағаттанбаймын	5,3	7,5	8,7
Толық қанағаттанбаймын	2,1	2,0	1,7
Жауап беруге қиналамын	3,1	2,2	1,5

¹ ЩербакOVA В.П. Социальное самочувствие молодежи – интегральный показатель ее адаптации к общественным переменам // Известия ТулГУ. Гуманитарные науки. 2011. №3-1.

1 диаграмма

«Сіз өз өміріңізге қанағаттанасыз ба?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)
2016-2018 жылдар

Қазақстанның облыстары бойынша өмірге қанағаттану деңгейін зерттеу келесідей нәтиже берді. «Толық қанағаттанамын» және «Біршама қанағаттанамын» жауаптарының жиынтық көрсеткіші өз өміріне қанағаттанатын жастардың көпшілігі Солтүстік Қазақстан (96,3 %), Ақтөбе (94,9 %), Ақмола (94,7 %) және Атырау (94,2 %) облыстарында тұратынын көрсетіп отыр. Аталған облыстарда жастардың өмірге қанағаттану деңгейі орташа республикалық көрсеткіштен (88,8 %) жоғары.

Өмірге қанағаттанудың біршама төменірек көрсеткішін Батыс Қазақстан (75,8 %), Шығыс Қазақстан (80,2 %) және Маңғыстау (84 %) облыстарының жастары көрсетіп отыр – мұнда «Мүлдем қанағаттанбаймын» және «Біршама қанағаттанбаймын» деген жауап нұсқаларының жиынтық көрсеткіші жоғары болып отыр. Айта кететін жайт, аталған облыстарда көрсеткіш дегенмен 50 % шектен жоғары.

Астаналық жастардың өмірге қанағаттануы 89,8 % құрайды, бұл республикалық көрсеткіштен аздап жоғары (3 кесте).

3 кесте

«Сіз өз өміріңізге қанағаттанасыз ба?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%),
облыстар тұрғысында)

АЙМАҚТАР	Толық қанағаттанамын	Біршама қанағаттанамын	Біршама қанағаттанбаймын	Толық қанағаттанбаймын	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	32,9	61,8	5,3	0,0	0,0
Ақтөбе облысы	62,2	32,7	5,1	0,0	0,0

Алматы облысы	57,4	33,0	8,6	0,5	0,5
Атырау облысы	59,4	34,8	2,9	2,9	0,0
Шығыс Қазақстан облысы	51,5	28,7	13,2	5,9	0,7
Жамбыл облысы	70,7	22,8	2,4	0,8	3,3
Батыс Қазақстан облысы	32,9	42,9	15,7	2,9	5,7
Қарағанды облысы	46,5	45,1	4,9	0,7	2,8
Қостанай облысы	49,5	40,7	6,6	0,0	3,3
Қызылорда облысы	59,3	27,5	8,8	4,4	0,0
Маңғыстау облысы	20,0	64,0	8,0	0,0	8,0
Павлодар облысы	62,2	25,7	10,8	1,4	0,0
Солтүстік Қазақстан облысы	75,5	20,8	3,8	0,0	0,0
Түркістан облысы	53,7	36,8	6,2	1,7	1,7
Шымкент қ.	42,1	42,1	13,2	0,9	1,8
Астана қ.	46,2	43,6	1,7	1,7	6,8
Алматы қ.	45,0	39,4	7,8	5,0	2,8

Сауалнама барысында жастардан күнделікті өмірлерінің әр түрлі салаларымен қанағаттануын бағалау сұралған. Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, қазақстандық жастар ең жоғары дәрежеде отбасындағы қатынастарымен (95,9 %) және достық қатынастарымен (94,2 %) қанағаттанады – «4» және «5» жауап нұсқаларының жиынтық көрсеткіші.

Сауалнамаға қатысушы жастар көп жағдайда бос уақытын өткізумен (17,2 %), материалдық жағдайымен (18,6 %), тұрғын үй жағдайларымен (17,1 %) қанағаттанбайды – «1», «2» және «3» жауап нұсқаларының жиынтық көрсеткіші.

Денсаулық жағдайына қанағаттануы 90,6 % құрайды (4 кесте).

4 кесте

«Өмірдің келесі салаларына қанағаттануды бес балдық межелік бойынша бағалаңыз, мұнда «1» – мүлдем қанағаттанбаймын, «5» – толық қанағаттанамын» сауалына жауаптардың жіктелуі (%)

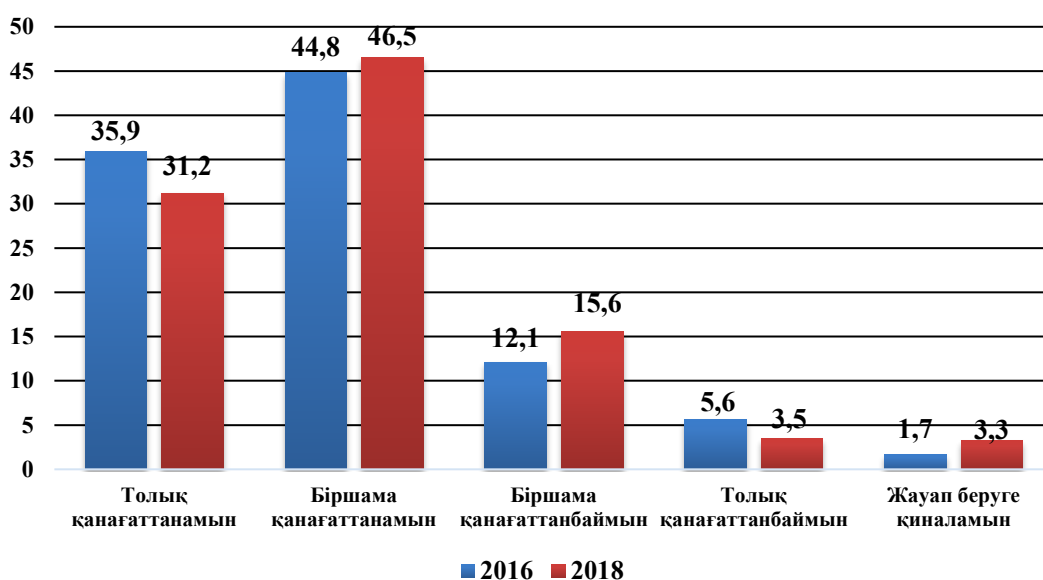
	Мүлдем қанағаттанбаймын	2	3	4	Толық қанағаттанамын	Оқымаймын/жұмыс істемеймін	Жауап беруге қиналамын
Отбасындағы қатынас	0,3	1,0	2,4	22,6	73,3	-	0,5
Достармен қатынас	0,3	0,4	4,6	26,1	68,1	-	0,7
Оқу	0,0	0,3	4,0	16,6	27,9	47,3	4,0
Жұмыс	0,6	0,5	4,7	18,9	25,3	45,3	4,9
Бос уақытын өткізу	1,2	3,2	12,8	35,3	45,6	-	2,0
Денсаулық жағдайы	0,4	1,3	7,0	34,5	56,1	-	0,8
Материалдық жағдай	0,7	2,6	15,3	38,3	41,4	-	1,8

Тұрғын үй жағдайы	2,2	2,3	12,6	30,8	50,8	-	1,4
-------------------	-----	-----	------	------	------	---	-----

«Толық қанағаттанамын» және «біршама қанағаттанамын» деген жауап нұсқаларының 2016 және 2018 жылдар аралығындағы жиынтық көрсеткіштерін салыстырмалы талдау елді мекеннің дамуымен қанағаттану аздап қысқарғанын көрсетіп отыр (– 3 %) 80,7 % – 2016 ж. бастап 77,7 % – 2018 ж. дейін. Сонымен қатар, өздері тұратын елді мекеннің дамуына қанағаттанбайтын жастар санының аздап артуы (+ 1,4 %) (17,7 % – 2016 ж. бастап 19,1 % – 2018 ж. дейін) орын алып отыр (2 диаграмма).

2 диаграмма

«Өзіңіз тұратын елді мекеннің дамуына қаншалықты қанағаттанасыз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Өзінің елді мекенінің дамуына қанағаттану сауалнамаға қатысушылардың жасына тікелей тәуелді екені анықталды. Қатысушының жасы неғұрлым жоғары болса, олар елді мекенді соғұрлым сыни тұрғыдан бағалайды (5 кесте).

5 кесте

«Өзіңіз тұратын елді мекеннің дамуына қаншалықты қанағаттанасыз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (% , жас топтары тұрғысында)

	14-18 жас	19-23 жас	24-29 жас
Толық қанағаттанамын	38,1	29,7	27,4
Біршама қанағаттанамын	43,2	47,8	47,9
Біршама қанағаттанбаймын	11,7	15,4	18,4
Толық қанағаттанбаймын	3,6	2,8	3,8
Жауап беруге киналамын	3,4	4,3	2,5

Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, көп жағдайда елді мекеннің дамуымен қанағаттануын Маңғыстау (90,6 %) облысының,

Шымкент (90,4 %) және Алматы (84,9 %) қалаларының, сонымен қатар, Ақтөбе облысының (83,7 %) жас тұрғындары атап көрсеткен (6 кесте).

6 кесте

«Өзіңіз тұратын елді мекеннің дамуына қанағаттанасыз?»
сұрағына жауаптардың жіктелуі (%, облыстар тұрғысында)

РЕГИОНЫ	Толық қанағаттанамын	Біршама қанағаттанамын	Біршама қанағаттанбаймын	Толық қанағаттанбаймын	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	13,2	64,5	19,7	0,0	2,6
Ақтөбе облысы	32,7	51,0	14,3	1,0	1,0
Алматы облысы	36,8	39,2	14,8	6,7	2,4
Атырау облысы	24,6	30,4	34,8	8,7	1,4
Шығыс Қазақстан облысы	47,1	21,3	17,6	8,8	5,1
Жамбыл облысы	43,9	33,3	12,2	3,3	7,3
Батыс Қазақстан облысы	28,6	48,6	10,0	4,3	8,6
Қарағанды облысы	20,1	56,9	18,1	2,8	2,1
Қостанай облысы	17,6	49,5	25,3	3,3	4,4
Қызылорда облысы	39,6	44,0	9,9	6,6	0,0
Маңғыстау облысы	37,3	53,3	4,0	0,0	5,3
Павлодар облысы	37,8	40,5	17,6	4,1	0,0
Солтүстік Қазақстан облысы	34,0	47,2	17,0	1,9	0,0
Түркістан облысы	27,7	43,4	22,3	3,3	3,3
Шымкент қ.	21,1	69,3	7,9	0,0	1,8
Астана қ.	34,2	48,7	6,8	1,7	8,5
Алматы қ.	29,4	55,5	12,4	0,9	1,8

Осыған қарама-қарсы жағдай Атырау (55,0 %), Қостанай (67,1 %), Шығыс Қазақстан (68,4 %), Түркістан (71,1 %), сонымен қатар, Алматы (76,0 %) облыстарында байқалып отыр, мұнда өзі тұратын елді мекеннің дамуына қанағаттану деңгейі елдегі орташа көрсеткіштен біршама төмен. Бұдан басқа, айтылған облыстарда елді мекеннің дамуына көңілі толмайтындардың үлесі сауалнамаға жалпы қатысқандардың төрттен бірінен артық – Атырау облысында (43,5 %), Қостанай облысында (28,6 %), Шығыс Қазақстан облысында (26,4 %), Түркістан облысында (25,6 %).

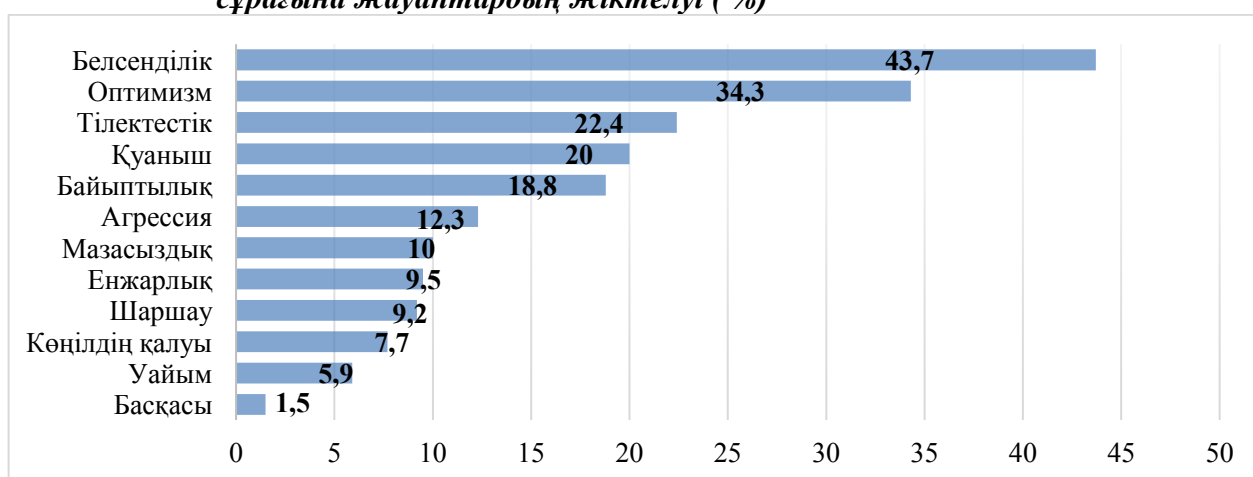
Жас респонденттерге «Сіздің аймақта тұратын жастарда бүгінгі таңда қандай көңіл күй басым?» деген сауалға жауап беру ұсынылды, жауаптар нәтижесі қазақстандық жастардың оптимистік көңіл күй мен сезімін сақтап отырғанын көрсетті (3 диаграмма).

Сауалнамаға қатысқан жастардың жартысына жуығы (47,3 %) аймақтағы жастардың басым сезімі ретінде «белсенділікті» атап көрсеткен. Оптимизм қазақстандық жастардың 34,3 %-на тән болып шықты. Сауалнамаға қатысқандардың 22,4 % адал ниеттілікті және 20,0 % қуаныш сезімін айтып кеткен.

Агрессия секілді теріс сезімді сауалнамаға қатысушылардың 12,3 % айтып кеткен. Жастардың басқа теріс көңіл күйінің – мазасыздық, енжарлық, шаршағыштық, көңілі қалу, уайымдау – таралу көрсеткіштері 10 % аспайды.

3 диаграмма

«Сіздің аймақта тұратын жастарда бүгінгі таңда қандай көңіл күй басым?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Бұдан әрі аймақтар бойынша жастар арасындағы басым көңіл күй мен сезімді анықтау бойынша сауалнама нәтижелері берілген. Респонденттердің пікіріне сәйкес, белсенділік Ақтөбе (62,2 %) және Солтүстік Қазақстан (64,2 %) облыстарының жастарына тән. «Оптимизм» сезімі Ақтөбе (57,1 %) және Солтүстік Қазақстан (50,9 %) облыстарының, адал ниеттілік – Батыс Қазақстан (35,7 %), қуанышты көңіл күй – Қызылорда (36,3 %) және Павлодар облыстарының (35,1 %) жастарына тән (7 кесте).

7 кесте

«Сіздің аймақта тұратын жастарда бүгінгі таңда қандай көңіл күй басым?» сұрағына жауаптардың жіктелуі, ЖАҒЫМДЫ СЕЗІМДЕР (%) облыстар тұрғысында)

АЙМАҚТАР	Белсенділік	Оптимизм	Адал ниеттілік	Қуаныш	Байыптылық
Ақмола облысы	47,4	47,4	14,5	23,7	14,5

Ақтөбе облысы	62,2	57,1	19,4	23,5	20,4
Алматы облысы	36,8	28,2	20,1	19,6	14,4
Атырау облысы	59,4	34,8	20,3	15,9	14,5
Шығыс Қазақстан облысы	50,0	23,5	30,9	10,3	13,2
Жамбыл облысы	46,3	29,3	22,0	18,7	34,1
Батыс Қазақстан облысы	34,3	35,7	35,7	18,6	15,7
Қарағанды облысы	38,9	39,6	28,5	15,3	28,5
Қостанай облысы	39,6	45,1	27,5	11,0	14,3
Қызылорда облысы	41,8	16,5	7,7	36,3	33,0
Маңғыстау облысы	10,7	28,0	26,7	29,3	1,3
Павлодар облысы	48,6	23,0	24,3	35,1	14,9
Солтүстік Қазақстан облысы	64,2	50,9	37,7	22,6	13,2
Түркістан облысы	38,8	28,5	18,6	21,1	26,9
Шымкент қ.	54,4	42,1	19,3	20,2	20,2
Астана қ.	33,3	39,3	14,5	17,1	11,1
Алматы қ.	48,6	34,9	24,3	17,4	13,3

Теріс көңіл күй мен сезімдерге келетін болсақ, мұнда Атырау облысы және Алматы қ. баса назар аудару керек – төрт түрлі теріс жауап нұсқасы (сезім, көңіл күй) аталған аймақтарда байқалған (8 кесте).

8 кесте

«Сіздің аймақта тұратын жастарда бүгінгі таңда қандай көңіл күй басым?»
сұрағына жауаптардың жіктелуі, **ТЕРІС СЕЗІМДЕР** (% , облыстар
тұрғысында)

АЙМАҚТАР	Агрессия	Мазасыздық	Енжарлық	Шаршағыштық	Көңілі қалу
Ақмола облысы	2,6	2,6	6,6	5,3	9,2
Ақтөбе облысы	28,6	7,1	5,1	8,2	11,2
Алматы облысы	16,7	13,9	14,4	10,5	15,8
Атырау облысы	26,1	7,2	17,4	21,7	13,0
Шығыс Қазақстан облысы	5,1	0,7	8,1	5,1	7,4
Жамбыл облысы	13,0	8,9	8,1	10,6	0,8
Батыс Қазақстан облысы	12,9	22,9	7,1	4,3	10,0
Қарағанды облысы	9,7	5,6	8,3	9,7	4,9
Қостанай облысы	19,8	17,6	2,2	6,6	9,9
Қызылорда облысы	8,8	6,6	8,8	8,8	2,2
Маңғыстау облысы	0,0	1,3	0,0	5,3	1,3
Павлодар облысы	12,2	8,1	10,8	4,1	4,1
Солтүстік Қазақстан облысы	9,4	17,0	9,4	5,7	11,3
Түркістан облысы	5,8	12,0	10,9	6,2	7,4
Шымкент қ.	14,0	9,6	12,3	6,1	6,1
Астана қ.	2,6	4,3	2,6	2,6	2,6

Алматы қ.	20,2	17,4	16,1	22,0	8,7
-----------	------	------	------	------	-----

Жастардың бойында агрессия сезімінің болуы туралы Ақтөбе және Атырау облыстарында жиі айтылады, сәйкесінше – 28,6 % және 26,1 %. Сауалнама нәтижелері бойынша, мазасыздық Батыс Қазақстан облысының жастары арасында (22,9 %) байқалады. Енжарлық Атырау облысының (17,4 %) жастары арасында және Алматы қаласында (16,1 %) байқалады.

2.2 Жастардың өз өмірлік жағдайларының өзгеруіне көзқарастары

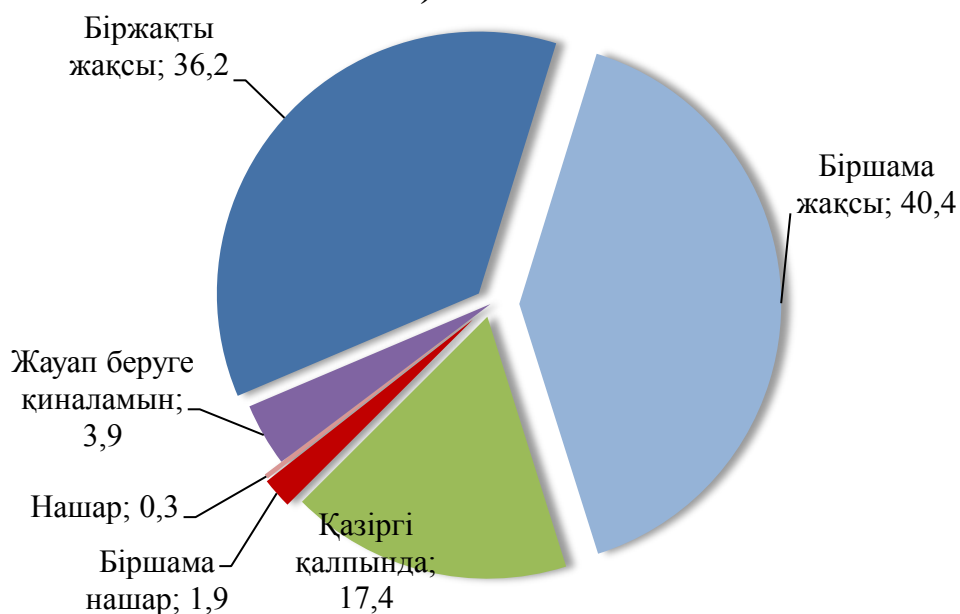
Сауалнама барысында респонденттерге алдағы жылы өмірдің өзгеру сипаты мен ықтималдығын бағалау ұсынылған.

Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, сауалнамаға қатысқан жастардың 76,6 % алдағы жылы өз өмірінде жақсылық, оң өзгерістер болады деп күтеді. Сауалнамаға қатысқандардың 17,4 % алдағы жылы еш нәрсе өзгермей, барлығы бұрынғыдай қалады деп есептейді.

Жастардың тек 2,2 % алдағы жылы өз өмірінде орын алатын өзгерістер туралы теріс пікір білдірген. Оның ішінде, 1,9 % «біршама нашар» және 0,3 % «нашар» нұсқасын атап көрсеткен (4 диаграмма).

4 диаграмма

«Қалай ойлайсыз, бір жылдан кейін сіз және сіздің отбасыңыздың өмірі нашарлай ма, әлде осы қалыпта қала ма?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, өмірдің біршама жақсаруын көп жағдайда Атырау (91,3 %), Солтүстік Қазақстан (88,7 %) және Ақмола (88,2 %) облыстарының жастары атап көрсеткен (9 кесте).

9 кесте

«Қалай ойлайсыз, бір жылдан кейін сіз және сіздің отбасыңыздың өмірі нашарлай ма, әлде осы қалыпта қала ма?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (% облыстар тұрғысында)

АЙМАҚТАР	Біржақты жақсы	Біршама жақсы	Қазіргідей	Біршама нашар	Нашар	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	22,4	65,8	9,2	0,0	0,0	2,6
Ақтөбе облысы	33,7	53,1	11,2	1,0	0,0	1,0
Алматы облысы	51,7	34,9	11,5	0,5	0,0	1,4
Атырау облысы	49,3	42,0	4,3	0,0	1,4	2,9
Шығыс Қазақстан облысы	47,1	19,1	23,5	8,8	0,0	1,5
Жамбыл облысы	53,7	30,9	13,0	0,0	0,0	2,4
Батыс Қазақстан облысы	27,1	31,4	22,9	7,1	1,4	10,0
Қарағанды облысы	21,5	41,7	31,3	4,2	0,0	1,4
Қостанай облысы	22,0	53,8	17,6	0,0	1,1	5,5
Қызылорда облысы	44,0	31,9	7,7	2,2	1,1	13,2
Маңғыстау облысы	17,3	44,0	36,0	0,0	0,0	2,7
Павлодар облысы	44,6	39,2	13,5	1,4	0,0	1,4
Солтүстік Қазақстан облысы	47,2	41,5	9,4	0,0	1,9	0,0
Түркістан облысы	32,6	36,0	26,9	0,8	0,0	3,7
Шымкент қ.	25,4	51,8	15,8	2,6	0,9	3,5
Астана қ.	40,2	41,9	4,3	0,0	0,0	13,7
Алматы қ.	30,3	46,3	18,8	1,8	0,0	2,8

Теріс көңіл күйдегі жастар Шығыс Қазақстан (8,8 %) және Батыс Қазақстан (8,5 %) облыстарында жиі байқалады. Мұнда теріс жауап нұсқаларының көрсеткіші республикалық орташа көрсеткіштен жоғары (2,2 %).

Әр түрлі этностық топтардың өмір сүру жағдайларының өзгеруіне қатысты көзқарастарынан айырмашылық байқалады. Қазақ ұлтына жататын респонденттер көп жағдайда орыс ұлтты және басқа этностық топтардағы жастармен салыстырғанда оңтайлы көзқараста. Сауалнамаға қатысқандардың 79,3 % қазақ ұлтының өкілдері, олар бір жылдан кейін өмір сүру «жақсы» немесе біршама жақсы болады деп есептейді. Орыс ұлтының өкілдері арасында бұл көрсеткіш 71,4 %, басқа этностық топтарда 70,4 % құрайды.

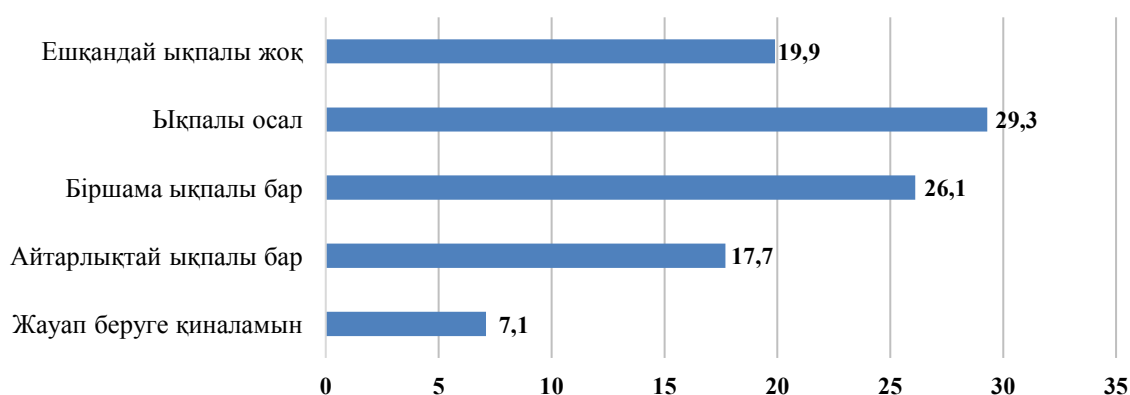
Зерттеу нәтижелері бойынша, сауалнамаға қатысқан жастардың жартысына жуығы (49,2 %) жастардың елдегі саясатты қалыптастырудағы ықпалын төмен бағалайды. «Ешқандай ықпалы жоқ» (19,9 %) және «ықпалы осал» (29,3 %) жауап нұсқаларының жиынтық көрсеткіші осыны көрсетіп отыр (5 диаграмма).

Жастардың төрттен бірі (26,1 %) жастар саясатқа аз ықпал етеді деп есептейді.

Сауалнама мәліметтеріне сәйкес, «біршама ықпалы жоқ» жауап нұсқасын таңдағандар аз – 17,7 %.

5 кесте

«Сіздің ойыңызша жастардың Қазақстандағы саясатты қалыптастыруға ықпалы бар ма?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Бірқатар аймақтарда респонденттер жастардың мемлекеттік саясатты қалыптастыруға ықпалын біршама жоғары бағалайтынын айта кету керек. Қызылорда (36,3 %) және Маңғыстау облыстарындағы (33,3 %) сауалнамаға қатысқандардың үштен бірі «біршама ықпалы бар» жауап нұсқасын таңдаған, бұл республикалық көрсеткіштен (17,7 %) әлдеқайда артық. Астана және Алматы қалаларында жастар елдегі саясаттың қалыптасуына өз ықпалын жоғары бағалайды – сәйкесінше 22,2 % және 23,4 % (10 кесте). Жастардың саясатты қалыптастыруға ықпалы жоқ немесе аз деген пікірді Ақмола облысының (67,1 %), Шымкент қаласының (61,4 %) және Павлодар облысының (60,8 %) жастары атап көрсеткен.

10 кесте

«Сіздің ойыңызша жастардың Қазақстандағы саясатты қалыптастыруға ықпалы бар ма?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (% , облыстар тұрғысында)

АЙМАҚТАР	Еш ықпалы жоқ	Ықпалы осал	Біршама ықпалы бар	Айтарлықтай ықпалы бар	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	7,9	59,2	22,4	6,6	3,9

Ақтөбе облысы	15,3	27,6	40,8	12,2	4,1
Алматы облысы	20,3	31,1	24,9	19,6	3,8
Атырау облысы	14,5	31,9	33,3	14,5	5,8
Шығыс Қазақстан облысы	26,5	29,4	22,8	5,9	15,4
Жамбыл облысы	16,3	22,0	24,4	21,1	16,3
Батыс Қазақстан облысы	21,4	21,4	27,1	14,3	15,7
Қарағанды облысы	24,3	29,9	25,7	17,4	2,8
Қостанай облысы	26,4	29,7	25,3	17,6	1,1
Қызылорда облысы	16,5	26,4	15,4	36,3	5,5
Маңғыстау облысы	6,7	41,3	14,7	33,3	4,0
Павлодар облысы	32,4	28,4	29,7	9,5	0,0
Солтүстік Қазақстан облысы	17,0	17,0	39,6	24,5	1,9
Түркістан облысы	14,9	30,2	32,6	16,1	6,2
Шымкент қ.	35,1	26,3	25,4	6,1	7,0
Астана қ.	28,2	19,7	13,7	22,2	16,2
Алматы қ.	14,7	29,4	26,1	23,4	6,4

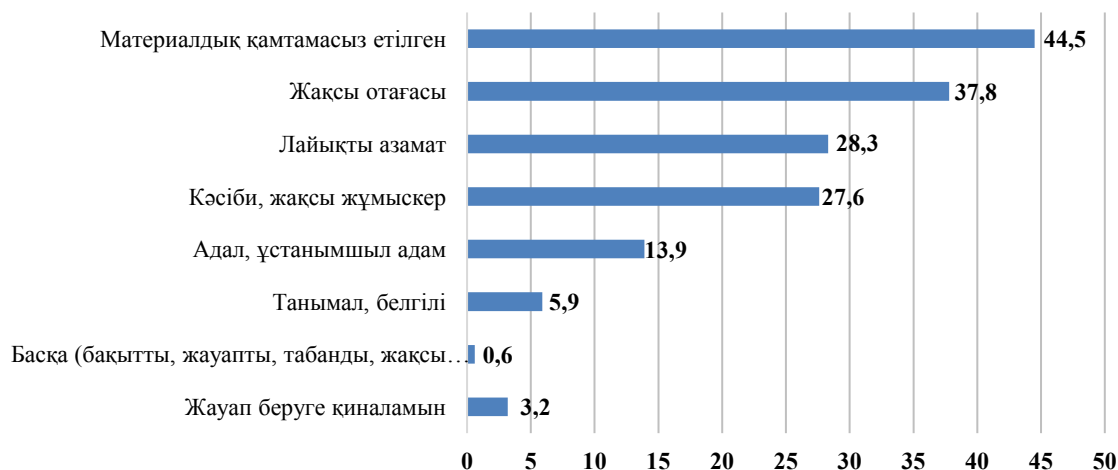
2.3 Құндылық көзқарастары және жастар бағдары

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, жастар үшін материалдық компонент маңызды. Осылайша, респонденттердің 44,5 % ең алдымен материалдық тұрғыдан қауіпсіз болғысы келеді. 37,8 % болашақта жақсы отағасы-ошақбасы болғысы келеді. Сауалнамаға қатысқан жастардың үштен бірінен азы (28,3 %) өз елінің лайықты азаматтары болғысы келеді. Респонденттердің тағы 27,6 % өздерін кәсіби және жақсы қызметкерлер ретінде көреді (6 диаграмма).

Респонденттердің көбісі (13,9 %), сондай-ақ атақты, танымал (5,9 %) адамдарға адал және ұстанымшыл болуға ұмтылады.

6 диаграмма

«Өзіңді болашақта қалай елестетесіз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Сауалнамаға қатысқан жастардың басым көпшілігі үшін өмірдегі ең маңызды нәрсе – отбасылық бақыт (70,9 %). Жастардың 64,3 % құндылықтар рейтингінде екінші орынға денсаулықты қойып отыр. Үшінші позицияда – материалдық қауіпсіздік пен байлық – 30,2%. Соңғы үш жылда жастардың құндық құрылымы өзгеріссіз қалуда (11-кесте).

Құндылықтар құрылымында төртінші орында адал достар (23,7 %) тұр. Мансап және қызықты жұмысты өмірдегі негізгі құндылық ретінде, сәйкесінше, 14,4 % және 14,0 % жастар көрсеткен.

Жастардың құндылық құрылымында соңғы орынға атақ және танымалдылық (2,9 %), сонымен қатар, билік және басшы болу мүмкіндігі (2,9 %) ие.

Таблица 11

«Сіздің ойыңызша адам өмірінде қандай құндылықтар маңыздырақ?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Жауаптар нұсқалары	2016 ж.	2017 ж.	2018 ж.
Отбасылық бақыт	74,1	68,7	70,9
Денсаулық	56,7	56,3	64,3
Материалдық игілік, байлық	36,0	36,6	30,2
Адал достар	29,8	27,0	23,7
Мансап	18,6	18,5	14,4
Қызықты жұмыс	14,2	16,1	14,0
Тәуелсіздік, жеке еркіндік	13,3	14,7	10,0
Шығармашылық, өз талантын жүзеге асыру мүмкіндігі	6,5	6,2	8,5
Нағыз махаббат	3,6	4,7	8,1
Басқаларға пайда келтіру мүмкіндігі	4,8	7,5	7,3
Атақ, танымалдық	3,0	2,7	2,9
Билік, басқару мүмкіндігі	2,4	2,2	2,9
Басқа	-	-	0,4
Жауап беруге қиналамын	0,7	0,9	1,4

«Келесі 5 жылда сіз нені қалайсыз?» сауалына жауап беріңіз. Сұхбатқа шыққан жастар көбінесе мансаптық сатыда білім беру мен насихаттауға бағдар береді. Осылайша, сауалнамаға қатысқан жастардың үштен бірі (30,4%) келесі бес жылда сапалы білім алуға ұмтылады. Тағы 27,3% табысты мансапты құрғысы келеді (12 кесте).

12 кесте

«Алдағы 5 жылда сіз нені қалайсыз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Жауап нұсқалары	%
Сапалы білім алу	30,4
Мансап жолында өсу	27,3
Лайықты жұмыс табу	22,8
Тұрғын үй алу	17,4
Диплом немесе білім мекемесін аяқтау туралы куәлік алу	15,4

Мамандық бойынша жұмыс табу	14,1
Шығармашылық даму	13,9
Қызықты жұмыс табу	12,9
Өз бизнесімді ашу	12,8
Екінші жартымды, өмірлік серігімді табу	12,1
Жұмыс орнын ауыстыру/қызметте жоғарылау	8,7
Таныстар шеңберін арттыру	8,1
Айналадағы адамдар арасында танымалдыққа ие болу	7,9
Балалы болу	7,4
Жақсы іскерлік серіктес табу	4,9
Спортта жетістікке жету	4,7
Басқа <i>(баланы ақылы мектепке беру үшін материалдық тәуелсіздік, саяхаттау, дүниені аралау, жеке үй салу, емделу, машина сатып алу, Жапонияға магистратураға түсу)</i>	1,0
Жауап беруге қиналамын	3,7

Осылайша, сұхбаттасқан жастар тұтастай алғанда оптимистік көңіл-күйді көрсетеді, болашақтағы мүмкіндіктерін жоғары бағалайды. Сұхбаттасқан жастардың басым бөлігі өздерінің өмірімен ғана емес, сонымен қатар өзінің өмір сүретін аймақтарының дамуымен қанағаттанады, экономикалық мүмкіндіктерін жоғары бағалайды.

Бөлім бойынша қорытынды

1. Жастар арасындағы өмірге қанағаттану соңғы үш жылда (2016 жылдан бастап 2018 жылға дейін) жоғары деңгейде – 88,9 % болып отыр.

2. Өмірге қанағаттану деңгейі жастардың жасына байланысты – респонденттердің жасы үлкен болған сайын, көзқарастары соншалықты сыни. Ең жас тобына (14 жастан 18 жасқа дейін) өмір сүрудің ең жоғары қанағаттануы – 89,5%.

3. Өмірге қанағаттанудың жоғары деңгейі Солтүстік Қазақстан (96,3 %), Ақтөбе (94,9 %), Ақмола (94,7 %) Атырау (94,2 %) облыстарында байқалған.

4. Аймақтар тұрғысында өз өміріне қанағаттанбау Шығыс Қазақстан (19,1 %), Батыс Қазақстан (18,6 %) облыстары және Шымкент қ. (14,1 %) жастары арасында жоғары болып отыр.

5. Жастар отбасылық қарым-қатынастар (95,9 %), достар (94,2 %) сияқты өмірдің маңызды аспектілерімен қанағаттанудың жоғары деңгейін атап көрсетеді. Көбінесе респонденттердің демалысы (17,2 %), материалдық жағдай (18,6 %), тұрғын үй жағдайлары (17,1 %) қанағаттанбауға себеп болып отыр.

6. Қатысушылардың тұрады ауылының дамуына қанағаттанғандық деңгейі, соңғы үш жыл аздап төмендеді (- 3%) – 2016 жылы 80,7 % -дан 77,7 % -ға дейін 2018 жылы қанағаттанбауының ауылы дамыту көрсеткіштерінің орташа республикалық жоғарыда бар мәні

(19,1 %) Атырау (43,5 %), Қостанай (28,6 %), Түркістан (25,6 %), Шығыс Қазақстан (26,4 %) облыстарында атап өтті.

7. Жалпы алғанда қазақстандық жастар арасында оңтайлы сезім мен көңіл күй сақталып отыр. Жастарға көп жағдайда «белсенділік» (47,3 %), «оптимизм» (34,3 %), «адал ниеттілік» (22,4 %) тән, ал «агрессия» (12,3 %), «мазасыздық» (10 %) және «уайым» (5,9 %) көрсеткіштері төмен.

8. Оңтайлы көңіл-күй жастардың оң өзгерістерге деген үмітінен көрінеді. Респонденттердің басым көпшілігі келер жылы өмірдің «жақсы» (36,2 %) немесе «өте жақсы» (40,4 %) болуына сенеді.

9. Жастардың мемлекет саясатын қалыптастыру үдерісіне қатысуы төмен деңгейде қалады. Тек 17,1 % респонденттер ғана жастардың Қазақстан саясатын қалыптастыруға ықпалы бар деп есептейді. Сауалнамаға қатысушылардың біршама үлесі жастардың саяси шешімдер қабылдауға әлсіз ықпалын көрсеткен (29,3 %) және кейбіреулері (19,9 %) мемлекеттік саясатты қалыптастыруға ықпалы жоқ деп есептейді.

10. Қазіргі қазақстандық жастардың маңызды құндылықтары отбасындағы бақыт және денсаулық болып қалып отыр. «Жастар» ҒЗО сауалнама деректеріне сәйкес отбасылық құндылықтар мен денсаулықтың маңыздылығы жастар құндылықтары жүйесіндегі өз орнын соңғы үш жыл бойы сақтап келеді.

Нұсқаулар

Сапалы әдістер – фокус-топтық пікірталастар және терең сұхбат жүргізу арқылы қосымша әлеуметтанулық зерттеулер жүргізу ұсынылады. Сапалы әдістерді қолдану осы зерттеу шеңберінде алынған деректерді егжей-тегжейлі анықтауға мүмкіндік береді және нәтижесінде басқару шешімдерінің мақсатты болуын қамтамасыз етеді. Атап айтқанда, фокус-топтық талқылаулар арқылы жастардың әртүрлі аспектілерімен қанағаттану деңгейіне әсер ететін нақты аймақтық факторларды анықтауға болады. Жастардың жекелеген санаттары (жұмыссыздар, NEET, әлеуметтік жағдайы төмен отбасылардан шыққан, көшіп-қонушылар және т.б.) өкілдерімен терең сұхбат олардың жағдайының негізгі себептерін көрсетеді.

Қанағаттануының жоғары деңгейі (89,5 %), жастардың ең ұйымдасқан бөлігі – оның кіші жас тобы (14 жастан 18 жасқа дейін) – жастар тынығу қызметі (17,2 %) наразылық бірге тұтас тұрған жерінде демалыс инфрақұрылымын дамыту қажеттігін көрсетеді. Атап айтқанда, 18 жастан 29 жасқа дейінгі жастар үшін мәдени-сауықтыру мекемелерін дамыту маңызды. «Жастар» ҒЗО өткізген алдыңғы зерттеулердің

нәтижелері бойынша осы жастағы жастардың еркін жүріп-тұруының ең кең таралған тәсілі – көңіл көтеретін ойын-сауықтарға бару.

Облыс арқылы өмірлерінде түрлі аспектілерімен жастар қанағаттану деңгейін бағалау жастар қанағаттану деңгейі әлеуметтік-экономикалық өңірлерді дамыту және жастарды қолдау және дамыту үшін жергілікті атқарушы органдар қабылдаған шаралардың тиімділігі туралы көп тәуелді деңгейіне байланысты, жанама екенін көрсетеді.

3 бөлім. Жастардың өзекті мәселелері

Мәселе.

Зерттеудің маңызды міндеттерінің бірі – жастардың өзекті мәселелерін анықтау. Жастардың проблемалары халықтың проблемалары (әлеуметтік-экономикалық мәселелер) жалпы сипатта болуы мүмкін, сондай-ақ өз ерекшеліктері бар (бос уақыт мәселелері, шығармашылық іске асыру мүмкіндіктері және т.б.).

Қазіргі заманғы жастар үшін алаңдаушылық тудыратын маңызды мәселелерді зерделеу ең өткір мәселелерді анықтауға көмектеседі, оларды қарастыру жастарды қолдау мен дамытуға бағытталған саяси құжаттарда көрініс табуы тиіс.

3.1 Қазіргі қазақстандық жастардың негізгі мәселелері

Ағымдағы жылы жастардың мәселелері рейтингінде белгілі өзгерістер орын алды. 2016-2017 жылдары бірінші орында жастар арасындағы жұмыссыздық және жоғары білім алумен байланысты қиыншылықтар тұрған болатын.

Зерттеудің қорытындысы бойынша материалдық қиындықтарға, тұрғын үй проблемаларына байланысты проблемалар өзекті болды. Осылайша, бірінші кезекте жастардың өзекті мәселелерінің тізімінде материалдық қиындықтар (төмен жалақы, шәкіртақы және т.б.) байқалды (46,3 %). Екінші орынды екі мәселе – тұрғын үй проблемалары (37,4 %) және жоғары білім алудағы қиындықтар (37,0 %). Үшінші орында жұмыспен қамту, жұмыссыздық проблемалары (36,3 %) (13-кесте).

13 кесте

«Сіздің елді мекендегі жастардың өзекті мәселелеріне не жатады?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	2016 ж.	2017 ж.	2018 ж.
Материалдық қиындықтар (төмен еңбек ақы, шәкіртақы т.б.)	49,0	48,5	46,3
Тұрғын үй мәселесі	39,8	38,2	37,4
Жоғары білім алумен байланысты қиындықтар (қымбат болуы)	51,7	44,8	37,0
Жұмысқа орналасу мәселесі, жұмыссыздық	53,3	53,8	36,3
Тағам өнімдері және халық тұтынатын тауарлардың қымбаттығы	39,1	46,7	35,4
Ертеңгі күнге сенімсіздік	16,6	16,1	18,2
Төмен мәдениет деңгейі	16,4	16,9	16,6
Жастардың бос уақытын өткізу орындарының болмауы	16,5	11,2	16,1

Нашар денсаулық жағдайы	11,2	9,1	12,6
Жастар арасындағы қылмыс	10,7	12,7	12,5
Нашақорлық, токсикомания және алкогольизм, темекі шегу	13,1	12,5	11,6
Жеке өмірде жолы болмауы	11,7	9,1	10,4
Ата-аналармен, аға буынмен қақтығыс, туыстарын түсінбеу	8,2	10,0	8,0
Жастар арасындағы діни экстремизм	7,4	8,7	6,3
Жеке қауіпсіздік қаупі (көшеде жүру қорқынышты)	5,6	5,5	4,7
Интернетке қол жетімділіктің, сапалы мобильді байланыстың болмауы	4,6	2,8	4,7
Ешқандай қиындық жоқ	2,7	3,8	5,9
Басқа	0,1	0,6	1,1
Жауап беруге қиналамын	2,1	0,8	2,1

Сауалнамаға қатысқан жастардың жартысынан көбі (61,1 %) жастарды табудағы негізгі қиындық – жұмыс тәжірибесінің болмауы. Респонденттердің үштен бірінен аз бөлігі (31,7 %) университетте немесе техникалық және кәсіптік білім беру ұйымында алған мамандық бойынша жұмысқа орналасу қиындықтарын атап көрсетеді.

«Байланыстар мен таныстардың болмауы» бойынша жұмысқа кедергі келтіретін жастардың үлесі 30,1 % құрайды. Бұл сенім соңғы үш жыл ішінде жастар арасында әрқашан болған (14-кесте).

Сауалнамаға қатысушылардың тек 2,7 %-ы жастарға жұмысқа орналасу қиыншылықтардың жоқтығын көрсетеді.

14 кесте

«Сіздің ойыңызша жастардың жұмысқа орналасу барысындағы негізгі қиыншылықтары қандай?» (%)

	2016	2017	2018
Жұмыс тәжірибесінің талап етілуі	65,7	64,6	61,1
Мамандық бойынша жұмысқа орналасу қиындығы	34,2	33,1	31,7
Байланыстың, таныстың болмауы	31,1	34,6	30,1
Іскерлік қатынас дағдыларының болмауы, сенімсіздік	12,4	15,6	14,9
Еңбек нарығы, жұмыс іздеу тәсілдері туралы ақпарат жоқ	11,6	9,5	11,8
Жастардың жұмысқа орналасуда қиындықтары жоқ	2,0	2,2	2,7
Басқа	0,8	0,9	1,2
Жауап беруге қиналамын	2,9	1,5	4,1

Жастарды жұмыспен қамту мемлекеттің қатысу үшін болсақ, соңғы үш жылда мемлекеттік түлектері үшін бірінші жұмыс кепілдік керек деп есептеді, кім үлесі, ал (2016 жылдан бастап 2018 жылға дейін) – 47,9 %-дан 42,7 %-ға дейін (15-кесте). Керісінше, мемлекеттік

бітірушінің өтініші бойынша жұмыс табуға қолдау көрсету керек деп есептеп үлесі – 27,9 %-дан 36,6 %-ға дейін жетеді.

15 кесте

«Мемлекет жоғары оқу орындарының түлектерін жұмысқа орналастыруға қалай қатысуы керек деп ойлайсыз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	2016	2017	2018
Мемлекет алғашқы жұмыс орындарына кепілдік беруі керек	47,9	46,8	42,7
Мемлекет тек мемлекеттік органдарға кепілді жұмыс органдарын қамтамасыз етуі керек	15,9	12,8	9,9
Мемлекет түлектердің қалауы бойынша жұмысқа орналасуына көмек көрсетуі керек	27,9	33,2	36,6
Мемлекет жастардың жұмысқа орналасуына араласпауы керек	3,5	3,4	3,9
Басқа	-	0,1	0,3
Жауап беруге қиналамын	4,8	3,8	6,8

3.2 Жастардың әлеуметтік белсенділігі

Сауалнама нәтижелері бойынша көрсетілгендей, Қазақстан жастар төмен әлеуметтік белсенділігі мен жастар ұйымдарының іс-әрекетке тартылуын көрсетеді. сұраққа «Сіз қандай да бір ұйымның мүшесі болып табыласыз ба?» басым көпшілігі сұралғандардың 28,9 %, оның ішінде теріс (74,1 %) жауап олар бұл қызықты емес деп ойлаймын, тіпті аз Респонденттердің жартысынан өйткені (ұйымның мүшелері болып табылмайтын 45.2%) қоғамдық ұйымдардың қызметіне қатыспайды, өйткені оларда бос уақыт жоқ (7-диаграмма).

Әлеуметтік белсенді жастар негізінен спорттық (9,7 %) немесе жастар ұйымдарының (5,9 %) қызметтеріне қатыстырылған.

Діни бірлестіктердің мүшелері сауалнамаға қатысқан жастардың 1,1 % құрайды.

«Жастар ұйымдарының қызметіне қатысудың негізі қандай?» Деген сұраққа респонденттердің көпшілігі қоғамға және адамдарға пайдалы болғысы келетінін (37,2%) атап өтті. Сонымен қатар, сауалнамаға сәйкес, жастар қоғамдық жұмыстарға қатысуды, әдетте, жеке өсу мен алға басу үшін оның маңыздылығы тұрғысынан қарастырады. Осылайша, респонденттердің үштен бірі (31,8%) жастар ұйымдарының жұмысына қатысу арқылы «жұмыс тәжірибесі мен жалпы өмірлік тәжірибені алуға» ұмтылады, 13,5% «жоғары әлеуметтік мәртебесін алуға» ұмтылады, 11,6% бұл болашақта «басқарушылық ұстанымға ие болу» және тағы 11,6% «мансап сатысын көтеруге» бейім (8-диаграмма).

7 диаграмма

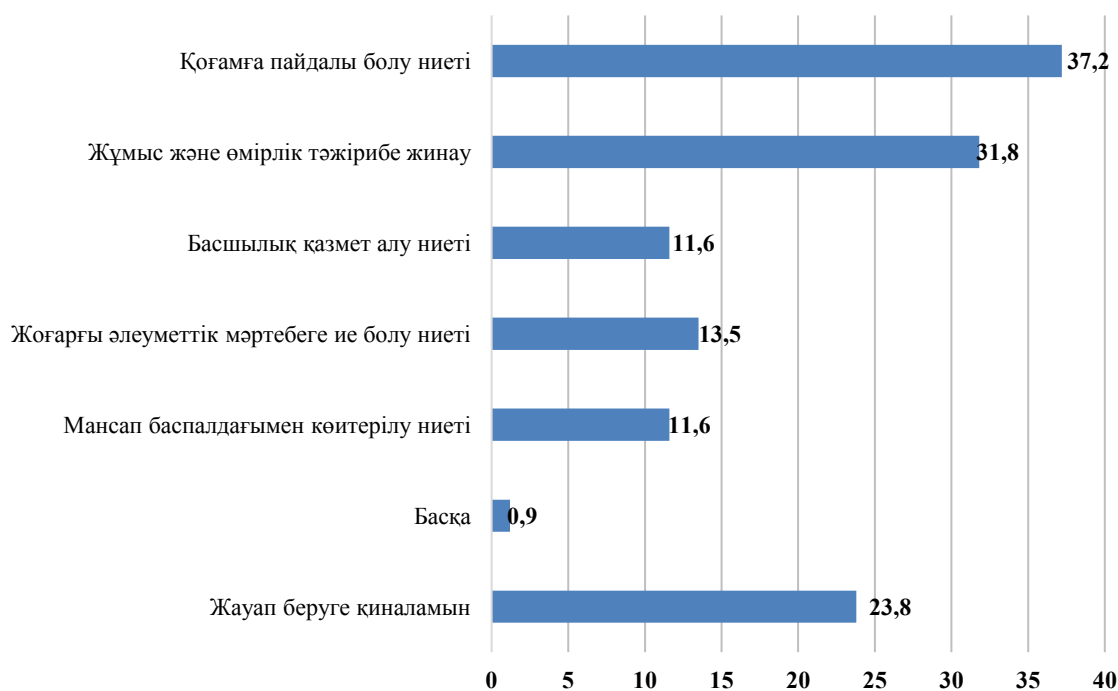
«Сіз қандай да бір ұйымның мүшесі болып табыласыз ба?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Осылайша, қазақстандық жастар қоғамдық пайдалы қызметке ұмтылады және мұнда көп жағдайда қоғамға келтіретін пайдаға қараған өз жеке пайдасын көздейді.

8 диаграмма

«Сізді жастар ұйымдарының құрамында болуға не ынталандырады?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Қазақстандық жастардың сауалнамасының қорытындысы бойынша абсолюттік көпшіліктің белгілі бір әлеуметтік желіде өздерінің жеке аккаунттары немесе беті бар. Респонденттердің тек 9,8 %-ы әлеуметтік желілерде шоттары жоқ екеніне жауап берді (9-диаграмма).

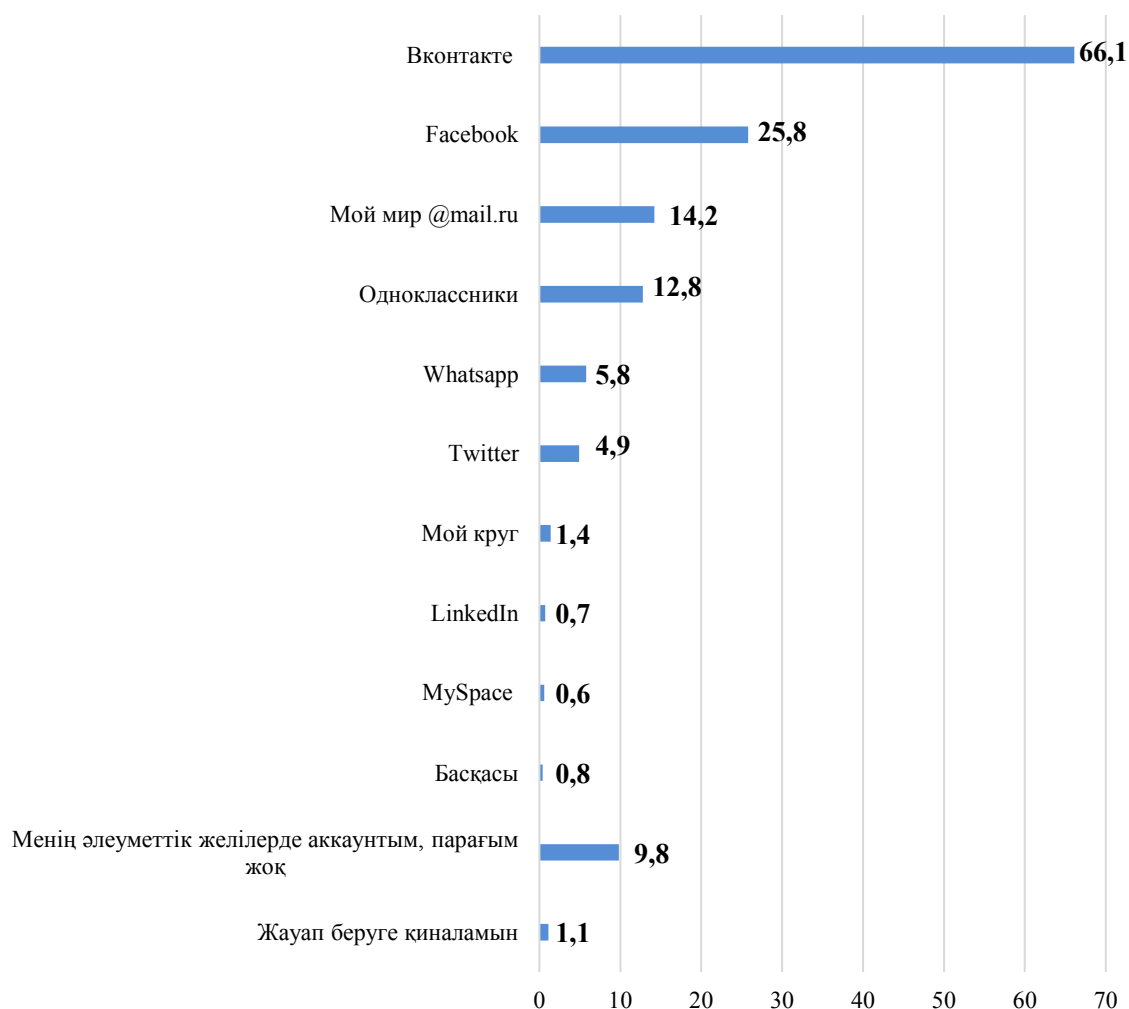
Жастар арасындағы ең кеңінен таралған әлеуметтік желілерге Instagram (66,3 %) және ВКонтакте (66,1 %) жатқызуға болады.

Сауалнама нәтижелері бойынша Facebook әлеуметтік желісін қазақстандық жастардың төрттен бірі пайдаланады (25,8 %).

Мой мир және Одноклассники әлеуметтік желілері танымалдығы жағынан біршама төмен – сәйкесінше 14,2 % және 12,8 % көрсетіп отыр.

9 диаграмма

«Сіздің қандай әлеуметтік желілерде аккаунт, парақшаңыз бар?» сұрағында жауаптардың жіктелуі (%)

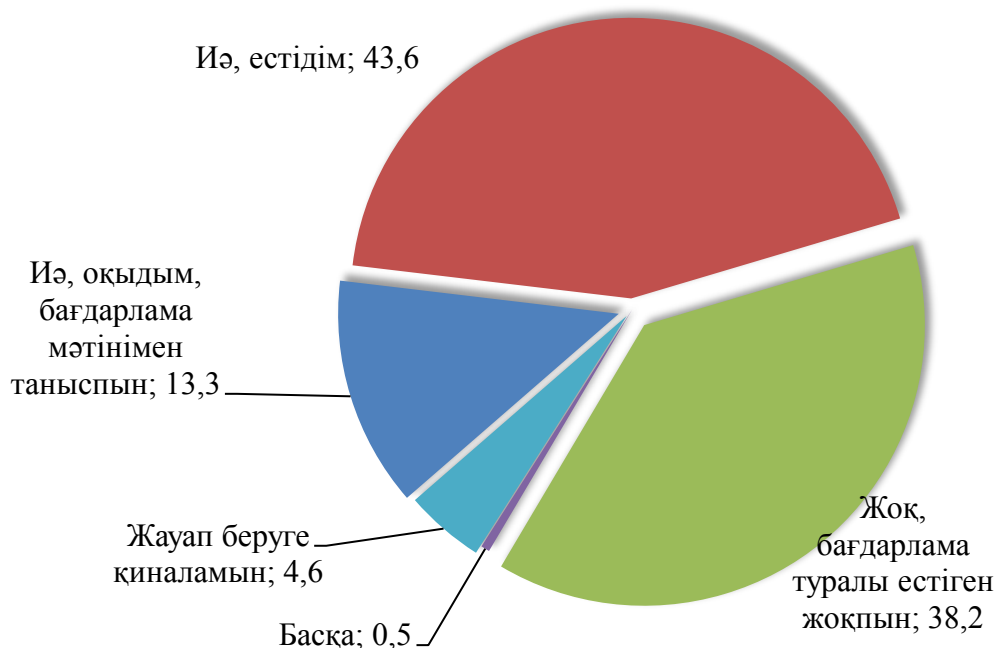

Сауалнаманың нәтижесі бойынша 14-29 жас аралығындағы сұралған жастардың жартысынан көбі (56,9 %) Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» Қазақстан халқына 2017 жылдың сәуірінде жариялаған бағдарламасы туралы хабардар. Соның ішінде респонденттердің 13,3 %-ы бағдарламаның мазмұнымен

жақсы таныс, ал респонденттердің 43,6 %-ы бұл туралы естіген. Бағдарлама туралы ақпаратты естімеген, ештеңе білмейтін респонденттердің саны – 38,2 %.

10 диаграмма

«Сіз 2017 жылы 12 сәуірдегі ел Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Рухани жаңғыру» бағдарламасы туралы оқып немесе естідіңіз бе?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

16 кесте

«Сіз 2017 жылы 12 сәуірдегі ел Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Рухани жаңғыру» бағдарламасы туралы оқып, естідіңіз бе?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (% , аймақтар тұрғысында)

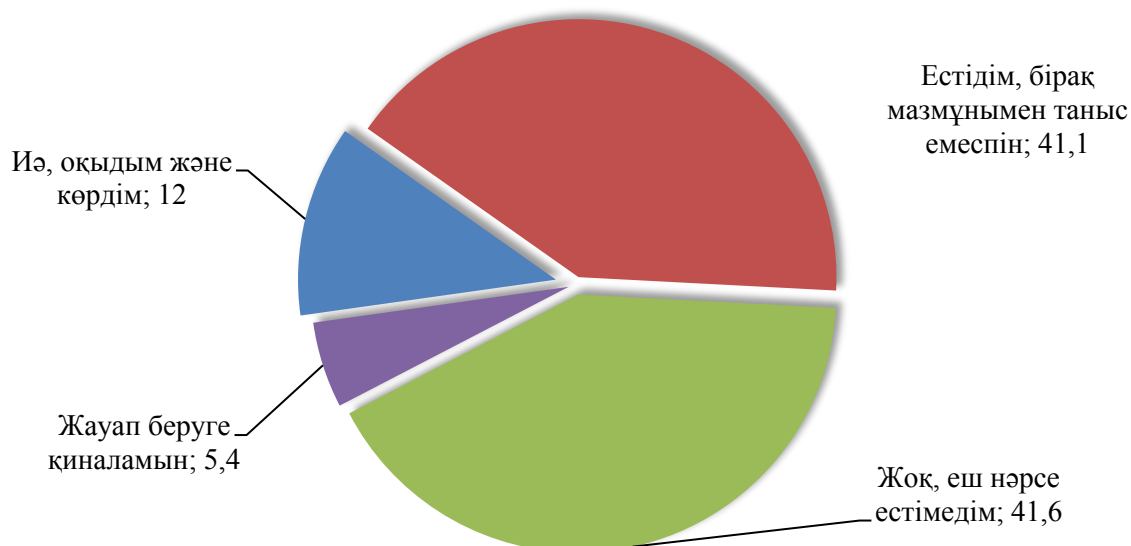
АЙМАҚТАР	Иә, оқыдым, мәтінімен таныспын	Иә, естігенім бар	Жоқ, еш нәрсе білмеймін	Басқа	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	7,9	67,1	21,1	0,0	3,9
Ақтөбе облысы	11,2	58,2	29,6	0,0	1,0
Алматы облысы	12,0	53,1	32,5	0,0	2,4
Атырау облысы	8,7	33,3	55,1	0,0	2,9
Шығыс Қазақстан облысы	1,5	34,6	56,6	0,0	7,4
Жамбыл облысы	19,5	35,8	30,9	1,6	12,2
Батыс Қазақстан облысы	17,1	41,4	37,1	0,0	4,3
Қарағанды облысы	2,1	28,5	63,2	0,0	6,3
Қостанай облысы	20,9	36,3	40,7	1,1	1,1

Қызылорда облысы	15,4	50,5	29,7	0,0	4,4
Маңғыстау облысы	29,3	34,7	30,7	0,0	5,3
Павлодар облысы	12,2	55,4	32,4	0,0	0,0
Солтүстік Қазақстан облысы	24,5	62,3	13,2	0,0	0,0
Түркістан облысы	13,2	41,3	45,5	0,0	0,0
Шымкент қ.	7,9	34,2	57,0	0,9	0,0
Астана қ.	17,9	40,2	9,4	3,4	29,1
Алматы қ.	17,0	47,2	34,9	0,5	0,5

Бағдарлама туралы ақпараттан («иә, жақсы білемін, мәтінімен таныспын» жауап нұсқасы) Маңғыстау (29,3 %), Солтүстік Қазақстан (24,5 %) және Қостанай облыстарының (20,9 %) жастары хабардар. Бағдарлама туралы хабардарлығы төмен («жоқ, ешнәрсе білмеймін» жауап нұсқасы) жастар Қарағанды (63,2 %), Шығыс Қазақстан (56,6 %), Атырау (55,1 %) облыстары және Шымкент қ. (57,0 %) тіркелді (16 кесте).

Мемлекет басшысының 2018 жылдың наурыз айында жариялаған бес әлеуметтік бастамасы бойынша респонденттердің 12,0 %-ы таныс, 41,1 %-ы бір нәрсе естіді, бірақ олар мазмұнына жаңа (11-диаграмма).

11 диаграмма
«Сіз мемлекет басшысы Н.Ә. Назарбаевтың «Президенттің бес әлеуметтік бастамасы бағдарламасымен таныссыз ба» (5 наурыз 2018 ж.)?» сұрағына жауап нұсқаларының жіктелуі (%)

Елбасымыздың «Президенттің бес әлеуметтік бастамасы» тақырыбындағы өтініштерінің мазмұнымен Солтүстік Қазақстан (37,7 %), Қостанай (24,2 %) және Жамбыл (22,0 %) аймақтарда байқалды.

«Президенттің бес әлеуметтік бастамасы» туралы хабардарлықтың төмен деңгейі Қарағанды (66,0 %), Атырау (60,9 %) облыстары мен Шымкентте (55,3 %) тіркелді (кесте 17).

17 кесте

«Сіз мемлекет басшысы Н.Ә. Назарбаевтың «Президенттің бес әлеуметтік бастамасы бағдарламасымен танысыз ба» (5 наурыз 2018 ж.)?» сұрағына жауап нұсқаларының жіктелуі (% , аймақтар тұрғысында)

АЙМАҚТАР	Білемін, оқыдым, көрдім	Естідім, бірақ мазмұнымен таныс емеспін	Еш нәрсе естімедім, білмеймін	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	7,9	69,7	17,1	5,3
Ақтөбе облысы	9,2	51,0	39,8	0,0
Алматы облысы	14,4	42,6	37,8	5,3
Атырау облысы	2,9	36,2	60,9	0,0
Шығыс Қазақстан облысы	2,9	36,8	52,9	7,4
Жамбыл облысы	22,0	30,1	26,0	22,0
Батыс Қазақстан облысы	18,6	34,3	34,3	12,9
Қарағанды облысы	4,9	26,4	66,0	2,8
Қостанай облысы	24,2	39,6	36,3	0,0
Қызылорда облысы	16,5	50,5	24,2	8,8
Маңғыстау облысы	18,7	52,0	28,0	1,3
Павлодар облысы	5,4	44,6	48,6	1,4
Солтүстік Қазақстан облысы	37,7	47,2	13,2	1,9
Түркістан облысы	10,7	37,6	51,2	0,4
Шымкент қ.	6,1	36,8	55,3	1,8
Астана қ.	17,1	43,6	17,1	22,2
Алматы қ.	6,0	42,2	50,5	1,4

Жастардың пікірінше, Президенттің ұсынған бес бастамасының ішінен ең маңыздысы – әрбір отбасы үшін тұрғын үйді сатып алудың жаңа мүмкіндіктері, бұл зерттеудің респонденттерінің 43,8 %-ы (18-кесте) атап көрсеткен.

Сұралған жастар екінші маңызды мәселе ретінде жоғары білім берудің қолжетімділігі мен сапасын көтеру және студенттік жастардың өмір сүру жағдайларын жақсарту (27,9 %) туралы бастаманы атап өтті.

18 кесте

«Президенттің бес әлеуметтік бастамасы» жобасында мемлекет басшысы бірнеше бағыттарды айқындап берген, осы аталған бастамалардың қайсысы сіз үшін маңыздырақ?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Әр отбасы үшін тұрғын үй алудың жаңа мүмкіндіктері	43,8

Жалақысы төмен қызметкерлер үшін еңбек ақысын арттыру мақсатында салықтық жүктемені төмендету	18,1
Студент жастардың тұрғын үй жағдайларын жақсарту үшін және жоғары білім сапасын арттыру үшін қол жетімділікті арттыру	27,9
Микрокредит беруді кеңейту	13,5
Елді газбен қамту	6,0
Ешбір бағыт мен үшін маңызды және өзекті емес	5,4
Жауап беруге қиналамын	23,1

Бөлім бойынша қорытындылар

1. Қазіргі қазақстандық жастардың түйінді проблемалары – материалдық қиындықтар (46,3 %), тұрғын-үй мәселесі (37,4 %), жоғары білім алу (37,0 %), жұмысқа орналасу проблемалары мен жұмыссыздық (36,3 %), азық-түлік және бірінші қажеттіліктегі тауарларға жоғары баға (35,4 %).

2. Зерттеу нәтижелері бойынша биылғы жылы жастар проблемалары рейтингінде кейбір өзгерістер орын алды. Алдыңғы жылдары жастар проблемаларының рейтингінде материалдық қиындықтар мен тұрғын үй проблемалары үшінші орынды иеленсе, ағымдағы жылы олар жастардың ең өзекті проблемаларына айналды.

3. Жас адамдардың жұмысқа орналасуындағы ең басты қиыншылығы – жас мамандардың жұмыс тәжірибесінің болмауы (61,1 %).

4. Байланыстар мен таныстардың болуы жұмысқа орналасудың маңызды факторы болып табылады. Проблема ретінде таныстық пен байланыстың болмауын респонденттердің үштен бірі (30,1 %) қарастырады. Бұл көрсеткіштің айтарлықтай төмендеуі динамикада байқалмайды.

5. Респонденттердің абсолютті көпшілігі (74,1 %) қандай да бір қоғамдық ұйымға мүшелік етпейді. Бұл қазіргі қазақстандық жастардың төмен әлеуметтік белсенділігін көрсетеді. Сонымен қатар, қоғамдық ұйымдардың қызметіне қатыспағандардың көпшілігі бос уақыттың болмауын себеп ретінде көрсетеді.

6. Әлеуми белсенді жастар негізінен спорттық (9,7 %) немесе жастар (5,9 %) ұйымдарының жұмыстарына қатысады.

7. Жастар қоғамдық жұмыстарға қатысуды негізінен (68,5 %) өзінің жеке дамуы мен өсуі көзқарасы тұрғысынан қарастырады. Жастар ұйымдарының қызметтеріне қатысу арқылы қоғамға пайдалы болу ниетін сауалнамаға қатысушылардың тек 37,2 % айтып өткен.

8. Қандай да бір әлеуметтік желілерді пайдаланбайтындардың жалпы үлесі 9,8 % құрайды. Жастар арасындағы ең танымал әлеуметтік желілер Instagram (66,3 %) және ВКонтакте (66,1 %) болып табылады.

9. Сауалнамаға қатысқандардың арасында «Рухани жаңғыру» бағдарламасы бойынша ақпараттан хабардарлық жоғары болып отыр (56,9 %). Президент бағдарламасының мазмұнынан хабардарлықтың жоғары дәрежесі Маңғыстау (29,3 %), Солтүстік Қазақстан (24,5 %) және Қостанай (20,9 %) облыстарының жастары арасында байқалады.

10. Респонденттердің пікірінше, ел Президентінің ең маңызды бастамасы «әрбір отбасы үшін тұрғын үй сатып алудың жаңа мүмкіндіктері» (43,8 %) болып табылады.

Нұсқаулар

Жастар үшін тұрғын үй проблемасының маңыздылығын ескере отырып, ең алдымен, жас отбасыларға арналған тұрғын үйді қамтамасыз ету жөніндегі шараларды күшейту міндеті өзекті болып табылады. «Жас отбасты» тұжырымдамасын анықтау және нормативтік шоғырландырудың жас ерекшеліктерін көрсетумен, өңірлер контексіндегі тұрғын үйге мұқтаж жас отбасылардың жүйелі есебін жүргізу маңызды. Тұрғын үй мәселелері саласындағы мемлекеттік органдардың ерекше назарын толық емес жас отбасылар, соның ішінде тұрақты табыс көздерінің (жалақы, жәрдемақы, алимент, т.б.) жоқтығы жағдайында кәмелетке толмаған балаларды тәрбиелеп отырған жалғызбасты аналар талап етеді. Жергілікті жердегі мемлекеттік жастар саясаты институттарының – жастар саясаты басқармалары, жастар ресурстық орталықтары мен жастар үкіметтік емес ұйымдарының – міндеті жастарға арналған тұрғын үй саласындағы мемлекеттік қолдау шаралары туралы мақсатты топтардың хабардарлығын арттыру болып табылады: «Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» АҚ өкілдерімен консультациялар ұйымдастыру, тұрғын үйге мұқтаж бейберекет жас отбасыларды анықтауда учаскелік полиция қызметкерлерімен тығыз өзара әрекеттестік.

Жұмыс тәжірибесінің жоқтығы жастардың жұмысқа орналасуындағы басты мәселе ретінде жұмыспен қамту орталықтары, жастар еңбек биржаларының қызметін белсендендіруді талап етеді. Бұдан басқа, оқыту мен өндірістік практика шеңберінде жастарға ақылы / төленбейтін тәжірибеден өту жағдайларын жасау маңызды.

4 бөлім. Мемлекеттік жастар саясатын бағалау

Мәселе

Жастарды толыққанды және жан-жақты дамытуға жағдай жасау, сондай-ақ оны табысты әлеуметтендіруді қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік жастар саясаты ұлттық саясаттың басымдықтарының бірі болып табылады. Оны жүзеге асырудың тиімділігі негізінен мемлекеттік жастар саясатының институттарының жұмыс сапасына, олардың жастардың әртүрлі санаттарымен мақсатты жұмыс жасауына байланысты. Жүзеге асырылып жатқан жастар саясатының тиімділігін арттырудың маңызды элементі ақпараттық компонент болып табылады. Мақсатты топтардың мемлекеттік қолдау мен даму шаралары туралы хабардар болуы, бұл қажетті ақпараттың мақсатына жету көрсеткіші болып табылады.

Жасалып жатқан жастар саясатының тиімділігінің маңызды көрсеткіші – мемлекеттік қолдау мен даму шараларын жастардың қанағаттану деңгейін, жастар саясатының аймақтық институттарының қызметі.

Бірлесе отырып, бұл көрсеткіштер бізге мақсатты топ – жастар тұрғысынан мемлекеттің жастар саясатын жүзеге асыру тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді.

4.1 Жастардың мемлекеттік жастар саясаты туралы ақпараттан хабардарлығы

Мемлекеттік жастар саясатын қазақстандық жастар, ең алдымен, патриоттық тәрбие деп түсінеді. Бұндай жауап нұсқасын сауалнамаға қатысушылардың 31,8 % таңдады. Екіншіден, жастар саясатын жастар жұмыспен қамту мен жұмысқа орналасудағы көмек (28,5 %) деп түсінеді (19-кесте).

Респонденттердің 21,5 % мемлекеттік жастар саясатының негізгі міндеті тұрғын үй алуға көмектесу деп есептейді. Сауалнамаға қатысушылардың 20,9 % мемлекеттік жастар саясаты жастар арасында салауатты өмір салтын қалыптастыруға бағытталған деген пікірде.

Жастар мемлекеттік жастар саясаты негізінен жастардың әлеуметтік мәселелерін шешумен айналысады деп қабылдайды.

19 кесте

«Сіз үшін «мемлекеттік жастар саясаты» ұғымы нені білдіреді?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

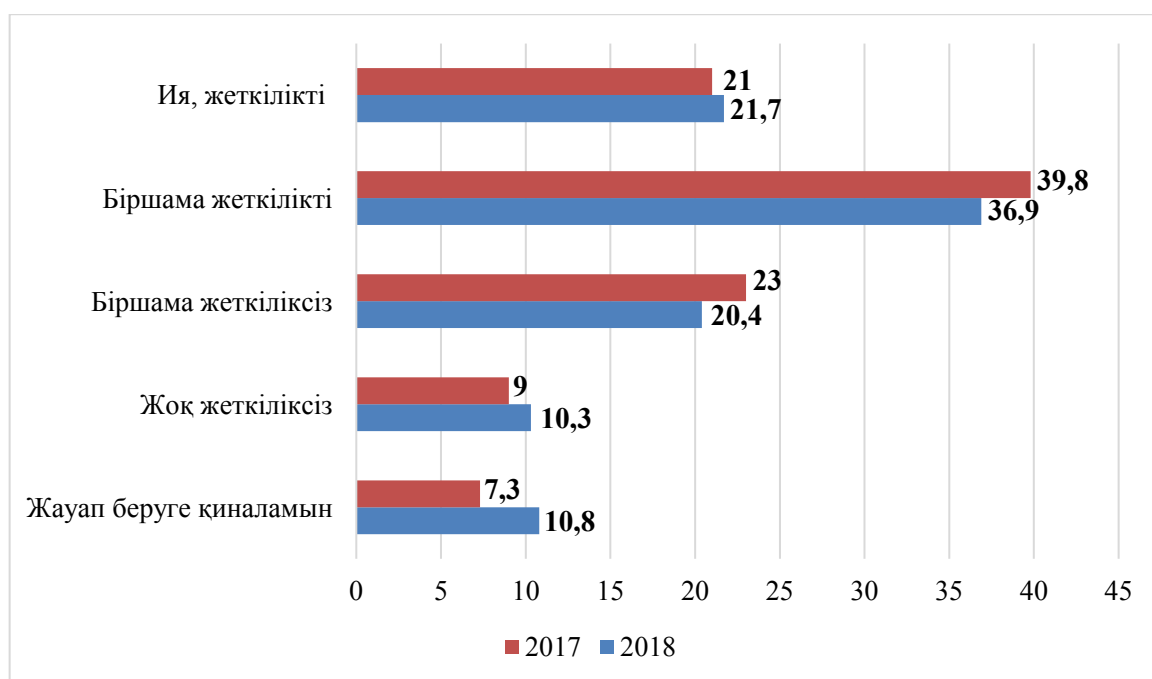
	%
Жастарға патриоттық тәрбие беру	31,8
Жастарды жұмыспен қамту және еңбекке орналастыруға көмек	28,5
Тұрғын үй алуға көмек	21,5

Жастар арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру	20,9
Білім алуға көмек көрсету	13,8
Жастар арасындағы қылмыс, суицид, нашақорлық, токсикомания, алкоголизмнің алдын алуға көмек	13,3
Жастардың мәдени және ойын сауық шараларын қолдау	11,3
Шығармашыл жастарды қолдау	10,3
Маңызды дағдылары бойынша қосымша білім алу	9,4
Жастар арасындағы кәсіпкерлік қызметті дамыту	8,4
Жастардың азаматтық және қоғамдық белсенділігін дамыту	7,1
Жастар ұйымдарымен өзара әрекеттестік	7,0
Шетелде жастар мүдделерін қорғау	5,7
Жас көшбасшылар дайындау	4,8
Еріктілер қызметін дамыту	4,3
Басқа	0,3
Мен мемлекеттік жастар саясатының маңызын көріп тұрған жоқпын	2,8
Мен жастар саясаты туралы еш нәрсе білмеймін	11,3
Жауап беруге қиналамын	3,2

Зерттеу нәтижелері бойынша респонденттердің жартысынан көбі (58,6 %) мемлекеттік органдар жастарды қолдау мәселелеріне жеткілікті көңіл бөледі деп сенеді. 2017 жылы өткізілген сауалнамаға сәйкес, ұқсас көзқарастары бар жастардың үлесі 60,8 % құрады. Сұраққа жауап беруге қиналған жастардың үлесі 7,3 % -дан 10,8 % дейін өсті (12-диаграмма).

12 диаграмма

«Сіздің ойыңызша мемлекеттік органдар жастарды қолдау мәселелеріне жеткілікті көңіл бөле ме?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Зерттеу нәтижелері бойынша Солтүстік Қазақстан (92,4 %), Ақмола (69,8 %), Қызылорда (68,2 %) және Қостанай (62,7 %) облыстарында жастарды қолдау бойынша мемлекеттік органдардың қызметі оң бағаланды.

Керісінше, «жеткілікті емес» және «жоқ, жеткіліксіз» жауап нұсқалары көбінесе Алматыда (43,2 %), Ақтөбе (41,8 %), Павлодар (39,2 %) және Маңғыстау (38,7 %) облыстарында (20-кесте) тіркелді.

20 кесте

«Сіздің ойыңызша мемлекеттік органдар жастарды қолдау мәселелеріне жеткілікті көңіл бөле ме?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%, аймақтар тұрғысында)

	Иә, жеткілікті	Біршама жеткілікті	Біршама жеткіліксіз	Жоқ, жеткіліксіз	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	5,3	64,5	15,8	11,8	2,6
Ақтөбе облысы	9,2	49,0	36,7	5,1	0,0
Алматы облысы	20,1	35,4	20,6	16,3	7,7
Атырау облысы	8,7	40,6	23,2	13,0	14,5
Шығыс Қазақстан облысы	33,1	22,1	22,8	8,8	13,2
Жамбыл облысы	49,6	19,5	16,3	7,3	7,3
Батыс Қазақстан облысы	17,1	32,9	12,9	7,1	30,0
Қарағанды облысы	11,1	42,4	22,9	8,3	15,3
Қостанай облысы	25,3	37,4	12,1	18,7	6,6
Қызылорда облысы	35,2	33,0	14,3	13,2	4,4
Маңғыстау облысы	24,0	22,7	16,0	22,7	14,7
Павлодар облысы	21,6	37,8	32,4	6,8	1,4
Солтүстік Қазақстан облысы	37,7	54,7	3,8	3,8	0,0
Түркістан облысы	22,3	42,1	17,4	4,1	14,0
Шымкент қ.	6,1	50,9	17,5	14,0	11,4
Астана қ.	22,2	26,5	17,1	1,7	32,5
Алматы қ.	19,3	33,0	29,4	13,8	4,6

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, мемлекеттің жастарды қолдау және дамыту бағыттарын анықтауда жастар ең алдымен әлеуметтік мәселелердің шешілуіне назар аударады. Респонденттердің жартысынан астамы (57,0 %) жастардың жұмысқа орналасуы сияқты бағыттар мемлекет тарапынан басым назар аударуды талап етеді деп санайды. Сауалнамаға қатысқандардың 39,9 % -ы тұрғын үймен қамтамасыз етілу мәселесін атайды (21-кесте).

«Сіздің ойыңызша жастарды қолдау мен дамытудың қандай бағыттары мемлекет тарапынан бірінші кезекте назар аударуды қажет етеді?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	2016	2018
Жастарды еңбекке орналастыру	69,2	57,0
Тұрғын үймен қамтамасыз ету	41,8	39,9
Сапалы және қолжетімді білім	20,3	23,9
Жастарға патриоттық тәрбие беру	8,7	11,0
Жастар арасындағы қылмыстың алдын алу	7,9	10,0
Жастардың бос уақытын ұйымдастыру	5,9	9,9
Нашақорлық және алкогольизммен күрес	9,3	9,2
Жастар арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру	7,5	7,8
Басқа	0,4	0,5
Жауап беруге қиналамын	4,3	4,0

4.2 Жастармен жұмыс ұйымдары және жастар ұйымдары туралы ақпараттан хабардарлық

Жастар пікірін зерттеу шеңберінде жастар саясатының негізгі мемлекеттік және қоғамдық институттарының қызметі туралы хабардарлық деңгейі анықталды. Тікелей өзара іс-қимыл мүмкіндігі бар ұйымдардың жастарына баға беруге ерекше назар аударылды. Хабардарлықтың ең жоғары деңгейі («Мен білемін» және «естіген нәрсе» деген жауаптардың қосындысы) «Нұр Отан» партиясының "Жас отан" жастар қанатында тіркелді – 68,5 % (22-кесте).

Екінші орында Ұлттық еріктілер желісі орналасқан. Ол туралы білетін және естігендер саны 40,8 % құрады.

Жастар ресурстық орталықтарының қызметі туралы хабардар болу деңгейі ең төмен. Жастардың 57,1 % ештеңе білмейтінін немесе ЖРО жұмысы туралы естімегенін айтады. Сондай-ақ жастардың облыстық жастар саясаты / Ішкі саясат бөлімінің қызметі туралы хабардарлығы төмен – 56,9 % -ы ештеңе білмейді немесе басқарма туралы естімеген.

«Сіз жастармен жұмыс бойынша қандай мемлекеттік және мемлекеттік емес мекемелерді және жастар ұйымдарын білесіз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	Білемін	Естігенім бар	Еш нәрсе білмеймін, естімедім	Жб/қ
Жастар саясаты мәселелері басқармасы / сіздің қалаңыздың жастар саясаты бөлімдері	11,6	19,7	56,9	11,8

Сіздің қала/облыстың жастар ресурстық орталығы	11,0	20,4	57,1	11,6
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	34,4	34,1	23,9	7,6
Ұлттық еріктілер желісі	14,4	26,4	48,3	11,0
Қазақстан жастары конгресі	9,9	22,9	56,3	11,0
Қазақстан студенттері альянсы	10,9	21,5	56,4	11,3
«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы	10,2	23,6	55,3	11,0

Зерттеу нәтижелері бойынша Солтүстік Қазақстан (79,2 %), Қызылорда (66,0 %) және Жамбыл (51,2 %) облыстарында респонденттер жастар саясаты мәселелері жөніндегі кеңестің жұмысы туралы жақсы хабардар немесе естігендері бар (23-кесте).

23 кесте

«Сіз жастармен жұмыс бойынша қандай мемлекеттік және мемлекеттік емес мекемелерді және жастар ұйымдарын білесіз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі, ЖАСТАР САЯСАТЫ/ІШКІ САЯСАТ МӘСЕЛЕЛЕРІ БАСҚАРМАСЫ (% , аймақтар тұрғысында)

	Білемін	Естігенім бар	Еш нәрсе білмеймін, естімедім	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	5,3	36,8	40,8	17,1
Ақтөбе облысы	13,3	12,2	73,5	1,0
Алматы облысы	12,0	20,6	57,9	9,6
Атырау облысы	7,2	8,7	76,8	7,2
Шығыс Қазақстан облысы	1,5	5,9	81,6	11,0
Жамбыл облысы	24,4	26,8	26,8	22,0
Батыс Қазақстан облысы	17,1	28,6	47,1	7,1
Қарағанды облысы	2,1	22,2	58,3	17,4
Қостанай облысы	13,2	25,3	50,5	11,0
Қызылорда облысы	29,7	36,3	26,4	7,7
Маңғыстау облысы	28,0	16,0	34,7	21,3
Павлодар облысы	16,2	32,4	51,4	0,0
Солтүстік Қазақстан облысы	37,7	41,5	20,8	0,0
Түркістан облысы	3,7	5,4	72,3	18,6
Шымкент қ.	2,6	8,8	71,1	17,5
Астана қ.	8,5	35,0	37,6	18,8
Алматы қ.	11,0	15,6	71,1	2,3

Жастар ресурстық орталықтарының құрылғанынан көп уақыт өтпесе де, олар Қазақстанның барлық аймақтарында жастарды қолдау үшін белсенді жұмыс жасайды. Маңғыстау (74,7 %), Солтүстік

Қазақстан (69,8 %), Жамбыл (48,8 %) және Ақмола (38,1%) облыстарында (24-кесте) жастардың жоғары хабардарлығы байқалады.

Атырау (79,7 %), Шығыс Қазақстан (71,3 %), Түркістан (69,8%), Ақтөбе (68,4%) облыстары мен Алматы қ. (76,1%) Жастар ресурстық орталықтарының жұмысы туралы хабардарлықтың ең төмен көрсеткіштері («Мен білмеймін, мен естімегенмін») орын алып отыр.

24 кесте

«Сіз жастармен жұмыс бойынша қандай мемлекеттік және мемлекеттік емес мекемелерді және жастар ұйымдарын білесіз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі, ЖАСТАР РЕСУРСТЫҚ ОРТАЛЫҒЫ (%, аймақтар тұрғысында)

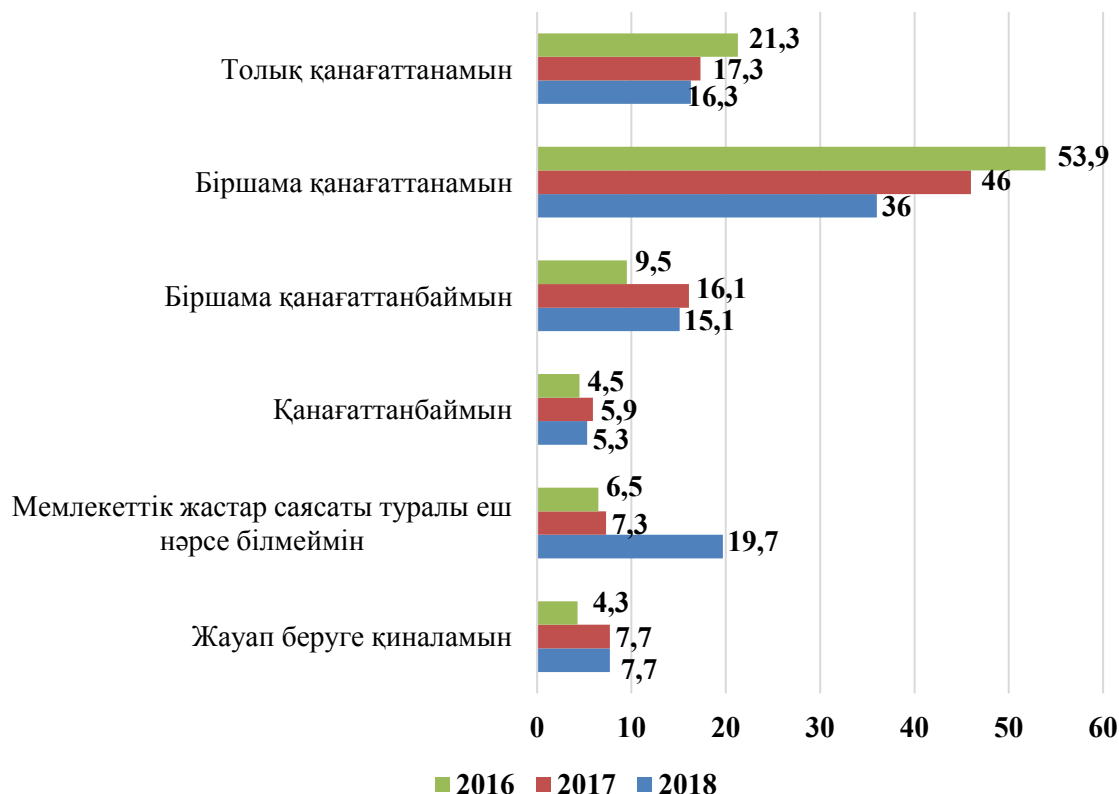
	Білемін	Естігенім бар	Еш нәрсе білмеймін, естімедім	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	3,9	34,2	43,4	18,4
Ақтөбе облысы	15,3	15,3	68,4	1,0
Алматы облысы	12,4	21,1	59,8	6,7
Атырау облысы	4,3	11,6	79,7	4,3
Шығыс Қазақстан облысы	4,4	15,4	71,3	8,8
Жамбыл облысы	20,3	28,5	35,0	16,3
Батыс Қазақстан облысы	14,3	27,1	50,0	8,6
Қарағанды облысы	3,5	15,3	63,9	17,4
Қостанай облысы	17,6	28,6	45,1	8,8
Қызылорда облысы	27,5	28,6	33,0	11,0
Маңғыстау облысы	24,0	50,7	14,7	10,7
Павлодар облысы	16,2	29,7	54,1	0,0
Солтүстік Қазақстан облысы	34,0	35,8	30,2	0,0
Түркістан облысы	3,3	3,7	69,8	23,1
Шымкент қ.	2,6	11,4	64,9	21,1
Астана қ.	6,0	33,3	40,2	20,5
Алматы қ.	9,2	11,9	76,1	2,8

4.3 Жастардың мемлекеттік жастар саясатына қанағаттануы

Зерттеу нәтижелері бойынша республикадағы мемлекеттік жастар саясатының орындалуына сауалнамаға қатысқан жастардың жартысынан көбі (52,3 %) қанағаттанады («толық қанағаттанамын» және «өте қанағаттанамын») (13 сур.). Сауалнамаға қатысқан 14-29 жас аралығындағы жастардың 20,4 %-ы жастар саясатына қанағаттанбағанын білдіреді. Сонымен қатар, респонденттердің 19,7 % мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмейтінін айтты.

13 диаграмма

«Сіз Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылуына қанағаттанасыз ба? Сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)»

Жастар арасындағы сауалнама нәтижелеріне сәйкес, мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылуына жоғары қанағаттану дәрежесін (республикалық орташа көрсеткіштен жоғары 52,3 %) Солтүстік Қазақстан (92,5 %), Ақмола (71,1 %), Қызылорда (71,5 %) және Жамбыл (65,8 %) облыстарының жастары көрсетіп отыр (25 кесте).

25 кесте

«Сіз Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылуына қанағаттанасыз ба? Сұрағына жауаптардың жіктелуі (% , аймақтар тұрғысында)»

	Толық қанағаттанамын	Біршама қанағаттанамын	Біршама қанағаттанбаймын	Қанағаттанбаймын	Жастар саясаты туралы еш нәрсе білмеймін	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	13,2	57,9	15,8	3,9	3,9	5,3
Ақтөбе облысы	13,3	44,9	35,7	5,1	1,0	0,0
Алматы облысы	16,3	34,0	14,8	10,0	21,1	3,8
Атырау облысы	5,8	29,0	7,2	8,7	36,2	13,0

Шығыс Қазақстан облысы	17,6	30,1	15,4	4,4	27,9	4,4
Жамбыл облысы	39,8	26,0	4,1	3,3	17,1	9,8
Батыс Қазақстан облысы	20,0	28,6	11,4	0,0	18,6	21,4
Қарағанды облысы	9,7	41,0	14,6	4,9	20,1	9,7
Қостанай облысы	8,8	38,5	17,6	4,4	23,1	7,7
Қызылорда облысы	29,7	41,8	7,7	7,7	3,3	9,9
Маңғыстау облысы	20,0	13,3	24,0	10,7	22,7	9,3
Павлодар облысы	13,5	41,9	24,3	8,1	12,2	0,0
Солтүстік Қазақстан облысы	28,3	64,2	1,9	3,8	1,9	0,0
Түркістан облысы	15,7	30,6	13,6	2,5	34,3	3,3
Шымкент қ.	3,5	48,2	11,4	6,1	26,3	4,4
Астана қ.	18,8	29,9	9,4	1,7	4,3	35,9
Алматы қ.	11,5	35,3	21,1	5,5	22,9	3,7

Қанағаттанудың төмен деңгейі («біршама қанағаттанбаймын» және «қанағаттанбаймын» жауап нұсқалары) Ақтөбе (40,8 %) және Маңғыстау (34,7 %) облыстарының жастарынан жиі байқалады.

Мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылу барысы туралы Атырау (36,2 %), Түркістан (34,3 %), Шығыс Қазақстан (27,9 %) облыстары және Шымкент қ. (26,3 %) жастары жақсы біледі.

Жастардың өз елінің дамуына белсенді қатысуға, оның келешегіне жауапкершілік алуға дайындығын бағалау үшін, сауалнамаға қатысушыларға «Елдің және жастардың болашақтағы дамуы үшін сіз не істей аласыз? Сіз Қазақстан дамыған мемлекетке айналуы үшін не істей аласыз?» деген сұрақ қойылды. Зерттеу нәтижесі бойынша жастар ел дамуына, ең алдымен, өзін-өзі дамыту арқылы – салауатты өмір салтымен, адал еңбекпен және ел экономикасының әртүрлі секторларын дамытуға ықтимал үлесімен қатысуға дайын екендігін көрсетеді. Осылайша, респонденттердің көпшілігі «салауатты өмір салтын қалыптастыру және басқаларды ынталандыру» деген жауап нұсқасын атап өтті (46,3 %) (26-кесте). Болашақта Қазақстанның гүлденуі үшін сауалнамаға қатысқан жастардың үштен бір бөлігі белгілі бір саланы, мысалы, медицина немесе жеңіл өнеркәсіпті зерттеуге және дамытуға дайын (31,2 %).

26 кесте

«Елдің және жастардың болашақтағы дамуы үшін сіз не істей аласыз? Сіз Қазақстан дамыған мемлекетке айналуы үшін не істей аласыз?» сұрағына жауаптарың жіктелуі (%)

	%
Салауатты өмір салтын ұстау және басқаларды шақыру	46,3
Қоғамдық жұмыстарға, әлеуметтік жобаларға қатысу (сенбілік, мұқтаж жандарға көмек, донорлық т.б.)	36,2

Жақсы оқып білім алу және елде белгілі бір саланы дамыту (мысалы, медицина, жеңіл өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы т.б.)	31,2
Кәсіби маман болу, жұмыс істеу және салық төлеу	27,7
Өз елінің патриоты болу, әлеуметтік желіде өз еліміздің артықшылықтары туралы таныстар және шетелдіктерге айту	24,2
Ерікті болу және жастарға мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар туралы айту	11,7
Басқа	1,0
Қазір мен еліме еш көмек көрсете алмаймын, менің өзіме көмек керек	6,7
Жауап беруге қиналамын	3,5

Әрбір үшінші жас адам (36,2 %) өз елінің болашағы үшін қоғамдық жұмыстарға (сенбіліктер және қайырымдылық акциялары) дайын екенін айтқан.

Бөлім бойынша қорытынды

1. Қазақстандық жастар жалпы мемлекеттік жастар саясатының рөлін біледі және оның қажет екендігін білдіреді. Респонденттердің жартысынан астамы (58,6 %) мемлекеттік органдардың жастарды қолдау мәселелеріне жеткілікті көңіл бөлетініне сенеді.

2. Жастар мемлекеттік жастар саясатын, ең алдымен, патриотизм сезімін тәрбиелеу арқылы жастарға идеологиялық әсер ету құралы ретінде қабылдайды. Мемлекеттік жастар саясатының маңызды құрамдас бөлігі, жастардың пікірінше, әлеуметтік көтергіштер жүйесі - жұмыспен қамту, тұрғын үй және білім беру саласында мемлекеттік қолдау шаралары.

3. Жергілікті жастар саясатының мемлекеттік және қоғамдық институттарының қызметі туралы жастардың хабардар болуының төмен деңгейі. Сауалнамаға қатысқан жастардың жартысынан көбі (57,1 %) ештеңе білмейді және олардың аймақ / қаланың Жастар ресурстық орталықтарының жұмысы туралы естіген жоқ.

4. Жастармен жұмыс істейтін институттарының қызметін насихаттау бойынша қосымша ақпараттық жұмыстар жүргізу қажет: ашық дәрістер, кездесулер өткізу, ақпараттық материалдарды тарату, Жастар ресурстық орталықтарында ашық күндерді ұйымдастыру және ақпараттық жұмыстарда әлеуметтік желілерді кеңінен қолдану.

5. Сауалнамаға қатысқан жастардың жартысынан көбі (52,3 %) елдегі мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асырумен қанағаттанған. Республикалық орташа деңгейден жоғары қанағаттану деңгейі Солтүстік Қазақстан (92,5 %), Қызылорда (71,5 %), Ақмола (71,1 %) және Жамбыл (65,8 %) облыстарында тіркелді.

Нұсқаулар

Жастарды қазіргі мемлекеттік бағдарламалармен, жобалармен, ұсынылған бастамалармен және мүмкіндіктермен жақсы таныстыру мақсатында ақпараттық жұмысты жандандыру ұсынылады.

Жастар ұйымдарының, жастар ресурстық орталықтарының қызметі туралы жастардың хабардар болу деңгейінің төмендігін ескере отырып, жастардың оқу орны / жұмыс орны / мекен-жайы бойынша жастар ұйымдары мен жастар ресурстық орталықтарының мүшелерімен, олардың мақсаттары мен міндеттерімен, жастарды дамытудағы ұсынылған мүмкіндіктерімен таныстыру мақсатында көшпелі іс-шаралар ұйымдастыру.

Ақпараттық саясаттың тиімділігін арттыру үшін арналарды және әдістерді, ақпаратты ұсыну форматтарын кеңейту ұсынылады: бұқаралық ақпарат құралдарында кеңінен жариялау, онлайн-флэш-мобтарды, әлеуметтік желілердегі конкурстар мен бастамаларды ұйымдастыру.

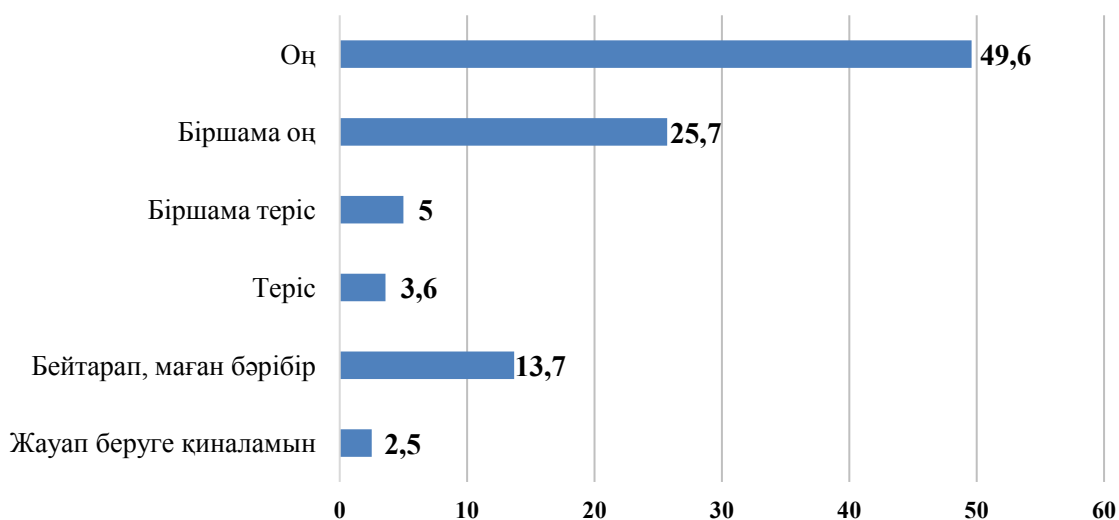
5 бөлім. Жастардың қоныс аударуға ниеттілігі

Мәселе.

Көші-қон мобильділігі феномені өз қабілеттері мен қолжетімді мүмкіндіктерді барынша пайдалану арқылы өздерінің әлеуметтік мәртебесін жақсартуға ұмтылатын жастар үшін үлкен мәнге ие. Қазақстан жастарының көші-қон процестерін талдау екі негізгі үрдісті анықтауға мүмкіндік береді. Ішкі көші-қон, негізінен экономикалық жағынан белсенді халықтың, әсіресе жастардың, ауылдардан, экономикалық жағынан, экологиялық тұрғыдан қолайсыз өңірлерден қолайлы экономикалық жағдайға ие аймақтарға кетуімен сипатталады. Сыртқы көші-қон мобильдігінің жалпы үрдісі Қазақстаннан шығып кеткен жастардың келген жастардың санынан асып түсетініне байланысты. Ресми статистикаға сәйкес, қазақ жастарының арасында сыртқы көші-қонның теріс сальдосы жыл сайын артып келеді. Егер 2012 және 2013 жылы 14-28 жас аралығындағы адамдардың көші-қон сальдосының мәні оң болса, 2014 жылдан бастап бұл көші-қон сальдосы тек теріс мәнге ие (2014 жылы – 1 162 адам, 2016 жылы – 3 278 адам). Жалпы алғанда жастардың Қазақстаннан қоныс аударуының өз ерекшелігі бар. Дәстүрлі түрде қазақстандық жастар ТМД елдеріне, негізінен Ресейге (7 262 адам – 2016 ж.), сирек Беларуське (67 адам – 2016 ж.), Украинаға (20 адам – 2016 ж.) және Әзірбайжанға (11 адам – 2016 ж.) қоныс аударады. Жастар Армения және Молдоваға қоныс аударуға қызығушылық білдірмейді.

14 Диаграмма

«Сіз қазақстандық жастардың білім алу және оқу үшін Қазақстаннан шет мемлекеттерге кетуіне қалай қарайсыз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, сауалнамаға қатысқандардың абсолютті көпшілігі (75,3 %) қазақстандық жастардың басқа мемлекеттерде білім алуына оң көзқараспен қарайды. Сауалнамаға қатысушылардың тағы 13,7 % жастардың оқу мақсатындағы қоныс аударуына бейтарап көзқараста. Осылайша, бұл құбылысқа теріс баға бергендердің мөлшері – 8,6 % («біршама теріс» немесе «теріс» жауап нұсқаларының қосындысы) (14 диаграмма).

Шет елде білім алуға біржақты оң көзқараспен қарайтын жастардың басым үлесі Маңғыстау (90,6 %), Ақмола (86,8 %), Қызылорда (82,4 %) облыстары және Алматы қ. (86,7 %) тіркелген (27 кесте).

27 кесте

«Сіз қазақстандық жастардың білім алу және оқу үшін Қазақстаннан шет мемлекеттерге кетуіне қалай қарайсыз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (аймақтар тұрғысында)

	Оң	Біршама оң	Біршама теріс	Теріс	Бейтарап	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	59,2	27,6	6,6	0,0	6,6	0,0
Ақтөбе облысы	35,7	46,9	7,1	1,0	9,2	0,0
Алматы облысы	56,0	26,8	3,3	4,3	9,1	0,5
Атырау облысы	30,4	23,2	4,3	1,4	40,6	0,0
Шығыс Қазақстан облысы	56,6	16,9	2,9	6,6	12,5	4,4
Жамбыл облысы	49,6	26,0	1,6	1,6	17,9	3,3
Батыс Қазақстан облысы	50,0	21,4	1,4	0,0	14,3	12,9
Қарағанды облысы	38,9	40,3	4,2	3,5	13,2	0,0
Қостанай облысы	67,0	13,2	3,3	1,1	15,4	0,0
Қызылорда облысы	59,3	23,1	2,2	1,1	9,9	4,4
Маңғыстау облысы	33,3	57,3	6,7	0,0	1,3	1,3
Павлодар облысы	47,3	32,4	1,4	6,8	10,8	1,4
Солтүстік Қазақстан облысы	39,6	28,3	11,3	3,8	17,0	0,0
Түркістан облысы	38,0	16,1	11,2	10,7	23,6	0,4
Шымкент қ.	47,4	21,1	3,5	5,3	21,1	1,8
Астана қ.	47,0	23,1	6,0	0,9	6,8	16,2
Алматы қ.	67,9	18,8	4,1	1,4	6,9	0,9

Нәтижелер көрсетіп отырғандай сауалнамаға қатысқан жастардың көпшілігі тұрғылықты орнын ауыстыруды жоспарламаған (63,7 %). Тек

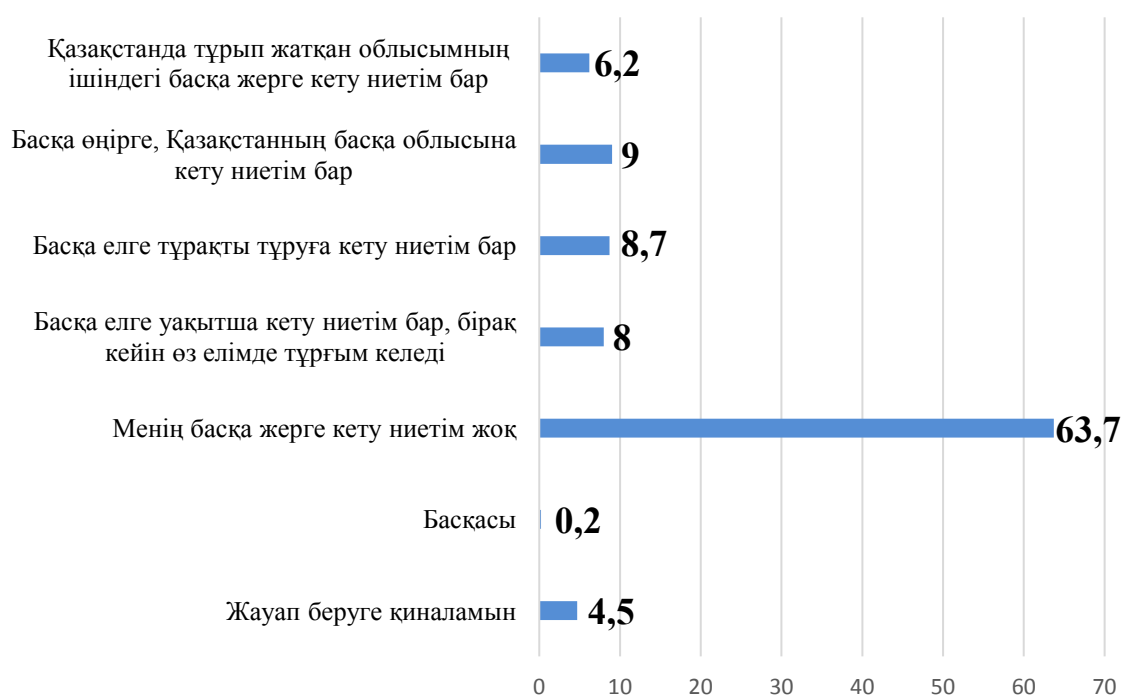
8,7 % жастар ғана тұрақты жұмыс орнын ауыстырып, Қазақстаннан тыс жерге кетуге дайын екенін айтқан (15 диаграмма).

Сауалнамаға қатысқан жастардың 15,2 % Қазақстан аумағында тұрғылықты жерін ауыстырғысы келеді, оның ішінде, 6,2 % тұрғылықты орнын өз облысы шегінде ауыстыруға ниетті, ал 9,0 % Қазақстанның басқа аумағына көшу туралы пікір білдірген.

«Біраз уақытқа басқа мемлекетке баруға, алайда негізінен Қазақстанда тұруға» ниетті жауап нұсқасын таңдаған респонденттердің жеке санаты – 8,0 % құрағанын айта кету керек.

15 диаграмма

**«Сіздің қазір тұрып жатқан елді мекеннен қоныс аударуға ниетіңіз бар ма?»
сұрағына жауап нұсқаларының жіктелуі (%)**

Қоныс аударуға қатысты оң пікір білдірген жастарға аталған қоныс аудару ниетінің себебін анықтау мақсатында қосымша сұрақ қойылды. Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай сауалнамаға қатысқандардың үштен бірінен астамы (31,1 %) көшуді жоспарлау себебі ретінде өзі немесе балаларының болашағы үшін өзі тұратын қала/ауылда сенімді болмайтынын атап көрсеткен (28 кесте).

Жастардың қоныс аудару ниетін айқындайтын келесі себептердің бірі аймақтағы экологиялық жағдайға қанағаттанбау болып табылады. Сауалнамаға қатысқандардың 15,0 % қоршаған орта жағдайына көңілі толмағандықтан қоныс аударуды жоспарлаған.

Қоныс аудару себебі ретінде этностық жағдайды сауалнамаға қатысқандардың 8,2 % атап көрсеткен.

«Не себепті қоныс аударуды жоспарлап отырсыз?» сұрағына жауаптардың жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Өзім/балалар үшін болашақ жоқ	31,1
Басқа қалада/елде білім алғым келеді	24,2
Мұнда жұмыс таба алмай, басқа қаладан таптым	18,0
Нашар экология	15,1
Елді мекен облыс/аудан орталығынан алыс	9,4
Өзімнің этностық тобым (ұлт) үшін болашағы жоқ	8,2
Елді мекенде аурухана/мектеп/балабақша жеткіліксіз	6,2
Тарихи отаныма оралғым келеді	4,8
Елді мекенде қылмыс жоғары	2,7
басқа (ата-анама оралам, саяхаттау, мансаптық өсу, тіл үйрену, дамыған елге көшу, Қазақстандағы төмен жалақы, жақсы өмір сүру, спорттық мансапты дамыту үшін, болашағы зор, қалада тұрғым келеді)	4,0
Жауап беруге киналамын	13,5

Бөлім бойынша қорытындылар

1. Жастар жоғары мобильділігімен және қоныс аударуға дайындығымен ерекшеленеді. Сауалнамаға қатысқандардың басым көпшілігі (75,3 %) Қазақстан азаматтарының басқа мемлекетке білім алу үшін қоныс аударуына оң көзбен қарайды.

2. Сауалнамаға қатысқан жастардың көпшілігі (63,7 %) тұрғылықты жерін ауыстыруды жоспарламайды. Жастардың 15,2 % Қазақстан аумағында қоныс аударуға дайын.

3. Қазақстаннан басқа елге тұрақты тұру үшін қоныс аудару ниетін 8,7 % жастар білдірген.

4. Қоныс аударудың кең таралған себептерінің бірі өзінің немесе балаларының болашағына алаңдау (31,1 %) болып табылады. Екінші кең таралған себеп басқа қалада/елде білім алу ниеті (24,2 %) болып отыр.

Нұсқаулар

Жастарды дамыту үшін – әсіресе білім беру және жұмыспен қамту салаларында – қолайлы жағдайлар жасау ұсынылады. Себебі бұл Қазақстан ішінде немесе одан тыс жерлерге қоныс аудару туралы шешім қабылдауда шешуші фактор болып табылады.

Жас мигранттарды бейімдеуге арналған жаңа бағдарламалар мен жобаларды әзірлеу ұсынылады.

6 бөлім. Жас отбасы

Мәселе.

Отбасының қоғамдағы атқаратын рөлі кез-келген басқа әлеуметтік институттармен теңдестірілмейді, өйткені отбасында адамның жеке тұлға ретінде қалыптасып, дамиды, жас адамның қоғамға кірігуі үшін қажетті әлеуметтік рөлдер игеріледі. Жас отбасы өзінің дамуының бастапқы кезеңінде көптеген әлеуметтік және психологиялық қиындықтарға тап болады. Ажырасудың көпшілігі некенің алғашқы жылдарында болады. Бұл көптеген себептерге байланысты: ерлі-зайыптылардың бір-біріне бейімделе алмауы, күнделікті өмірде, қолайсыз материалдық жағдай, ерлі-зайыптылардың психологиялық дайындықсыздығы, басқа да әлеуметтік проблемалар.

6.1 «Жас отбасы» ұғымы және отбасының рөлі

Зерттеу нәтижелері бойынша жастардың түсінігіндегі мінсіз отбасы, бірінші кезекте, толық, екі ата-анасы бар отбасы (55,0 %). Жас респонденттер үшін мінсіз отбасын құрудың маңызды шарты – отбасындағы адалдық. Жас респонденттердің 35,3 %-ы үшін ерлі-зайыптылардың бір-біріне адал болып қалуы маңызды. Сауалнамаға қатысқандардың төрттен бірінен астамы (26,5 %) ақсақалдарға құрметпен қарайды (29-кесте).

29 кесте

«Сіздің ойыңызша идеалды отбасы – бұл ең алдымен ...?» сұрағына жауаптадың жіктелуі (%)

	%
Екі ата-анасы да бар толық отбасы	55,0
Жұбайлары бір-біріне адал отбасы	35,3
Үлкендерді құрметтейтін отбасы	26,5
Ері материалдық қамтамасыз ететін, әйел адам отбасының берекесі мен бала тәрбиесіне жауапты отбасы	24,7
Бүкіл өмірін бірге өткізуге (отбасын сақтауға) тырысатын отбасы	24,6
Ресми некеге отырған отбасы	16,8
Жұбайлар бір біріне тәуелсіз және тең құқылы отбасы	11,0
Ата-әжелері немерелерімен бірге тұратын отбасы	9,1
Көп балалы отбасы	8,0
Бала саны бір немесе екіден аспайтын отбасы	3,8
Идеалды отбасы болмайды	3,9
Басқа	0,4
Жауап беруге қиналамын	2,3

Сауалнамаға қатысқандардың 16,8 % идеалды отбасы болу үшін некені тіркеу жеткілікті деген пікірді ұстанады.

Жас қатысушылардың 3,9 % пікірінше идеалды отбасы болмайды. Жас қазақстандықтар отбасына қатысты дәстүрлі құндылықтарға адалдығын байқатады – толық отбасы (55,0 %), жұбайлардың адалдығы (35,3 %), үлкендерді құрметтеу (26,5 %).

Сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі, атап айтқанда 86,5 % бала тәрбиесіне екі ата-ана да жауапты деп есептейді (30 кесте).

30 кесте

«Некедегі әр адамның рөлі мен міндеттемелері қандай болуы керек?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	Ері	Жұбайы	Екеуі	Жауап беруге қиналамын
Балаларға қамқорлық, тәрбие беру	1,4	10,6	86,5	1,6
Үй жұмыстары	1,1	41,3	55,8	1,9
Қаржы табу	38,9	0,9	58,2	2,1

Сауалнамаға қатысқан жастардың жартысына жуығы (47,4 %) отбасы құру және некеге отырудың басты себебі сүйікті адамымен бірге болу ниеті деп есептейді. Аталған сауалда тек бір ғана жауап нұсқасы болған.

Жастар отбасын құратын екінші себеп – балалы болу ниеті – 15,5 % (31 кесте).

Сауалнамаға қатысқандардың 10,1 % пікірінше, жастар отбасын бірге қартаю үшін құрады.

31 кесте

«Сіздің ойыңызша не себепті адамдар отбасын құрып, некеге отырады?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Сүйікті адаммен бірге болу үшін	47,4
Балалы болу үшін	15,5
Бақытты қартаю үшін	10,1
Ата-анадан тәуелсіздік алу үшін	5,3
Жеке тұрғын үй сатып алу үшін	3,9
Қартайғанда жалғыз қалу қорқынышынан	3,7
Барлығы некеге отырады, сол үшін	3,4
Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін	1,6
Отбасымен уақытты қызықты өткізу үшін	1,5
Мен әлі отбасын құру туралы ойланған жоқпын	5,1
Басқа	0,4
Жауап беруге қиналамын	2,5

Келесі сұрақтың жауаптары да қазақстандық жастардың отбасы қатынасына қатысты дәстүрлі көзқарасын білдіреді. Сауалнамаға қатысқандардың басым көпшілігі (74,5 %) неке міндетті түрде ресми тіркелуі керек деген пікірді ұстанады (16 диаграмма).

Сауалнамаға қатысқандардың 14,8 % некені тіркеу міндетті емес екенін айтқан. Тағы 5,5 % діни той салтын өткізу жеткілікті деп есептейді.

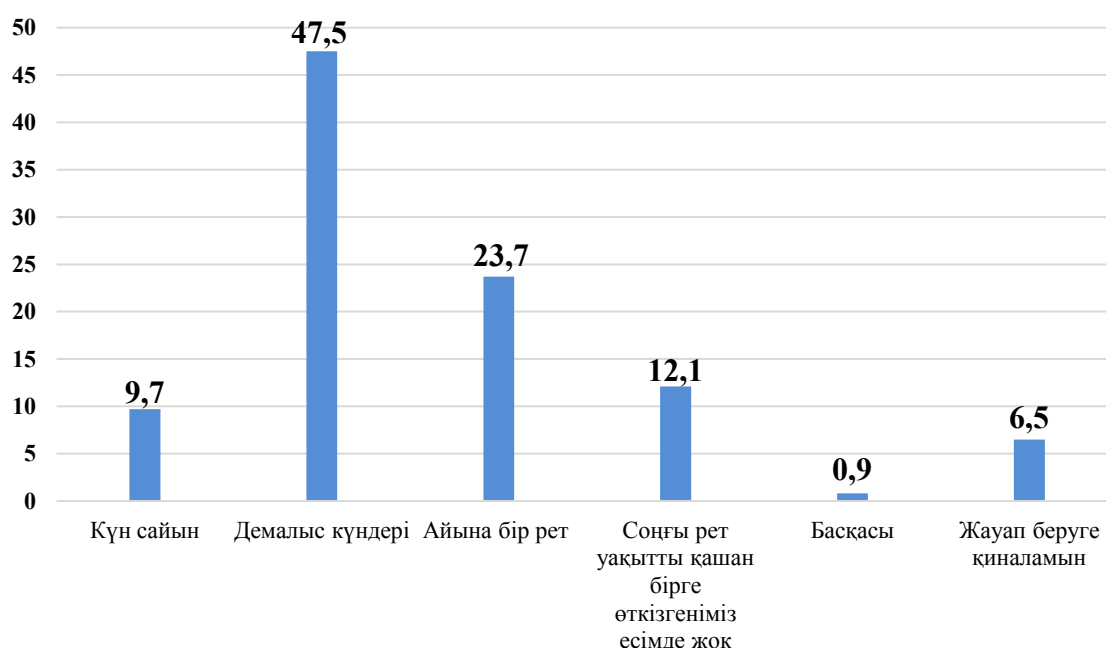
16 диаграмма

«Сіздің ойыңызша некені ресми тіркеу міндетті ме немесе жастар некені ресми бірге бола ала ма?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

17 диаграмма

«Сіздің отбасыңыз бос уақытын қаншалықты жиі өткізеді, атап айтқанда бірге кинотеатр, театр, саябақтарға қаншалықты жиі барасыздар?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

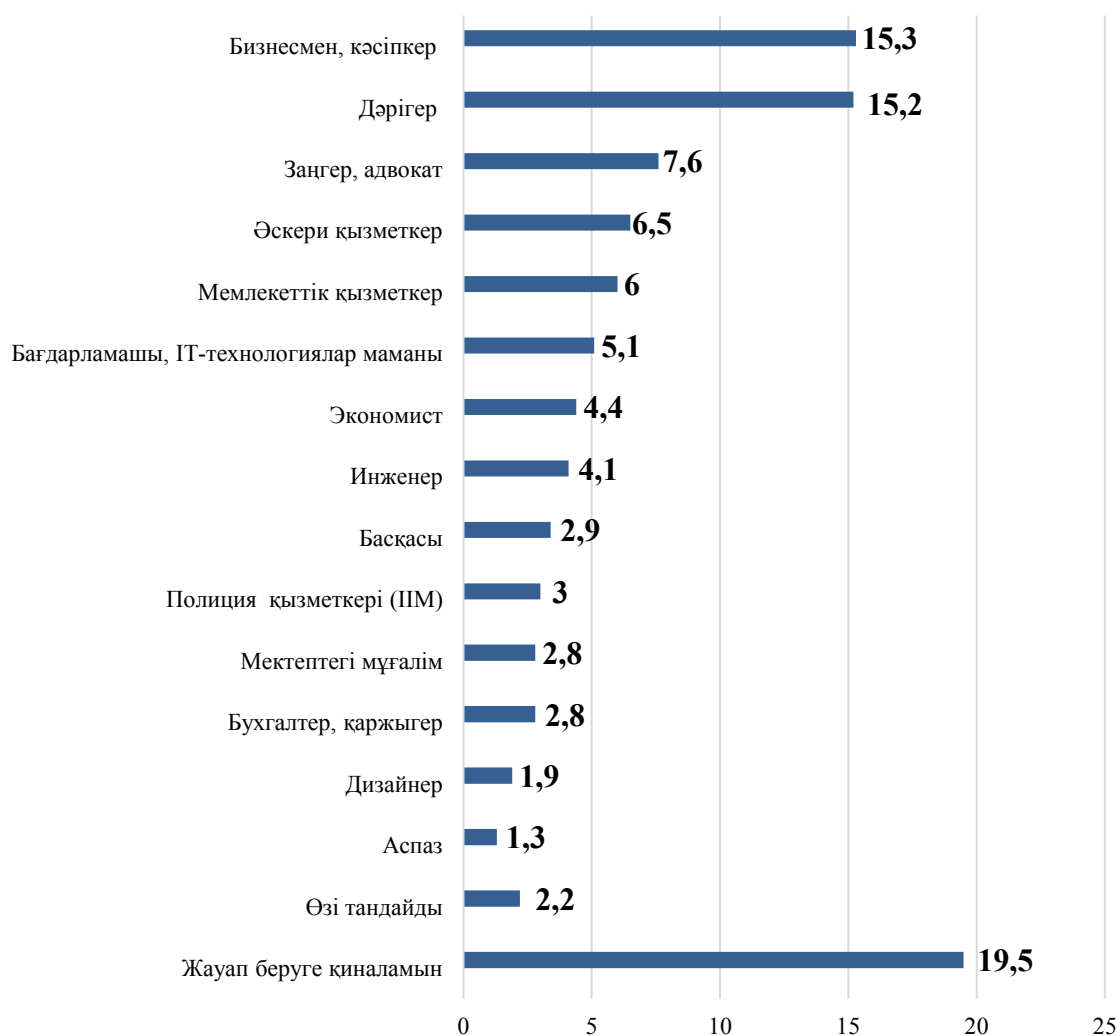
Отбасының бірлескен демалысының берік отбасы қатынастарын қалыптастырудағы маңызы зор. Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, жастардың жартысына жуығы (47,5 %) демалыс күндері бос уақытын отбасымен өткізуге тырысатынын айтқан. Сауалнамаға қатысқандардың 23,7 % өз отбасымен бірге уақытын айына тек бір рет қана өткізе алады (17 диаграмма).

Сауалнама барысында жастар «Өз балаларының болашақта кім болғанын қалайды?» деген сауалға жауап берді және бірінші кезекте екі жауап нұсқасы – бизнесмен, кәсіпкер (15,3 %) және дәрігер (15,2 %) танымал болды. Одан кейін заңгер-адвокат (7,6 %) нұсқалары таңдалған (18 диаграмма).

19,5 % жастар аталған сұраққа жауап беруге қиналған, ал 2,2 % балалар өзі таңдау жасайтынын айтқан.

18 диаграмма

«Сіз балаңыздың болашақта кім болғанын қалайсыз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

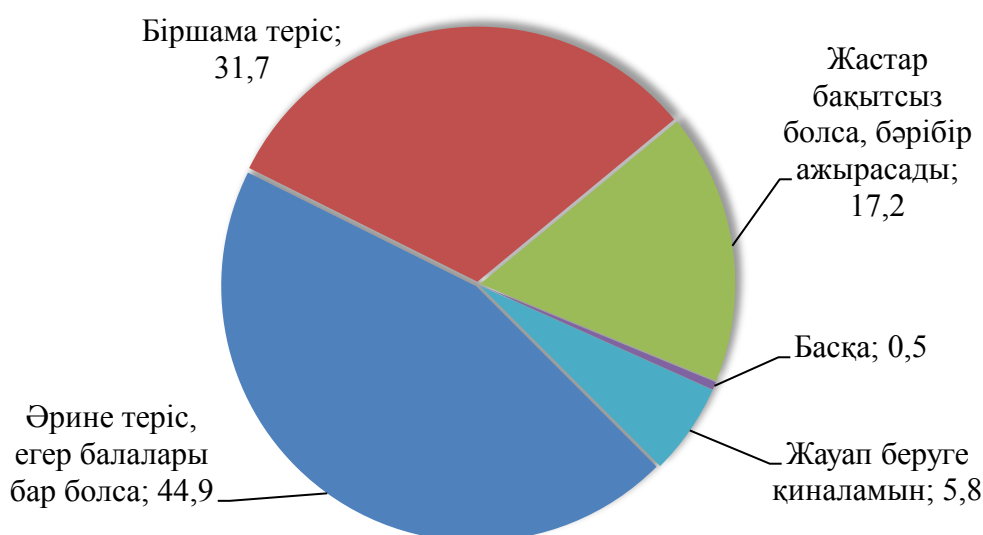

6.2 Жастар арасындағы ажырасу

18-29 жас аралығындағы жастар арасындағы ажырасу мәселелері біршама өзекті болып отыр. Жыл сайын жастар арасындағы ажырасу көрсеткіші артып келеді. Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, жалпы алғанда жастар жұбайлардың ажырасуына оң көзбен қарамайды. Оның ішінде, жастардың 44,9 % ажырасуға «аса теріс» қарайтын болса, сауалнамаға қатысқандардың 31,7 % біршама теріс көзқараста (19 диаграмма).

Сауалнамаға қатысқандардың 17,2 % жастар некеде бақытсыз болса, ажырасудан басқа жол жоқ деп есептейді.

19 диаграмма
«Ерлі-зайыптылардың ажырасуына қалай қарайсыз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, бірінші орында ажырасу себептерінің рейтингі бойынша қаржы мәселелері (48,6 %) орналасқан. Екінші орында тұрған себеп – тұрғын үйдің болмауы (32,6 %). Ерлі-зайыптылардың адал болмауын 22,9 % қатысушы атап көрсеткен (32 кесте).

32 кесте
«Сіздің ойыңызша жас отбасылардың ажырасуының себебі қандай?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Қаржы мәселелері (кредит, ипотека, қарыз т.б.)	48,6
Тұрғын үйдің болмауы	32,6
Отбасына адал болмау	22,9
Баланың болмауы	19,7
Зиянды әдеттер (алкоголизм, темекі шегу, құмар ойындар)	19,4

Ата-ананың жастар өміріне араласуы	18,6
Жұбайының тарапынан күш көрсету	13,4
Жұмысқа орналасу қиындығы	9,6
Ортақ мүдденің болмауы, білім деңгейіндегі айырмашылық	8,8
Дәрекілік және күш көрсету	7,8
Жұбайының ата-анасымен қатынастағы қиыншылық	6,4
Бала туу, тәрбиелеу қиындығы	4,7
Ортақ көзқарас және тұжырымның болмауы (саяси, діни)	4,3
Бірге уқыт өткізе алмау	3,8
Балаларды мектепке немесе мектепке дейінгі мекемеге орналастыру қиыншылықтары	2,1
Жас отбасында қақтығыс болмайды	1,9
Басқа	1,5
Жауап беруге қиналамын	6,2

Сауалнамаға қатысушылардың басым көпшілігі (62,2 %) қандай да бір қиыншылық туындаған жағдайда ажырасуға дайын емес, оның ішінде, үштен бірінен астамы біржақты «жоқ, себебі отбасы қиындықтары ажырасуға себеп бола алмайды» деп жауап берген (20 диаграмма).

Ерімен/жұбайымен неке көңілінен шықпаған жағдайда ажырасу ниетін сауалнамаға қатысқандардың 19,5 % атап көрсеткен.

20 диаграмма

«Некеда қандай да бір нәрсеге көңіліңіз толмаса жұбайыңызбен ажырасасыз ба?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

6.3 Жас отбасылар мәселелері

Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, жас отбасылар тап болатын әлеуметтік-экономикалық сипаттағы мәселелер арасында бірінші кезекте жеке тұрғын үйдің болмауы (55,6 %), еңбек ақының төмен болуы (52,2 %) және жұмыссыздық (42,2 %) болып табылады (33 кесте).

«Сіздің ойыңызға біздің елде жас отбасылар қандай қиындықтарға ұшырайды?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Жеке үйінің болмауы	55,6
Төмен еңбек ақы	52,2
Жұмыссыздық	42,2
Жастардың жауапты шешім қабылдауға дайын болмауы	19,9
Ата-аналардың жас отбасына араласуы	15,8
Мемлекет тарапынан қолдаудың болмауы	13,3
Баланың болмауы	9,4
Жұмыс пен оқуды қатар алып жүру	8,6
Той жасау мүмкіндігі болмауы	2,6
Басқа	1,1
Жауап беруге қиналамын	5,8

Бөлім бойынша қорытынды

1. Жас қазақстандықтан отбасына қатысты дәстүрлі құндылықтарға адалдығын байқатады – толық отбасы (55,0 %), жұбайлардың адалдығы (35,3 %), үлкендерді құрметтеу (26,5 %).
2. Жұбайлар міндеттері мен рөлдерін бөлуде отбасында жастар қазақстандық қоғамға тән дәстүрлі көзқарастарды ұстанады – ері қаражат табады, әйел адам үй шаруасында болады, бала тәрбиесімен айналысады және отбасының берекесі болады.
3. Жастардың абсолютті көпшілігі некені міндетті тіркеуді қолдайды (74,5 %).
4. Сауалнамаға қатысқан жастардың көпшілігі (76,6 %) жастар арасындағы ажырасуға теріс көзқараста. Сауалнамаға қатысқандардың 62,2 % отбасында қиындық туындаған жағдайда да ажыраспайтынын айтқан.
5. Ажырасудың негізгі себебі бірінші кезекте, қаржы мәселесі (48,6 %) және тұрғын үйдің болмауы (32,6 %) болып табылады.
6. Жас отбасылардың көп жағдайда әлеуметтік-экономикалық сипаттағы қиыншылықтары психологиялық үйлесімсіздіктен туындайтын отбасы ішіндегі мәселелерге қарағанда басым болады.

Нұсқаулар

Жастар арасында ажырасуды болдырмау үшін мынадай жұмыс ұсынылады: отбасылық дауларды шешу бойынша психологиялық кеңес беру курстарын, жұбайлар арасындағы қарым-қатынас психологиясын, жас отбасылардағы дағдарысты еңсеру жолдарын; жас отбасыларға арналған тұрғын үй бағдарламалары бойынша құқықтық және өзге де консультациялар; Күшті отбасының имиджін насихаттау үшін

бұқаралық ақпарат құралдарының жұмысын күшейту, мысалы, телеарналардағы бірқатар телехабарларды шығару.

Әлеуметтік қолдау саласында әлеуметтік қызмет көрсетуді күшейту және қиын өмірлік жағдайларға тап болған жас, жас отбасыларға психологиялық-педагогикалық көмек көрсетуді күшейту ұсынылады.

7 бөлім. Жастар кәсіпкерлігін дамыту

Мәселе.

Жастар кәсіпкерлігі – Қазақстандағы шағын және орта бизнесті дамытудың басым бағыттарының бірі. Жастарды кәсіпкерлік қызметке тартуға ынталандыратын қолайлы жағдайлар жасау республикалық және өңірлік деңгейдегі түрлі бағдарламалар мен жобаларда қарастырылады. Сонымен қатар, жастардың тиісті ақпараты бола бермейді, іздеуде белсенділік танытып, жауапты болуға дайын емес.

Аймақтарда жас кәсіпкерлер мен әлеуетті жас кәсіпкерлер қазіргі білімдер мен дағдыларды ала алатын, ақпарат алмасатын және сарапшылық кеңестер алуға болатын дамыған аудандар жеткіліксіз.

7.1 Жастардың кәсіпкерлік қызметпен айналысуға дайындығы

Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, сауалнамаға қатысқан жастардың жартысы елдегі жастар кәсіпкерлігін дамытуға оң баға береді. Оның ішінде, қатысушылардың 18,8 % жастар кәсіпкерлігін дамыту жылдам қарқынмен жүзеге асырылып отыр деп есептейді. 11,7 % мемлекеттің жастар кәсіпкерлігін дамытуға жақсы жағдай жасап отырғанын айтып кеткен. Тағы 22,4 % сауалнамаға қатысушылар жастар кәсіпкерлігін дамыту баяу дамып отырғанын және даму қарқынын арттыру қажет екенін айтқан (34 кесте).

34 кесте

«Қазақстан Республикасындағы жастар кәсіпкерлігінің дамуы туралы қандай пікірдіңіз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Жастар кәсіпкерлігін дамыту жылдам қарқынмен жүріп жатыр	18,8
Жастар кәсіпкерлігін дамыту баяу жүріп жатыр, бұл үдерісті жылдамдату керек	22,4
Қазақстанда жастар кәсіпкерлігін дамыту қажет емес	3,8
Мемлекет жастар кәсіпкерлігін дамытуға жақсы жағдай жасап отыр	11,7
Елдегі жастар кәсіпкерлігі дамымаған	8,1
Жастар кәсіпкерлігі туралы еш нәрсе білмеймін	25,7
Басқа	0,4
Жауап беруге қиналамын	9,4

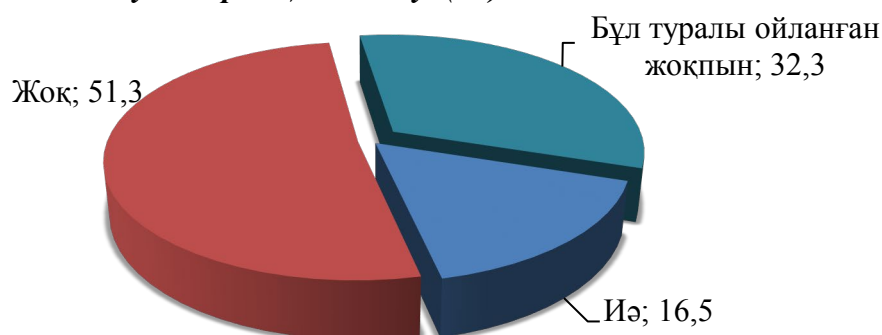
37,6 % сауалнамаға қатысушылар елдегі жастар кәсіпкерлігінің дамуына сыни тұрғыдан баға береді. Сауалнамаға қатысушылардың төрттен бірі (25,7 %) жастар кәсіпкерлігі туралы еш нәрсе білмеген. Сауалнамаға қатысушылардың 8,1 % жастар арасындағы кәсіпкерліктің

аз дамығанын, ал 3,8 % Қазақстанда жастар кәсіпкерлігін дамыту қажет емес екенін айтқан.

Зерттеу нәтижелері көрсетіп отырғандай сауалнамаға қатысқан жастардың жартысы (51,3 %) алдағы үш жылда жеке ісін ашуды жоспарламайды. Тағы үштен бірі (32,3 %) осы уақытқа дейін жеке ісін ашу туралы ойланбағанын айтқан.

Осылайша, сауалнамаға қатысқандардың 16,5 % «Алдағы үш жылда өз ісіңізді ашуды жоспарлап отырсыз ба?» деген сауалға оң жауап берген (21 диаграмма).

21 диаграмма
«Алдағы үш жылда өз ісіңізді ашуды жоспарлап отырсыз ба?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

Өзінің кәсіпкерлік қызметпен айналысу ниетін көп жағдайда Алматы қ. (28,0 %), Шымкент қ. (21,1 %), Маңғыстау (21,3 %) және Қарағанды (20,1 %) облыстарының жастары білдірген.

Алдағы үш жылда өз ісін ашуды жоспарламайтын жас адамдар негізінен Шығыс Қазақстан (78,7 %), Қостанай (54,9 %), Атырау (53,6 %) облыстарында және Астана (61,5 %), Шымкент (56,1 %) қалаларында тұрады (35 кесте).

«Алдағы үш жылда өз ісіңізді ашуды жоспарлап отырсыз ба?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (% , аймақтар тұрғысында)

	Иә	Жоқ	Бұл туралы ойланбадым
Ақмола облысы	13,2	40,8	46,1
Ақтөбе облысы	9,2	28,6	62,2
Алматы облысы	18,2	41,1	40,7
Атырау облысы	17,4	53,6	29,0
Шығыс Қазақстан облысы	2,9	78,7	18,4
Жамбыл облысы	13,0	39,8	47,2
Батыс Қазақстан облысы	11,4	47,1	41,4
Қарағанды облысы	20,1	50,7	29,2
Қостанай облысы	19,8	54,9	25,3
Қызылорда облысы	19,8	29,7	50,5

Маңғыстау облысы	21,3	48,0	30,7
Павлодар облысы	6,8	47,3	45,9
Солтүстік Қазақстан облысы	9,4	47,2	43,4
Түркістан облысы	17,8	71,9	10,3
Шымкент қ.	21,1	56,1	22,8
Астана қ.	11,1	61,5	27,4
Алматы қ.	28,0	45,4	26,6

Сауалнама барысында кәсіпкерлік қызметпен алдағы үш жылда айналысуды жоспарлап отырған жастарға қосымша олардың қай салада өз бизнесін ұйымдастырғысы келетіні туралы сұрақ қойылды. Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, 34,3 % өз бизнестерін сауда саласында жоспарлаған. Екінші орында – қызмет көрсету саласы (20,1 %). Жастар өз бизнесін дамытқысы келетін басқа салалар алғашқы екі позициядан біршама аз (36 кесте).

36 кесте

«Егер кәсіпкерлікпен айналысқыңыз келетін болса, өз бизнесіңізді қай салада ұйымдастыратын едіңіз?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Сауда	34,3
Сфера услуг	20,1
Ауыл шаруашылығы	9,1
Қоғамдық тамақтану, мейрамхана ісі	6,7
Автосервис	6,1
Құрылыс	5,5
Медицина	3,0
Білім беру орталығы	2,4
IT-технологиялар	1,5
Турагенттік	1,5
Спорт саласы	1,2
Ателье	1,2
Қаржы	0,9
Шоу-бизнес, музыкант	0,9
Жиһаз дайындау	0,6
Ойын-сауық орталығы	0,3
Зергерлік ісі	0,3
Халық тұтынатын тауарлар өндірісі	0,3
Ойланып жүрмін	8,8

Сауалнамаға қатысқан 14-28 жас аралығындағы жастардың жартысы (50,1 %) кәсіпкерлікті тартымды деп есептейді, себебі сүйікті ісіңмен айналысуға мүмкіндік береді деп санайды. 36,8 % кәсіпкерлікпен айналысу көп қаржы табуға мүмкіндік береді деген ойда, яғни жоғары кіріс деңгейі болады деп есептейді (37 кесте).

Еркін жұмыс кестесі және тәуелсіздікті кәсіпкерлік жұмысының тиімді шарты ретінде сауалнамаға қатысқандардың 22,9 % және 22,4 % атап көрсеткен.

Сауалнамаға қатысқандардың 8,5 % кәсіпкерлік қызметті жүзеге асырудан қоғамға пайда келтіру мүмкіндігін көріп отыр.

37 кесте

«Сіздің ойыңызша, кәсіпкер қызметінің ең тартымды тұсы қандай?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Сүйікті ісімен айналысу мүмкіндігі	50,1
Жоғары табыс деңгейі	36,8
Салыстырмалы еркін (ікемді) жұмыс кестесі	22,9
Тәуелсіз болу мүмкіндігі	22,4
Мансаптық өсу	18,9
Адамдармен жұмыс	18,4
Шығармашылық мүмкіндігі (өзін-өзі көрсету)	11,7
Тиімді қатынас орнату және тәжірибе алу мүмкіндігі	10,6
Бедел	10,6
Қоғамға пайда келтіру	8,5
Басшылық ету мүмкіндігі	5,9
Тәуекел, құмарлық	2,7
Басқа	0,2
Жауап беруге қиналамын	3,9

7.2 Елдегі жастар кәсіпкерлігін қолдау

Сауалнамаға қатысқан жастардың көпшілігі жастар кәсіпкерлігін қолдаудың неғұрлым тиімді формаларын айту барысында қаржылық қолдау шараларын атап көрсеткен. Мысалы, сауалнамаға қатысқандардың 47,5 % жас кәсіпкерлерді тікелей қаржылық қолдаудың маңыздылығын айтқан. Сауалнамаға қатысушылардың төрттен бірі (25,3 %) жастар кәсіпкерлігін қолдаудың тиімді формасы ретінде кредит мөлшерлемелерін төмендету қажеттігін айтса, 21,0 % салықтық міндеттемелерді төмендету қажеттігін атап көрсеткен (38 кесте).

38 кесте

«Сіздің ойыңызша жастар кәсіпкерлігін қолдаудың қандай формаларын жүзеге асыру тиімді болады?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Тікелей қаржылық қолдау	47,5
Кредит мөлшерлемелерін төмендету	25,3
Салық мөлшерлемелерін төмендету	21,0
Білім беру тұрғысынан қолдау	19,7
Мемлекеттік тапсырыс бөлу	12,9
Ақпараттық-консалтингтік қолдау	11,7

Лизингке құрылғы алу	11,1
Табысты жас кәсіпкерлерді мадақтау	9,1
Тәжірибе алмасу мақсатында жастар кәсіпкерлігі бойынша шаралар өткізу	9,1
Жемқорлықпен күрес	8,6
Жас кәсіпкерлердің оңтайлы имиджін құру және қоғамда қалыптастыру	6,3
БАҚ арқылы жастар кәсіпкерлігінің сәтті тәжірибелерін тарату	4,5
Басқа	0,2
Жауап беруге қиналамын	15,0

Сауалнамаға қатысқандардың 19,7 % ісін жаңа бастап отырған жас кәсіпкерлерді білім беру тұрғысынан қолдаудың қажеттігін айтып кеткен.

Жастар кәсіпкерлігін қолдаудың жеке нысаны жас кәсіпкерлер қаржылық қолдауды ғана емес, сонымен қатар қосымша білімдерді, дағдыларды, пайдалы сілтемелерді және байланыстарды алуға мүмкіндік беретін мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар болып табылады. Зерттеудің қорытындысы бойынша, жастардың арасында ең танымал және кең таралған бағдарлама «Бизнестің жол картасы 2020» бағдарламасының бірыңғай бизнесті қолдау және кәсіпкерлікті дамыту бағдарламасы болып табылады, оның ішінде респонденттердің 16,5 % жақсы хабардар, ал респонденттердің 2,3 % қатысушылары болды (39-кесте).

Сауалнамаға қатысқан жастардың ақпараттық хабардарлығының жоғары дәрежесі «Атамекен» ҚР ұлттық кәсіпкерлер палатасы (сауалнамаға қатысқандардың 12,6 % жақсы біледі және 1,6 % жүгінген), «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қорына (сауалнамаға қатысқандардың 14,4 % жақсы біледі және 1,3 % жүгінген) қатысты байқалады.

Жастар корпусын дамыту жобасының төмен ақпараттық хабардарлығы дәрежесі елімізге Дүние жүзілік банкпен бірлесе отырып жүзеге асырылатын шараларға қатысты болды. Сауалнамаға қатысқандардың 73,5 % жоба туралы ешнәрсе естімегенін және білмейтінін айтты. Аталған жоба әлеуметтік кәсіпкерлікті дамытуға бағытталған және болашақ жас әлеуметтік кәсіпкерлерге қаржылық және білім беру тұрғысынан қолдау көрсетеді.

39 кесте

«Бизнесті қолдау бойынша қандай мемлекеттік жобалар мен бағдарламалар, қандай ұйымдардың қызметі туралы білесіз немесе қатыстыңыз (серіктес болдыңыз, жүгіндіңіз)?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	Естуім бар	Жақсы білемін, қатысқан жоқпын	Білемін, қатыстым	Естімедім, білмеймін
«Еңбек» 2017-2021 жылдарға арналған өнімді	22,3	8,0	2,0	67,8

жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамыту бағдарламасы				
«Бизнестің жол картасы 2020» бірыңғай бизнесті дамыту және қолдау бағдарламасы	35,9	16,5	2,3	45,4
«Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы	32,6	12,6	1,6	53,4
«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ	33,5	14,4	1,3	50,9
Жастар корпусын дамыту жобасы (Дүние жүзілік банкпен бірге)	16,8	7,8	2,0	73,5

Қазақстандық жас кәсіпкерлердің алдынан тосатын мәселелер туралы сауалға жауап бере отырып, сауалнамаға қатысушылар бизнесті жүргізудің қаржылық элементіне – қаржы құралдарының жетіспеушілігіне, бастапқы капиталдың болмауына (55,7 %), жоғары жалгерлік ақысына (32,4 %), жоғары салық салу деңгейіне (23,9 %) тоқталып кеткен (40 кесте).

Сауалнамаға қатысушылар қаржылық мәселелерден басқа бюрократтық мәселелерді (15,7 %), құқықтық кедергілерді (6,3 %), бақылау және рұқсат беретін үдерістерді жүзеге асыратын органдар тарапынан бопсалауды (14,1 %) атап көрсеткен.

Тек 3,4 % сауалнамаға қатысушылар жас кәсіпкерлердің мұндай қиыншылықтары жоқ және жастар кәсіпкерлігін дамытуға ешнәрсе кедергі келтірмейді деп есептейді.

40 кесте

«Қазақстанда жастар кәсіпкерлігін дамытудың қандай қиындықтары бар, жас кәсіпкерлер жолында қандай түйткілді мәселелер кездеседі?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Қаржы құралдарының жеткіліксіздігі (бастапқы капиталдың болмауы)	55,7
Жоғары жалдау ақысы	32,4
Жоғары салық салу деңгейі	23,9
Бизнес жүргізу және салықтық есепті тапсыру тәжірибесінің болмауы	22,0
Кредит ресурстарының қол жетімсіздігі	21,9
Жергілікті өзін-өзі басқару органдары тарапынан нақты қолдаудың болмауы	17,8
Жоғары тәуекел	17,3
Бюрократтық кедергілер	15,7
Ақпараттық және консультациялық қолдаудың жеткіліксіздігі	14,6
Бақылау және рұқсат беру органдары тарапынан бопсалау	14,1

Мемлекеттік қолдау шаралары туралы ақпараттың болмауы	12,8
Құқықтық кедергілер	6,3
Мәселе жоқ, жастар кәсіпкерлігін дамытуға еш нәрсе кедергі келтірмейді	3,4
Басқа	0,4
Жауап беруге қиналамын	11,1

7.3 Шығармашыл жастарды дамыту

Қазақстанда шығармашыл жастарды дамыту және қолдау үшін жыл сайын «Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығы беріледі. Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, сауалнамаға қатысқандардың 1,7 % «Дарын» мемлекеттік сыйлығының лауреаты болған. Сауалнамаға қатысқандардың 1,6 % аталған сыйлық туралы біледі және болашақта қатысуды жоспарлайды. Ал жастардың 15,9 % сыйлық туралы білгенімен еш уақытта оған қатысып көрмеген (41 кесте).

Сауалнамаға қатысқандардың жартысы (51,8 %) мемлекеттік жастар сыйлығы туралы білмейді және еш уақытта естімеген.

41 кесте

«Шығармашыл жастарды қолдауға бағытталған мемлекеттік «Дарын» сыйлығы туралы естідіңіз бе немесе оның иегері болдыңыз ба?» сұрағына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Қатыстым және «Дарын» сыйлығының иегері болдым	1,7
Мемлекеттік «Дарын» сыйлығы туралы білемін, алайда, еш уақытта қатысқан емеспін	15,9
Мемлекеттік «Дарын» сыйлығы туралы білемін және қатысуды жоспарлап отырмын	1,6
«Дарын» мемлекеттік сыйлығы туралы естігенім бар	21,7
«Дарын» сыйлығы туралы еш нәрсе естімедім	51,8
Басқа	0,4
Жауап беруге қиналамын	7,1

Қазақстандық жастар шығармашылыққа ұмтылып және шығармашылық дамуы үшін не істеу керек деген сұраққа сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі қол жетімді спорттық (42,7 %) және дамытатын (41,2 %) үйірмелерді (мысалы, жүзу, футбол, музыкалық аспаптарда ойнау, би, ән айту т.б.) атап көрсеткен (42 кесте).

Сауалнамаға қатысқандардың төрттен бірінен астамы (26,3 %) дарынды жастарды гранттар мен материалдық сыйақылар түрінде материалдық ынталандыру маңызды деп есептейді.

42 кесте

«Жастар шығармашылыққа ұмтылып және шығармашыл болуы үшін не қажет деп ойлайсыз?» сауалына жауаптардың жіктелуі (%)

	%
Тегін/қол жетімді спорттық, сауықтыру үйірмелері (жүзу, аэробика, спорттық жүгіру, күрес, футбол және т.б.)	42,7

Қол жетімді/тегін дамытатын үйірмелер (музыкалық аспаптарда ойнау, би, ән, сурет салу, видео өнері)	41,2
Қол жетімді/тегін тіл курстары (ағылшын, неміс, қытай, кәріс)	32,5
Дарынды балалар мен жасөспірімдерге арналған гранттар және материалдық сыйақы (жас физиктер, математиктер, химиктер, инженерлер)	26,3
Балалар мен жасөспірімдердің халықаралық байқауларға, олимпиадалар және сайыстарға қатысуының жолақысын кепілді төлеу (демеушілер, мемлекет есебінен)	16,5
Облыс, аудан, қала деңгейінде байқауларды тұрақты өткізу	7,9
Басқа	0,4
Жауап беруге қиналамын	4,5

Бөлім бойынша қорытынды

1. Жастар жастар кәсіпкерлігін дамыту мүмкіндіктерін сыни бағалайды. Жиі жастар кәсіпкерлік қызметке белсенділік пен қызығушылық танытпайды, себебі бұл күш, қаржылық шығындар, жауапкершілік, шоғырлану және табандылықты талап етеді.
2. Абсолютті көпшілігі алдағы үш жыл уақыт ішінде кәсіпкерлік қызметпен айналысуды жоспарламайды, оның ішінде, сауалнамаға қатысқандардың 51,3 % «біржақты жоқ» деп жауап берсе, 32,3 % сауалнама алған сәтте бұл туралы ойланбаған.
3. Көп жағдайда кәсіпкерлікпен айналысуға өз ойын Алматы қ. (28,0 %), Шымкент қ. (21,1 %), Маңғыстау (21,3 %) және Қарағанды (20,1 %) облысының жастары білдірген.
4. Сауда (34,3 %) және қызмет көрсету саласы (20,1 %) ең кең таралған салалар болып табылады, жастар осы аталған салаларда өз ісін ашқысы келеді.
5. Сауалнамаға қатысқан жастардың айтуынша, жастар кәсіпкерлігін қолдаудың ең тиімді формалары тікелей қаржылық қолдау, кредиттеу ставкаларын төмендету және салық салудың төмендеуі болып табылады.
6. Жастарға қолдау көрсету бойынша мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар туралы жастардың хабардарлық деңгейі салыстырмалы түрде төмен. Үлкен дәрежеде жастар «Бизнестің жол картасы-2020» бағдарламасы бойынша Бірыңғай кәсіпкерлікті қолдау және дамыту бағдарламасында біледі немесе қатысады (жақсы ақпараттандырылған – 16,5 %, қатысқан – 2,3 %).
7. Жастардың жастарды қолдау бойынша бағдарламалар мен жобаларға қатысуы деңгейін аса төмен.

Нұсқаулар

Жас кәсіпкерлерді қолдайтын бағдарламалар, жобалар және ұйымдар туралы хабардарлықты арттыру ұсынылады. Мақсатты топқа - жастар мен әлеуетті жас кәсіпкерлерге жету үшін ақпараттың дұрыс формалары мен арналарын пайдалану өте маңызды.

Әлеуетті жас кәсіпкерлер арасында кәсіпкерлік қызметтің табысты болуына қажетті қаржылық сауаттылықты, бизнесті басқару дағдыларын және басқа да білімдер мен дағдыларды қалыптастыру бойынша консультациялық қолдау көрсету, оқытуды қамтамасыз ету жөніндегі шараларды кеңейту ұсынылады.

Қорытынды

Жалпы алғанда, жұмыспен қамту мен жұмыссыздық, материалдық қиындықтар, қажетті тауарларға бағалардың жоғары болуы және жоғары білім алуға байланысты проблемаларға қарамастан зерттеу қазіргі қазақстандық жастардың әлеуметтік әл-ауқатының деңгейі өте жоғары екендігін көрсетті.

Аталған түйткілді мәселелерге қарамастан жастар арасындағы басым көңіл күй және сезім белсенділік, оптимизм және адал ниеттілік болып табылады.

Тәжірибе көрсеткендей, жас қазақстандықтардың санасы мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарын, оның ішінде жастарды қолдау және дамыту саласында хабардар болу жағдайында қалыптасады. Мемлекеттік органдардың қызметі туралы хабардар болу және мемлекеттік жастар саясатын іске асырумен қанағаттану деңгейін арттыру қажет болады.

Мемлекеттік жастар саясаты шеңберінде мемлекеттік жастар саясаты саласындағы өз қызметін жүзеге асыратын мемлекеттік бағдарламалар мен жобалардың мазмұны туралы жастарға хабарлау үшін қосымша күш-жігер жұмсау қажет, өйткені тиісті ақпараттың толықтығы жастардың белгілі бір іс-шаралар мен өзгерістердің мәнін түсінуіне кепілдік береді. Жастар диалог пен тұрақты байланыста болады. Жастарға олардың пікірі естіліп, оның ескеріліп отырғанын жеткізу қажет және ең бастысы, жастар жауапкершілікті сезініп, тәуелсіздік, азаматтық белсенділік танытуы керек.

Мемлекет жастар саясатының тиімділігін төмендететін келесі аспектілерге назар аудару керек: саясаттың жастар проблемаларын шешуге әлсіз бағытталуы; жастар саясатын іске асырудағы әлсіз сектораралық және ведомствоаралық өзара іс-қимыл; жастар саясатын іске асыратын мамандардың біліктілігінің жеткіліксіз деңгейі.

Кешенді аналитикалық және социологиялық зерттеулерді жүргізу маңызды болып табылады, олар қазақстандық жастардың әр түрлі санаттарының – ауылдық, студент, маргиналды, NEET жастардың, жас отбасылардың, сотталған жастардың т.б. жағдайын толық зерттеуге мүмкіндік береді. Бұл жастармен атаулы көмек механизмдерін дайындап, осы арқылы қабылданатын басқарушылық шешімдердің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Қосымша

Сауалнама

«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы
010008, Қазақстан Республикасы, Астана қ., Тәуелсіздік, 41
Телефон: + 7 /7172/ 27 81 59, email: infonic@elzhastary.kz

№ СГМП_06-07.2018
Жоба

Жастарға жаппай пікіртерін жүргізуге арналған сауалнама

Сауалнама № _____	Сұхбаттасу күні: _____
Облыс _____	Аудан: _____
Қала / ауыл: _____	Елді мекен типі: 1. Қалалық. 2. Ауылдық.

Құрметті сұхбаткер! Менің есімім _____. Мен «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығының (Астана қ.) сұхбат алушысымын. Сізді қазақстандық жастардың өзекті мәселелеріне арналған социологиялық сауалнамаға қатысуға шақырамыз. Сіздің назарыңызға бірқатар сұрақтар мен мүмкін жауаптардың нұсқалары ұсынылады. Өтінеміз, осы сұрақтар мен ұсынылатын жауаптарды соңына дейін тыңдап, Өзіңізді қанағаттандыратын жауапты таңдап алыңыз. Ұсынылған жауаптардың ешқайсысы сізді қанағаттандырмаған жағдайда, «басқалары» бағанында өз нұсқаңызды көрсетіңіз.

Алынған ақпарат тек қана жалпыланған түрде қолданылатын болады. Сіздің пікіріңіздің құпиялылығы мен анонимді болатынына кепілдік береміз.

Жастардың әлеуметтік ахуалы

1. Сіз сүріп жатқан өміріңізге қанағаттанасыз ба? (БІР жауап)

1. Толығымен қанағаттанамын
 2. Ішінара қанағаттанамын
 3. Қанағаттанбаймын деуге болады
 4. Толығымен қанағаттанбаймын
- (99) Жауап беруге қиналамын

2. Өтінеміз, өміріңіздің келесі жақтарына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелік бойынша бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлде қанағаттанбаймын, «5» – толығымен қанағаттанамын (әр жол бойынша БІР жауап)

№	Параметрлер	Бағалау межелігі		ЖБқ
1.	Отбасындағы қарым-қатынастар	1----2----3----4----5		(99)
2.	Достармен қарым-қатынастар	1----2----3----4----5		(99)
3.	Оқу	1----2----3----4----5	6. Оқымаймын	(99)
4.	Жұмыс	1----2----3----4----5	6. Жұмыс істемеймін	(99)
5.	Бос уақыт	1----2----3----4----5		(99)
6.	Денсаулық күйі	1----2----3----4----5		(99)
7.	Материалдық жағдай	1----2----3----4----5		(99)
8.	Тұрғын-үй жағдайы	1----2----3----4----5		(99)

3. Сіз қалай ойлайсыз, бір жылдан кейін Сіздің және Сіздің отбасыңыздың өмірі жақсара ма, нашарлай ма, әлде қазіргідей бола ма? (БІР жауап)

1. Сөзсіз жақсарады
2. Ішінара жақсарады
3. Қазіргідей болады
4. Нашарлайды деуге болады

5. Нашарлайды
(99) Жауап беруге қиналамын

4. Сіз елді мекеніңіздің жалпы дамуына қаншалықты қанағаттанасыз? (БІР жауап)

1. Толығымен қанағаттанамын
2. Ішінара қанағаттанамын
3. Қанағаттанбаймын деуге болады
4. Толығымен қанағаттанбаймын
(99) Жауап беруге қиналамын

5. Қазақстандағы саясаттың қалыптасуына жастар әсер ете ме, қалай ойлайсыз? (БІР жауап)

1. Ешқандай әсері жоқ
2. Аз әсер етеді
3. Біршама әсері бар
4. Айтарлықтай әсер етеді
(99) Жауап беруге қиналамын

6. Сіздің өңіріңіздің жастарында бүгінгі таңда қандай көңіл-күйлер (сезімдер) басым? (БІРНӘШЕ жауап)

1. Белсенділік
2. Үрей
3. Тілектестік
4. Агрессия
5. Оптимизм
6. Торығу
7. Түңілу
8. Қуаныш
9. Шаршау
10. Сабырлылық
11. Енжарлық
12. Басқасы (жазыңыз) _____
(99) Жауап беруге қиналамын

Мемлекеттік жастар саясатының жағдайы

7. Сіз үшін «мемлекеттік жастар саясаты» ұғымы нені білдіреді? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Отаншыл жастарды тәрбиелеу
2. Тұрғын үй алуға көмек
3. Жұмыспен қамту және жұмысқа орналастырумен қамтамасыз ету
4. Жастар ортасындағы қылмыстың, суицидтің, нашақорлықтың, уытқұмарлықтың, маскүнемдіктің алдын алу
5. Жастар арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру
6. Шетелдегі жастардың мүддесін қорғау
7. Жастарға мәдени демалыс орындарын және демалуына жағдай жасау
8. Жастар арасында кәсіпкерлік қызметті дамыту
9. Қосымша білім алу және өмір дағдыларын қалыптастыру
10. Жастар ұйымдарымен өзара әрекеттесу
11. Волонтерлық қызметін дамыту
12. Өнерлі жастарды қолдау
13. Білім алуға көмек беру
14. Жас кәсіпкерлерді дайындау
15. Жастардың азаматтық және қоғамдық белсенділігін дамыту
16. Басқасы (көрсетіңіз) _____
17. Мен мемлекеттік жастар саясатының айтарлықтай маңыздылығын көріп тұрған жоқпын
18. Мен жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін
(99) Жауап беруге қиналамын

8. Сіз қалай ойлайсыз, мемлекеттік органдар жастарды қолдау мәселелеріне жеткілікті көңіл бөле ме? (БІР жауап)

1. Иә, жеткілікті
 2. Ішінара жеткілікті
 3. Жеткіліксіз деуге болады
 4. Жоқ, жеткілікті емес
- (99) Жауап беруге қиналамын

9. Жастарды қолдау мен дамытудың қай бағыттары мемлекет тарапынан бірінші кезекте көңіл бөлуді талап етеді, қалай ойлайсыз? (Екі жауаптан артық емес)

1. Жастардың жұмыспен қамтылуы
 2. Тұрғын үймен қамтамасыз етілуі
 3. Жастар арасындағы қылмыстың алдын алу
 4. Нашақорлықтың, маскүнемдіктің алдын алу
 5. Жастарға патриоттық тәрбие беру
 6. Сапалы және қолжетімді білім беруді қамтамасыз ету
 7. Жастар арасында бос уақытты ұйымдастыру
 8. Жастар арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру
 9. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

10. Сіз жастармен жұмыс істейтін қандай мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдарды, жастар ұйымдарын білесіз? (әр жол бойынша БІР жауап)

№	Нұсқалары	Білемін	Аздап естігенмін	Ештеңе білмеймін, естіген емеспін	ЖБ/қ
1.	Сіздің облысыңыздың / қалаңыздың жастар саясаты / ішкі саясат мәселелері жөніндегі басқармасы	1	2	3	(99)
2.	Сіздің облысыңыздың / қалаңыздың жастар ресурстық орталығы	1	2	3	(99)
3.	«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	1	2	3	(99)
4.	Ұлттық волонтерлер желісі	1	2	3	(99)
5.	Қазақстан жастарының конгресі	1	2	3	(99)
6.	Қазақстан студенттерінің альянсы	1	2	3	(99)
7.	«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы	1	2	3	(99)
8.	Басқасы (жазыңыз) _____	1	2	3	

11. Сіз Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатының қалай іске асырылып жатқанына қанағаттанасыз ба? (БІР жауап)

1. Толығымен қанағаттанамын
 2. Ішінара қанағаттанамын
 3. Қанағаттанбаймын деуге болады
 4. Қанағаттанбаймын
 5. Басқасы (жазыңыз) _____
 6. Мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін
- (99) Жауап беруге қиналамын

12. Сіз біздің еліміздің дамуы мен болашақ жастар үшін не істей аласыз, айтыңызшы? Қазақстанның өркендеуі үшін не істеуге дайынсыз? (Үш жауаптан артық емес)

1. Қоғамдық жұмыстарға, әлеуметтік жобаларға (сенбіліктерге, мұқтаж адамдарға көмектесуге, донорлыққа) қатысуға
2. Салауатты өмір салтын ұстануға және басқаларды соған шақыруға
3. Кәсіпқой болуға, жұмыс істеуге және салықтарды төлеуге
4. Жақсы оқуға, жақсы білім алуға және елімізде белгілі бір саланы дамытуға (мысалы, медицинаны, жеңіл өнеркәсіпті, ауыл шаруашылығын және т.б.)
5. Өз елімнің патриоты болуға, өз елім туралы шетелдік достарыма, әлеуметтік желілердегі таныстарыма айтуға

6. Ерікті болуға және қоғамдық жерлерде жастарға мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар туралы әңгімелеп беруге
 7. Басқасы (жазыңыз) _____
 8. Қазір мен өз елім үшін ештеңе істей алмаймын, менің өзіме көмек керек
- (99) Жауап беруге қиналамын

Құндылықтық бағдарлар мен нұсқамалар

13. Сіз өзіңізді болашақта қалай елестетесіз? (Екі жауаптан артық емес)

1. Материалдық қамтамасыз етілген адам
 2. Жақсы үй иесі
 3. Кәсіпқой, жақсы жұмыскер
 4. Лайықты азамат
 5. Танымал, атақты адам
 6. Адал, принципшіл адам
 7. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

14. Сіздің пікіріңіз бойынша, адам өмірінде қандай құндылықтар ең маңызды? (Үш жауаптан артық емес)

1. Отбасы бақыты
 2. Материалдық қамтамасыз болу, дәулеттілік
 3. Адал достар
 4. Тәуелсіздік, жеке бас еркіндігі
 5. Денсаулық
 6. Мансап
 7. Атақ, көпшілікке танымал болу
 8. Билік, басқару мүмкіндігі
 9. Шығармашылық, өз дарындарын іске асыру мүмкіндігі
 10. Қызықты жұмыс
 11. Басқаларға пайда әкелу мүмкіндігі
 12. Нағыз махаббат
 13. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

15. Жуырдағы 5 жылда неге қол жеткізгіңіз келеді? (Үш жауаптан артық емес)

1. Сапалы білім алу
 2. Диплом немесе жоғары оқу орнын бітіргені туралы куәлік алу
 3. Мамандығым бойынша жұмыс табу
 4. Лайықты жұмыс табу
 5. Қызықты жұмыс табу
 6. Өз жұмыс орнымды ауыстыру / лауазымда көтерілу
 7. Табысты мансап құру
 8. Шығармашылық жағынан ашылу
 9. Спортта табысқа жету
 10. Айналадағы адамдардың, әріптестердің және т.б. арасында танылу
 11. Екінші жартымды, өмірлік серігімді табу
 12. Өз таныстарымның қатарын кеңейту
 13. Жақсы іскерлік серіктестерді табу
 14. Өз бизнесімді ашу
 15. Тұрғын үй сатып алу
 16. Балалы болу
 17. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

Миграциялық көңіл-күйлер

16. Жас қазақстандықтардың Қазақстаннан басқа елдерге оқуға / білім алуға кетіп жатқанына Сіз қалай қарайсыз? (Бір жауап)

1. Оң көзқараспен
2. Ішінара оң көзқараспен
3. Ішінара теріс көзқараспен

4. Теріс көзқараспен
5. Бейтарап көзқараспен, маған бәрібір
6. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

17. Сіздің қазір тұрып жатқан жеріңізден кетуге ниетіңіз бар ма? (БІР жауап)

1. Қазақстанда тұрып жатқан облысымның ішіндегі басқа жерге кету ниетім бар
2. Басқа өңірге, Қазақстанның басқа облысына кету ниетім бар
3. Басқа елге тұрақты тұруға кету ниетім бар
4. Басқа елге уақытша кету ниетім бар, бірақ кейін өз елімде тұрғым келеді
5. Менің басқа жерге кету ниетім жоқ -----→ №19 СҰРАҚҚА КӨШУ
6. Басқасы (көрсетіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

18. Сіз көшуді неліктен жоспарлап жатырсыз? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Бұл жерде жұмыс таба алмай жатырмын, басқа қаладан таптым
2. Менің елді мекенім аудан / облыс орталығынан алыс
3. Менің елді мекенімде мектеп / аурухана / жол / балабақша және т.б. жетіспейді
4. Өзімнің этникалық тобымның (ұлттымның) адамдары үшін перспектива көріп тұрған жоқпын
5. Өзім және / немесе өз балаларым үшін ешқандай перспектива көріп тұрған жоқпын
6. Экологиясы нашар
7. Менің елді мекенімде қылмыс деңгейі жоғары
8. Тарихи отаныма оралғым келеді
9. Басқа қалада / мемлекетте білім алғым келеді
10. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

Жастардың өзекті проблемалары

19. Сіздің елді мекеніңіздегі ең өзекті проблемаларды атаңыз? (БЕС жауаптан артық емес)

1. Жоғары білім алуға байланысты қиындықтар (бағасының қымбаттығы және т.б.)
2. Материалдық қиындықтар (төмен жалақы, шәкіртақы және т.б.)
3. Азық-түлік өнімдерінің, халық тұтынатын тауарлардың бағасының қымбат болуы
4. Жұмысқа орналасумен байланысты проблемалар, жұмыссыздық
5. Тұрғын үй проблемалары
6. Нашар денсаулық, денсаулықтың нашарлауы
7. Жеке өмірдің жөнге салынбағандығы
8. Ата-аналармен / аға буынмен шиеленістер, туыстар мен жақындардың түсінбеуі
9. Ертеңгі күнге сенімнің болмауы
10. Мәдениет деңгейінің төмендігі, жастардың рухсыздығы
11. Жеке қауіпсіздігіне қауіптің төнуі (көшелермен жүруге қорқу және т.б.)
12. Жастар арасындағы қылмыс
13. Жастар ортасындағы діни экстремизм
14. Нашақорлық, уытқорлық және маскүнемдік, темекі шегу
15. Жастардың бос уақыт өткізу проблемалары, бос уақытты өткізу орындарының болмауы
16. Жоғары жылдамдықты Ғаламторды, сапалы ұялы байланысты пайдалану мүмкіндігінің болмауы
17. Басқасы (жазыңыз) _____
18. Ешқандай проблема жоқ

(99) Жауап беруге қиналамын

20. Жастардың жұмысқа орналасуы кезіндегі негізгі қиындықтарға не жатады, қалай ойлайсыз? (ЕКІ жауаптан артық емес)

1. Жұмыс тәжірибесі талап етіледі
2. Өз мамандығы бойынша орналасу кезіндегі қиындықтар
3. Байланыстардың, таныстардың болмауы
4. Іскерлік қатынас дағдыларының болмауы, өзіне сенімсіздік
5. Еңбек нарығы, жұмыс іздеу тәсілдері туралы ақпараттың болмауы
6. Басқасы (жазыңыз) _____

7. Жастардың жұмысқа орналасуға байланысты мәселелері жоқ
(99) Жауап беруге қиналамын

21. Сіз қалай ойлайсыз, оқу орындарының түлектерінің жұмысқа орналасуына мемлекет қалай қатысу керек? (БІР жауап)

1. Мемлекет бірінші жұмыс орнымен қамтамасыз ететініне кепілдік беру керек
2. Мемлекет тек қана мемлекеттік құрылымдарда жұмыс орнының болатынына кепілдік беру керек
3. Мемлекет түлектің өтініші бойынша жұмыс іздеуге қолдау көрсету керек
4. Мемлекет жастардың жұмысқа орналасу үдерісіне араласпау керек
5. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

22. Сіз қандай да бір ұйымның мүшесі болып табыласыз ба? (БІРНӘШЕ жауап)

1. Жастар ұйымы
2. Саяси бірлестік, партия
3. Мәдени-ұлттық бірлестік
4. Спорттық ұйым
5. Қызығушылықтар клубы (әуесқой автомобильшілер, жануарларды қорғау және т.б.)
6. Ғылыми, шығармашылық бірлестіктер
7. Діни бірлестіктер
8. Басқасы (жазыңыз) _____
9. Жоқ, ұйым мүшесі болып табылмаймын, себебі оған қызықпаймын
10. Жоқ, ұйым мүшесі болып табылмаймын, себебі менің қоғамдық қызметке қатысуға уақытым жоқ

(99) Жауап беруге қиналамын

23. Сізді жастар ұйымдарына қатысуға не итермелеуі мүмкін? (Жауаптардың КЕЗ-КЕЛГЕН САНЫ)

1. Қоғамға, адамдарға пайдалы болуға деген ықылас
2. Жұмыс тәжірибесін, жалпы, өмірде тәжірибе алу
3. Басшы лауазымға тұруға ұмтылу
4. Жоғарырақ әлеуметтік мәртебеге ие болуға ұмтылу
5. Мансап сатысы бойынша ілгерілеуге ұмтылу
6. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

24. Қай әлеуметтік желілерде Сіздің өз аккаунтыңыз, парағыңыз бар? (Жауаптардың КЕЗ-КЕЛГЕН САНЫ)

1. ВКонтакте
2. Facebook
3. Instagram
4. Twitter
5. MySpace
6. LinkedIn
7. Мой круг (Менің таныстарым)
8. Одноклассники (Сыныптастар)
9. Мой мир@mail.ru (Менің әлемім)
10. Басқасы (жазыңыз) _____
11. Менің әлеуметтік желілерде аккаунтым, парағым жоқ

(99) Жауап беруге қиналамын

25. Сіз 2017 жылғы 12 сәуірде Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Рухани жаңғыру» Бағдарламалысы туралы оқыдыңыз ба немесе естідіңіз бе? (БІР жауап)

1. Иә, естідім, Бағдарламаның мәтінің жақсы білемін
2. Иә, аздап естігенмін
3. Жоқ, бұл Бағдарлама туралы ештеңе білмеймін, ештеңе естіген емеспін
4. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

Жас отбасы

26. Сіздің түсінігіңіз бойынша, «Мінсіз отбасы» – бұл ең алдымен? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Толық отбасы, яғни ата-ананың екеуі де бар отбасы
 2. Үлкендерге құрметпен қарайтын отбасы
 3. Ерлі-зайыптылар ресми тіркелген некеге тұрған отбасы
 4. Ері отбасының материалдық қамтамасыз етуі, зайыбы – үй ішіндегі тәртіп пен саулығы үшін жауапты отбасы
 5. Ерлі-зайыптылар бір-біріне адал болатын отбасы
 6. Ерлі-зайыптылар тең құқықты және бір-бірінен тәуелсіз отбасы
 7. Көп балалы отбасы
 8. Бала саны біреуден немесе екеуден аспайтын отбасы
 9. Өмір-бақи бірге өмір сүруге (отбасын сақтауға) ұмтылатын отбасы
 10. Аталары мен әжелері балаларымен және немерелерімен бірге тұратын отбасы
 11. Басқасы (көрсетіңіз) _____
 12. Мінсіз отбасылар болмайды
- (99) Жауап беруге қиналамын

27. Сіздің пікіріңіз бойынша, некедегі ерлі-зайыптылардың әрқайсысы қандай міндеттерді, рөлдерді атқару керек? (әр жол бойынша БІР жауап)

№	Нұсқалары	Ері	Зайыбы	Ері мен зайыбы	ЖБ/қ
1.	Балаларды тәрбиелеу, оларға қамқор болу	1	2	3	(99)
2.	Үй ішіндегі жұмыс	1	2	3	(99)
3.	Ақша табу	1	2	3	(99)
4.	Басқасы (көрсетіңіз) _____	1	2	3	

28. Жастар не үшін отбасын құрады және некелерін қияды, қалай ойлайсыз? (БІР жауап)

1. Ата-анадан тәуелсіз болу үшін
 2. Жеке тұрғын үй иесі болуы үшін
 3. Сүйікті адамымен бірге болуды қалағандықтан
 4. Балалы болғысы келгендіктен
 5. Жалғыздықтан қорыққандықтан, қартайғанда жалғыз қалғысы келмейтіндіктен
 6. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету
 7. Отбасымен қызықты демалыс күндерін өткізу
 8. Болашақта бақытты қарттық шақ
 9. Барлығы некелерін қиып жатқандықтан, солай болуға тиіс болғандықтан
 10. Басқасы (көрсетіңіз) _____
 11. Ол туралы әлі ойлаған жоқпын
- (99) Жауап беруге қиналамын

29. Сіз қалай ойлайсыз, некені ресми түрде тіркеу міндетті ме, әлде отбасы құруды шешкен жастар некесін ресми қимаса да бола ма? (БІР жауап)

1. Некені міндетті түрде тіркеу керек
 2. Жоқ, некені міндетті түрде тіркеудің қажеті жоқ
 3. Діни рәсімді («неке қию», никях, шіркеуде некелесу және т.б.) өткізген жеткілікті
 4. Басқасы (көрсетіңіз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

30. Жас ерлі-зайыптылардың ажырасып жатқанына қалай қарайсыз? (БІР жауап)

1. Өте қарсымын, әсіресе, балалары болса
 2. Қарсымын деуге болады
 3. Егер жас ерлі-зайыптылар некеде бақытсыз болса, онда ажырасуы сөзсіз
 4. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

31. Жас ерлі-зайыптылар қандай себептермен ажырасып жатыр, жас отбасылар неліктен айырылып жатыр деп ойлайсыз? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Тұрғын үйдің болмауынан
2. Қаржылық мәселелер есебінен (кредиттер, ипотека, қарыздар және т.б.)
3. Балаларының болмауынан

4. Ата-аналардың жас ерлі-зайыптылардың қарым-қатынастарына араласуынан
 5. Жұмысқа орналасумен байланысты проблемалар есебінен
 6. Ерiнiң (зайыбының) тарапынан зорлық-зомбылықтың жасалуынан
 7. Балалардың туылуына, оларды тәрбиелеуге байланысты проблемалар есебінен
 8. Балаларды мектепке дейiнгi ұйымдарға орналастырумен байланысты проблемалар үшін
 9. Ерiнiң (зайыбының) ата-аналарымен қарым-қатынастарындағы мәселелер есебінен
 10. Зиянды әдеттердiң болуынан (маскүнемдiк, ойынқұмарлық, темекi шегу)
 11. Бiрлесiп бос уақыт өткiзуге уақыттың жетiспеушiлiгiнен
 12. Ерлi-зайыптылар опасыздығынан
 13. Ортақ қызығушылықтардың болмауы мен бiлiмiндегi айырмашылықтардан
 14. Ортақ (саяси, дiни) пiкiрлерiнiң, нанымдарының болмауынан
 15. Ерiнiң (зайыбының) тарапынан дерекiлiктiң, зорлықтың көрсетiлуiнен
 16. Басқасы (жазыңыз)_____
 17. Жас отбасыларында жанжал болмайды
- (99) Жауап беруге қиналамын

32. Сiз некеңiзге қанағаттанбасаңыз, жұбайыңызбен ажырасасыз ба? (БiP жауап)

1. Жоқ, отбасылық қиындықтардан қорықпаймын
 2. Иә дегеннен гәрi, жоқ деуге болады
 3. Жоқ дегеннен гәрi, иә деуге болады
 4. Иә, ажырасамын
 5. Басқасы (жазыңыз)_____
- (99) Жауап беруге қиналамын

33. Сiздiң отбасыңыз бос уақытты, атап айтқанда, бiрлескен демалысты, кинотеатрға, театрларға саяхатты, саябақтағы серуендi және т.б. қаншылықты жиi БiPГЕ ӨТКiЗЕДi? (БiP жауап)

1. Күн сайын
 2. Демалыс күндерiнде
 3. Айына бiр рет
 4. Соңғы рет уақытты қашан бiрге өткiзгенiмiз есiмде жоқ
 5. Басқасы (жазыңыз)_____
- (99) Жауап беруге қиналамын

34. Бiздiң елiмiзде жас отбасылар қандай проблемаларға тап болады, Сiз қалай ойлайсыз? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Өз үйiнiң болмауы
 2. Жалақының төмендiгi
 3. Жұмыссыздық
 4. Жұмыс iстеп жүрiп оқуы
 5. Мемлекет тарапынан қолдаудың болмауы
 6. Ата-аналардың жас отбасыға араласуы
 7. Жастардың жауапты шешiм қабылдауға дайын болмауы
 8. Балаларының болмауы
 9. Той жасау мүмкiндiгiнiң болмауы
 10. Басқасы (жазыңыз)_____
- (99) Жауап беруге қиналамын

35. Сiз өз балаларыңыздың болашақта кiм болғанын қалайсыз? (БiP жауап)

1. Дәрiгер
2. Инженер
3. Әскери қызметкер
4. Заңгер, адвокат
5. Мектептегi мұғалiм
6. Бағдарламашы, IT-технологиялар маманы
7. Экономист
8. Аспазшы
9. Бизнесмен, кәсiпкер
10. Бухгалтер, қаржыгер

11. Дизайнер
 12. Полиция қызметкері (ИИМ)
 13. Мемлекеттік қызметкер
 14. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

Жастар кәсіпкерлігі

36. Қазақстан Республикасындағы жастар кәсіпкерлігінің дамуы туралы не ойлайсыз? (БІР жауап)

1. Жастар кәсіпкерлігі жылдам қарқынмен дамып жатыр
 2. Жастар кәсіпкерлігі баяу дамып жатыр және бұл үдерісті жылдамдату қажет
 3. Қазақстанда жастар кәсіпкерлігін дамытудың қажеті жоқ
 4. Мемлекет жастар кәсіпкерлігінің дамуы үшін жақсы жағдай жасап жатыр
 5. Елімізде жастар кәсіпкерлігі дамымаған
 6. Басқасы (жазыңыз) _____
 7. Жастар кәсіпкерлігі туралы ештеңе білмеймін
- (99) Жауап беруге қиналамын

37. Жуырдағы үш жылдың ішінде өз ісіңізді ашуды, кәсіпкерлікпен айналысуды жоспарлап отырсыз ба? (БІР жауап)

1. Иә
2. Жоқ ----- → № 39 СҰРАҚҚА КӨШУ
3. Ол туралы ойланған жоқпын ----- → № 39 СҰРАҚҚА КӨШУ

38. Егер Сіз кәсіпкерлікпен айналысқыңыз келсе, онда бизнесіңізді қай салада құрғыңыз келеді? (өтінеміз, жазыңыз)

39. Сіздің пікіріңіз бойынша, жастар кәсіпкерлігін қолдаудың қандай түрлері ең тиімді? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Тікелей қаржылық қолдау
 2. Ақпараттық-консалтингтік қолдау
 3. Құрал-жабдықтарды лизингке беру
 4. Несие мөлшерлемелерін азайту
 5. Мемлекеттік тапсырысты бөлу
 6. Салықтық мөлшерлемелерді азайту
 7. Білім алуға қолдау көрсету
 8. Тәжірибе алмасу мақсатында жастар кәсіпкерлігі бойынша шараларды өткізу
 9. Қоғамда жас кәсіпкерлер беделін қалыптастыру және қолдау
 10. Табысты жас кәсіпкерлерді көтермелеу
 11. Жастар кәсіпкерлігінің табысты тәжірибесін БАҚ арқылы тарату
 12. Сыбайлас жемқорлықпен күресу
 13. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

40. Сіздің пікіріңіз бойынша, кәсіпкердің жұмысында ең тартымдысы не? (ҮШ жауаптан артық емес)

1. Сүйікті іспен айналысу мүмкіндігі
2. Біршама еркін (ікемді) жұмыс кестесі
3. Адамдармен жұмыс істеу
4. Жоғары табыс деңгейі
5. Пайдалы байланыстарды құру және тәжірибе алу мүмкіндігі
6. Мансапта өсу
7. Шығармашылық жұмыспен айналысу мүмкіндігі (өзін-өзі дамыту)
8. Тәуелсіз болу мүмкіндігі
9. Беделді болу
10. Қоғамға пайдалы болу
11. Тәуекел, құмарлықты бастан кешіру

12. Басқару мүмкіндігі
 13. Басқасы (жазыңыз) _____
 (99) Жауап беруге қиналамын

41. Бизнесі қолдауға бағытталған қандай мемлекеттік бағдарламалар мен жобаларды, ұйымдарды білесіз немесе қатысушысы болғансыз? (бірлесіп жұмыс істегенсіз)? (әр жол бойынша БІР жауап)

№		Аздап естігенмін	Жақсы білемін, бірақ қатысқан емеспін	Білемін, қатысқанмын	Ештеңе білмеймін, естіген емеспін
1.	«Еңбек» нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған бағдарламасы	1	2	3	4
2.	«Бизнесің жол картасы – 2020» бизнесі қолдаудың және дамытудың бірыңғай бағдарламасы	1	2	3	4
3.	«Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы	1	2	3	4
4.	«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ	1	2	3	4
5.	Жастар корпусын дамыту жобасы (Дүниежүзілік Банкпен бірге)	1	2	3	4

42. Сіз қалай ойлайсыз, Қазақстанда жастар кәсіпкерлігінің қандай проблемалары бар, жас кәсіпкерлер қандай проблемаларға тап болады? (БЕС жауаптан артық емес)

1. Қаржы құралдарының жетіспеушілігі (бастау капиталының болмауы)
2. Несие ресурстарының қолжетімсіздігі
3. Салық салу деңгейінің жоғары болуы
4. Жоғары жалгерлік ақы
5. Жергілікті өзін-өзі басқару органдары тарапынан нақты қолдаудың болмауы
6. Бюрократиялық кедергілер
7. Бақылаушы және рұқсат беруші органдар тарапынан бопсалаушылық
8. Ақпараттық және кеңес берушілік қолдаудың жетіспеушілігі
9. Бизнес жүргізу, салық есептілігін тапсыру тәжірибесінің болмауы
10. Мемлекеттік қолдау шаралары туралы ақпараттың болмауы
11. Жоғары тәуекелдер
12. Құқықтық кедергілер
13. Басқасы (жазыңыз) _____
14. Мәселе жоқ, жастар кәсіпкерлігінің дамуына кедергі жоқ

(99) Жауап беруге қиналамын

43. Сіз өнерпаз жастарды қолдауға бағытталған «Дарын» Мемлекеттік жастар сыйлығы туралы естігенсіз бе немесе оған қатыстыңыз ба? (БІР жауап)

1. Иә, қатыстым, «Дарын» сыйлығының лауреаты болғанмын
2. Иә, «Дарын» Мемлекеттік сыйлығы туралы білемін, бірақ оған ешқашан қатыспағанмын
3. Иә, «Дарын» Мемлекеттік сыйлығы туралы білемін және болашақта оған қатысуды жоспарлап отырмын
4. «Дарын» Мемлекеттік сыйлығы туралы аздап естігенмін
5. «Дарын» сыйлығы туралы ештеңе естімегенмін / білмеймін
6. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

44. Сіз қалай ойлайсыз, жастардың шығармашылыққа ұмтылуы және шығармашылық жағынан дамуы үшін жастарға не істеу қажет? (ЕКІ жауаптан артық емес)

1. Қолжетімді / ақысыз дамыту үйірмелері (музыкалық аспаптарда ойнау, би, ән, сурет, бейне өнері және т.б.)
2. Қолжетімді / ақысыз спорттық, сауықтыру үйірмелері (жүзу, аэробика, спорттық жүгіру, күрес, футбол және т.б.)
3. Қолжетімді / ақысыз тіл үйрету курстары (ағылшын, неміс, қытай, кәріс және т.б.)
4. Дарынды балалар мен жасөспірімдерге (жас физиктерге, математиктерге, химиктерге, инженерлерге) арналған гранттар және материалдық сыйақы
5. Балалар мен жасөспірімдердің халықаралық конкурстарға, олимпиадаларға, жарыстарға баруын кепілді төлеу (демеушілердің, мемлекеттің есебінен)
6. Облыс, аудан, қала деңгейіндегі конкурстарды мерзім сайын жүргізу
7. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

45. Сіз Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Президенттің бас әлеуметтік бастамасы» (2018 ж. 5 наурыз) үндеуімен танысыз ба? (БІР жауап)

1. Иә, білемін, оқығанмын, көргенмін
2. Аздап естігенмін, бірақ оның мазмұнын толық білмеймін
3. Ештеңе білмеймін, естімегенмін

(99) Жауап беруге қиналамын

46. Өзінің «Президенттің бас әлеуметтік бастамасы» үндеуінде Елбасымыз бірнеше бағыттарды бөліп көрсетті. Сіз үшін сол бастамалардың қайсысы ең маңызды? (ЕКІ жауаптан артық емес)

1. Әр отбасы үшін баспанаға ие болудың жаңа мүмкіндіктері
2. Жалақысы төмен жұмыскерлердің еңбекақысын көбейту үшін салықтық жүктемені азайту
3. Жоғары білімнің қолжетімділігі мен сапасын арттыру және студенттік жастардың мекендеу жағдайларын жақсарту
4. Микронесиелендіруді кеңейту
5. Әрі қарай мемлекеттік газдандыру
6. Бағыттардың ешқайсысын мен үшін маңызды және өзекті деп есептемеймін

(99) Жауап беруге қиналамын

Әлеуметтік-демографиялық блок

D1. Жынысы: 1. Ер 2. Әйел

D2. Жасы: / _____ / ЖАС

D3. Сіздің ұлтыңыз?

1. Қазақ
2. Орыс
3. Басқа (көрсетіңіз) _____

D4. Сіздің біліміңіз:

1. Жоғары, дәрежем бар
2. Жоғары (бакалавр / маман)
3. Аяқталмаған жоғары
4. Арнайы орта, кәсіби
5. Жалпы орта
6. Толық емес орта
7. Білімім жоқ

D5. Қайда тұрасыз?

1. Ата-анаммен, туыстарыммен бірге тұрамын
2. Өз пәтерімде, үйімде тұрамын

3. Жалдамалы пәтерде, бөлмеде, жатақханада тұрамын
4. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

D6. Сіздің отбасылық жағдайыңыз қандай?

1. Үйленгенмін, тұрмыстамын
2. Ресми тіркеусіз бірге тұрамыз
3. Бойдақпын, тұрмысқа шықпағанмын
4. Жесірмін
5. Ажырасқанмын

(99) Жауап беруге қиналамын

D7. Сіздің отбасыңыздың материалдық жағдайын қалай бағалар едіңіз?

1. Біздің табысымыз тіпті азық-түлікке де жетпейді
2. Ақшамыз тек өмір сүру үшін ең қажетті шығындарды ғана өтеуге жетеді (азық-түлік, коммуналдық қызметтерді төлеу, дәрілер)
3. Ақша азық-түлік пен ең қажетті заттарға, киім-кешекке, ұсақ тұрмыстық техникаға жетеді, бірақ қазір тоңазытқыш немесе кір жуғыш машина сатып алу қиын болар еді
4. Ақша ең қажетті заттарға, киімге және ірі тұрмыстық техникаға жетеді, бірақ жаңа көлік сатып ала алмаймыз
5. Ақша жылжымайтын мүліктен (саяжай немесе пәтер) басқаның барлығына жетеді
6. Материалдық қиындықтарымыз жоқ. Қажет болса, саяжай, пәтер сатып ала аламыз

(99) Жауап беруге қиналамын

D8. Қазіргі уақытта жұмыс істейсіз бе әлде оқисыз ба?

1. Оқимын-----→
САУАЛНАМАНЫ АЯҚТАУ
2. Оқимын және жұмыс істеймін
3. Жұмыс істеймін
4. Оқымаймын, жұмыс істемеймін, жұмыс іздеп жүрген жоқпын-----→
САУАЛНАМАНЫ АЯҚТАУ
5. Оқымаймын, жұмыс істемеймін, жұмыс іздеп жүрмін -----→
САУАЛНАМАНЫ АЯҚТАУ

(99) Жауап беруге қиналамын

D9. Өтінеміз, Сіздің қызметіңіздің негізгі түрін көрсетіңіз.

1. Ұйым басшысы
2. Бөлім, бөлімше, қызмет басшысы
3. Жоғары біліктілік деңгейінің маманы
4. Орташа біліктілік деңгейінің маманы
5. Ақпарат дайындаумен, құжаттарды рәсімдеумен, есеп жүргізумен және қызмет көрсетумен айналысатын қызметкер
6. Қызмет көрсету, коммуналдық қызмет көрсету, сауда саласының және ұқсас қызмет түрлерінің қызметкері
7. Ауыл шаруашылығының, орман, балық аулау және балық өсіру шаруашылықтарының білікті жұмыскері
8. Ірі және шағын өнеркәсіптік ұйымдардың, көркемдік кәсіптердің, көлік, құрылыс, байланыс ұйымдарының білікті жұмысшысы
9. Біліктілігі жоқ жұмыскер
10. Лицензиясы бар жеке кәсіпкер
11. Өзін-өзі жұмыспен қамтушы
12. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

САУАЛНАМАҒА ҚАТЫСҚАНЫҒЫЗ ҮШІН АЛҒЫС БІЛДІРЕМІЗ!

Біздің Астана қаласындағы телефонымыз (7172) 27 81 59. Сіз бізге қоңырау шалып, сұрақтарыңызды қоя аласыз.

СҰХБАТ АЛУШЫНЫҢ ЖҰМЫСЫН БАҚЫЛАУ ҮШІН САУАЛНАМАНЫ ТОЛТЫРҒАННАН KEЙІН СІЗГЕ САУАЛНАМАНЫҢ ЖҮРГІЗІЛГЕНІН РАСТАУ МАҚСАТЫМЕН ҚОҢЫРАУ

ШАЛУЫ МҮМКІН. ОЛ ҮШІН СІЗДІҢ ТЕЛЕФОНЫҢЫЗДЫҢ НӨМІРІН АЙТУЫҢЫЗДЫ
СҰРАЙМЫЗ

Сұхбат алушының ТАӘ _____	Сұхбат
алушының № _____	
Сауалнама жүргізу күні _____	Сұхбат алушының
қолы _____	

КОДЫ _____ ЕНГІЗУ _____

Сұрақтарға жауаптардың сызықтық үлестірілулері

Сіздің сүріп жатқан өміріңізге Сіз қанағаттанасыз ба? (1 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Толығымен қанағаттанамын	1024	51,2
Қанағаттанамын дей аламын	748	37,4
Қанағаттанбаймын дей аламын	147	7,4
Толығымен қанағаттанбаймын	38	1,9
Жауап беруге қиналамын	43	2,2

Өтінеміз, Сіз өміріңіздің келесі жақтарына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелік бойынша баға беріңіз, мұндағы «1» – мүлде қанағаттанбаймын «5» – толығымен қанағаттанамын (Респонденттер саны)

	1	2	3	4	5	6	Жбқ
Отбасындағы қарым-қатынастар	5	19	48	452	1466	-	10
Достармен қарым-қатынастар	5	7	91	522	1362	-	13
Оқу	0	6	79	331	558	946	80
Жұмыс	12	10	93	377	505	905	98
Бос уақыт	23	64	256	706	912	-	39
Денсаулық күйі	8	26	140	690	1121	-	15
Материалдық жағдай	14	51	305	766	828	-	36
Тұрғын-үй жағдайлары	43	46	252	615	1016	-	28

Өтінеміз, Сіз өміріңіздің келесі жақтарына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелік бойынша баға беріңіз, мұндағы «1» – мүлде қанағаттанбаймын «5» – толығымен қанағаттанамын (%) (4 Кестені қараңыз)

	1	2	3	4	5	6	Жбқ
Отбасындағы қарым-қатынастар	0,3	1	2,4	22,6	73,3	-	0,5
Достармен қарым-қатынастар	0,3	0,4	4,6	26,1	68,1	-	0,7
Оқу	0	0,3	4	16,6	27,9	47,3	4
Жұмыс	0,6	0,5	4,7	18,9	25,3	45,3	4,9
Бос уақыт	1,2	3,2	12,8	35,3	45,6	-	2
Денсаулық күйі	0,4	1,3	7	34,5	56,1	-	0,8
Материалдық жағдай	0,7	2,6	15,3	38,3	41,4	-	1,8
Тұрғын-үй жағдайлары	2,2	2,3	12,6	30,8	50,8	-	1,4

Сіз қалай ойлайсыз, бір жылдан кейін Сіздің және Сіздің отбасыңыздың өмірі жақсара ма, нашарлай ма әлде қазіргідей бола ма? (4 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Сөзсіз жақсарады	724	36,2
Жақсарады дей аламын	808	40,4
Қазіргідей болады	348	17,4
Нашарлайды дей аламын	37	1,9
Нашарлайды	6	0,3
Жауап беруге қиналамын	77	3,9

Сіздің елді мекеніңіздің, жалпы, қалай дамып жатқанына қаншалықты қанағаттанасыз? (2 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Толығымен қанағаттанамын	624	31,2
Қанағаттанамын дей аламын	930	46,5
Қанағаттанбаймын дей аламын	311	15,6
Толығымен қанағаттанбаймын	69	3,5
Жауап беруге қиналамын	66	3,3

Қазақстандағы саясаттың қалыптасуына жастар әсер ете ме, қалай ойлайсыз? (5 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Ешқандай әсері жоқ	398	19,9
Аз әсер етеді	586	29,3
Аздаған әсері бар	521	26,1
Айтарлықтай әсер етеді	354	17,7
Жауап беруге қиналамын	141	7,1

Сіздің өңіріңіздің жастарында бүгінгі таңда қандай көңіл-күйлер (сезімдер) басым? (3 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Белсенділік	873	43,7
Үрей	200	10,0
Тілектестік	448	22,4
Агрессия	246	12,3
Оптимизм	685	34,3
Торығу	118	5,9
Түңілу	153	7,7
Қуаныш	400	20,0
Шаршау	183	9,2
Сабырлылық	375	18,8
Енжарлық	190	9,5
Басқасы	20	1,5
Жауап беруге қиналамын	115	5,8

Сіз үшін «мемлекеттік жастар саясаты» ұғымы нені білдіретінін айтыңызшы? (19 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Отаншыл жастарды тәрбиелеу	636	31,8
Тұрғын үй алуға көмек	429	21,5
Жұмыспен қамту және жұмысқа орналастырумен қамтамасыз ету	570	28,5
Жастар ортасындағы қылмыстың, нашақорлықтың, уытқұмарлықтың, маскүнемдіктің алдын алу	266	13,3
Жастар арасында салауатты өмір салтын құру	418	20,9
Шетелдегі жастардың мүддесін қорғау	113	5,7
Жастарға мәдени демалыс орындарын және демалуына жағдай жасау	226	11,3
Жастар арасында кәсіпкерлік қызметті дамыту	167	8,4

Қосымша білім алу және өмір дағдыларын меңгеру	188	9,4
Жастар ұйымдарымен өзара әрекеттесу	140	7,0
Волонтерлық қызметін дамыту	85	4,3
Шығармашылығы бар жастарды қорғау	206	10,3
Білім алуға көмек	275	13,8
Жас көсбасшыларды дайындау	96	4,8
Жастардың азаматтық және қоғамдық белсенділігін дамыту	142	7,1
Басқасы (<i>елдің әлеуметтік- мәдени дамуының негізі</i>)	5	0,3
Мен мемлекеттік жастар саясатының айтарлықтай маңыздылығын көріп тұрған жоқпын	56	2,8
Мен жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін	226	11,3
Жауап беруге қиналамын	63	3,2

Сіз қалай ойлайсыз, мемлекеттік органдар жастарды қолдау мәселелеріне жеткілікті көңіл бөле ме? (12 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Иә, жеткілікті	433	21,7
Жеткілікті дей аламын	738	36,9
Жеткіліксіз дей аламын	408	20,4
Жоқ, жеткілікті емес	206	10,3
Жауап беруге қиналамын	215	10,8

Жастарды қолдау мен дамытудың қай бағыттары мемлекет тарапынан бірінші кезекте көңіл бөлуді талап етеді, қалай ойлайсыз? (21 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Жастардың жұмыспен қамтылуы	1139	57,0
Тұрғын үймен қамтамасыз етілуі	797	39,9
Жастар арасындағы қылмыстылықтың алдын алу	200	10,0
Нашақорлықпен, маскүнемдікпен күрестің профилактикасы	184	9,2
Жастарға патриоттық тәрбие беру	220	11,0
Сапалы және қолжетімді білім алу	477	23,9
Жастар арасында бос уақытты ұйымдастыру	197	9,9
Жастар арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру	156	7,8
Басқасы (<i>материалдық көмек</i>)	8	0,5
Жауап беруге қиналамын	79	4,0

Сіз жастармен және жастар ұйымдарымен жұмыс істейтін қандай мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдарды білесіз? (Респонденттер саны)

Нұсқалары	Білемін	Аздап естігенмін	Ештеңе білмеймін, естімегенмін	Жб/қ
Сіздің облысыңыздың / қалаңыздың жастар саясаты / ішкі саясат мәселелері жөніндегі басқармасы	232	394	1138	236

Сіздің облысыңыздың / қалаңыздың жастар ресурстық орталығы	220	408	1141	231
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	688	682	478	152
Ұлттық волонтерлер желісі	287	528	965	220
Қазақстан жастарының конгресі	197	458	1126	219
Қазақстан студенттерінің альянсы	217	429	1128	226
«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы	203	471	1106	220
Басқасы				

Сіз жастармен және жастар ұйымдарымен жұмыс істейтін қандай мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдарды білесіз? (%) (22 Кестені қараңыз)

Нұсқалары	Білемін	Аздап естігенмін	Ештеңе білмеймін, естімегенмін	Жб/қ
Сіздің облысыңыздың / қалаңыздың жастар саясаты / ішкі саясат мәселелері жөніндегі басқармасы	11,6	19,7	56,9	11,8
Сіздің облысыңыздың / қалаңыздың жастар ресурстық орталығы	11	20,4	57,1	11,6
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	34,4	34,1	23,9	7,6
Ұлттық волонтерлер желісі	14,4	26,4	48,3	11
Қазақстан жастарының конгресі	9,9	22,9	56,3	11
Қазақстан студенттерінің альянсы	10,9	21,5	56,4	11,3
«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы	10,2	23,6	55,3	11
Басқасы				

Сіз Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатының қалай іске асырылып жатқанына қанағаттанасыз ба? (13 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Толығымен қанағаттанамын	326	16,3
Қанағаттанамын дей аламын	720	36,0
Қанағаттанбаймын дей аламын	301	15,1
Қанағаттанбаймын	106	5,3
Басқасы	6	0,3
Мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін	393	19,7
Жауап беруге қиналамын	148	7,4

Сіз біздің еліміздің дамуы, болашақ жастар үшін не істей аласыз, айтыңызшы? Қазақстан өркендеуші мемлекет болу үшін не істеуге дайынсыз? (26 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Қоғамдық жұмыстарға, әлеуметтік жобаларға (сенбіліктерге, мұқтаж адамдарға көмектесуге, донорлыққа) қатысуға	723	36,2
Салауатты өмір салтын ұстануға және басқаларды соған шақыруға	926	46,3
Кәсіпқой болуға, жұмыс істеуге және салықтарды төлеуге	553	27,7
Жақсы оқуға, жақсы білім алуға және елімізде белгілі бір саланы дамытуға (мысалы, медицинаны, жеңіл өнеркәсіпті, ауыл шаруашылығын және т.б.)	624	31,2
Өз елімнің патриоты болуға, өз елім туралы шетелдік достарыма, әлеуметтік желілердегі таныстарыма айтуға	484	24,2
Ерікті болуға және қоғамдық жерлерде жастарға мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар туралы әңгімелеп беруге	234	11,7
Басқасы <i>(елдегі мәдениетті арттыру, заңдарды сақтау, өз білімділігіңізді көрсету, үлгілі отбасы болу, конференциялар мен түрлі жобаларды ұйымдастыру)</i>	13	1
Қазір мен өз елім үшін ештеңе істей алмаймын, менің өзіме көмек керек	133	6,7
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	69	3,5

Сіз өзіңізді болашақта қалай елестетесіз? (6 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Материалдық қамтамасыз етілген	890	44,5
Жақсы үй иесі	755	37,8
Кәсіпқой, жақсы жұмыскер	551	27,6
Лайықты азамат	566	28,3
Танымал, атақты	117	5,9
Адал, принципшіл адам	278	13,9
Басқасы <i>(бақытты, жауаптырақ және батыл, жақсы саудагер, табысты, мақсатқа деген ұмтылыс)</i>	7	0,6
Жауап беруге қиналамын	64	3,2

Сіздің пікіріңіз бойынша, адам өмірінде қандай құндылықтар ең маңызды? (11 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Отбасы бақыты	1418	70,9
Материалдық қамтамасыз етілгендік, дәулеттілік	604	30,2
Адал достар	474	23,7
Тәуелсіздік, жеке бас еркіндігі	199	10,0
Денсаулық	1286	64,3

Мансап	288	14,4
Атақ, көпшілікке танымал болу	58	2,9
Билік, басқару мүмкіндігі	58	2,9
Шығармашылық, өз дарындарын іске асыру мүмкіндігі	169	8,5
Қызықты жұмыс	279	14,0
Басқаларға пайда әкелу мүмкіндігі	145	7,3
Нағыз махаббат	162	8,1
Басқасы (<i>шыншылдық, еңбекқорлық</i>)	5	0,4
Жауап беруге қиналамын	28	1,4

Жуырдағы 5 жылда неге қол жеткізгіңіз келеді? (12 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Сапалы білім алу	608	30,4
Диплом немесе жоғары оқу орнын бітіргені туралы куәлік алу	307	15,4
Мамандығым бойынша жұмыс табу	281	14,1
Лайықты жұмыс табу	456	22,8
Қызықты жұмыс табу	257	12,9
Өз жұмыс орнымды ауыстыру / лауазымда көтерілу	173	8,7
Табысты мансап құру	546	27,3
Шығармашылық жағынан іске асырылу	277	13,9
Спортта табысқа жету	93	4,7
Айналадағы адамдардың, әріптестердің және т.б. арасында танылу	158	7,9
Екінші жартымды, өмірлік серігімді табу	241	12,1
Өз таныстарымның қатарын кеңейту	162	8,1
Жаксы іскерлік серіктестерді табу	98	4,9
Өз бизнесімді ашу	255	12,8
Тұрғын үй сатып алу	348	17,4
Балалы болу	147	7,4
Басқасы (<i>материалдық тәуілсіздік, балаларды ақылы мектепке жіберу, саяхаттау, әлемді көру, Жапонияға магистратураға оқуға түсу, жекеменшік үй соғу, сауығып кету, автокөлік сатып алу</i>)	16	1
Жауап беруге қиналамын	73	3,7

Жас қазақстандықтардың Қазақстаннан басқа елдерге оқуға/білім алуға кетіп жатқанына Сіз қалай қарайсыз? (14 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Оң	992	49,6
Оң дей аламын	513	25,7
Теріс дей аламын	99	5,0
Теріс	72	3,6
Бейтарап, маған бәрібір	274	13,7
Басқасы (<i>егерде белгілі бір уақытқа дейін болса, онда мен келісемін</i>)	2	0,1

Жауап беруге қиналамын	48	2,4
------------------------	----	-----

Сіздің қазір тұрып жатқан жеріңізден кетуге ниетіңіз бар ма? (15 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Қазақстанда тұрып жатқан облысымының ішіндегі басқа жерге кету ниетім бар	123	6,2
Басқа өңірге, Қазақстанның облысына кету ниетім бар	179	9,0
Басқа елге тұрақты тұруға кету ниетім бар	173	8,7
Басқа елге уақытша кету ниетім бар, бірақ кейін өз елімде тұрғым келеді	159	8,0
Менің басқа жерге кету ниетім жоқ	1273	63,7
Басқасы	3	0,2
Жауап беруге қиналамын	90	4,5

Сіз неге көшуді жоспарлап жатырсыз? (28 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Бұл жерде жұмыс таба алмай жатырмын, басқа қаладан таптым	134	18,0
Менің елді мекенім аудан / облыс орталығынан алыс	70	9,4
Менің елді мекенімде мектеп / аурухана / жол / балабақша және т.б. жетіспейді	46	6,2
Өзімнің этникалық тобымның (ұлтымның) адамдары үшін перспектива көріп тұрған жоқпын	61	8,2
Өзім және / немесе өз балаларым үшін ешқандай перспектива көріп тұрған жоқпын	231	31,1
Экологиясы нашар	112	15,1
Менің елді мекенімде қылмыстық деңгейі жоғары	20	2,7
Тарихи отаныма оралғым келеді	36	4,8
Басқа қалада/мемлекетте білім алғым келеді	180	24,2
Басқасы(ата-анама қайта ораламын, саяхаттау, шетелде өз ісімді дамытуға, мансапты даму, жаңа нәрсені үйрену, тіл үйрену, жоғары дамыған елге кету, еліміздің мәдениетінің төменділігі, халықтың жағдайы қайғылы, ҚР жалақы төмен, жақсы өмірді іздестіру, спорттық мансапты дамыту үшін, қалада тұрғым келеді, перспектив көп жерде)	31	4
Жауап беруге қиналамын	100	13,5

Сіздің елді мекеніңіздегі ең өзекті проблемаларды атаңыз? (13 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Жоғары білім алуға байланысты қиындықтар (бағасының қымбаттығы және т.б.)	739	37,0
Материалдық қиындықтар (төмен жалақы, шәкіртақы және т.б.)	926	46,3

Азық-түлік өнімдерінің, халық тұтынатын тауарлардың бағасының қымбат болуы	708	35,4
Жұмысқа орналасумен байланысты проблемалар, жұмыссыздық	725	36,3
Тұрғын үй проблемалары	748	37,4
Денсаулықтың нашарлығы, оның нашарлауы	251	12,6
Жеке өмірдің жөнге салынбағандығы	207	10,4
Ата-аналармен / аға буынмен шиеленістер, туыстары мен жақындарының түсінбеуі	160	8,0
Ертеңгі күнге сенімнің болмауы	364	18,2
Мәдениет деңгейінің төмендігі, жастардың рухсыздығы	332	16,6
Жеке қауіпсіздігіне қауіптің төнуі (көшелермен жүруге қорқу және т.б.)	93	4,7
Жастар арасындағы қылмыстылық	249	12,5
Жастар ортасындағы діни экстремизм	126	6,3
Нашақорлық, уытқорлық және маскүнемдік, темекі шегу	232	11,6
Жастардың бос уақыт өткізу проблемалары, бос уақытты өткізу орындарының болмауы	321	16,1
Жоғары жылдамдықты Ғаламторды, сапалы ұялы байланысты пайдалану мүмкіндігінің болмауы	94	4,7
Басқасы (жас мүгедектер және отбасылар өз-өздеріне берілген, нашар медициналық көмек, экологияның нашарлығы, мемлекет қытайға бар ресурстарды береді, біздің қаламыздың жастарында қолдау жоқ, газ жоқ, ғылыми жобаларды қорғау, тунейдттық)	14	1,1
Ешқандай проблема жоқ	117	5,9
Жауап беруге қиналамын	41	2,1

Жастардың жұмысқа орналасуы кезіндегі негізгі қиындықтарға не жатады, қалай ойлайсыз? (14 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Жұмыс тәжірибесі талап етіледі	1222	61,1
Өз мамандығы бойынша орналасу кезіндегі қиындықтар	634	31,7
Байланыстардың, таныстардың болмауы	602	30,1
Іскерлік қатынас дағдыларының болмауы, сенімсіздік	297	14,9
Еңбек нарығы, жұмыс іздеу тәсілдері туралы ақпараттың болмауы	236	11,8
Басқасы (ЖОО мамандарды даярлаудың төмен деңгейі, жастар өздерін жүзеге асыруға қорқады, тілдік тосқауыл, ауылда алынған мамандықтың талап етілмегендігі, еріншектік, жұмыс орнының жоқтығы, ұжымға үйрену қиын, жалақының төмендігі, магистратура дәрежесі қажет, жемқорлық)	17	1,2

Жастардың жұмысқа орналасуға байланысты мәселелері жоқ	53	2,7
Жауап беруге қиналамын	82	4,1

Сіз қалай ойлайсыз, оқу орындарының түлектерінің жұмысқа орналасуына мемлекет қалай қатысу керек? (15 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Мемлекет бірінші жұмыс орнымен қамтамасыз ететініне кепілдік беру керек	854	42,7
Мемлекет тек қана мемлекеттік құрылымдарда жұмыс орнының болатынына кепілдік беру керек	197	9,9
Мемлекет түлектің өтініші бойынша жұмыс іздеуге қолдау көрсету керек	732	36,6
Мемлекет жастардың жұмысқа орналасу үдерісіне араласпау керек	77	3,9
Басқасы (<i>жастарды қолдау</i>)	4	0,3
Жауап беруге қиналамын	136	6,8

Сіз қандай да бір ұйымның мүшесі болып табыласыз ба? (7 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Жастар ұйымы	117	5,9
Саяси бірлестік, партия	62	3,1
Мәдени-ұлттық бірлестік	74	3,7
Спорттық ұйым	193	9,7
Қызығушылықтар клубы (әуесқой автомобильшілер, жануарларды қорғау және т.б.)	61	3,1
Ғылыми, шығармашылық бірлестіктер	25	1,3
Діни бірлестіктер	21	1,1
Басқасы (ҮЕҰ қайырымдылық қоры, <i>еріктілер, кәсіподақ, «Фондом» би тобы, мен екінші топтағы мүгедекпін</i>)	11	0,9
Жоқ, мүшесі болып табылмаймын, себебі оған қызықпаймын	577	28,9
Жоқ, мүшесі болып табылмаймын, себебі менің қоғамдық қызметке қатысуға уақытым жоқ	904	45,2
Жауап беруге қиналамын	87	4,4

Сізді жастар ұйымдарына қатысуға не итермелеуі мүмкін? (8 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Қоғамға, адамдарға пайдалы болуға ықыластану	546	37,2
Жұмыс тәжірибесін, жалпы, өмірде тәжірибе алу	467	31,8
Басшы лауазымға тұруға ұмтылу	170	11,6
Жоғарырақ әлеуметтік мәртебеге ие болуға ұмтылу	199	13,5
Мансап сатысы бойынша ілгерілеуге ұмтылу	171	11,6
Басқасы (<i>жақсы жалақы, ыңғайлы жұмыс кестесі, жаңа таныстар, қарым-қатынас, қызықты іс-шараларға қатысу, хобби</i>)	17	0,9

Жауап беруге қиналамын	349	23,8
------------------------	-----	------

Қай әлеуметтік желілерде Сіздің өз аккаунтыңыз, парағыңыз бар (9 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
ВКонтакте	1310	66,1
Facebook	512	25,8
Instagram	1315	66,3
Twitter	97	4,9
MySpace	11	0,6
LinkedIn	13	0,7
Мой круг (Менің таныстарым)	28	1,4
Одноклассники (Сыныптастар)	253	12,8
Мой мир@mail.ru (Менің әлемім)	282	14,2
Басқасы (<i>Gmail.com, Телеграмм, Viber, Go to meeting, Друз вокруг, kik sign in</i>)	9	0,8
Менің әлеуметтік желілерде аккаунтым, парағым жоқ	194	9,8
Whatsapp	115	5,8
Жауап беруге қиналамын	21	1,1

Сіз 2017 жылғы 12 сәуірде Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Рухани жаңғыру» Бағдарламалысы туралы оқыдыңыз ба немесе естідіңіз бе? (10 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Иә, естідім, Бағдарламаның мәтінің жақсы білемін	265	13,3
Иә, аздап естігенмін	871	43,6
Жоқ, бұл Бағдарлама туралы ештеңе білмеймін, ештеңе естімегенмін	763	38,2
Басқасы	9	0,5
Жауап беруге қиналамын	92	4,6

Сіздің түсінігіңіз бойынша «Мінсіз отбасы» - бұл ең алдымен? (29 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Толық отбасы, яғни ата-ананың екеуі де бар отбасы	1099	55,0
Үлкендерге құрметпен қарайтын отбасы	530	26,5
Ерлі-зайыптылар ресми тіркелген некеге тұрған отбасы	335	16,8
Ері отбасының материалдық қамтамасыз етуі, зайыбы – үй ішіндегі тәртіп пен саулығы үшін жауапты отбасы	493	24,7
Ерлі-зайыптылар бір-біріне адал болатын отбасы	705	35,3
Ерлі-зайыптылар тең құқықты және бір-бірінен тәуелсіз отбасы	219	11,0
Көп балалы отбасы	159	8,0

Бала саны біреуден немесе екеуден аспайтын отбасы	75	3,8
Өмір-бақи бірге өмір сүруге (отбасыны) ұмтылатын отбасы	492	24,6
Аталары мен әжелері балаларымен және немерелерімен бірге тұратын отбасы	181	9,1
Басқасы (жанұя, ата-аналар балалардың ештенкеге мұқтаж еместігін қадағалайды, отбасыда бәрі сүйікті және бақытты, ауызбіршілігі бар отбасы)	7	0,4
Мінсіз отбасылар болмайды	78	3,9
Жауап беруге қиналамын	45	2,3

Сіздің пікіріңіз бойынша, некедегі ерлі-зайыптылардың әрқайсысы қандай міндеттерді, рөлдерді атқару керек? (Респонденттер саны)

	Ері	Зайыбы	Ері мен зайыбы	Жб/қ
Балаларды тәрбиелеу, оларға қамқор болу	28	211	1730	31
Үй ішіндегі жұмыс	21	825	1116	38
Ақша табу	778	18	1163	38
Басқасы (жанұяны қорғау, қарым-қатынаста этикетті сақтау, бір-біріне деген шынайылық, демалыс)	6	1	6	

Сіздің пікіріңіз бойынша, некедегі ерлі-зайыптылардың әрқайсысы қандай міндеттерді, рөлдерді атқару керек? (%) (30 Кестені қараңыз)

	Ері	Зайыбы	Ері мен зайыбы	Жб/қ
Балаларды тәрбиелеу, оларға қамқор болу	1,4	10,6	86,5	1,6
Үй ішіндегі жұмыс	1,1	41,3	55,8	1,9
Ақша табу	38,9	0,9	58,2	2,1
Басқасы (жанұяны қорғау, қарым-қатынаста этикетті сақтау, бір-біріне деген шынайылық, демалыс)	46,2	7,7	46,2	

Жастар не үшін отбасы құрады және некелерін қияды, қалай ойлайсыз? (31 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Ата-анадан тәуелсіз болу	106	5,3
Жеке тұрғын үйдің болуы үшін	78	3,9
Сүйікті адаммен бірге болуды қалау	948	47,4
Балалы болғысы келу	309	15,5
Жалғыздықтан қорқу, қартайғанда жалғыз қалғысы келмеу	73	3,7
Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету	32	1,6
Отбасымен қызықты демалыс күндерін өткізу	29	1,5
Болашақта бақытты қарттық шақ	202	10,1

Барлығы некелерін қиып жатқандықтан, солай болуға тиіс болғандықтан	67	3,4
Басқасы <i>(жоспарланбаған жүктілік, қауымдастық жасау, бақытты жанұя)</i>	5	0,4
Ол туралы әлі ойлаған жоқпын	101	5,1
Жауап беруге қиналамын	50	2,5

Сіз қалай ойлайсыз, некені ресми түрде тіркеу міндетті ме, әлде отбасы құруды шешкен жастар некесін ресми қимаса да бола ма? (16 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Некені міндетті түрде тіркеу керек	1489	74,5
Жоқ, некені міндетті түрде тіркеудің қажеті жоқ	296	14,8
Діни рәсімді («неке қию», никях, шіркеуде некелесу және т.б.) өткізген жеткілікті	110	5,5
Басқасы <i>(әр адамның өз қалауы, діни рәсімдерді жасау және тіркелу)</i>	12	0,7
Жауап беруге қиналамын	93	4,7

Жас ерлі-зайыптылардың ажырасып жатқанына қалай қарайсыз? (19 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Өте қарсымын, әсіресе, балалары болса	898	44,9
Қарсымын дей аламын	633	31,7
Егер жас ерлі-зайыптылар некеде бақытсыз болса, онда ажырасуы сөзсіз	344	17,2
Басқасы	9	0,5
Жауап беруге қиналамын	116	5,8

Жас ерлі-зайыптылардың қандай себептермен ажырасып жатқаны, жас отбасылардың бұзылып жатқаны туралы не айта аласыз? (32 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Тұрғын үйдің болмауы	652	32,6
Қаржылық мәселелер (кредиттер, ипотека, қарыздар және т.б.)	972	48,6
Балаларының болмауы	393	19,7
Ата-аналардың жас ерлі-зайыптылардың қарым-қатынастарына араласуы	371	18,6
Жұмысқа орналасумен байланысты проблемалар	191	9,6
Ерінің (зайыбының) тарапынан зорлық-зомбылықтың жасалуы	268	13,4
Балалардың туылуына, оларды тәрбиелеуге байланысты проблемалар	94	4,7
Балаларды мектепке дейінгі ұйымдарға орналастырумен байланысты проблемалар	42	2,1
Ерінің (зайыбының) ата-аналарымен қарым-қатынастарындағы мәселелер	127	6,4
Зиянды әдеттер (маскүнемдік, ойынқұмарлық, темекі шегу)	388	19,4
Бірлесіп бос уақыт өткізуге уақыттың жетіспеуі	76	3,8

Ерлі-зайыптылар опасыздығы	458	22,9
Ортақ қызығушылықтардың болмауы, біліміндегі айырмашылық	175	8,8
Ортақ (саяси, діни) пікірлерінің, нанымдарының болмауы	86	4,3
Ерінің (зайыбының) тарапынан дәрежеліктің, зорлықтың көрсетілуі	156	7,8
Басқасы <i>(отбасылық өмірге дайын емес,, жоғары талаптар, әр отбасыда өз проблемалары бар, бір-бірін түсінбеу, бір-бірінен жалығу, ішкі мәселелер)</i>	25	1,5
Біздің отбасымызда жанжал болмайды	37	1,9
Жауап беруге қиналамын	123	6,2

Сіз некеңізге қанағаттанбасаңыз, жұбайыңызбен ажырасасыз ба? (20 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Жоқ, отбасылық қиындықтардан қорықпаймын	661	33,1
Иә емес, жоқ десем болады	581	29,1
Жоқ емес, иә десем болады	280	14,0
Иә, ажырасамын	110	5,5
Басқасы <i>(жағдайға байланысты, ондай жағдайларды шешуге тырысамын)</i>	5	0,3
Жауап беруге қиналамын	363	18,2

Сіздің отбасыңыз бос уақытты, атап айтқанда, бірлескен демалысты, кинотеатрға, театрларға саяхатты, саябақтағы серуенді және т.б. БІРГЕ қаншылықты жиі ӨТКІЗЕДІ? (17 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Күн сайын	194	9,7
Демалыс күндері	950	47,5
Айына бір рет	473	23,7
Соңғы рет уақытты қашан бірге өткізгеніміз есімде жоқ	241	12,1
Басқасы <i>(үш айда бір рет, бос уақыт болған жағдайда, мейрамдарда, кейде, жарты жылда бір рет, ата-анам ажырасқан)</i>	14	0,9
Жауап беруге қиналамын	129	6,5

Біздің елімізде жас отбасылар қандай проблемаларға тап болады, Сіз қалай ойлайсыз? (33 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Өз үйінің болмауы	1112	55,6
Жалақының төмендігі	1044	52,2
Жұмыссыздық	844	42,2
Жұмыс істеп жүріп оқуы	172	8,6
Мемлекет тарапынан қолдаудың болмауы	266	13,3
Ата-аналардың жас отбасыға араласуы	315	15,8
Жастардың жауапты шешім қабылдауға дайын болмауы	398	19,9

Балаларының болмауы	187	9,4
Той жасау мүмкіндігінің болмауы	51	2,6
Басқасы (<i>зорлық-зомбылық, айқай-шу, дұрыс тәрбиенің жетіспеуі, проблема жоқ, ақшаның тапшылығы</i>)	16	1,1
Жауап беруге қиналамын	116	5,8

Сіз өз балаларыңыздың болашақта кім болғанын қалайсыз? (18 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Дәрігер	304	15,2
Инженер	81	4,1
Әскери қызметкер	129	6,5
Заңгер, адвокат	152	7,6
Мектептегі мұғалім	56	2,8
Бағдарламашы, IT-технологиялар маманы	101	5,1
Экономист	88	4,4
Аспазшы	26	1,3
Бизнесмен, кәсіпкер	306	15,3
Бухгалтер, қаржыгер	56	2,8
Дизайнер	38	1,9
Полиция қызметкері (ПМ)	60	3,0
Мемлекеттік қызметкер	119	6,0
Басқасы (<i>білім бері, әрқайсысы өз орнын табуы, табысты және құрметті адам, спортшы, ұшқыш, лингвист, банк қызметкері, өзі таңдасын, музыкантшы, ғалым, құрылысшы, журналист, такси жүргізушісі, мұғалім, сатушы, шаш таразшы, малышы, технолог, дәнекерлеуші</i>)	53	2,9
Пусть сам выберет	43	2,2
Жауап беруге қиналамын	390	19,5

Қазақстан Республикасындағы жастар кәсіпкерлігінің дамуы туралы не ойлайсыз? (31 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Жастар кәсіпкерлігі жылдам қарқынмен дамып жатыр	375	18,8
Жастар кәсіпкерлігі баяу дамып жатыр және бұл үдерісті жылдамдату қажет	447	22,4
Қазақстанда жастар кәсіпкерлігін дамытудың қажеті жоқ	76	3,8
Мемлекет жастар кәсіпкерлігінің дамуы үшін жақсы жағдай жасап жатыр	233	11,7
Елімізде жастар кәсіпкерлігі дамымаған	162	8,1
Басқасы (<i>мемлекетке сенуге бомайды</i>)	6	0,4
Жастар кәсіпкерлігі туралы ештеңе білмеймін	513	25,7
Жауап беруге қиналамын	188	9,4

Жуырдағы үш жылдың ішінде өз ісіңізді ашуды, кәсіпкерлікпен айналысуды жоспарлап отырсыз ба? (21 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Иә	329	16,5
Жоқ	1026	51,3
Ол туралы ойланған жоқпын	645	32,3

Егер Сіз кәсіпкерлікпен айналысқыңыз келсе, онда бизнесіңізді қай салада құрғыңыз келеді?

(Ашық сурак) (36 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Автокөлік қызметі	20	6,1
Сауда	113	34,3
Жиһаз жасау	2	0,6
Ауыл шаруашылығы	30	9,1
Медицина	10	3,0
Қаржы	3	0,9
Қызмет көрсету	66	20,1
Қоғамдық тамақтану, мейрамхана бизнесі	22	6,7
Құрылыс	18	5,5
Білім беру орталығы	8	2,4
IT-технологии	5	1,5
Ойын-сауық орталығы	1	0,3
Туристік агенттік	5	1,5
Спорт саласы	4	1,2
Зергерлік жұмыс	1	0,3
Шоу-бизнес, музыкант	3	0,9
Тігін орны	4	1,2
Халыққа тұтыну тауарларды шығару	1	0,3
Ол жайлы ойлаудамын	29	8,8

Сіздің пікіріңіз бойынша, жастар кәсіпкерлігін қолдаудың қандай түрлері ең тиімді? (38 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Тікелей қаржылық қолдау	950	47,5
Ақпараттық-консалтингтік қолдау	234	11,7
Құрал-жабдықтарды лизингке алу	221	11,1
Несие мөлшерлемелерін азайту	505	25,3
Мемлекеттік тапсырысты бөлу	257	12,9
Салықтық мөлшерлемелерді азайту	419	21,0
Білім алуға қолдау көрсету	394	19,7
Тәжірибе алмасу мақсатында жастар кәсіпкерлігі бойынша шараларды өткізу	182	9,1
Қоғамда жас кәсіпкерлер беделін құру және қолдау	126	6,3
Табысты жас кәсіпкерлерді көтермелеу	182	9,1
Жастар кәсіпкерлігінің табысты тәжірибесін БАҚ арқылы тарату	90	4,5
Сыбайлас жемқорлықпен күресу	172	8,6

Басқасы	4	0,2
Жауап беруге қиналамын	300	15,0

Сіздің пікіріңіз бойынша, кәсіпкердің жұмысында ең тартымдысы не? (37 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Сүйікті іспен айналысу мүмкіндігі	1001	50,1
Біршама еркін (икемді) жұмыс кестесі	457	22,9
Адамдармен жұмыс істеу	367	18,4
Жоғары табыс деңгейі	735	36,8
Пайдалы байланыстарды құру және тәжірибе алу мүмкіндігі	211	10,6
Мансапта өсу	377	18,9
Шығармашылық жұмыспен айналысу мүмкіндігі (өзін-өзі іске асыру)	233	11,7
Тәуелсіз болу мүмкіндігі	448	22,4
Бедел	212	10,6
Қоғамға пайдалы болу	170	8,5
Тәуекел, құмарлық	54	2,7
Басқару мүмкіндігі	118	5,9
Басқасы	3	0,2
Жауап беруге қиналамын	78	3,9

Қандай мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар, бизнесті қолдау ұйымдары туралы Сіз естігенсіз, білесіз немесе қатысқансыз (бірлесіп жұмыс істегенсіз, жүгінгенсіз)? (Респонденттер саны)

	Аздап естігенмін	Жақсы білемін, бірақ қатыспағанмын	Білемін, қатысқанмын	Ештеңе білмеймін, естімегенмін
«Еңбек» нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған бағдарламасы	445	160	40	1355
«Бизнестің жол картасы – 2020» бизнесті қолдаудың және дамытудың бірыңғай бағдарламасы	717	330	46	907
«Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы	651	251	31	1067
«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ	669	288	25	1018

Жастар корпусын дамыту жобасы (Дүниежүзілік Банкпен бірге)	335	155	40	1470
--	-----	-----	----	------

Қандай мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар, бизнесті қолдау ұйымдары туралы Сіз естігенсіз, білесіз немесе қатысқансыз (бірлесіп жұмыс істегенсіз, жүгінгенсіз)? (%) (39 Кестені қараңыз)

	Аздап естігенмін	Жақсы білемін, бірақ қатыспағанмын	Білемін, қатысқанмын	Ештеңе білмеймін, естімегенмін
«Еңбек» нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған бағдарламасы	22,3	8	2	67,8
«Бизнестің жол картасы – 2020» бизнесті қолдаудың және дамытудың бірыңғай бағдарламасы	35,9	16,5	2,3	45,4
«Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы	32,6	12,6	1,6	53,4
«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ	33,5	14,4	1,3	50,9
Жастар корпусын дамыту жобасы (Дүниежүзілік Банкпен бірге)	16,8	7,8	2	73,5

Сіз қалай ойлайсыз, Қазақстанда жастар кәсіпкерлігінің қандай проблемалары бар, жас кәсіпкерлер қандай проблемаларға тап болады? (40 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Қаржы құралдарының жетіспеушілігі (бастау капиталының болмауы)	1114	55,7
Несие ресурстарының қол жетпестігі	438	21,9
Салық салу деңгейінің жоғары болуы	477	23,9
Жоғары жалгерлік ақы	648	32,4
Жергілікті өзін-өзі басқару органдары тарапынан нақты қолдаудың болмауы	356	17,8
Бюрократиялық кедергілер	313	15,7
Бақылаушы және рұқсат беруші органдар тарапынан бопсалаушылық	281	14,1
Ақпараттық және кеңес берушілік қолдаудың жетіспеушілігі	292	14,6
Бизнес жүргізу, салық есептілігін тапсыру тәжірибесінің болмауы	439	22,0
Мемлекеттік қолдау шаралары туралы ақпараттың болмауы	256	12,8
Жоғары тәуекелдер	346	17,3

Құқықтық кедергілер	125	6,3
Басқасы (<i>құжаттарды толтыруға көп уақыт кетеді</i>)	8	0,4
Мәселе жоқ, жастар кәсіпкерлігінің дамуына кедергі жоқ	68	3,4
Жауап беруге қиналамын	221	11,1

Сіз өнерпаз жастарды қолдауға бағытталған «Дарын» Мемлекеттік жастар сыйлығы туралы естігенсіз бе немесе оған қатыстыңыз ба? (41 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Иә, қатыстым, «Дарын» сыйлығының лауреаты болғанмын	34	1,7
Иә, «Дарын» Мемлекеттік сыйлығы туралы білемін, бірақ оған ешқашан қатыспағанмын	317	15,9
Иә, «Дарын» Мемлекеттік сыйлығы туралы білемін және болашақта оған қатысуды жоспарлап отырмын	32	1,6
«Дарын» Мемлекеттік сыйлығы туралы аздап естігенмін	433	21,7
«Дарын» сыйлығы туралы ештеңе естімегенмін / білмеймін	1035	51,8
Басқасы	7	0,4
Жауап беруге қиналамын	142	7,1

Сіз қалай ойлайсыз, жастардың шығармашылыққа ұмтылуы және шығармашылық жағынан дамуы үшін жастарға не істеу қажет? (42 Кестені қараңыз)

	Саны	%
Қожетімді / ақысыз дамыту үйірмелері (музыкалық аспаптарда ойнау, би, ән, сурет өнері, бейне өнері және т.б.)	823	41,2
Қолжетімді / ақысыз спорттық, сауықтыру үйірмелері (жүзу, аэробика, спорттық жүгіру, күрес, футбол және т.б.)	854	42,7
Қолжетімді / ақысыз тіл үйрету курстары (ағылшын, неміс, қытай, кәріс және т.б.)	649	32,5
Дарынды балалар мен жасөспірімдерге (жас физиктерге, математиктерге, химиктерге, инженерлерге) арналған гранттар және материалдық сыйақы	526	26,3
Балалар мен жасөспірімдердің халықаралық конкурстарға, олимпиадаларға, жарыстарға баруын кепілді төлеу (демеушілердің, мемлекеттің есебінен)	330	16,5
Облыс, аудан, қала деңгейіндегі конкурстарды мерзім сайын жүргізу	158	7,9
Басқасы (<i>ерекше бірденкені жасаудың қажеті жоқ, жай гана жемқорлықты жою керек, өз-өзімен жұмыс істеу керек</i>)	5	0,4
Жауап беруге қиналамын	90	4,5

Сіз Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Президенттің бас әлеуметтік бастамасы» (2018 ж. 5 наурыз) үндеуімен таныссыз ба? (11 Диаграмманы қараңыз)

	Саны	%
Иә, білемін, оқығанмын, көргенмін	239	12,0
Аздап естігенмін, бірақ оның мазмұнын толық білмеймін	821	41,1
Ештеңе білмеймін, естімегенмін	832	41,6

Жауап беруге қиналамын	108	5,4
------------------------	-----	-----

Өзінің «Президенттің бас әлеуметтік бастамасы» үндеуінде Елбасымыз бірнеше бағыттарды бөліп көрсетті. Сіз үшін сол бастамалардың қайсысы ең маңызды?

	Саны	%
Әр отбасы үшін баспанаға ие болудың жаңа мүмкіндіктері	875	43,8
Жалақысы төмен жұмыскерлердің еңбекақысын көбейту үшін салықтық жүктемені азайту	361	18,1
Жоғары білімнің қолжетімділігі мен сапасын арттыру және студенттік жастардың мекендеу жағдайларын жақсарту	558	27,9
Микронесиелендіруді кеңейту	270	13,5
Әрі қарай мемлекеттік газдандыру	119	6,0
Бағыттардың ешқайсысын мен үшін маңызды және өзекті деп есептемеймін	108	5,4
Жауап беруге қиналамын	461	23,1

Министерство общественного развития Республики Казахстан
Научно-исследовательский центр «Молодежь»

«Состояние государственной молодежной политики: потребности и социальные практики»

**Аналитический доклад по результатам
социологического исследования**

Астана, 2018

Состояние государственной молодежной политики: потребности и социальные практики / Аюпова Р.Р., Каримова Ж.К., Калдыбаева О.В., Алинова З.Т. – Астана: НИЦ «Молодежь», 2018. – 104 с.

© Научно-исследовательский центр «Молодежь», 2018

СОДЕРЖАНИЕ

Раздел 1. Программа социологического исследования.....	106
1.1 Методологическая часть программы	106
1.1.1 Описание проблемной ситуации	106
1.1.2 Цель и задачи исследования	107
1.1.3 Объект и предмет исследования.....	108
1.1.4 Интерпретация основных понятий.....	108
1.1.5 Гипотеза исследования.....	109
1.2 Методическая часть программы.....	110
1.2.1 Определение объема выборки	110
1.2.2 Метод сбора первичной социологической информации	111
1.2.3 Структура инструментария.....	112
1.2.4 Методика обработки информации	112
1.2.5 Методы анализа информации.....	113
Раздел 2. Социальное самочувствие молодежи	114
2.1 Удовлетворенность жизнью и настроения современной молодежи	114
2.2 Установки молодежи на изменения своей жизненной ситуации ...	121
2.3 Ценностные установки и ориентации.....	125
Выводы и рекомендации по разделу.....	127
Раздел 3. Актуальные проблемы молодежи	130
3.1 Ключевые проблемы современной казахстанской молодежи	130
3.2 Социальная активность молодежи.....	132
Выводы и рекомендации по разделу.....	138
Раздел 4. Оценка государственной молодежной политики.....	141
4.1 Информированность о государственной молодежной политике ...	141
4.2 Информированность об организациях по работе с молодежью и молодежными организациями	144
4.3 Удовлетворенность государственной молодежной политикой	146
Выводы и рекомендации по разделу.....	149
Раздел 5. Миграционные настроения молодежи	151
Выводы и рекомендации по разделу.....	154

Раздел 6. Молодая семья.....	156
6.1 Понятие «молодая семья» и роль семьи.....	156
6.2 Разводы среди молодежи	160
6.3 Проблемы молодых семей	162
Выводы и рекомендации по разделу	162
Раздел 7. Развитие молодежного предпринимательства	164
7.1 Готовность молодежи заниматься предпринимательской деятельностью	164
7.2 Поддержка молодых предпринимателей.....	167
7.3 Развитие творческой молодежи.....	170
Выводы и рекомендации по разделу	171
Заключение	173
Приложения	174

Раздел 1. Программа социологического исследования

1.1 Методологическая часть программы

1.1.1 Описание проблемной ситуации

Молодежь играет важную роль в социальных отношениях, производстве материальных и духовных благ. Как показывает практика, положение молодежи в обществе и степень ее участия в развитии социальной среды зависит как от государства, так и от собственной активной жизненной позиции.

Согласно последним данным Комитета по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан (статистический сборник «Молодежь Казахстана» за 2017 г.), казахстанская молодежь в структуре населения страны составляет 22,3 % – это 3 994 393 молодых людей в возрасте от 14 до 29 лет.

Сферу отношений государства и молодежи в стране регулирует Закон «О государственной молодежной политике в Республике Казахстан», в котором определены цели, задачи, направления, а также механизмы государственной поддержки молодежи, ее социальные и политические права. Кроме того, в стране действует Концепция государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее», утвержденная Правительством № 191 от 27 февраля 2013 года.

Важную роль в реализации государственной молодежной политики играет ее институциональная основа – уполномоченный орган по вопросам государственной молодежной политики (Министерство общественного развития Республики Казахстан), управления по вопросам молодежной политики в регионах, консультативно-совещательные органы при центральных и местных исполнительных органах (Совет по молодежной политике при Президенте Республики Казахстан, Координационный совет по развитию молодежных организаций на республиканском уровне и советы по делам молодежи при акимах всех уровней), международные консультативно-совещательные органы (Молодежный совет Шанхайской организации сотрудничества, Совет по делам молодежи государств-участников Содружества Независимых Государств и др.), международные организации, молодежные неправительственные организации, молодежные ресурсные центры, органы самоуправления молодежи.

Увеличивается количество молодежных организаций, растет сплоченность и гражданская активность среди молодежи. Особенно следует отметить активность и продуктивную деятельность таких организаций, как Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»,

молодежные трудовые отряды «Жасыл Ел», Конгресс молодежи Казахстана, Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан», РМО «Жарасым», республиканское молодежное движение АНК «Жаңғыру жолы» и т.д.

Президент страны Н.А. Назарбаев в своих выступлениях часто отмечает молодое население республики, акцентирует значимость молодежи для будущего Казахстана и говорит о важности воспитания ответственности и гражданской позиции казахстанской молодежи. В свою очередь, государство старается создавать условия для успешной социализации молодежи, творческой и профессиональной реализации ее потенциала, повышения уровня ее благополучия и т.д.

Для эффективной интеграции молодежи в социально-экономические процессы необходимы дальнейшие комплексные исследования проблем молодежи, мониторинг реализации молодежной политики и повышение компетентности специалистов по работе с молодежью на системной основе.

Задача обеспечения эффективности реализации государственной молодежной политики требует системного мониторинга ее состояния глазами молодежи. Выявление оценок молодежи в отношении реализуемой государственной молодежной политики позволяет скорректировать механизмы ее реализации, обеспечить высокую эффективность принимаемых управленческих решений.

1.1.2 Цель и задачи исследования

Целью исследования выступает анализ состояния государственной молодежной политики, определение перспектив ее развития, а также изучение социального самочувствия молодежи.

Для достижения поставленной цели были определены следующие исследовательские задачи:

- изучить социальное самочувствие молодежи в регионах Казахстана;
- определить ценностные установки и ориентации молодежи;
- изучить миграционный настрой в молодежной среде;
- изучить актуальные социальные проблемы молодежи;
- выявить потребности и интересы молодежи;
- изучить отношение молодежи к различным формам гражданской активности, социальным практикам;
- определить отношение молодых людей к реализуемой государственной молодежной политике, оценить удовлетворенность уровнем ее эффективности и перспективами развития;
- определить основные задачи и перспективы развития государственной молодежной политики;

- оценить уровень развития молодежного предпринимательства;
- оценить информированность молодежи о программах и мерах поддержки молодежного предпринимательства;
- разработать рекомендации по дальнейшему совершенствованию государственной молодежной политики для заинтересованных органов и организаций.

1.1.3 Объект и предмет исследования

Объект исследования – мнение молодежи о ходе реализации государственной молодежной политики и перспективах ее развития. Молодежь – население Республики Казахстан в возрасте от 14 до 29 лет, выбранное по параметрам, репрезентирующим его социально-демографические и территориальные характеристики.

Предмет исследования – эффективность реализации государственной молодежной политики Республики Казахстан и ее влияние на развитие казахстанской молодежи.

1.1.4 Интерпретация основных понятий

Молодежь – граждане Республики Казахстан от четырнадцати до двадцати девяти лет. Молодежь – это особая социально-возрастная группа, отличающаяся возрастными рамками и своим статусом в обществе: переход от детства и юности к социальной ответственности. Некоторыми учёными молодёжь понимается как совокупность молодых людей, которым общество предоставляет возможность социального становления, обеспечивая их льготами, но ограничивая в возможности активного участия в определённых сферах жизни социума.

Государственная молодежная политика – система социально-экономических, организационных и правовых мер, осуществляемых государством и направленных на поддержку и развитие молодежи. Основным нормативным правовым документом, регулирующим сферу отношений государства и молодежи в Республике Казахстан, является Закон Республики Казахстан от 9 февраля 2015 года «О государственной молодежной политике», в котором определены ее цели, задачи, направления, а также механизмы государственной поддержки молодежи, ее социальные и политические права.

Социальная потребность – изначальный побудитель к деятельности при недостатке каких-либо условий жизнедеятельности социального субъекта, форма выражения его необходимости в чем-либо.

Социальное самочувствие – это эмоциональный аспект оценки представителями социальной группы своего общественного положения,

уровня удовлетворения социально-экономических и духовных потребностей, интересов. В социальном самочувствии выражается общая тональность общественных настроений (экономических, политических, идеологических, национальных взглядов и суждений и др.) группы. Социальное самочувствие формируется в процессе социального сравнения, сопоставления социального вознаграждения, возможностей для удовлетворения своих потребностей, реализации интересов с аналогичными возможностями (условиями) других людей.

Социальные практики молодежи представляют собой совокупность действий и привычных способов поведения, направленных на реализацию интересов и прав молодых людей быть включенными в принятие общественно значимых решений в повседневной жизни, быть ответственными за результаты принятых решений, а также права демократичными методами влиять на социальное окружение.

Ценностные ориентации – отражение в сознании человека ценностей, признаваемых им в качестве стратегических жизненных целей и общих мировоззренческих ориентиров.

Миграционный настрой молодежи. Феномен миграции населения является сложным и многогранным. При интерпретации термина «миграция», прежде всего, обосновывают ее теоретические и практические первопричины и их влияние на социальные, политические, экономические процессы и явления общественной жизни. В научной литературе под миграцией понимается сложный социально-демографический процесс территориального перемещения населения, связанный с изменением места (населенного пункта) постоянного проживания, тесно связанный с изменением экономической структуры и размещением производительных сил, с ростом социальной и трудовой мобильности населения.

1.1.5 Гипотеза исследования

Реализация государственной молодежной политики переходит на новый уровень. Среди молодежи растет информированность о работе, которая проводится в рамках реализации молодежной политики и повышается оценка эффективности данной политики.

Молодежь Казахстана демонстрирует активную жизненную позицию и оптимизм. Необходимо координировать активность молодых людей и направлять энергию молодежи в конструктивное русло.

Необходима качественная информационная поддержка работы, которая проводится в рамках государственной молодежной политики, т.к. молодежь готова участвовать в программах и проектах, но чаще

всего не знает об их существовании и мало информирована о способах участия.

1.2 Методическая часть программы

1.2.1 Определение объема выборки

Объем выборочной совокупности составил 2 000 респондентов. Территория проведения социологического исследования охватила все регионы Республики Казахстан – города республиканского значения Астана, Алматы и Шымкент, 14 областных центров, а также сельские населенные пункты. В исследовании использована стратифицированная многоступенчатая выборка. Вначале, исходя из численности населения по областям и городам республиканского значения определены объемы выборки по 17 регионам. Далее по каждой области высчитаны объемы городской и сельской выборки.

Таблица 1. Выборочная совокупность по проекту, человек

	Все население			Городское население			Сельское население		
	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины
Республика Казахстан	2000	1013	987	1131	553	578	869	446	423
Акмолинская область	76	40	36	34	17	17	42	23	19
Актюбинская область	98	61	37	61	31	30	37	19	18
Алматинская область	209	109	100	45	22	23	164	86	78
Атырауская область	69	36	33	31	15	16	38	20	18
Западно-Казахстанская область	70	36	34	35	18	17	35	18	17
Жамбылская область	123	63	60	47	25	22	76	38	38
Карагандинская область	144	74	70	113	55	58	31	16	15
Костанайская область	91	46	45	47	23	24	44	24	20
Кызылординская область	91	47	44	38	19	19	53	27	26
Мангистауская область	75	38	37	28	14	14	47	24	23
Павлодарская область	74	38	36	51	25	26	23	12	11
Северно-Казахстанская область	53	28	25	24	10	14	29	15	14
Восточно-Казахстанская область	136	70	66	85	42	43	51	27	24
Туркестанская область	242	127	115	42	20	22	200	107	93
г. Шымкент	114	56	58	114	56	58	-	-	-
г. Астана	116	56	61	116	53	63	-	-	-
г. Алматы	218	101	117	218	103	115	-	-	-

* по данным Комитета по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан на 1 января 2018 года

В настоящем исследовании отбор единиц наблюдения производился в несколько этапов: применен вероятностный дизайн выборки. Вероятностный дизайн выборки построен таким образом, что любой человек (в возраст от 14 до 29 лет) в пределах совокупности имел равные возможности быть отобранным для анализа. Была использована стратифицированная многоступенчатая выборка. Так, основными стратами выступили:

Ступень 1. Отбор по областям – исходя из численности населения по областям и городам республиканского значения от 14 до 29 лет, определены объемы выборки по регионам – города Астана, Алматы и Шымкент, 14 областных центров.

Ступень 2. Отбор по принципу город-село – в каждой области высчитаны объемы городской и сельской выборки.

Ступень 3. Отбор стартовой точки – в пределах каждого населённого пункта случайным образом определялись стартовые точки маршрута и количества респондентов.

Ступень 4. Отбор домохозяйства – следуя по маршруту от стартовой точки по правилу «левой руки» отбиралось домохозяйство.

Ступень 5. Отбор респондентов согласно квоте – в каждом отдельно взятом домохозяйстве респонденты отбирались по двум признакам – пол и возраст – половозрастной квоте – возраст респондента не должен быть ниже 14 и выше 29 лет, а также репрезентативная представленность по полу (количество опрашиваемых мужчин и женщин рассчитано согласно данным Комитета по статистике МНЭ РК по каждой области, городу и селу).

Выборка является репрезентативной, т.е. по выделенным параметрам состав респондентов приближается к соответствующим пропорциям в генеральной совокупности (согласно данным Комитета по статистике МНЭ РК на начало 2018 года). При этом отклонение средних характеристик выборочной совокупности от средних характеристик генеральной совокупности не превышает $\pm 3,5 \%$.

1.2.2 Метод сбора первичной социологической информации

Методом сбора информации являлся «face-to-face» массовый опрос молодежи в возрасте от 14 до 29 лет. Данный метод позволил получить наиболее объективную информацию о ситуации в молодежной среде Казахстана, а также выявить основные потребности и социальные практики молодых казахстанцев.

Сбор информации в рамках массового опроса производился по месту жительства респондентов (так называемый квартирный опрос), реже по месту учебы / работы / центру занятости (для более

оперативного поиска и доступа к целевой группе). Выбранный метод соответствует целям и задачам текущего исследования.

1.2.3 Структура инструментария

Техникой сбора данных являлся логически структурированный вопросник – анкета социологического исследования – инструмент для сбора первичной информации, тиражированный документ, который содержит набор вопросов, сформулированных и связанных между собой по определенным правилам. Свойства и качества социологической анкеты, ее объем, структура, специфика конструирования вопросов тесно связаны и определяются типом опроса, для которого данный инструмент предполагается использовать (массовый), а также особенностями объекта исследования.

Структура социологической анкеты состоит из трех блоков: 1) вводный, содержащий обращение, информацию для респондента об исследовании и т.п.; 2) основной, содержащий набор вопросов собственно по изучаемой проблеме. Этот блок может иметь несколько разделов, посвященных различным аспектам изучаемой проблемы или отдельным темам; 3) социально-демографический, содержащий набор вопросов о таких характеристиках респондента, как пол, возраст, образование, доход и т.п.

Для оценки качества анкеты проводилось пилотажное исследование, в ходе которого осуществлялась проверка содержания анкеты, формулировок и последовательности вопросов, вариантов ответов и т.п. Пилотаж проводился на микровыборке (до 10 человек) опытными социологами в форме интервью с фиксацией ответов респондента, его реакций на содержание вопросов, их понимание и восприятие, а также с обязательной фиксацией времени, затраченного на опрос. Все это позволило выявить недостатки инструментария, откорректировать их и адаптировать анкету к массовой работе.

Язык опроса: казахский и русский, в зависимости от предпочтения респондента.

Сбор информации полевого этапа исследования был реализован специально подготовленными интервьюерами, отобранными в соответствии с социально-демографическими параметрами. Интервьюеры непосредственно обеспечивали заполнение анкеты в ходе беседы с каждым респондентом.

1.2.4 Методика обработки информации

По итогам полевого этапа исследования сотрудники НИЦ «Молодежь» провели контроль работы интервьюеров (100 % проверка

корректности заполнения анкет и 30 % контроль поля по телефону), а также кодировку, ввод и обработку данных. Для проведения контроля поля НИЦ «Молодежь» хранит и по запросу Заказчика имеет возможность представить все документы полевого этапа исследования (анкеты, маршрутные листы, линейки, корреляции).

Ввод, обработка первичных данных, а также вывод одномерных, двумерных таблиц, корреляционный анализ выполнялись с помощью лицензионной, русифицированной компьютерной программы SPSS, версия 21.

1.2.5 Методы анализа информации

Основными методами анализа первичной социологической информации выступили:

- 1) одномерный анализ данных
- 2) двумерный анализ данных;
- 3) корреляционный анализ.

Период исследования: июнь-август, 2018 год.

По результатам исследования НИЦ «Молодежь» подготовил аналитический доклад (отчет) в порядке и сроки, установленные договором об оказании услуги, заключаемым с НИЦ «Молодежь».

Настоящий доклад по результатам исследования структурирован по главам, в каждой из которых обозначены: проблема, результаты, выводы, рекомендации. Доклад соответствует содержательным и формальным требованиям к написанию аналитического доклада или отчета по социологическому исследованию. К докладу приложены программа исследования, инструментарий, таблицы и графики.

Раздел 2. Социальное самочувствие казахстанской молодежи

Проблема.

Социальное самочувствие молодежи является одним из показателей социальной адаптации молодежи к общественным переменам в современном казахстанском обществе. В постоянно меняющемся мире очень важно регулярно замерять/измерять влияние различных социальных процессов на формирование адаптивных моделей молодежи как в контексте особенностей процесса адаптации, так и в плане изучения состояния/положения молодых людей.

Как отмечают социологи, социальное самочувствие является той социологической категорией, которая может быть показателем: удовлетворенности отдельными сторонами жизни; успешности в различных сферах жизнедеятельности; оценки комфортности среды и т.д.¹

2.1 Удовлетворенность жизнью и настроения молодежи

Как показывают результаты опроса молодежи, абсолютное большинство, а именно 88,6 % опрошенных, удовлетворены своей жизнью. Из них «Полностью удовлетворены» 51,2 % и «Скорее удовлетворены» 37,4 %. Свою неудовлетворенность жизнью высказали 9,3% опрошенных, из которых: «Скорее не удовлетворены» 7,4 % и 1,9 % «Полностью не удовлетворены». Отметим, что в целом уровень удовлетворенности жизнью молодыми людьми за последние три года в среднем остается на одном уровне – 88,9 % (среднее значение совокупности ответов «Полностью удовлетворен(-а)» и «Скорее удовлетворен(-а) в 2016-2018 годы») (диаграмма 1).

Удовлетворенность жизнью в разрезе возрастных групп выглядит следующим образом. Так, чем младше возраст опрошенных, тем чаще отмечается убежденность в полном удовлетворении своей жизнью. И, чем старше возрастная группа, тем выше уровень неудовлетворенности собственной жизнью (таблица 2).

Таблица 2

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, удовлетворены ли Вы жизнью, которую Вы ведете?» (в %, в разрезе возрастных групп)

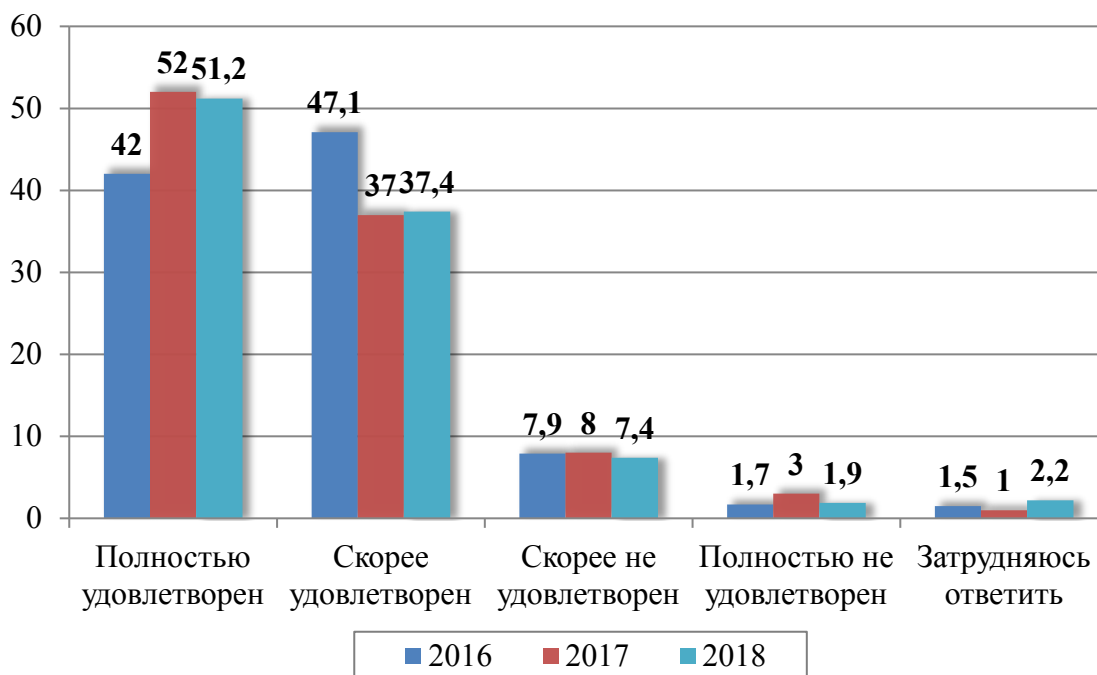
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Полностью удовлетворен(-а)	58,5	52,4	45,1
Скорее удовлетворен(-а)	31,0	36,0	43,0

¹ ЩербакOVA В.П. Социальное самочувствие молодежи – интегральный показатель ее адаптации к общественным переменам // Известия ТулГУ. Гуманитарные науки. 2011. №3-1.

Скорее не удовлетворен(-а)	5,3	7,5	8,7
Полностью не удовлетворен(-а)	2,1	2,0	1,7
Затрудняюсь ответить	3,1	2,2	1,5

Диаграмма 1

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, удовлетворены ли Вы жизнью, которую Вы ведете?» (в %) в 2016-2018 годы

Результаты удовлетворенности жизнью в разрезе областей Казахстана следующие. Суммарный показатель ответов «Полностью удовлетворен(-а)» и «Скорее удовлетворен(-а)» говорит о том, что в большей степени удовлетворены своей жизнью молодые люди, проживающие в Северо-Казахстанской (96,3 %), Актюбинской (94,9 %), Акмолинской (94,7 %) и Атырауской (94,2 %) областях. В отмеченных областях уровень удовлетворенности жизнью значительно выше среднего республиканского показателя (88,6 %). Среднее значение по регионам выходит 88,8 %.

В меньшей степени удовлетворены своей жизнью опрошенные молодые люди Западно-Казахстанской (75,8 %), Восточно-Казахстанской (80,2 %) и Мангистауской (84 %) областей – суммарный показатель ответов «Скорее не удовлетворен(-а)» и «Полностью не удовлетворен(-а)». При этом следует отметить, что и в этих областях показатели превышают порог в 50 %.

Удовлетворенность жизнью столичной молодежи составила 89,8 %, что чуть выше среднего республиканского показателя (таблица 3).

В ходе опроса молодых людей просили оценить удовлетворенность разными сторонами их повседневной жизни. Судя по результатам опроса, в большей степени казахстанская молодежь удовлетворена отношениями в семье (95,9 %) и отношениями с друзьями (94,2 %) – суммарный показатель отмеченных вариантов ответов «4» и «5».

Чаще всего свою неудовлетворенность молодые участники опроса связывают с досугом (17,2 %), материальным положением (18,6 %), жилищными условиями (17,1 %) – суммарный показатель ответов «1», «2» и «3».

Таблица 3

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, удовлетворены ли Вы жизнью, которую Вы ведете?» (в %, в разрезе областей)

РЕГИОНЫ	Полностью удовлетворен(-а)	Скорее удовлетворен(-а)	Скорее не удовлетворен(-а)	Полностью не удовлетворен(-а)	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	32,9	61,8	5,3	0,0	0,0
Актюбинская область	62,2	32,7	5,1	0,0	0,0
Алматинская область	57,4	33,0	8,6	0,5	0,5
Атырауская область	59,4	34,8	2,9	2,9	0,0
Восточно-Казахстанская область	51,5	28,7	13,2	5,9	0,7
Жамбылская область	70,7	22,8	2,4	0,8	3,3
Западно-Казахстанская область	32,9	42,9	15,7	2,9	5,7
Карагандинская область	46,5	45,1	4,9	0,7	2,8
Костанайская область	49,5	40,7	6,6	0,0	3,3
Кызылординская область	59,3	27,5	8,8	4,4	0,0
Мангистауская область	20,0	64,0	8,0	0,0	8,0
Павлодарская область	62,2	25,7	10,8	1,4	0,0
Северо-Казахстанская область	75,5	20,8	3,8	0,0	0,0
Туркестанская область	53,7	36,8	6,2	1,7	1,7
г. Шымкент	42,1	42,1	13,2	0,9	1,8
г. Астана	46,2	43,6	1,7	1,7	6,8
г. Алматы	45,0	39,4	7,8	5,0	2,8

Свою удовлетворенность состоянием здоровья отметили 90,6 % (таблица 4).

Таблица 4

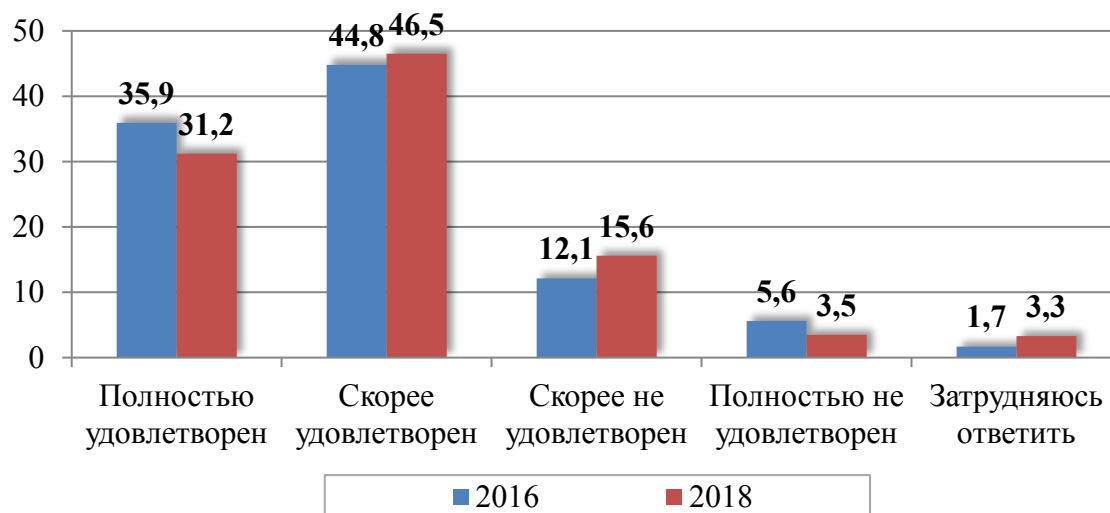
Распределение ответов на вопрос: «Оцените, пожалуйста, насколько Вы удовлетворены следующими сторонами своей жизни по пятибалльной шкале, где «1» – совершенно не удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а)» (в %)

	Совершенно не удовлетворен(-а)	2	3	4	Полностью удовлетворен(-а)	Не учусь/не работаю	Затрудняюсь ответить
Отношения в семье	0,3	1,0	2,4	22,6	73,3	-	0,5
Отношения с друзьями	0,3	0,4	4,6	26,1	68,1	-	0,7
Учеба	0,0	0,3	4,0	16,6	27,9	47,3	4,0
Работа	0,6	0,5	4,7	18,9	25,3	45,3	4,9
Досуг	1,2	3,2	12,8	35,3	45,6	-	2,0
Состояние здоровья	0,4	1,3	7,0	34,5	56,1	-	0,8
Материальное положение	0,7	2,6	15,3	38,3	41,4	-	1,8
Жилищные условия	2,2	2,3	12,6	30,8	50,8	-	1,4

Сопоставительный анализ суммарных показателей ответов «Полностью удовлетворен(-а)» и «Скорее удовлетворен(-а)» в 2016 и 2018 годы показывает, что удовлетворенность развитием населенного пункта незначительно сократилась (- 3 %) с 80,7 % в 2016 г. до 77,7 % в 2018 г. Также отмечается незначительное увеличение (+ 1,4 %) доли молодых людей, отмечающих свою неудовлетворенность развитием населенного пункта, в котором проживают (с 17,7 % в 2016 г. до 19,1 % в 2018 г.) (диаграмма 2).

Диаграмма 2

Распределение ответов на вопрос: «Насколько Вы удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт?» (в %)

Удовлетворенность развитием населенного пункта находится в прямой зависимости от возраста опрошенных. Чем старше возраст участников опроса, тем более критичны они в оценках развития населенного пункта, в котором проживают (таблица 5).

Таблица 5

Распределение ответов на вопрос: «Насколько Вы удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт?» (в %, в разрезе возрастных групп)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Полностью удовлетворен(-а)	38,1	29,7	27,4
Скорее удовлетворен(-а)	43,2	47,8	47,9
Скорее не удовлетворен(-а)	11,7	15,4	18,4
Полностью не удовлетворен(-а)	3,6	2,8	3,8
Затрудняюсь ответить	3,4	4,3	2,5

Как показывают результаты опроса, чаще свою удовлетворенность развитием населенного пункта отмечают молодые люди Мангистауской области (90,6 %), городов Шымкент (90,4 %) и Алматы (84,9 %), а также Актюбинской области (83,7 %) (таблица 6).

Таблица 6

Распределение ответов на вопрос: «Насколько Вы удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт?» (в %, в разрезе областей)

РЕГИОНЫ	Полностью удовлетворен(-а)	Скорее удовлетворен(-а)	Скорее не удовлетворен(-а)	Полностью не удовлетворен(-а)	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	13,2	64,5	19,7	0,0	2,6
Актюбинская область	32,7	51,0	14,3	1,0	1,0
Алматинская область	36,8	39,2	14,8	6,7	2,4
Атырауская область	24,6	30,4	34,8	8,7	1,4
Восточно-Казахстанская область	47,1	21,3	17,6	8,8	5,1
Жамбылская область	43,9	33,3	12,2	3,3	7,3
Западно-Казахстанская область	28,6	48,6	10,0	4,3	8,6
Карагандинская область	20,1	56,9	18,1	2,8	2,1
Костанайская область	17,6	49,5	25,3	3,3	4,4
Кызылординская область	39,6	44,0	9,9	6,6	0,0
Мангистауская область	37,3	53,3	4,0	0,0	5,3
Павлодарская область	37,8	40,5	17,6	4,1	0,0
Северо-Казахстанская область	34,0	47,2	17,0	1,9	0,0
Туркестанская область	27,7	43,4	22,3	3,3	3,3

г. Шымкент	21,1	69,3	7,9	0,0	1,8
г. Астана	34,2	48,7	6,8	1,7	8,5
г. Алматы	29,4	55,5	12,4	0,9	1,8

Противоположная ситуация отмечена в Атырауской (55,0 %), Костанайской (67,1 %), Восточно-Казахстанской (68,4 %), Туркестанской (71,1 %), а также Алматинской (76,0 %) областях, где уровень удовлетворенности развитием населенного пункта ощутимо ниже среднего показателя по стране. Кроме того, в ряде отмеченных областей доля недовольных развитием населенного пункта выше четверти опрошенных – Атырауская (43,5 %), Костанайская (28,6 %), Восточно-Казахстанская (26,4 %), Туркестанская (25,6 %).

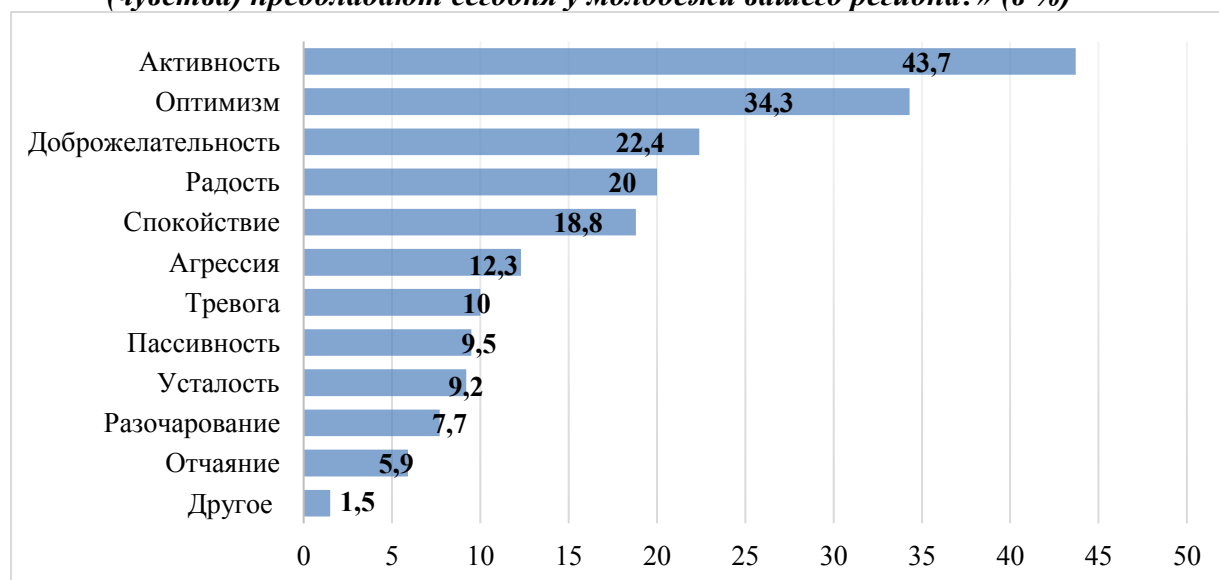
Молодых участников опроса просили ответить на вопрос «Какие настроения преобладают сегодня у молодежи Вашего региона?» и, как показывают результаты, казахстанская молодежь сохраняет положительные, оптимистичные настроения и чувства (диаграмма 3).

Почти половина опрошенной молодежи (47,3 %) отметила вариант «активность», как чувство, преобладающее у молодежи региона. Оптимизм присутствует, по мнению опрошенной молодежи, у 34,3 % молодых казахстанцев. 22,4 % опрошенных отметили, что у казахстанской молодежи преобладает доброжелательность, а 20,0 % отметили чувство радости.

Такое отрицательное чувство, как агрессия, отметили 12,3 % опрошенных. Другие негативные настроения у молодежи – тревога, пассивность, усталость, разочарование, отчаяние – не превышают показателя в 10 %.

Диаграмма 3

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы думаете, какие настроения (чувства) преобладают сегодня у молодежи вашего региона?» (в %)

Далее представлены результаты опроса по выявлению настроений и чувств, доминирующих в молодежной среде регионов. По мнению респондентов, активность чаще всего характерна для молодежи Актыбинской (62,2 %) и Северо-Казахстанской (64,2 %) областей. Чувство «оптимизма» преобладает у молодежи Актыбинской (57,1 %) и Северо-Казахстанской (50,9 %) областей, доброжелательность – у молодежи Западно-Казахстанской области (35,7 %), радостные настроения – у молодежи Кызылординской (36,3 %) и Павлодарской (35,1 %) областей (таблица 7).

Таблица 7

*Распределение ответов на вопрос: «Как Вы думаете, какие настроения (чувства) преобладают сегодня у молодежи вашего региона?»,
ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЕ ЧУВСТВА (в %, в разрезе областей)*

РЕГИОНЫ	Активность	Оптимизм	Доброжелательность	Радость	Спокойствие
Акмолинская область	47,4	47,4	14,5	23,7	14,5
Актыбинская область	62,2	57,1	19,4	23,5	20,4
Алматинская область	36,8	28,2	20,1	19,6	14,4
Атырауская область	59,4	34,8	20,3	15,9	14,5
Восточно-Казахстанская область	50,0	23,5	30,9	10,3	13,2
Жамбылская область	46,3	29,3	22,0	18,7	34,1
Западно-Казахстанская область	34,3	35,7	35,7	18,6	15,7
Карагандинская область	38,9	39,6	28,5	15,3	28,5
Костанайская область	39,6	45,1	27,5	11,0	14,3
Кызылординская область	41,8	16,5	7,7	36,3	33,0
Мангистауская область	10,7	28,0	26,7	29,3	1,3
Павлодарская область	48,6	23,0	24,3	35,1	14,9
Северо-Казахстанская область	64,2	50,9	37,7	22,6	13,2
Туркестанская область	38,8	28,5	18,6	21,1	26,9
г. Шымкент	54,4	42,1	19,3	20,2	20,2
г. Астана	33,3	39,3	14,5	17,1	11,1
г. Алматы	48,6	34,9	24,3	17,4	13,3

Что касается негативных настроений и чувств, то здесь надо обратить внимание на Атыраускую область и г. Алматы – четыре отрицательных варианта ответа (чувства, настроения) из пяти наиболее часто отмечаемых отмечены в данных регионах (таблица 8).

О наличии у молодежи чувства агрессии чаще отмечают в Актыбинской и Атырауской областях – 28,6 % и 26,1 %, соответственно.

По данным опроса, чувство тревоги распространено среди молодежи Западно-Казахстанской области (22,9 %). Пассивность отмечается у молодежи Атырауской области (17,4 %) и г. Алматы (16,1 %).

Таблица 8

*Распределение ответов на вопрос: «Как Вы думаете, какие настроения (чувства) преобладают сегодня у молодежи вашего региона?»,
ОТРИЦАТЕЛЬНЫЕ ЧУВСТВА (в %, в разрезе областей)*

РЕГИОНЫ	Агрессия	Тревога	Пассивность	Усталость	Разочарование
Акмолинская область	2,6	2,6	6,6	5,3	9,2
Актюбинская область	28,6	7,1	5,1	8,2	11,2
Алматинская область	16,7	13,9	14,4	10,5	15,8
Атырауская область	26,1	7,2	17,4	21,7	13,0
Восточно-Казахстанская область	5,1	0,7	8,1	5,1	7,4
Жамбылская область	13,0	8,9	8,1	10,6	0,8
Западно-Казахстанская область	12,9	22,9	7,1	4,3	10,0
Карагандинская область	9,7	5,6	8,3	9,7	4,9
Костанайская область	19,8	17,6	2,2	6,6	9,9
Кызылординская область	8,8	6,6	8,8	8,8	2,2
Мангистауская область	0,0	1,3	0,0	5,3	1,3
Павлодарская область	12,2	8,1	10,8	4,1	4,1
Северо-Казахстанская область	9,4	17,0	9,4	5,7	11,3
Туркестанская область	5,8	12,0	10,9	6,2	7,4
г. Шымкент	14,0	9,6	12,3	6,1	6,1
г. Астана	2,6	4,3	2,6	2,6	2,6
г. Алматы	20,2	17,4	16,1	22,0	8,7

2.2 Установки молодежи на изменения своей жизненной ситуации

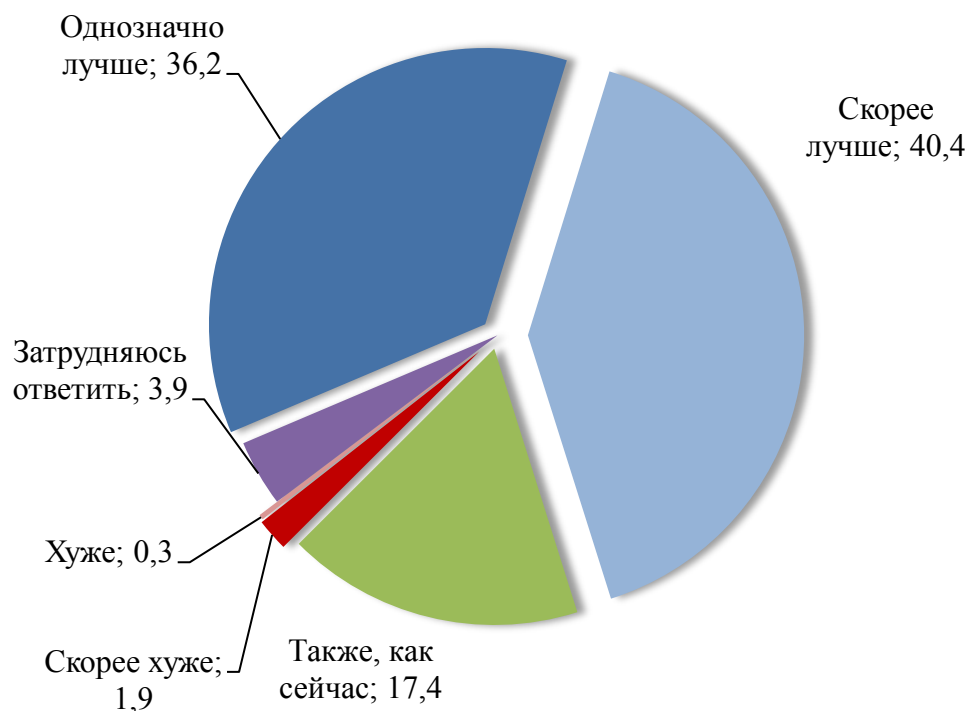
В ходе опроса респондентам было предложено оценить вероятность и характер изменений в их жизни в ближайший год.

Согласно результатам опроса, 76,6 % опрошенных молодых людей ожидают улучшений в своей жизни и жизни своей семьи в ближайший год. 17,4 % опрошенных считают, что их жизнь в ближайший год не изменится и останется на прежнем уровне.

Только 2,2 % участвовавших в опросе молодых людей высказали негативные оценки по поводу возможных изменений в своей жизни в ближайший год. Из них 1,9 % отметили вариант ответа «скорее хуже» и 0,3 % – «хуже» (диаграмма 4).

Диаграмма 4

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, через год Вы и Ваша семья будете жить лучше, хуже или также, как сейчас?» (в %)

Как показывают результаты опроса, о возможных улучшениях в жизни чаще высказываются молодые люди в Атырауской (91,3 %), Северо-Казахстанской (88,7 %) и Акмолинской (88,2 %) областях (таблица 9).

Таблица 9

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, через год Вы и Ваша семья будете жить лучше, хуже или также, как сейчас?» (в %, в разрезе областей)

РЕГИОНЫ	Однозначно лучше	Скорее лучше	Также, как сейчас	Скорее хуже	Хуже	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	22,4	65,8	9,2	0,0	0,0	2,6
Актюбинская область	33,7	53,1	11,2	1,0	0,0	1,0

Алматинская область	51,7	34,9	11,5	0,5	0,0	1,4
Атырауская область	49,3	42,0	4,3	0,0	1,4	2,9
Восточно-Казахстанская область	47,1	19,1	23,5	8,8	0,0	1,5
Жамбылская область	53,7	30,9	13,0	0,0	0,0	2,4
Западно-Казахстанская область	27,1	31,4	22,9	7,1	1,4	10,0
Карагандинская область	21,5	41,7	31,3	4,2	0,0	1,4
Костанайская область	22,0	53,8	17,6	0,0	1,1	5,5
Кызылординская область	44,0	31,9	7,7	2,2	1,1	13,2
Мангистауская область	17,3	44,0	36,0	0,0	0,0	2,7
Павлодарская область	44,6	39,2	13,5	1,4	0,0	1,4
Северо-Казахстанская область	47,2	41,5	9,4	0,0	1,9	0,0
Туркестанская область	32,6	36,0	26,9	0,8	0,0	3,7
г. Шымкент	25,4	51,8	15,8	2,6	0,9	3,5
г. Астана	40,2	41,9	4,3	0,0	0,0	13,7
г. Алматы	30,3	46,3	18,8	1,8	0,0	2,8

Негативно настроена молодежь в Восточно-Казахстанской (8,8 %) и Западно-Казахстанской (8,5 %) областях, где показатель отрицательных вариантов ответов значительно выше среднего республиканского показателя (2,2 %).

Отмечаются различия в оценках представителей различных этнических групп возможности изменений в жизни. Респонденты казахской этничности чаще всего настроены позитивно, нежели представители русской или других этнических групп. Так, 79,3 % опрошенных представителей казахской национальности считают, что через год они будут жить «лучше» или «скорее лучше», нежели сейчас. Среди представителей русской национальности этот показатель составляет 71,4 %, а среди представителей других этнических групп – 70,4 %. Следует отметить, что представители других этнических групп чаще отмечают вероятность того, что жизнь через год не изменится и останется на прежнем уровне, тогда как представители русской национальности чаще отмечают вероятность ухудшения своей жизни в ближайший год.

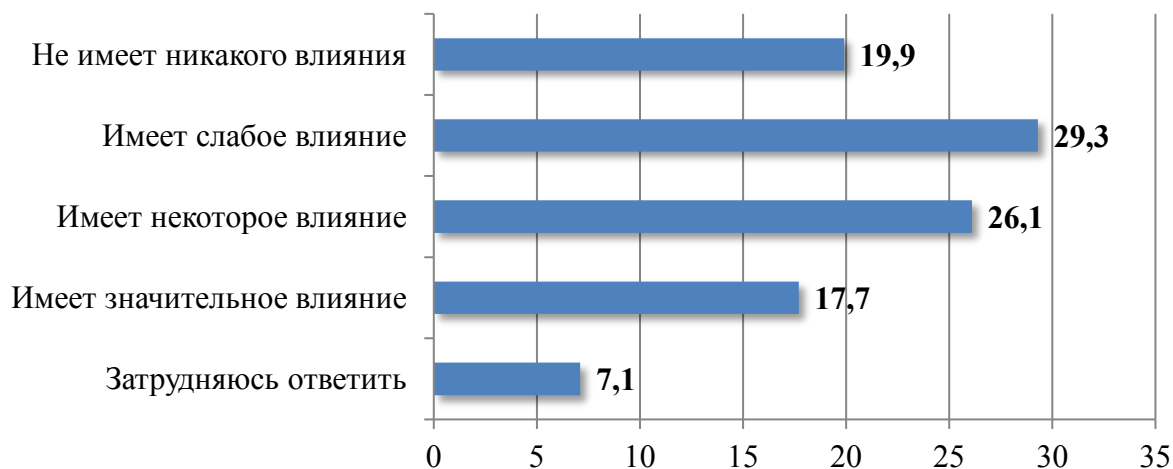
По результатам исследования, почти половина опрошенной казахстанской молодежи (49,2 %) низко оценивает возможности молодежи оказывать влияние на формирование политики в стране – суммарный показатель ответов «не имеет никакого влияния» (19,9 %) и «имеет слабое влияние» (29,3 %) (диаграмма 5).

Чуть более четверти опрошенных (26,1 %) считают, что молодежь оказывает лишь некоторое влияние на политику.

По данным опроса, респонденты, отметившие вариант ответа «имеет значительное влияние», оказались в меньшинстве – 17,7 %.

Диаграмма 5

Распределение ответов на вопрос: «По Вашему мнению, молодежь имеет влияние на формирование политики в Казахстане?» (в %)

Отметим, что в ряде регионов респонденты достаточно высоко оценивают возможности влияния молодежи на формирование государственной политики. Так, более трети опрошенных в Кызылординской (36,3 %) и Мангистауской (33,3 %) областях отметили вариант ответа «имеет значительное влияние», что гораздо выше среднего республиканского значения (17,7 %). В городах Астана и Алматы молодежь также высоко оценивает свои возможности по оказанию влияния на формирование политики в стране – 22,2 % и 23,4 %, соответственно (таблица 10).

Отсутствие или слабое влияние молодежи на формирование политики чаще отмечают в Акмолинской области (67,1 %), городе Шымкент (61,4 %), а также в Павлодарской (60,8 %) области.

Таблица 10

Распределение ответов на вопрос: «По Вашему мнению, молодежь имеет влияние на формирование политики в Казахстане?» (в %, в разрезе областей)

РЕГИОНЫ	Не имеет никакого влияния	Имеет слабое влияние	Имеет некоторое влияние	Имеет значительное влияние	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	7,9	59,2	22,4	6,6	3,9
Актюбинская область	15,3	27,6	40,8	12,2	4,1
Алматинская область	20,3	31,1	24,9	19,6	3,8
Атырауская область	14,5	31,9	33,3	14,5	5,8
Восточно-Казахстанская область	26,5	29,4	22,8	5,9	15,4
Жамбылская область	16,3	22,0	24,4	21,1	16,3
Западно-Казахстанская область	21,4	21,4	27,1	14,3	15,7

Карагандинская область	24,3	29,9	25,7	17,4	2,8
Костанайская область	26,4	29,7	25,3	17,6	1,1
Кызылординская область	16,5	26,4	15,4	36,3	5,5
Мангистауская область	6,7	41,3	14,7	33,3	4,0
Павлодарская область	32,4	28,4	29,7	9,5	0,0
Северо-Казахстанская область	17,0	17,0	39,6	24,5	1,9
Туркестанская область	14,9	30,2	32,6	16,1	6,2
г. Шымкент	35,1	26,3	25,4	6,1	7,0
г. Астана	28,2	19,7	13,7	22,2	16,2
г. Алматы	14,7	29,4	26,1	23,4	6,4

2.3 Ценностные установки и ориентации молодежи

Как показывают результаты исследования, материальная составляющая для молодежи имеет важное значение. Так, 44,5 % опрошенных, в первую очередь, хотели бы быть материально обеспеченными. Хорошими семьянинами видят себя в будущем 37,8 %. Менее трети опрошенных молодых людей (28,3 %) хотели бы стать достойными гражданами своей страны. Еще 27,6 % опрошенных видят себя профессионалами и хорошими работниками (диаграмма 6).

Реже всего респонденты видят себя в будущем честными и принципиальными (13,9 %), а также известными, знаменитыми (5,9 %) людьми.

Диаграмма 6

Распределение ответов на вопрос: «Каким Вы видите себя в будущем?» (в %)

Для абсолютного большинства опрошенной молодежи самым важным в жизни представляется семейное счастье (70,9 %). На втором

месте в рейтинге ценностей молодежи находится здоровье, которое отметили 64,3 % участвовавших в опросе. И третью позицию занимает материальная обеспеченность и богатство – 30,2 %. Отметим, что ценностная структура молодежи остается без изменений в последние три года (таблица 11).

Четвертую позицию в структуре ценностей занимают верные друзья (23,7 %). Карьеру и интересную работу, как основополагающую ценность в жизни, отмечают 14,4 % и 14,0 %, соответственно.

На последнем месте в ценностной структуре молодежи расположились слава и всеобщее признание (2,9 %), а также власть и возможность руководить (2,9 %).

Таблица 11

Распределение ответов на вопрос: «Какие ценности, по Вашему мнению, являются наиболее важными в жизни человека?» (в %)

Варианты ответов	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Семейное счастье	74,1	68,7	70,9
Здоровье	56,7	56,3	64,3
Материальная обеспеченность, богатство	36,0	36,6	30,2
Верные друзья	29,8	27,0	23,7
Карьера	18,6	18,5	14,4
Интересная работа	14,2	16,1	14,0
Независимость, личная свобода	13,3	14,7	10,0
Творчество, возможность реализовать свои таланты	6,5	6,2	8,5
Настоящая любовь	3,6	4,7	8,1
Возможность приносить пользу другим людям	4,8	7,5	7,3
Слава, всеобщее признание	3,0	2,7	2,9
Власть, возможность руководить	2,4	2,2	2,9
Другое	-	-	0,4
Затрудняюсь ответить	0,7	0,9	1,4

Отвечая на вопрос «Чего бы Вы хотели достичь в ближайшие 5 лет?», опрошенная молодежь чаще всего демонстрирует ориентированность на получение образования и продвижение по карьерной лестнице. Так, треть опрошенных молодых людей (30,4 %) стремится в ближайшие пять лет получить качественное образование. Еще 27,3 % желают построить успешную карьеру (таблица 12).

Таблица 12

Распределение ответов на вопрос: «Чего бы Вы хотели достичь в ближайшие 5 лет?» (в %)

Варианты ответов	%
Получить качественное образование	30,4
Построить успешную карьеру	27,3
Найти достойную работу	22,8

Приобрести жилье	17,4
Получить диплом или свидетельство об окончании образования	15,4
Найти работу по специальности	14,1
Творчески реализоваться	13,9
Найти интересную работу	12,9
Открыть свой бизнес	12,8
Найти свою вторую половинку, спутника жизни	12,1
Сменить свое место работы/получить должностное повышение	8,7
Расширить круг своих знакомств	8,1
Добиться общего признания среди окружающих, коллег и т.д.	7,9
Обзавестись детьми/родить ребенка	7,4
Найти хороших деловых партнеров	4,9
Достичь успехов в спорте	4,7
Другое (<i>материальной независимости, чтобы отправить детей в платную школу, путешествовать, увидеть мир, построить частный дом, вылечиться, купить машину, поступить в магистратуру в Японию</i>)	1,0
Затрудняюсь ответить	3,7

Таким образом, в целом, опрошенная молодежь демонстрирует оптимистичные настроения, высоко оценивает свои перспективы и возможности в будущем. Большинство опрошенных молодых людей удовлетворены не только своей жизнью, но и развитием регионов, в которых живут, высоко оценивают свои материальные возможности.

Выводы по разделу

1. Удовлетворенность жизнью среди молодежи за последние три года (с 2016 по 2018 гг.) остается на прежнем, достаточно высоком уровне – 88,9 %.
2. Уровень удовлетворенности жизнью зависит от возраста молодых людей – чем старше респонденты, тем более критичны они в своих оценках. Младшая возрастная группа (от 14 до 18 лет) демонстрирует самый высокий показатель удовлетворенности жизнью – 89,5 %.
3. Высокий уровень удовлетворенности жизнью отмечен в Северо-Казахстанской (96,3 %), Актюбинской (94,9 %), Акмолинской (94,7 %) и Атырауской (94,2 %) областях.
4. В разрезе регионов на неудовлетворенность своей жизнью чаще всего указывает молодежь Восточно-Казахстанской (19,1 %), Западно-Казахстанской (18,6 %) областей, а также г. Шымкент (14,1 %).
5. Молодежь отмечает высокий уровень удовлетворенности такими важными аспектами жизни, как отношения в семье (95,9 %), с друзьями (94,2 %). Чаще всего свою неудовлетворенность молодые участники опроса связывают с досугом (17,2 %), материальным положением (18,6 %), жилищными условиями (17,1 %)

6. Уровень удовлетворенности развитием населенного пункта, в котором проживают участники опроса, за последние три года незначительно сократился (- 3 %) – с 80,7 % в 2016 г. до 77,7 % в 2018 г. Показатель неудовлетворенности развитием населенного пункта выше среднего республиканского значения (19,1 %) отмечается в Атырауской (43,5 %), Костанайской (28,6 %), Туркестанской (25,6 %), Восточно-Казахстанской (26,4 %) областях.

7. В целом, казахстанская молодежь сохраняет положительные, оптимистичные чувства и настроения. Для молодежи чаще всего характерны «активность» (47,3 %), «оптимизм» (34,3 %), «доброжелательность» (22,4 %), нежели «агрессия» (12,3 %), «тревога» (10 %) и «отчаяние» (5,9 %).

8. Оптимистичные настроения выражаются в ожиданиях молодежи положительных изменений в жизни. Абсолютное большинство респондентов считают, что жизнь станет «лучше» (36,2 %) или «скорее лучше» (40,4 %) в ближайший год.

9. Вовлеченность молодежи в процессы формирования политики страны, по мнению опрошенных, остается на низком уровне. Лишь 17,1 % респондентов считают, что молодежь имеет значительное влияние на формирование политики в Казахстане. Значительная доля респондентов отмечает, что молодежь оказывает слабое влияние на процесс принятия политических решений (29,3 %), либо вовсе не имеет какого-либо влияния (19,9 %) на формирование государственной политики.

10. Важнейшими ценностями в сознании современной казахстанской молодежи остается семья и здоровье. По данным опросов НИЦ «Молодежь» в 2016 и 2018 годы, семейные ценности и значимость здоровья сохраняют свои позиции в иерархии ценностей молодежи на протяжении последних трех лет.

Рекомендации

Рекомендуется проведение дополнительных социологических исследований с использованием качественных методов – фокус-групповых дискуссий и глубинных интервью. Использование качественных методов позволит детализировать полученные в рамках настоящего исследования данные и, как результат, обеспечить адресность принимаемых управленческих решений. В частности, посредством проведения фокус-групповых дискуссий представляется возможным выявление специфических региональных факторов, оказывающих влияние на уровень удовлетворенности молодежи различными аспектами своей жизни. Глубинные интервью с представителями отдельных категорий молодежи (безработной, NEET,

выходцев из неблагополучных семей и т.д.) позволит выявить глубинные причины их положения.

Высокий уровень удовлетворенности (89,5 %) наиболее организованной части молодежи – ее младшей возрастной группы (от 14 до 18 лет) – наряду с неудовлетворенностью молодежи досугом (17,2 %) в целом свидетельствует о необходимости развития на местах досуговой инфраструктуры. В частности, важным представляется развитие культурно-досуговых объектов для молодежи от 18 до 29 лет. Как показывают результаты предыдущих исследований НИЦ «Молодежь», наиболее распространенным способом свободного времяпрепровождения молодежи данной возрастной группы является посещение развлекательно-увеселительных заведений.

Оценка уровня удовлетворенности молодежи различными аспектами своей жизни в разрезе регионов свидетельствует о том, что уровень удовлетворенности молодежи находится в не прямой зависимости от уровня социально-экономического развития регионов и скорее зависит от эффективности мер, предпринимаемых местными исполнительными органами для поддержки и развития молодежи.

Раздел 3. Актуальные проблемы молодежи

Проблема.

Одной из задач данного исследования являлось выявление актуальных проблем молодежи. Проблемы молодежи могут иметь общий характер с проблемами населения (социально-экономические проблемы), а также иметь свою специфику (проблемы досуга, возможности творческой реализации и т.д.).

Определение наиболее важных проблем, волнующих современную молодежь страны, способствует выявлению наиболее острых проблем, рассмотрение которых должно быть отражено в программных документах, направленных на поддержку и развитие молодежи.

3.1 Ключевые проблемы современной казахстанской молодежи

В текущем году в рейтинге проблем молодежи произошли определенные изменения. В 2016 и 2017 годы первые позиции занимали проблемы молодежной безработицы и трудности, связанные с получением высшего образования.

Согласно результатам данного исследования, актуализировались проблемы, связанные с материальными трудностями, а также жилищные проблемы. Так, на первом месте в списке актуальных проблем молодежи отмечены материальные трудности (низкая заработная плата, стипендии и т.д.) (46,3 %). Второе по актуальности место занимают две проблемы – проблемы с жильем (37,4 %) и трудности с получением высшего образования (37,0 %). На третьем месте находятся проблемы с трудоустройством, безработица (36,3 %) (таблица 13).

Таблица 13

Распределение ответов на вопрос: «Назовите, пожалуйста, наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте?» (в %)

	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	49,0	48,5	46,3
Проблема с жильем	39,8	38,2	37,4
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	51,7	44,8	37,0
Проблемы трудоустройства, безработица	53,3	53,8	36,3
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	39,1	46,7	35,4

Нет уверенности в завтрашнем дне	16,6	16,1	18,2
Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи	16,4	16,9	16,6
Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	16,5	11,2	16,1
Плохое здоровье, ухудшение здоровья	11,2	9,1	12,6
Преступность среди молодых	10,7	12,7	12,5
Наркомания, токсикомания и алкоголизм, курение	13,1	12,5	11,6
Неустроенность личной жизни	11,7	9,1	10,4
Конфликты с родителями / старшим поколением, непонимание родных и близких	8,2	10,0	8,0
Религиозный экстремизм в молодежной среде	7,4	8,7	6,3
Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	5,6	5,5	4,7
Отсутствие доступа к Интернету, к качественной мобильной связи	4,6	2,8	4,7
Нет никаких проблем	2,7	3,8	5,9
Другое	0,1	0,6	1,1
Затрудняюсь ответить	2,1	0,8	2,1

Больше половины опрошенной молодежи (61,1 %) считает, что главная трудность при трудоустройстве молодых людей – это отсутствие опыта работы. Еще чуть более трети опрошенных (31,7 %) отмечают сложность трудоустройства по специальности, которая была получена в вузе, либо организации технического и профессионального образования.

Доля молодых людей, по мнению которых трудоустройство затруднено «отсутствием связей и знакомств» составляет 30,1 %. Данное убеждение неизменно присутствует у молодежи на протяжении последних трех лет (таблица 14).

На отсутствие у молодежи проблем с трудоустройством указывают лишь 2,7 % участников опроса.

Таблица 14

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы думаете, в чем заключаются основные трудности молодежи при трудоустройстве?» (в %)

	2016	2017	2018
Требуется опыт работы	65,7	64,6	61,1
Сложности при устройстве по своей специальности	34,2	33,1	31,7
Отсутствие связей, знакомств	31,1	34,6	30,1
Отсутствие навыков делового общения, неуверенность	12,4	15,6	14,9

Не хватает информации о рынке труда, способах поиска работы	11,6	9,5	11,8
У молодежи нет проблем с трудоустройством	2,0	2,2	2,7
Другое	0,8	0,9	1,2
Затрудняюсь ответить	2,9	1,5	4,1

Что касается участия государства в трудоустройстве молодежи, то за последние три года (с 2016 по 2018 гг.) сократилась доля тех, кто считал, что государство должно гарантировать первое рабочее место для выпускников учебных заведений – с 47,9 % до 42,7 % (таблица 15). И, наоборот, выросла доля полагающих, что государство должно оказывать поддержку в поисках работы по желанию выпускника – с 27,9 % до 36,6 %.

Таблица 15

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, какое участие государство должно принимать в трудоустройстве выпускников учебных заведений?» (в %)

	2016	2017	2018
Государство должно гарантировать первое рабочее место	47,9	46,8	42,7
Государство должно гарантировать рабочее место только в государственных структуры	15,9	12,8	9,9
Государство должно оказывать поддержку в поисках работы по желанию выпускника	27,9	33,2	36,6
Государство не должно вмешиваться в процесс трудоустройства молодежи	3,5	3,4	3,9
Другое	-	0,1	0,3
Затрудняюсь ответить	4,8	3,8	6,8

3.2 Социальная активность молодежи

Как показывают результаты опроса, казахстанская молодежь демонстрирует низкую социальную активность и вовлеченность в деятельность молодежных общественных организаций. На вопрос «Являетесь ли Вы членом какой-либо организации?» абсолютное большинство ответили отрицательно (74,1 %), из них 28,9 % опрошенных не являются членом организации, потому что считают это не интересным, и еще чуть менее половины опрошенных (45,2 %) не

вовлечены в деятельность общественных организаций, потому что не имеют свободного времени (диаграмма 7).

Диаграмма 7

Распределение ответов на вопрос: «Являетесь ли Вы членом какой-либо организации?» (в %)

Социально активная молодежь вовлечена преимущественно в деятельность спортивных (9,7 %) или молодежных (5,9 %) организаций.

Членами религиозных объединений являются 1,1 % участвовавших в опросе молодых людей.

На вопрос «Что служит мотивацией для участия в деятельности молодежных организаций?» большинство опрошенных отметили желание быть полезным обществу и людям (37,2 %). Вместе с тем, по данным опроса, молодежь рассматривает участие в общественной деятельности, как правило, с позиций ее значимости для личностного роста и продвижения. Так, треть опрошенных (31,8 %) через участие в работе молодежных организаций стремятся «получить опыт работы и жизненный опыт в целом», 13,5 % стремятся «получить более высокий социальный статус», 11,6 % считают, что это позволит в будущем «занять руководящую должность» и еще 11,6 % стремятся тем самым «продвинуться по карьерной лестнице» (диаграмма 8).

Таким образом, казахстанская молодежь не стремится к общественно полезной деятельности и чаще рассматривает в ней личную пользу, нежели выгоду для общества.

Диаграмма 8

Распределение ответов на вопрос: «Что служит для Вас мотивацией к участию в молодежных организациях?» (в %)

Согласно результатам опроса казахстанской молодежи, абсолютное большинство имеют свой аккаунт или страницу в той или иной социальной сети. Лишь 9,8 % опрошенных ответили, что у них нет аккаунта в социальных сетях (диаграмма 9).

К числу наиболее популярных среди молодежи социальных сетей следует отнести Instagram (66,3 %) и ВКонтакте (66,1 %).

Социальной сетью Facebook, по результатам опроса, пользуется четверть казахстанской молодежи (25,8 %).

Социальные сети Мой мир и Одноклассники значительно уступают по популярности другим социальным сетям – 14,2 % и 12,8 %, соответственно.

Как показывают результаты опроса, более половины опрошенных молодых людей в возрасте от 14 до 29 лет (56,9 %), так или иначе информированы о Программе «Рухани жаңғыру», с которой обратился Президент страны Н.А. Назарбаев к народу Казахстана в апреле 2017 года. В том числе 13,3 % опрошенных хорошо знакомы с содержанием Программы, а 43,6 % участников опроса что-то слышали о ней. Не

информированы о Программе, ничего не слышали о Программе 38,2 % опрошенных.

Диаграмма 9

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, в каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница?» (в %)

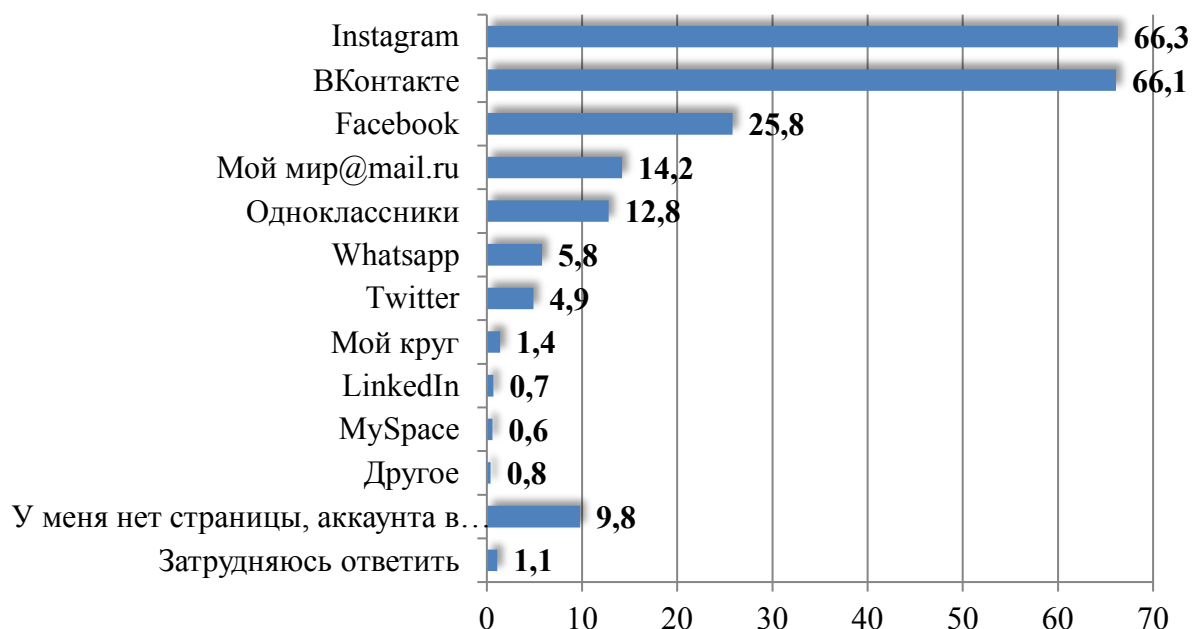

Диаграмма 10

Распределение ответов на вопрос: «Скажите пожалуйста, Вы читали или слышали о Программе «Рухани жаңгыру», с которой обратился Президент страны Н.А. Назарбаев 12 апреля 2017 года?» (в %)

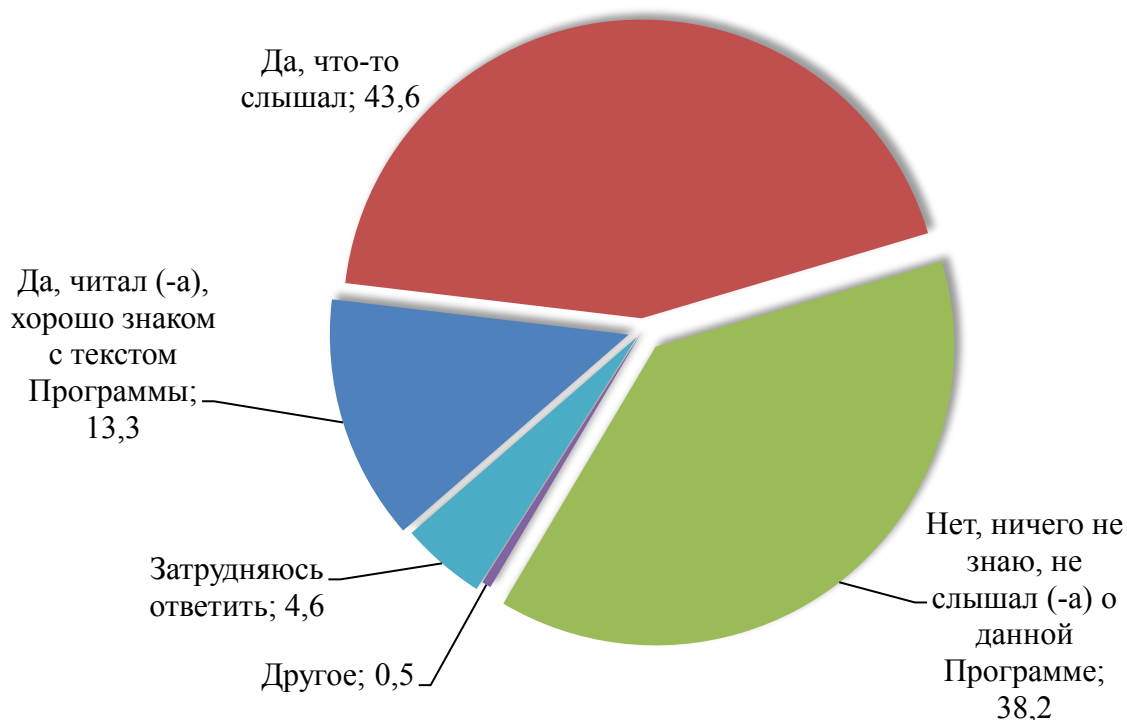

Таблица 16

Распределение ответов на вопрос: «Скажите пожалуйста, Вы читали или слышали о Программе «Рухани жаңғыру», с которой обратился Президент страны Н.А. Назарбаев 12 апреля 2017 года?» (в %, в региональном разрезе)

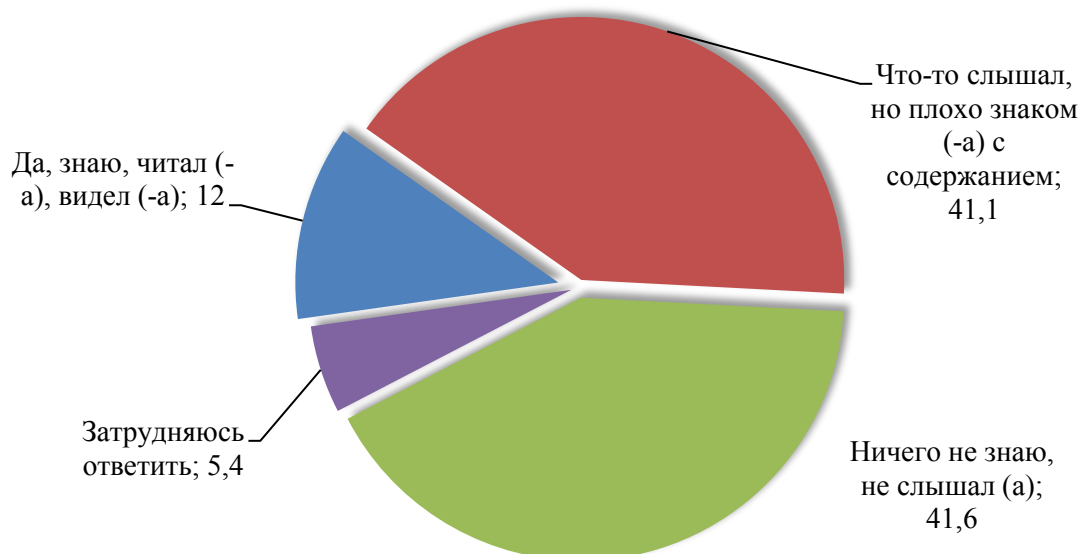
РЕГИОНЫ	Да, читал, хорошо знаком с текстом	Да, что-то слышал	Нет, ничего не знаю	Другое	Загрудняюсь ответить
Акмолинская область	7,9	67,1	21,1	0,0	3,9
Актюбинская область	11,2	58,2	29,6	0,0	1,0
Алматинская область	12,0	53,1	32,5	0,0	2,4
Атырауская область	8,7	33,3	55,1	0,0	2,9
Восточно-Казахстанская область	1,5	34,6	56,6	0,0	7,4
Жамбылская область	19,5	35,8	30,9	1,6	12,2
Западно-Казахстанская область	17,1	41,4	37,1	0,0	4,3
Карагандинская область	2,1	28,5	63,2	0,0	6,3
Костанайская область	20,9	36,3	40,7	1,1	1,1
Кызылординская область	15,4	50,5	29,7	0,0	4,4
Мангистауская область	29,3	34,7	30,7	0,0	5,3
Павлодарская область	12,2	55,4	32,4	0,0	0,0
Северо-Казахстанская область	24,5	62,3	13,2	0,0	0,0
Туркестанская область	13,2	41,3	45,5	0,0	0,0
г. Шымкент	7,9	34,2	57,0	0,9	0,0
г. Астана	17,9	40,2	9,4	3,4	29,1
г. Алматы	17,0	47,2	34,9	0,5	0,5

Наиболее информирована (вариант ответа «да, знаю, хорошо знаком с текстом») о Программе молодежь, проживающая в Мангистауской (29,3 %), Северо-Казахстанской (24,5 %) и Костанайской (20,9 %) областях. Менее информированы (вариант ответа «нет, ничего не знаю») о Программе в Карагандинской (63,2 %), Восточно-Казахстанской (56,6 %), Атырауской (55,1 %) областях и г. Шымкент (57,0 %) (таблица 16).

С пятью социальными инициативами, озвученными Главой государства в марте 2018 года, хорошо знакомы 12,0 % опрошенных и еще 41,1 % что-то слышали, но плохо знакомы с их содержанием (диаграмма 11).

Диаграмма 11

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, знакомы ли Вы с содержанием обращения Главы государства Н.А. Назарбаева «Пять социальных инициатив Президента» (5 марта 2018 г.)?» (в %)

Высокая информированность молодежи с содержанием обращения Главы государства «Пять социальных инициатив Президента» отмечена в Северо-Казахстанской (37,7 %), Костанайской (24,2 %) и Жамбылской (22,0 %) областях.

Относительно низкий уровень информированности о «Пяти социальных инициативах Президента» зафиксирована в Карагандинской (66,0 %), Атырауской (60,9 %) областях и г. Шымкент (55,3 %) (таблица 17).

Таблица 17

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, знакомы ли Вы с содержанием обращения Главы государства Н.А. Назарбаева «Пять социальных инициатив Президента» (5 марта 2018 г.)?» (в %, в региональном разрезе)

РЕГИОНЫ	Да, знаю, читал, видел (а)	Что-то слышал, но плохо знаком с содержанием	Ничего не знаю, не слышал (а)	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	7,9	69,7	17,1	5,3
Актюбинская область	9,2	51,0	39,8	0,0
Алматинская область	14,4	42,6	37,8	5,3
Атырауская область	2,9	36,2	60,9	0,0
Восточно-Казахстанская область	2,9	36,8	52,9	7,4
Жамбылская область	22,0	30,1	26,0	22,0

Западно-Казахстанская область	18,6	34,3	34,3	12,9
Карагандинская область	4,9	26,4	66,0	2,8
Костанайская область	24,2	39,6	36,3	0,0
Кызылординская область	16,5	50,5	24,2	8,8
Мангистауская область	18,7	52,0	28,0	1,3
Павлодарская область	5,4	44,6	48,6	1,4
Северо-Казахстанская область	37,7	47,2	13,2	1,9
Туркестанская область	10,7	37,6	51,2	0,4
г. Шымкент	6,1	36,8	55,3	1,8
г. Астана	17,1	43,6	17,1	22,2
г. Алматы	6,0	42,2	50,5	1,4

По мнению молодежи, из пяти предложенных Президентом инициатив наиболее важной является создание «новых возможностей приобретения жилья для каждой семьи», которую отметили в настоящем исследовании 43,8 % опрошенных (таблица 18).

В качестве второй по значимости опрошенная молодежь отметила инициативу о повышении доступности и качества высшего образования и улучшения условий проживания студенческой молодежи (27,9 %).

Таблица 18

Распределение ответов на вопрос: «В своем обращении, «Пять социальных инициатив Президента», Глава государства выделил несколько направлений.

Какие из этих инициатив наиболее важны для Вас?» (в %)

	%
Новые возможности приобретения жилья для каждой семьи	43,8
Снижение налоговой нагрузки для повышения заработных плат низкооплачиваемых работников	18,1
Повышение доступности и качества высшего образования и улучшение условий проживания студенческой молодежи	27,9
Расширение микрокредитования	13,5
Дальнейшая газификация страны	6,0
Ни одно направление не считаю важным и актуальным для меня	5,4
Затрудняюсь ответить	23,1

Выводы по разделу

1. Ключевыми проблемами современной казахстанской молодежи являются – материальные трудности (46,3 %), проблемы с жильем (37,4 %), трудности с получением высшего образования (37,0 %), проблемы трудоустройства и безработица (36,3 %), высокие цены на продукты питания и товары первой необходимости (35,4 %).

2. По результатам опроса, в текущем году, в рейтинге молодежных проблем произошли некоторые изменения. Если в предыдущие годы материальные трудности и проблемы с жильем занимали третью позицию в рейтинге проблем молодежи, то в текущем они были обозначены в качестве наиболее актуальных для молодежи проблем.

3. Основная трудность при трудоустройстве молодых людей – отсутствие опыта работы у молодых специалистов (61,1 %).
4. Наличие связей и знакомств при трудоустройстве является важным фактором успешного трудоустройства. Отсутствие связей в качестве проблемы отмечает треть опрошенных (30,1 %). Значимого снижения этого показателя в динамике не отмечается.
5. Абсолютное большинство опрошенных (74,1 %) не являются членами какой-либо общественной организации, что говорит о низкой социальной активности современной казахстанской молодежи. При этом, большинство из тех, кто не вовлечен в деятельность общественных организаций основной причиной называют отсутствие свободного времени.
6. Социально активная молодежь вовлечена преимущественно в деятельность спортивных (9,7 %) или молодежных (5,9 %) организаций.
7. Молодежь рассматривает участие в общественной деятельности преимущественно (68,5 %) с позиций ее значимости для личностного роста и продвижения. Желание быть полезным обществу, людям через участие в деятельности молодежных организаций проявили 37,2 % опрошенных.
8. Не являются пользователями той или иной социальной сети лишь 9,8 % молодежи. Самыми популярными социальными сетями среди молодежи являются Instagram (66,3 %) и ВКонтакте (66,1 %).
9. Среди опрошенных отмечен относительно высокий уровень информированности о Программе «Рухани жанғыру» (56,9 %). Наиболее высокий уровень информированности с содержанием Программы отмечен в Мангистауской (29,3 %), Северо-Казахстанской (24,5 %) и Костанайской (20,9 %) областях.
10. Наиболее важной инициативой Президента страны, по мнению опрошенной молодежи, является создание «новых возможностей приобретения жилья для каждой семьи» (43,8 %).

Рекомендации

Высокая значимость для молодежи проблем, связанных с жильем, актуализирует, в первую очередь, задачу по усилению мер, предпринимаемых для обеспечения жильем молодых семей. Важным представляется выявление подходов к определению и нормативному закреплению понятия «молодая семья» с указанием возрастных ограничений, системный учет численности молодых семей, нуждающихся в жилье в разрезе регионов. Особого внимания государственных органов на местах требуют вопросы обеспечения жильем неполных молодых семей, в частности матери, воспитывающие в одиночку несовершеннолетних детей в условиях отсутствия стабильных источников дохода (заработная плата, социальные пособия, алименты и пр.). Задачей институтов государственной молодежной

политики на местах – управлений по вопросам молодежной политики, молодежных ресурсных центров, молодежных неправительственных организаций – является широкое информирование целевых групп о мерах государственной поддержки в сфере обеспечения молодежи жильем: организация консультаций с представителями АО «Жилстройсбербанк», тесное сотрудничество с участковыми инспекторами полиции с целью выявления неблагополучных молодых семей, нуждающихся в жилье и др.

Отсутствие опыта работы, как основная проблема при трудоустройстве молодежи требует активизации деятельности центров занятости, молодежных бирж труда. Кроме того, важно создавать условия, при которых прохождение молодыми людьми оплачиваемых/неоплачиваемых стажировок в рамках учебно-производственной практики могло бы засчитываться в качестве трудового стажа.

Раздел 4. Оценка государственной молодежной политики

Проблема.

Государственная молодежная политика, целью которой является создание условий для полноценного и всестороннего развития молодежи, а также обеспечение ее успешной социализации, является одним из приоритетов национальной политики. Эффективность ее реализации во многом зависит от качества работы институтов государственной молодежной политики, их умения выстраивать адресную работу с различными категориями молодежи. Немаловажную роль в повышении эффективности реализуемой молодежной политики играет и информационная составляющая. Именно информированность целевых групп о мерах государственной поддержки и развития выступает индикатором того, что необходимая информация достигла своего адресата.

Важным индикатором эффективности реализуемой молодежной политики на местах выступает уровень удовлетворенности молодежи мерами государственной поддержки и развития, деятельностью региональных институтов государственной молодежной политики.

В совокупности эти индикаторы позволяют оценить эффективность реализации молодежной политики государства с позиций целевой группы – молодежи.

4.1 Информированность молодежи о государственной молодежной политике

Казахстанская молодежь под государственной молодежной политикой понимает, прежде всего, патриотическое воспитание. К выбору данного варианта ответа склонились 31,8 % участников опроса. Во вторую очередь, под молодежной политикой молодежь понимает помощь в трудоустройстве и занятость молодежи (28,5 %) (таблица 19).

21,5 % опрошенных считают, что основная задача государственной молодежной политики – помощь в получении жилья. Еще 20,9 % участников опроса считают, что государственная молодежная политика нацелена на формирование здорового образа жизни среди молодежи.

Надо отметить, что опрошенная молодежь ассоциирует государственную молодежную политику преимущественно с решением социальных проблем молодежи.

Таблица 19

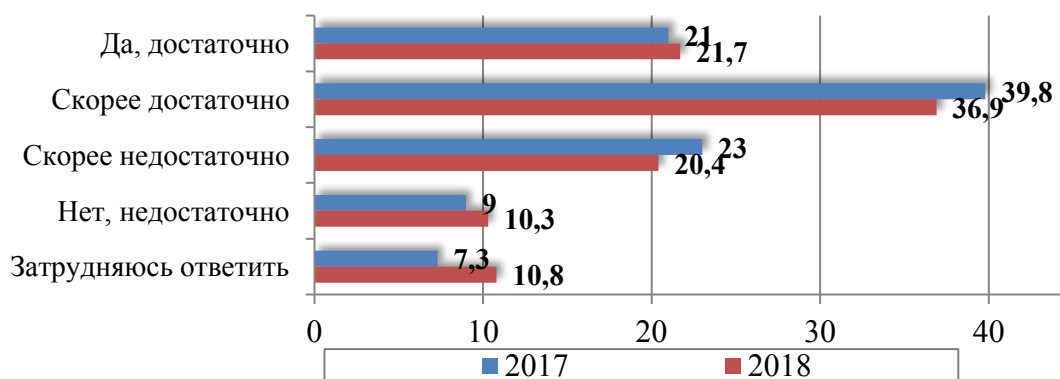
Распределение ответов на вопрос: «Скажите, что для Вас значит понятие «государственная молодежная политика»?» (в %)

	%
Воспитание патриотичной молодежи	31,8
Помощь в трудоустройстве и занятость молодежи	28,5
Помощь в получении жилья	21,5
Формирование здорового образа жизни среди молодежи	20,9
Помощь в получении образования	13,8
Профилактика преступности, суицида, наркомании, токсикомании, алкоголизма в молодежной среде	13,3
Обеспечение условий для культурного досуга и отдыха молодежи	11,3
Поддержка творческой молодежи	10,3
Получение дополнительного образования и жизненно важных навыков	9,4
Развитие предпринимательской деятельности среди молодежи	8,4
Развитие гражданской и общественной активности молодежи	7,1
Взаимодействие с молодежными организациями	7,0
Продвижение интересов молодежи за рубежом	5,7
Подготовка молодежных лидеров	4,8
Развитие волонтерской деятельности	4,3
Другое	0,3
Я не вижу особого смысла в государственной молодежной политике	2,8
Я ничего не знаю о молодежной политике	11,3
Затрудняюсь ответить	3,2

Согласно результатам опроса, более половины опрошенных (58,6 %) считают, что государственные органы уделяют достаточное внимание вопросам поддержки молодежи. Отметим, что, согласно результатам опроса, проведенного в 2017 году, доля молодежи с подобными убеждениями составляла 60,8 %. Увеличилась доля молодых людей, которые затруднились с ответом на вопрос – с 7,3 % до 10,8 % (диаграмма 12).

Диаграмма 12

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, достаточно ли внимания уделяют государственные органы вопросам поддержки молодежи?» (в %)

По результатам опроса, положительно оценивают деятельность государственных органов в вопросах поддержки молодежи в Северо-Казахстанской (92,4 %), Акмолинской (69,8 %), Кызылординской (68,2 %) и Костанайской (62,7 %) областях.

Наоборот, чаще отмечали варианты ответов «скорее недостаточно» и «нет, недостаточно» в г. Алматы (43,2 %), а также в Актюбинской (41,8 %), Павлодарской (39,2 %) и Мангистауской (38,7 %) областях (таблица 20).

Таблица 20

**Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, достаточно ли внимания уделяют государственные органы вопросам поддержки молодежи?»
(в %, в региональном разрезе)**

	Да, достаточно	Скорее достаточно	Скорее не достаточно	Нет, недостаточно	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	5,3	64,5	15,8	11,8	2,6
Актюбинская область	9,2	49,0	36,7	5,1	0,0
Алматинская область	20,1	35,4	20,6	16,3	7,7
Атырауская область	8,7	40,6	23,2	13,0	14,5
Восточно-Казахстанская область	33,1	22,1	22,8	8,8	13,2
Жамбылская область	49,6	19,5	16,3	7,3	7,3
Западно-Казахстанская область	17,1	32,9	12,9	7,1	30,0
Карагандинская область	11,1	42,4	22,9	8,3	15,3
Костанайская область	25,3	37,4	12,1	18,7	6,6
Кызылординская область	35,2	33,0	14,3	13,2	4,4
Мангистауская область	24,0	22,7	16,0	22,7	14,7
Павлодарская область	21,6	37,8	32,4	6,8	1,4
Северо-Казахстанская область	37,7	54,7	3,8	3,8	0,0
Туркестанская область	22,3	42,1	17,4	4,1	14,0
г. Шымкент	6,1	50,9	17,5	14,0	11,4
г. Астана	22,2	26,5	17,1	1,7	32,5
г. Алматы	19,3	33,0	29,4	13,8	4,6

Как показывают результаты опроса, молодежь, при обозначении направлений поддержки и развития молодежи со стороны государства, в первую очередь, обращает внимание на решение социальных проблем. Более половины опрошенных (57,0 %) считают, что такое направление, как трудоустройство молодежи, требует первоочередного внимания со стороны государства. 39,9 % опрошенных высказались за обеспечение жильем (таблица 21).

Таблица 21

Распределение ответов на вопрос: «По Вашему мнению, какие направления поддержки и развития молодежи требуют внимания со стороны государства в первую очередь?» (в %)

	2016	2018
Трудоустройство молодежи	69,2	57,0
Обеспечение жильем	41,8	39,9
Качественное и доступное образование	20,3	23,9
Патриотическое воспитание молодежи	8,7	11,0
Профилактика преступности среди молодежи	7,9	10,0
Организация досуга среди молодежи	5,9	9,9
Профилактика борьбы с наркоманией, алкоголизмом	9,3	9,2
Формирование здорового образа жизни среди молодежи	7,5	7,8
Другое	0,4	0,5
Затрудняюсь ответить	4,3	4,0

4.2 Информированность об организациях по работе с молодежью и молодежных организациях

В рамках исследования мнений молодежи был осуществлен замер уровня информированности о деятельности основных государственных и общественных институтов молодежной политики. Особое внимание уделялось изучению оценок молодежи деятельности организаций, с которыми имеется возможность прямого взаимодействия. Самый высокий уровень информированности (сумма ответов «знаю» и «что-то слышал») отмечен у молодежного крыла «Жас Отан» партии «Нұр Отан» – 68,5 % (таблица 22).

На втором месте отмечена Национальная волонтерская сеть, о которой знают или слышали 40,8 % опрошенных.

Менее всего молодежь информирована о деятельности Молодежных ресурсных центров – 57,1 % ответили, что ничего не знают или не слышали о работе МРЦ. Мало информирована молодежь и о деятельности региональных Управлений по вопросам молодежной политики/внутренней политики на местах – 56,9 % ничего не знают или не слышали об Управлении.

Таблица 22

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, какие государственные и негосударственные организации по работе с молодежью и молодежные организации Вы знаете?» (в %)

	Знаю	Что-то слышал (-а)	Ничего не знаю, не слышал (-а)	Затрудняюсь ответить
Управление по вопросам молодежной политики /	11,6	19,7	56,9	11,8

внутренней политики Вашей области / города				
Молодежный ресурсный центр Вашей области/города	11,0	20,4	57,1	11,6
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нур Отан»	34,4	34,1	23,9	7,6
Национальная волонтерская сеть	14,4	26,4	48,3	11,0
Конгресс молодежи Казахстана	9,9	22,9	56,3	11,0
Альянс студентов Казахстана	10,9	21,5	56,4	11,3
Научно-исследовательский центр «Молодежь»	10,2	23,6	55,3	11,0

Как показывают результаты опроса, информированы или что-то слышали о работе Управления по вопросам молодежной политики чаще в Северо-Казахстанской (79,2 %), Кызылординской (66,0 %) и Жамбылской (51,2 %) областях (таблица 23).

Таблица 23

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, какие государственные и негосударственные организации по работе с молодежью и молодежные организации Вы знаете?», УПРАВЛЕНИЕ ПО ВОПРОСАМ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ/ВНУТРЕННЕЙ ПОЛИТИКИ (в %, в региональном разрезе)

	Знаю	Что-то слышал (а)	Ничего не знаю, не слышал (а)	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	5,3	36,8	40,8	17,1
Актюбинская область	13,3	12,2	73,5	1,0
Алматинская область	12,0	20,6	57,9	9,6
Атырауская область	7,2	8,7	76,8	7,2
Восточно-Казахстанская область	1,5	5,9	81,6	11,0
Жамбылская область	24,4	26,8	26,8	22,0
Западно-Казахстанская область	17,1	28,6	47,1	7,1
Карагандинская область	2,1	22,2	58,3	17,4
Костанайская область	13,2	25,3	50,5	11,0
Кызылординская область	29,7	36,3	26,4	7,7
Мангистауская область	28,0	16,0	34,7	21,3
Павлодарская область	16,2	32,4	51,4	0,0
Северо-Казахстанская область	37,7	41,5	20,8	0,0
Туркестанская область	3,7	5,4	72,3	18,6
г. Шымкент	2,6	8,8	71,1	17,5
г. Астана	8,5	35,0	37,6	18,8
г. Алматы	11,0	15,6	71,1	2,3

Молодежные ресурсные центры созданы относительно недавно, но ведут активную работу по оказанию поддержки молодежи во всех регионах Казахстана. Высокую информированность о работе Молодежных ресурсных центров (сумма ответов «знаю» и «что-то слышал») продемонстрировали опрошенные молодые люди Мангистауской (74,7 %), Северо-Казахстанской (69,8 %), Жамбылской (48,8 %) и Акмолинской (38,1 %) областей (таблица 24).

Крайне низкий уровень информированности о работе Молодежных ресурсных центров (отмечен вариант ответа «ничего не знаю, не слышал») среди опрошенной молодежи Атырауской (79,7 %), Восточно-Казахстанской (71,3 %), Туркестанской (69,8 %) и Актыбинской (68,4 %) областей и г. Алматы (76,1 %).

Таблица 24

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, какие государственные и негосударственные организации по работе с молодежью и молодежные организации Вы знаете?», МОЛОДЕЖНЫЙ РЕСУРСНЫЙ ЦЕНТР (в %, в региональном разрезе)

	Знаю	Что-то слышал (а)	Ничего не знаю, не слышал (а)	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	3,9	34,2	43,4	18,4
Актыбинская область	15,3	15,3	68,4	1,0
Алматинская область	12,4	21,1	59,8	6,7
Атырауская область	4,3	11,6	79,7	4,3
Восточно-Казахстанская область	4,4	15,4	71,3	8,8
Жамбылская область	20,3	28,5	35,0	16,3
Западно-Казахстанская область	14,3	27,1	50,0	8,6
Карагандинская область	3,5	15,3	63,9	17,4
Костанайская область	17,6	28,6	45,1	8,8
Кызылординская область	27,5	28,6	33,0	11,0
Мангистауская область	24,0	50,7	14,7	10,7
Павлодарская область	16,2	29,7	54,1	0,0
Северо-Казахстанская область	34,0	35,8	30,2	0,0
Туркестанская область	3,3	3,7	69,8	23,1
г. Шымкент	2,6	11,4	64,9	21,1
г. Астана	6,0	33,3	40,2	20,5
г. Алматы	9,2	11,9	76,1	2,8

4.3 Удовлетворенность молодежи государственной молодежной политикой

Согласно результатам опроса, более половины опрошенной молодежи (52,3 %) удовлетворены тем, как реализуется государственная

молодежная политика в республике (сумма ответов «полностью удовлетворен» и «скорее удовлетворен») (диаграмма 13). Свою неудовлетворенность реализуемой молодежной политикой высказали 20,4 % участвовавших в опросе молодых людей в возрасте от 14 до 29 лет. Также, надо отметить, что 19,7 % опрошенных ответили, что ничего не знают о государственной молодежной политике.

Диаграмма 13

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?» (в %)

Согласно результатам опроса молодежи, высокий уровень удовлетворенности реализацией государственной молодежной политики (выше среднего республиканского показателя в 52,3 %) отмечен в Северо-Казахстанской (92,5 %), Акмолинской (71,1 %), Кызылординской (71,5 %) и Жамбылской (65,8 %) областях (таблица 25).

Таблица 25

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?»
(в %, в региональном разрезе)

	Полностью удовлетворен	Скорее удовлетворен	Скорее не удовлетворен	Не удовлетворен	Ничего не знаю о молодежной политике	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	13,2	57,9	15,8	3,9	3,9	5,3
Актюбинская область	13,3	44,9	35,7	5,1	1,0	0,0
Алматинская область	16,3	34,0	14,8	10,0	21,1	3,8
Атырауская область	5,8	29,0	7,2	8,7	36,2	13,0
Восточно-Казахстанская область	17,6	30,1	15,4	4,4	27,9	4,4
Жамбылская область	39,8	26,0	4,1	3,3	17,1	9,8
Западно-Казахстанская область	20,0	28,6	11,4	0,0	18,6	21,4
Карагандинская область	9,7	41,0	14,6	4,9	20,1	9,7
Костанайская область	8,8	38,5	17,6	4,4	23,1	7,7
Кызылординская область	29,7	41,8	7,7	7,7	3,3	9,9
Мангистауская область	20,0	13,3	24,0	10,7	22,7	9,3
Павлодарская область	13,5	41,9	24,3	8,1	12,2	0,0
Северо-Казахстанская область	28,3	64,2	1,9	3,8	1,9	0,0
Туркестанская область	15,7	30,6	13,6	2,5	34,3	3,3
г. Шымкент	3,5	48,2	11,4	6,1	26,3	4,4
г. Астана	18,8	29,9	9,4	1,7	4,3	35,9
г. Алматы	11,5	35,3	21,1	5,5	22,9	3,7

Низкий уровень удовлетворенности («скорее не удовлетворен» и «не удовлетворен») отмечается у молодежи Актюбинской (40,8 %) и Мангистауской (34,7 %) областей.

Вовсе ничего не знает о ходе реализации государственной молодежной политики молодежь Атырауской (36,2 %), Туркестанской (34,3 %), Восточно-Казахстанской (27,9 %) областей и г. Шымкент (26,3 %).

С целью оценки готовности молодежи принимать активное участие в развитии своей страны, ответственность за ее будущее участникам опроса было предложено ответить на вопрос «Скажите, пожалуйста, что Вы можете сделать для развития нашей страны, для будущей молодежи? Что Вы готовы сделать сейчас, чтобы Казахстан был процветающим государством?». Как показывают результаты исследования, молодежь выражает готовность к участию в развитии

страны, прежде всего, путем саморазвития – ведения здорового образа жизни, усердной учебы и посильного вклада в развитие различных отраслей экономики страны. Так, большинством опрошенных был отмечен вариант ответа «вести здоровый образ жизни и призывать других к этому» (46,3 %) (таблица 26). Треть участвовавших в опросе молодых людей для процветания Казахстана в будущем готовы хорошо учиться и развивать определенную отрасль, например, медицину или легкую промышленность (31,2 %).

Таблица 26

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, что Вы можете сделать для развития нашей страны, для будущей молодежи? Что Вы готовы сделать сейчас, чтобы Казахстан был процветающим государством?» (в %)

	%
Вести здоровый образ жизни и других призывать к этому	46,3
Участвовать в общественных работах, социальных проектах (субботники, помощь нуждающимся, донорство и др.)	36,2
Хорошо учиться, получить хорошее образование и развивать определенную отрасль в стране (например, медицину, легкую промышленность, сельское хозяйство и т.п.)	31,2
Быть профессионалом, работать и платить налоги	27,7
Быть патриотом своей страны, рассказывать о своей стране иностранным друзьям, знакомым в социальных сетях	24,2
Быть добровольцем и рассказывать молодым людям в общественных местах о государственных программах и проектах	11,7
Другое	1,0
Сейчас я ничего не могу дать своей стране, мне самому (-ой) нужна помощь	6,7
Затрудняюсь ответить	3,5

Следует также отметить, что каждый третий молодой человек (36,2 %) для будущего своей страны готов принимать участие в общественных работах (субботниках и благотворительных акциях).

Выводы по разделу

1. Казахстанская молодежь в целом осознает роль государственной молодежной политики и указывает на ее необходимость. Более половины опрошенной молодежи (58,6 %) считают, что государственные органы уделяют достаточное внимание вопросам поддержки молодежи.
2. Молодежь воспринимает государственную молодежную политику, прежде всего, как инструмент идеологического воздействия на молодежь через воспитание в ней чувства патриотизма. Важной составляющей государственной молодежной политики, по мнению

молодежи, выступает система социальных лифтов – меры государственной поддержки и содействия в трудоустройстве, получении жилья и образования.

3. Относительно невысокий уровень информированности молодежи о деятельности государственных и общественных институтов молодежной политики на местах. Более половины опрошенной молодежи (57,1 %) ничего не знает и не слышала о работе Молодежных ресурсных центрах своей области/города.

4. Необходимо проводить дополнительную информационную работу по популяризации деятельности институтов по работе с молодежью: проводить публичные лекции, встречи, распространять информационные материалы, организовывать дни открытых дверей в Молодежных ресурсных центрах, широко использовать в информационной работе социальные сети.

5. Чуть более половины опрошенной молодежи (52,3 %) удовлетворены реализацией государственной молодежной политикой в стране. Уровень удовлетворенности выше среднего республиканского значения отмечен в Северо-Казахстанской (92,5 %), Кызылординской (71,5 %), Акмолинской (71,1 %) и Жамбылской (65,8 %) областях.

Рекомендации

Рекомендуется активизировать информационную работу на местах с целью широкого ознакомления молодых людей с существующими государственными программами, проектами, предлагаемыми инициативами и возможностями.

Учитывая невысокий уровень информированности молодежи о деятельности молодежных организаций, Молодежных ресурсных центров, рекомендуется по месту учебы/работы/проживания молодежи организовывать выездные ознакомительные мероприятия с членами молодежных организаций и Молодежных ресурсных центров, знакомить их с целями и задачами деятельности, возможностями, которые данные организации предлагают для развития казахстанской молодежи.

С целью повышения эффективности информационной политики, рекомендуется расширить каналы и способы, форматы подачи информации: широко освещать свою деятельность в средствах массовой информации, организовывать интернет-флэшмобы, конкурсы и инициативы в социальных сетях.

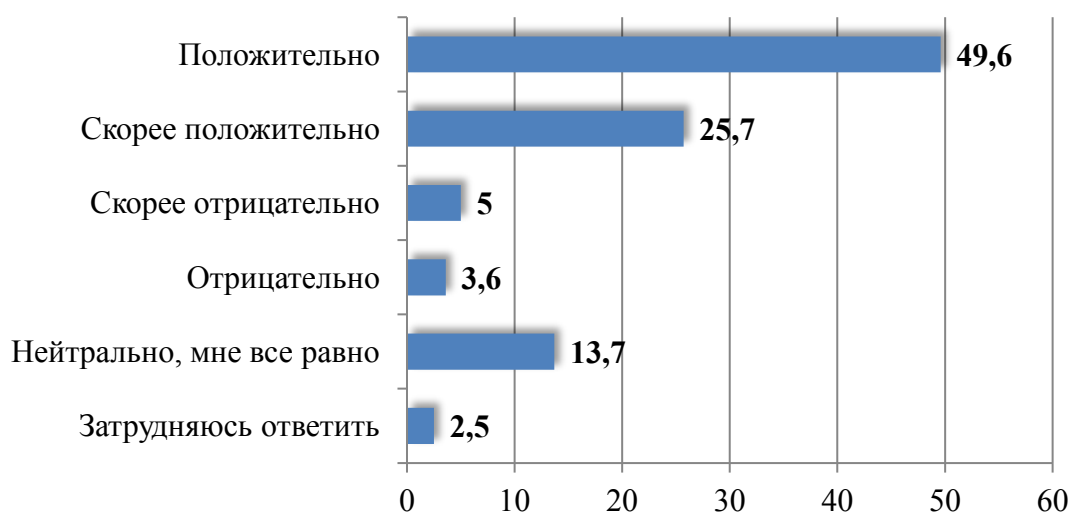
Раздел 5. Миграционные настроения молодежи

Проблема.

Наибольшее значение феномен миграционной мобильности имеет для молодых людей, стремящихся повысить свой социальный статус, максимально используя свои способности и имеющиеся возможности. Анализ миграционных процессов в среде казахстанской молодежи позволяет выделить два основных тренда. Внутренняя миграция характеризуется, главным образом, оттоком экономически активного населения, в частности молодежи, из сел и экономически, экологически неблагоприятных регионов в регионы с более благоприятной экономической ситуацией. Общая тенденция внешней миграционной мобильности сводится к тому, что число молодых людей, покидающих Казахстан превышает численность прибывающей молодежи. Согласно официальной статистике, отрицательное сальдо внешней миграции среди казахстанской молодежи ежегодно увеличивается. Если в 2012 и 2013 годы сальдо миграции населения в возрасте от 14 до 28 лет было со знаком плюс, то с 2014 года сальдо миграции исключительно отрицательное (-1 162 человек в 2014 г. и -3 278 человек в 2016 г.). В целом, отток молодежи из Казахстана имеет свою специфику. Традиционно казахстанская молодежь эмигрирует в страны СНГ, преимущественно в Россию (7 262 человек в 2016 г.) и реже в Беларусь (67 человек в 2016 г.), Украину (20 человек в 2016 г.) и Азербайджан (11 человек в 2016 г.). Менее всего привлекают молодежь Армения и Молдова.

Диаграмма 14

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, как Вы относитесь к тому, что молодые казахстанцы уезжают учиться/получать образование из Казахстана в другие страны?» (в %)

Как показывают результаты опроса, абсолютное большинство опрошенных (75,3 %) положительно относятся к тому, что молодые казахстанцы уезжают получать образование в другие страны. И еще 13,7 % опрошенных нейтрально относятся к учебной миграции молодых казахстанцев. Таким образом, значительное меньшинство оценило данное явление отрицательно – 8,6 % (сумма ответов «скорее отрицательно» и «отрицательно») (диаграмма 14).

Однозначно положительно относятся к учебной миграции опрошенные молодые люди Мангистауской (90,6 %), Акмолинской (86,8 %), Кызылординской (82,4 %) областей и г. Алматы (86,7 %) (таблица 27).

Таблица 27

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, как Вы относитесь к тому, что молодые казахстанцы уезжают учиться/получать образование из Казахстана в другие страны?» (в %, в региональном разрезе)

	Положительно	Скорее положительно	Скорее отрицательно	Отрицательно	Нейтрально	Затрудняюсь ответить
Акмолинская область	59,2	27,6	6,6	0,0	6,6	0,0
Актюбинская область	35,7	46,9	7,1	1,0	9,2	0,0
Алматинская область	56,0	26,8	3,3	4,3	9,1	0,5
Атырауская область	30,4	23,2	4,3	1,4	40,6	0,0
Восточно-Казахстанская область	56,6	16,9	2,9	6,6	12,5	4,4
Жамбылская область	49,6	26,0	1,6	1,6	17,9	3,3
Западно-Казахстанская область	50,0	21,4	1,4	0,0	14,3	12,9
Карагандинская область	38,9	40,3	4,2	3,5	13,2	0,0
Костанайская область	67,0	13,2	3,3	1,1	15,4	0,0
Кызылординская область	59,3	23,1	2,2	1,1	9,9	4,4
Мангистауская область	33,3	57,3	6,7	0,0	1,3	1,3
Павлодарская область	47,3	32,4	1,4	6,8	10,8	1,4
Северо-Казахстанская область	39,6	28,3	11,3	3,8	17,0	0,0
Туркестанская область	38,0	16,1	11,2	10,7	23,6	0,4
г. Шымкент	47,4	21,1	3,5	5,3	21,1	1,8
г. Астана	47,0	23,1	6,0	0,9	6,8	16,2
г. Алматы	67,9	18,8	4,1	1,4	6,9	0,9

Как показывают результаты, абсолютное большинство опрошенной молодежи не планируют менять место жительства (63,7 %).

Только 8,7 % опрошенной молодежи готовы сменить свое постоянное место жительства и уехать из Казахстана (диаграмма 15).

15,2 % участвовавших в опросе молодых людей хотели бы поменять место жительства, но в пределах Казахстана, в том числе 6,2 % опрошенных хотели бы поменять место жительства, но остаться в своей области, а 9,0 % высказались о намерении переехать в другой регион Казахстана.

Отдельно следует отметить категорию респондентов, которые отметили вариант ответа «есть желание уехать в другую страну на некоторое время, но в последующем хотели бы жить в Казахстане» – 8,0 %.

Диаграмма 15

Распределение ответов на вопрос: «Есть ли у Вас намерение уехать из того места, в котором Вы сейчас проживаете?» (в %)

Молодым людям, высказавшимся положительно в отношении возможности временного переезда или смены постоянного места жительства, был задан вопрос с целью выявления причин подобных миграционных настроений. Как показывают результаты опроса, более трети опрошенных (31,1 %) планируют переезд, т.к. не видят перспектив для себя или своих детей в городе / селе проживания (таблица 28).

Чуть менее четверти опрошенных (24,2 %) намерены получить образование в другом городе или стране. Проблему безработицы и поиска работы, в качестве причины переезда, назвали 18,0 % опрошенных.

Не менее важной причиной, объясняющей желание молодежи поменять место жительства выступила неудовлетворительная экологическая ситуация в регионе. 15,0 % опрошенных готовы сменить место жительства т.к. не удовлетворены состоянием окружающей среды.

Этническую проблему, как причину для переезда отметили 8,2 % опрошенных.

Таблица 28

Распределение ответов на вопрос: «Почему Вы планируете переехать?» (в %)

	%
Не вижу перспектив для себя и / или своих детей	31,1
Хочу получить образование в другом городе/стране	24,2
Не могу найти здесь работу, нашел(-ла) работу в другом городе	18,0
Плохая экология	15,1
Мой населенный пункт отдален от районного / областного центра	9,4
Не вижу перспектив для людей своей этнической группы (национальности)	8,2
В моем населенном пункте не хватает школ / больниц / дорог / детских садов и др.	6,2
Хочу вернуться на историческую родину	4,8
В моем населенном пункте высокая преступность	2,7
Другое (вернуться к родителям, путешествовать, карьерный рост, выучить язык, уехать в высокоразвитую страну, низкая заработная плата в Казахстане, в поисках лучшей жизни, для развития спортивной карьеры, где больше перспективы, хочу жить в городе)	4,0
Затрудняюсь ответить	13,5

Выводы по разделу

1. Молодежь отличается высокой мобильностью и готовностью к переездам. Абсолютное большинство опрошенных (75,3 %) положительно относятся к тому, что молодые казахстанцы уезжают из Казахстана в другие страны с целью получить образование.
2. Большинство опрошенной молодежи (63,7 %) не планируют менять место жительства. 15,2 % опрошенных готовы сменить место жительства, но в пределах Казахстана.
3. Готовность уехать из Казахстана на постоянное место жительства в другую страну высказали 8,7 % опрошенных.
4. Одной из самых распространенных причин миграции выступает желание сменить место жительства ввиду отсутствия перспектив для себя и своих детей, в том числе будущих детей (31,1 %). Второй распространенной причиной стало желание получить образование в другом городе / стране (24,2 %).

Рекомендации

Рекомендуется создавать благоприятные условия для развития молодежи – получения образования и трудоустройства. Именно эти факторы являются решающими в принятии решения о переезде в пределах Казахстана или за его пределы.

Рекомендуется разрабатывать новые программы и проекты для адаптации молодых мигрантов.

Раздел 6. Молодая семья

Проблема.

Роль семьи в обществе несравнима по своей значимости ни с какими другими социальными институтами, так как именно в семье формируется и развивается личность человека, происходит овладение социальными ролями, необходимыми для интеграции молодого человека в общество. Молодая семья сталкивается со многими социально-психологическими трудностями на начальном этапе своего развития. Основная часть разводов приходится именно на первые годы брака. Это вызвано многими причинами: неудавшейся адаптацией супругов друг к другу, быту, неблагоприятными материальными условиями, психологической неподготовленностью супругов к браку, другими социальными проблемами.

6.1 Понятие «молодая семья» и роль семьи

Как показывают результаты опроса, для молодых людей (55,0 %) идеальная семья – это, прежде всего, полная семья, с двумя родителями. Важным условием создания идеальной семьи для молодых респондентов является верность в семье. Для 35,3 % молодых респондентов важно, чтобы супруги хранили верность друг другу. Более четверти опрошенных (26,5 %) в понятие идеальная семья вкладывают уважительное отношение к старшим (таблица 29).

Таблица 29

Распределение ответов на вопрос: «В Вашем представлении «Идеальная семья» – это прежде всего?» (в %)

	%
Полная семья, т.е. семья, где есть оба родителя	55,0
Семья, где супруги хранят друг другу верность	35,3
Семья, в которой с уважением относятся к старшим	26,5
Семья, где муж отвечает за материальное обеспечение семьи, жена – за порядок и благополучие в доме	24,7
Семья, которая стремится прожить вместе всю жизнь (сохранить семью)	24,6
Семья, где супруги состоят в официально зарегистрированном браке	16,8
Семья, в которой оба супруга равноправны и независимы друг от друга	11,0
Семья, где бабушки и дедушки живут вместе с детьми и внуками	9,1
Многодетная семья	8,0
Семья, в которой не более одного или двух детей	3,8
Идеальных семей не бывает	3,9
Другое	0,4

Затрудняюсь ответить	2,3
----------------------	-----

16,8 % опрошенных молодых людей считают, что для идеальной семьи достаточно официально зарегистрировать брак.

Отметим, что по мнению 3,9 % молодых участников, идеальных семей не бывает.

По данным опроса, казахстанская молодежь весьма традиционна при распределении ролей супругов в семье. Так, обязанность зарабатывать деньги 38,9 % опрошенных отнесли к обязанностям мужа. Лишь 0,9 % респондентов отметили данную позицию в числе обязанностей супруги. По мнению 41,3 % опрошенных, женщина в семье отвечает за работу по дому, ведение домашнего хозяйства. Лишь 1,1 % опрошенных считают данную обязанность мужской.

Абсолютное большинство опрошенных, а именно 86,5 % считают, что за воспитание детей в семье должны отвечать оба супруга (таблица 30).

Таблица 30

Распределение ответов на вопрос: «Какие обязанности, роли, по Вашему мнению, должен выполнять каждый из супругов в браке?» (в %)

	Муж	Жена	Оба супруга	Затрудняюсь ответить
Воспитание, забота о детях	1,4	10,6	86,5	1,6
Работа по дому	1,1	41,3	55,8	1,9
Зарабатывать деньги	38,9	0,9	58,2	2,1

Почти половина опрошенной молодежи (47,4 %) считают, что основной причиной создания семьи и вступления в брак является желание быть вместе с любимым человеком. Данный вопрос предполагал выбор только одного варианта ответа.

Вторая причина, по которой молодые люди создают семьи – желание иметь детей – 15,5 % (таблица 31).

По мнению 10,1 % опрошенных, молодые люди создают семью, чтобы в будущем вместе встретить счастливую старость.

Таблица 31

Распределение ответов на вопрос: «Для чего, по Вашему мнению, молодые люди создают семью и вступают в брак?» (в %)

	%
Желание быть вместе с любимым человеком	47,4
Желание иметь детей	15,5
Счастливая старость в будущем	10,1
Получение независимости от родителей	5,3
Для приобретения собственного жилья	3,9
Боязнь одиночества, нежелание остаться одному (одной) на старость лет	3,7
Из-за того, что все вступают в брак, так принято	3,4

Для обеспечения финансовой стабильности	1,6
Для проведения интересного досуга с семьей	1,5
Пока не думал (-а) о семейной жизни	5,1
Другое	0,4
Затрудняюсь ответить	2,5

Ответы на следующий вопрос также демонстрируют традиционность взглядов казахстанской молодежи на семейные отношения. Так, абсолютное большинство опрошенных (74,5 %) считают, что брак обязательно должен быть официально зарегистрирован (диаграмма 16).

14,8 % опрошенных высказались о необязательной регистрации брака. Еще 5,5 % считают, что достаточно провести религиозный свадебный обряд.

Диаграмма 16

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, обязательно ли регистрировать брак официально или молодые люди, решившие создать семью, могут обойтись без официальной регистрации брака?» (в %)

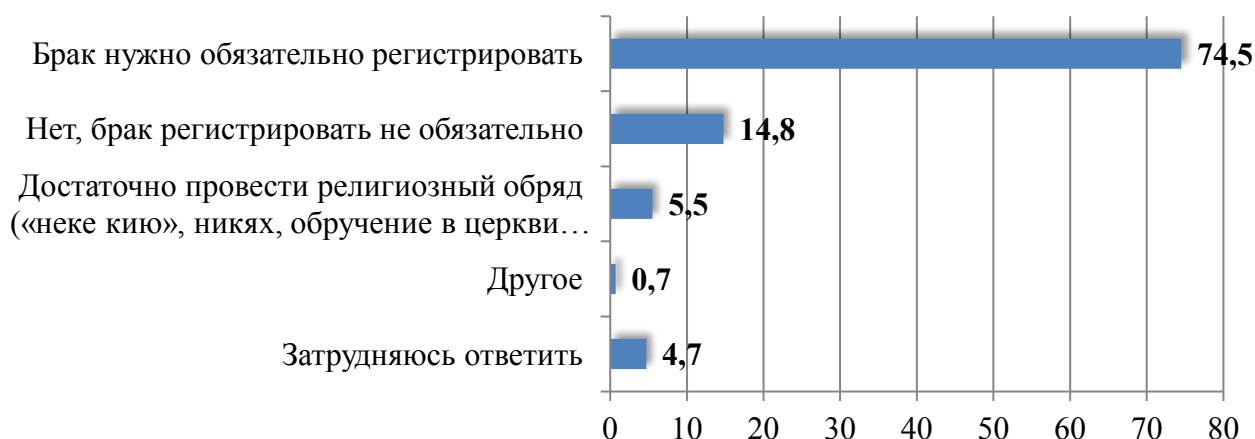
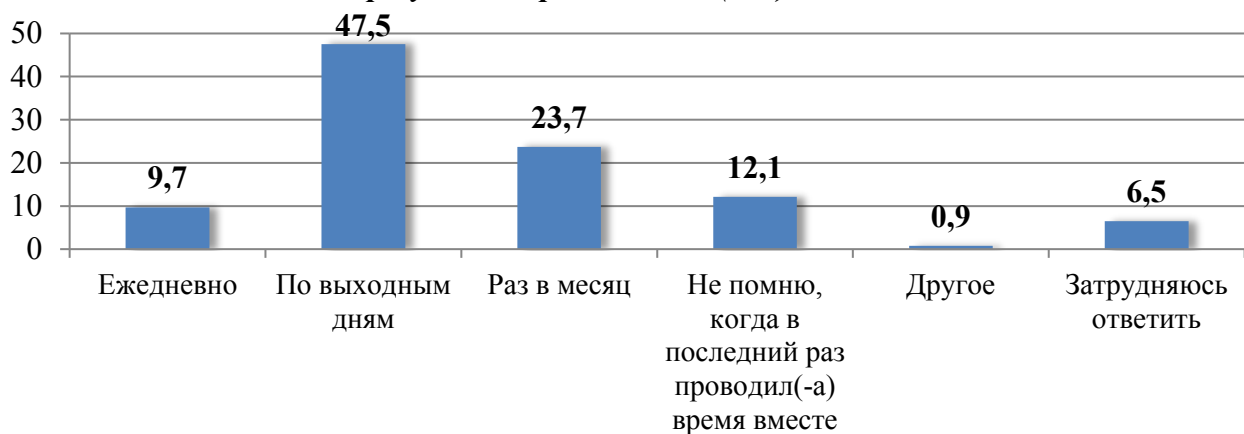

Диаграмма 17

Распределение ответов на вопрос: «Как часто Ваша семья проводит вместе свободное время, а именно совместный отдых, походы в кинотеатры, театры, прогулки в парке и т.д.?» (в %)

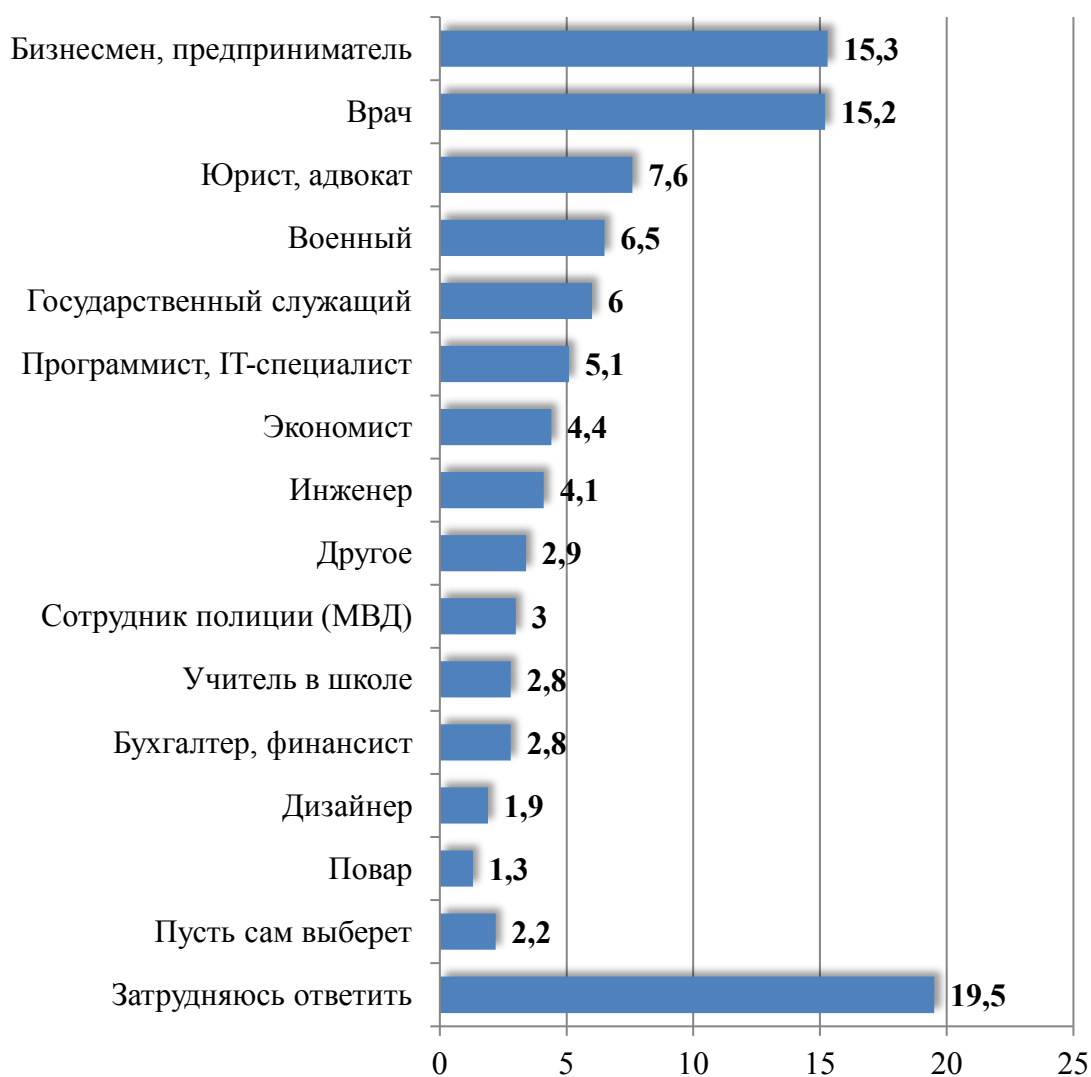
Совместный семейный отдых и досуг имеет важное значение для крепких семейных отношений. Как показывают результаты опроса, почти половина опрошенной молодежи (47,5 %) ответили, что стараются проводить свободное время вместе со своей семьей по выходным дням. 23,7 % опрошенных находят возможность проводить свободное время и досуг со своей семьей только раз в месяц (диаграмма 17).

В ходе опроса, молодых людей просили ответить на вопрос «Кем бы Вы хотели видеть своих детей в будущем?» и, в первую очередь, были отмечены два варианта ответа – бизнесмен, предприниматель (15,3 %) и врач (15,2 %). Далее следует вариант ответа юрист, адвокат (7,6 %) (диаграмма 18).

19,5 % опрошенных затруднились с ответом на данный вопрос, а 2,2 % ответили, что дети самостоятельно сделают свой выбор.

Диаграмма 18

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, кем бы Вы хотели видеть своих детей в будущем?» (в %)

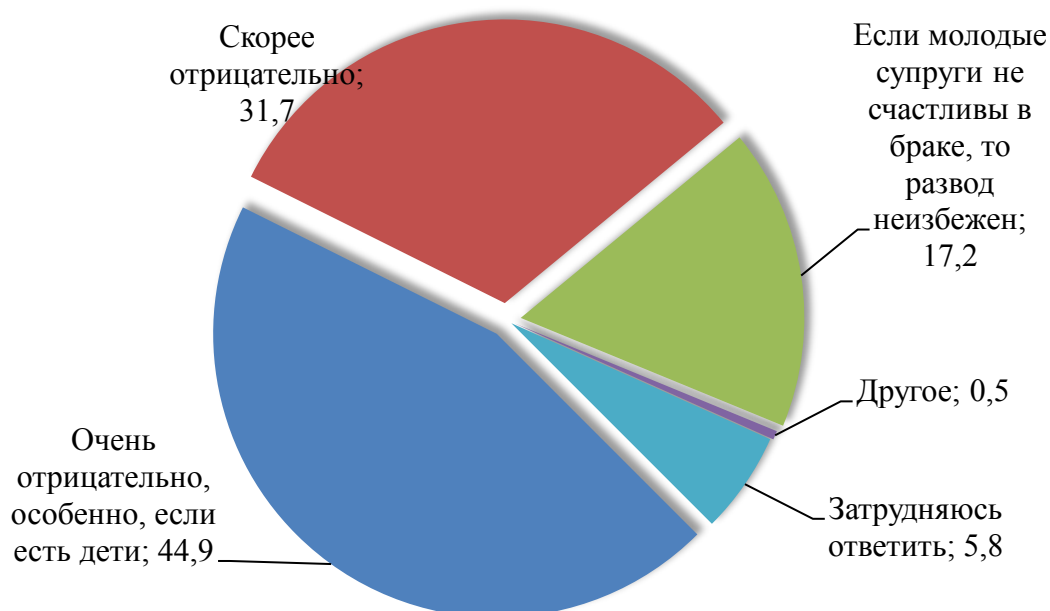
6.2 Разводы среди молодежи

Проблема разводов среди молодежи в возрасте от 18 до 29 лет остается весьма актуальной. Ежегодно показатели разводов среди молодежи растут. Как показывают результаты опроса, в целом молодежь отрицательно относится к тому, что молодые супруги разводятся. Из них крайне отрицательно (вариант ответов «очень отрицательно, особенно если есть дети») относятся к разводам 44,9 % молодежи. 31,7 % опрошенных относятся к разводам скорее отрицательно (диаграмма 19).

17,2 % опрошенных считают, что развод неизбежен, если молодые супруги не счастливы в браке.

Диаграмма 19

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы относитесь к тому, что молодые супруги разводятся?» (в %)

Как показывают результаты опроса, на первом месте, в рейтинге причин разводимости среди молодых, находятся финансовые проблемы (48,6 %). Второе место занимает проблема отсутствия жилья (32,6 %). Супружескую неверность отмечают 22,9 % участвовавших в опросе молодых людей (таблица 32).

Таблица 32

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы думаете, по каким причинам молодые супруги разводятся, почему разваливаются молодые семьи?» (в %)

	%
Финансовые проблемы (кредиты, ипотека, долги и т.д.)	48,6
Отсутствие жилья	32,6
Супружеская неверность	22,9

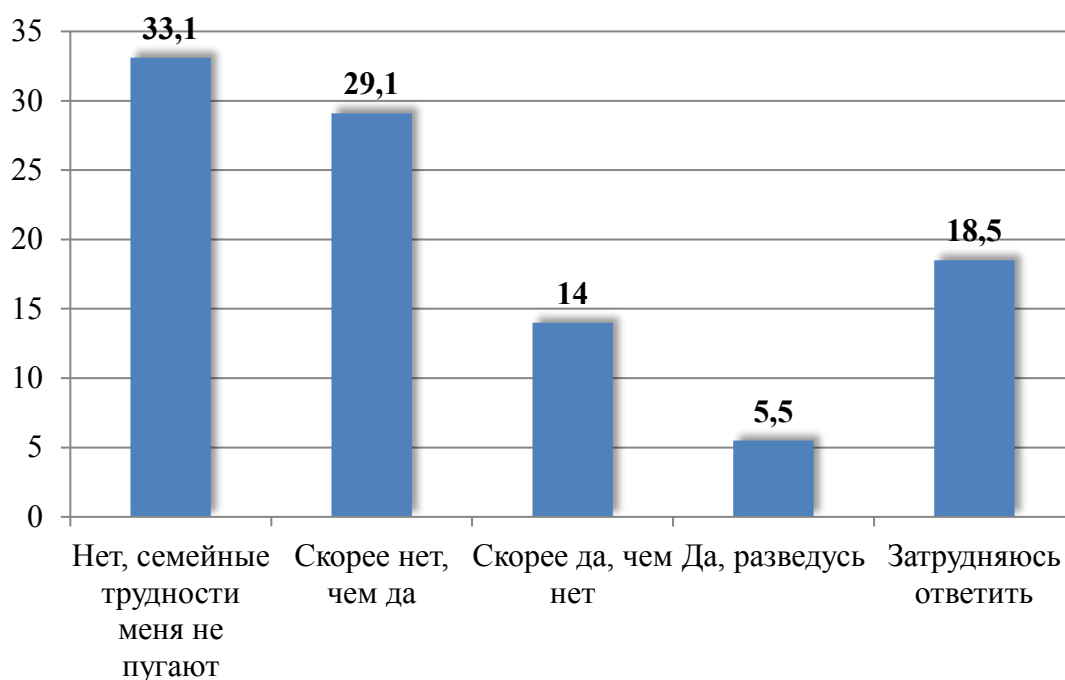
Отсутствие детей	19,7
Вредные привычки (алкоголизм, курение, игромания)	19,4
Вмешательство родителей в отношения молодых супругов	18,6
Проявления насилия со стороны супруга (-и)	13,4
Проблемы с трудоустройством	9,6
Отсутствие общих интересов, разница в образовании	8,8
Грубость, насилие со стороны супруга (-и)	7,8
Проблемы во взаимоотношениях с родителями супруга (-и)	6,4
Проблемы с рождением, воспитанием детей	4,7
Отсутствие общих взглядов, убеждений (политических, религиозных)	4,3
Нехватка времени на совместный досуг	3,8
Проблемы с устройством детей в (до-)школьное учреждение	2,1
В молодых семьях не бывает конфликтов	1,9
Другое	1,5
Затрудняюсь ответить	6,2

По результатам опроса, большинство опрошенных (62,2 %) не готовы разводиться, в случае возникновения каких-либо трудностей, в том числе более трети опрошенных ответили однозначно «нет, так как семейные трудности не могут напугать и стать причиной развода» (диаграмма 20).

Свою готовность развестись с супругом/ супругой, в случае, если не будет устраивать брак, высказали 19,5 % опрошенных.

Диаграмма 20

Распределение ответов на вопрос: «Если что-то Вас не будет устраивать в браке, Вы разведетесь с супругом(-ой)?» (в %)

6.3 Проблемы молодых семей

Как показывают результаты опроса, в числе проблем социально-экономического характера, с которыми сталкиваются молодые семьи, в первую очередь следует отметить отсутствие собственного жилья (55,6 %), низкие заработные платы (52,2 %) и безработица (42,2 %) (таблица 33).

Таблица 33

Распределение ответов на вопрос: «С какими проблемами, по Вашему мнению, сталкиваются чаще всего молодые семьи в нашей стране?» (в %)

	%
Отсутствие собственного жилья	55,6
Низкие зарплаты	52,2
Безработица	42,2
Неподготовленность молодежи к принятию ответственных решений	19,9
Вмешательство родителей в молодую семью	15,8
Отсутствие поддержки со стороны государства	13,3
Отсутствие детей	9,4
Сочетание работы с учебой	8,6
Нет возможности сыграть свадьбу	2,6
Другое	1,1
Затрудняюсь ответить	5,8

Выводы по разделу

1. Молодые казахстанцы демонстрируют приверженность традиционным ценностям в отношении семьи – полная семья (55,0 %), супружеская верность (35,3 %), уважительное отношение к старшим (26,5 %).
2. При распределении обязанностей и ролей супругов в семье молодежь также придерживается традиционных для казахстанского общества взглядов – муж зарабатывает деньги, жена ведет хозяйство по дому, воспитание детей является заботой обоих супругов.
3. Абсолютное большинство молодежи высказывается за обязательную регистрацию брака (74,5 %).
4. Большинство опрошенной молодежи (76,6 %) отрицательно относятся к разводам среди молодежи. 62,2 % опрошенных не будут разводиться, даже если в семье возникнут трудности.
5. Основными причинами разводов, в первую очередь, являются финансовые проблемы (48,6 %) и отсутствие жилья (32,6 %).
6. Молодые семьи чаще имеют проблемы социально-экономического характера, нежели внутрисемейные проблемы, связанные психологической несовместимостью и пр.

Рекомендации

С целью профилактики разводов среди молодежи рекомендуется проводить следующую работу: проводить курсы по психологическому консультированию по вопросам разрешения семейных споров, психологии взаимоотношений между супругами, способы преодоления кризисов молодой семьи; проведение юридической и других консультаций по жилищным программам для молодых семей; усилить работу средств массовой информации по популяризации образа крепкой семьи, например, с выпуском цикла передач на телевидении.

Рекомендуется усилить работу социальных служб в сфере социальной поддержки и оказания психолого-педагогической помощи молодым семьям группы риска, молодым девушкам, оказавшимся в трудной жизненной ситуации.

Раздел 7. Развитие молодежного предпринимательства

Проблема.

Молодежное предпринимательство является одним из приоритетных направлений развития малого и среднего бизнеса в Казахстане. Создание благоприятных условий, стимулирующих молодежь заниматься предпринимательской деятельностью, рассматривается в различных программах и проектах республиканского и регионального уровня. Вместе с тем, молодежь не всегда владеет информацией, проявляет активность в ее поиске, готова брать на себя ответственность.

В регионах недостаточно развиты площадки, на которых молодые предприниматели и потенциальные молодые предприниматели могли бы получать актуальные знания и навыки, обмениваться информацией, получать консультации экспертов.

7.1 Готовность молодежи заниматься предпринимательской деятельностью

Согласно результатам опроса, половина опрошенных положительно оценивает развитие молодежного предпринимательства в стране. В том числе, 18,8 % участников опроса считают, что развитие молодежного предпринимательства идет быстрыми темпами. 11,7 % опрошенных отметили тот факт, что государство создает хорошие условия для развития молодежного предпринимательства. Еще 22,4 % опрошенных считают, что развитие молодежного предпринимательства идет медленными темпами и этот процесс требует ускорения (таблица 34).

Таблица 34

Распределение ответов на вопрос: «Вы думаете о развитии молодежного предпринимательства в Республике Казахстан?» (в %)

	%
Развитие молодежного предпринимательства идет быстрыми темпами	18,8
Развитие молодежного предпринимательства идет медленно, и этот процесс следует ускорить	22,4
Не следует развивать молодежное предпринимательство в Казахстане	3,8
Государство создает хорошие условия для развития молодежного предпринимательства	11,7
Молодежное предпринимательства в стране не развито	8,1
Ничего не знаю о молодежном предпринимательстве	25,7
Другое	0,4
Затрудняюсь ответить	9,4

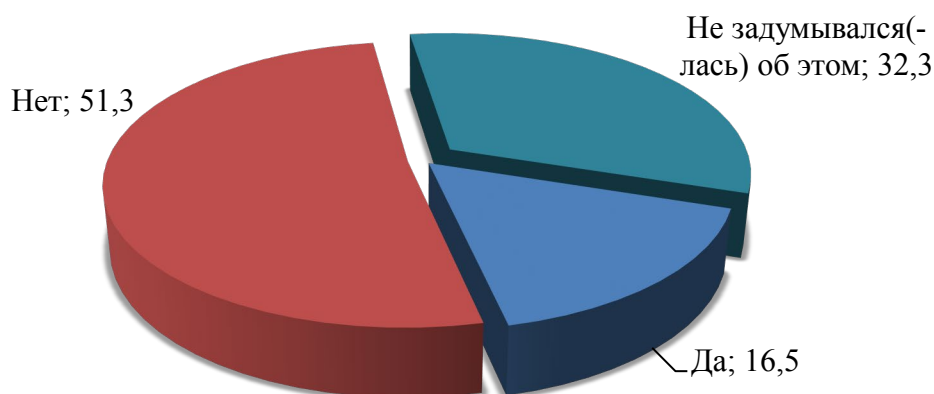
37,6 % опрошенных более критичны в своих оценках развития молодежного предпринимательства в стране. Так, четверть опрошенных (25,7 %) ничего не знает о молодежном предпринимательстве. 8,1 % опрошенных отметили слабое развитие предпринимательства среди молодежи, а 3,8 % считают, что в Казахстане не следует развивать молодежное предпринимательство.

Как показывают результаты, половина участвовавших в опросе молодых людей (51,3 %) не планируют в ближайшие три года открывать собственное дело. Еще более трети опрошенных (32,3 %) ответили, что не думали до настоящего момента об открытии собственного бизнеса.

Таким образом, только 16,5 % опрошенной молодежи ответили положительно на вопрос «Планируете ли Вы в ближайшие три года открыть свое дело?» (диаграмма 21).

Диаграмма 21

Распределение ответов на вопрос: «Планируете ли Вы в ближайшие три года открыть свое дело, заняться предпринимательством?» (в %)

Чаще высказывают намерение заняться предпринимательской деятельностью молодые люди в г. Алматы (28,0 %), г. Шымкент (21,1 %), Мангистауской (21,3 %) и Карагандинской (20,1 %) областях.

Молодые люди, не планирующие открывать собственное дело ближайшие три года, проживают преимущественно в Восточно-Казахстанской (78,7 %), Костанайской (54,9 %), Атырауской (53,6 %) областях и в городах Астана (61,5 %), Шымкент (56,1 %) (таблица 35).

Таблица 35

Распределение ответов на вопрос: «Планируете ли Вы в ближайшие три года открыть свое дело, заняться предпринимательством?» (в %, в региональном разрезе)

	Да	Нет	Не задумывался об этом
Акмолинская область	13,2	40,8	46,1
Актюбинская область	9,2	28,6	62,2
Алматинская область	18,2	41,1	40,7

Атырауская область	17,4	53,6	29,0
Восточно-Казахстанская область	2,9	78,7	18,4
Жамбылская область	13,0	39,8	47,2
Западно-Казахстанская область	11,4	47,1	41,4
Карагандинская область	20,1	50,7	29,2
Костанайская область	19,8	54,9	25,3
Кызылординская область	19,8	29,7	50,5
Мангистауская область	21,3	48,0	30,7
Павлодарская область	6,8	47,3	45,9
Северо-Казахстанская область	9,4	47,2	43,4
Туркестанская область	17,8	71,9	10,3
г. Шымкент	21,1	56,1	22,8
г. Астана	11,1	61,5	27,4
г. Алматы	28,0	45,4	26,6

В ходе опроса, молодым людям, планирующим заняться предпринимательской деятельностью в ближайшие три года, был дополнительно задан вопрос о том, в какой сфере они хотели бы организовать свой бизнес. Как показывают результаты опроса, 34,3 % видят свой бизнес в сфере торговли. На втором месте отмечена сфера услуг (20,1 %). Другие сферы, в которых молодежь хотела бы развивать свой бизнес, значительно уступают первым двум позициям (таблица 36).

Таблица 36

Распределение ответов на вопрос: «Если Вы хотите заниматься предпринимательством, то в какой сфере Вы хотели бы организовать свой бизнес?» (в %)

	%
Торговля	34,3
Сфера услуг	20,1
Сельское хозяйство	9,1
Общепит, ресторанное дело	6,7
Автосервис	6,1
Строительство	5,5
Медицина	3,0
Образовательный центр	2,4
IT-технологии	1,5
Турагентство	1,5
Сфера спорта	1,2
Ателье	1,2
Финансы	0,9
Шоу-бизнес, музыкант	0,9
Изготовление мебели	0,6
Развлекательный центр	0,3
Ювелирное дело	0,3
Производство товаров народного потребления	0,3
Думаю, над этим	8,8

Половина опрошенной молодежи в возрасте от 14 до 29 лет (50,1 %) считают, что предпринимательство является привлекательным, так как дает возможность заниматься любимым делом. 36,8 % опрошенных считают, что занятие предпринимательством дает возможность много зарабатывать, т.е. иметь высокий уровень дохода (таблица 37).

Свободный график и независимость, в качестве привлекательных условий работы предпринимателя, отметили 22,9 % и 22,4 % опрошенных, соответственно.

Отдельно отметим, что 8,5 % опрошенных в осуществлении предпринимательской деятельности видят возможность приносить пользу обществу.

Таблица 37

Распределение ответов на вопрос: «По Вашему мнению, что является наиболее привлекательным в работе предпринимателя?» (в %)

	%
Возможность заниматься любимым делом	50,1
Высокий уровень дохода	36,8
Сравнительно свободный (гибкий) график	22,9
Возможность быть независимым	22,4
Карьерный рост	18,9
Работа с людьми	18,4
Возможность творчества (самореализация)	11,7
Возможность заведения выгодных связей и получения опыта	10,6
Престиж	10,6
Полезность обществу	8,5
Возможность руководить	5,9
Риск, азарт	2,7
Другое	0,2
Затрудняюсь ответить	3,9

7.2 Поддержка молодежного предпринимательства в стране

Большинство опрошенных молодых людей, отмечая наиболее эффективные формы поддержки молодежного предпринимательства, указывают на значимость мер финансовой поддержки. Так, 47,5 % опрошенных отметили важность прямой финансовой поддержки молодых предпринимателей. Четверть опрошенных (25,3 %) отмечают в качестве эффективной формы поддержки молодежного предпринимательства снижение кредитных ставок, а 21,0 % назвали сокращение налоговых обязательств (таблица 38).

Таблица 38

Распределение ответов на вопрос: «Какие формы поддержки молодежного предпринимательства будут, по Вашему мнению, наиболее эффективны?» (в %)

	%
Прямая финансовая поддержка	47,5
Снижение кредитных ставок	25,3
Снижение налоговых ставок	21,0
Образовательная поддержка	19,7
Выделение государственного заказа	12,9
Информационно-консалтинговая поддержка	11,7
Получение в лизинг оборудования	11,1
Поощрение успешных молодых предпринимателей	9,1
Проведение мероприятий по молодежному предпринимательству в целях обмена опытом	9,1
Борьба с коррупцией	8,6
Создание и поддержка в обществе положительного имиджа молодых предпринимателей	6,3
Распространение успешного опыта молодежного предпринимательства через СМИ	4,5
Другое	0,2
Затрудняюсь ответить	15,0

19,7 % опрошенных выделили значимость образовательной поддержки начинающих молодых предпринимателей.

Отдельной формой поддержки молодежного предпринимательства являются государственные программы и проекты, в которых молодые предприниматели получают не только финансовую поддержку, но и дополнительные знания, навыки, полезные связи и контакты. По результатам настоящего исследования, самой популярной и распространенной программой среди молодежи является Единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020», о которой хорошо информированы 16,5 % опрошенных и являлись участниками еще 2,3 % опрошенных (таблица 39).

Достаточно хороший уровень информированности у опрошенной молодежи о таких структурах, как – Национальная палата предпринимателей Республики Казахстан «Атамекен» (12,6 % опрошенных хорошо знают и 1,6 % опрошенных обращались) и Фонд развития предпринимательства «Даму» (14,4 % опрошенных хорошо знают и 1,3 % опрошенных обращались).

Низкий уровень информированности отмечен у проекта развития молодежного корпуса, который реализуется в стране совместно со Всемирным банком. Так, 73,5 % опрошенных ответили, что ничего не знают или не слышали о проекте. Данный проект направлен на развитие социального предпринимательства и оказывает полную финансовую и

образовательную поддержку для будущих молодых социальных предпринимателей.

Таблица 39

Распределение ответов на вопрос: «О каких государственных программах и проектах, деятельности каких организаций по поддержке бизнеса Вы слышали, знаете или являлись участником (сотрудничали, обращались)?» (в %)

	Что-то слышал	Хорошо знаю, но не участвовал	Знаю, участвовал	Ничего не знаю, не слышал (а)
Программа развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек»	22,3	8,0	2,0	67,8
Единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020»	35,9	16,5	2,3	45,4
Национальная палата предпринимателей Республики Казахстан «Атамекен»	32,6	12,6	1,6	53,4
АО «Фонд развития предпринимательства «Даму»	33,5	14,4	1,3	50,9
Проект развития молодежного корпуса (совместно со Всемирным Банком)	16,8	7,8	2,0	73,5

Отвечая на вопрос, с какими проблемами чаще приходится сталкиваться молодым казахстанским предпринимателям, участники опроса делают упор чаще на финансовые составляющие ведения бизнеса – недостаток финансовых средств, отсутствие стартового капитала (55,7 %), высокая арендная плата (32,4 %), высокий уровень налогообложения (23,9 %) (таблица 40).

Помимо финансовых проблем, опрошенными также были отмечены бюрократические проблемы (15,7 %), правовые барьеры (6,3 %), вымогательство со стороны органов, осуществляющих контроль и разрешительные процедуры (14,1 %).

Только 3,4 % опрошенных считают, что у молодых предпринимателей как таковых проблем нет и ничто не препятствует развитию молодежного предпринимательства.

Таблица 40

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, какие проблемы молодежного предпринимательства есть в Казахстане, с какими проблемами сталкиваются молодые предприниматели?» (в %)

	%
Недостаток финансовых средств (отсутствие стартового капитала)	55,7
Высокая арендная плата	32,4

Высокий уровень налогообложения	23,9
Отсутствие опыта ведения бизнеса, сдачи налоговой отчетности	22,0
Недоступность кредитных ресурсов	21,9
Отсутствие реальной поддержки со стороны местных органов самоуправления	17,8
Высокие риски	17,3
Бюрократические барьеры	15,7
Недостаток информационной и консультационной поддержки	14,6
Вымогательство со стороны контролирующих и разрешающих органов	14,1
Отсутствие информации о мерах государственной поддержки	12,8
Правовые барьеры	6,3
Нет проблем, ничего не препятствует развитию молодежного предпринимательства	3,4
Другое	0,4
Затрудняюсь ответить	11,1

7.3 Развитие творческой молодежи

Для развития и поддержки творческой молодежи страны в Казахстане ежегодно проводится Государственная молодежная премия «Дарын». Как показывают результаты опроса, 1,7 % опрошенных участвовали и становились лауреатами премии «Дарын». 1,6 % опрошенных знают о данной премии и в будущем планируют принять участие в ней. 15,9 % опрошенных знают о премии, но никогда не были ее участниками (таблица 41).

Половина опрошенных (51,8 %) не знают и никогда не слышали о Государственной молодежной премии.

Таблица 41

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вы что-нибудь слышали или были лауреатом Государственной молодежной премии «Дарын», которая направлена на поддержку творческой молодежи?» (в %)

	%
Да, участвовал (-а), становился (-ась) лауреатом премии «Дарын»	1,7
Да, знаю о Государственной премии «Дарын», но никогда не становился (-ась) участником	15,9
Да, знаю о Государственной премии «Дарын» и планирую в будущем принять участие	1,6
Что-то слышал (-а) о Государственной премии «Дарын»	21,7
Ничего не слышал (-а)/ не знаю о премии «Дарын»	51,8
Другое	0,4
Затрудняюсь ответить	7,1

На вопрос, что нужно делать для того, чтобы казахстанская молодежь стремилась к творчеству и развивалась творчески, большинство опрошенных отметили доступность спортивных (42,7 %) и

развивающих (41,2 %) кружков (например, плавание, футбол, игры на музыкальных инструментах, танцы, пение и т.д.) (таблица 42).

Более четверти опрошенных (26,3 %) считают, что одаренную молодежь важно мотивировать материально, в виде грантов и материальных вознаграждений.

Таблица 42

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, что нужно делать для молодежи, чтобы она стремилась к творчеству и развивалась творчески?» (в %)

	%
Доступные / бесплатные спортивные, оздоровительные кружки (плавание, аэробика, спортивный бег, борьба, футбол и т.п.)	42,7
Доступные / бесплатные развивающие кружки (игра на музыкальных инструментах, танцы, пение, живопись, видеоискусство и т.п.)	41,2
Доступные / бесплатные языковые курсы (английский, немецкий, китайский, корейский и т.д.)	32,5
Гранты и материальное вознаграждение для одаренных детей и подростков (юных физиков, математиков, химиков, инженеров)	26,3
Гарантированная оплата поездок детей и подростков на международные конкурсы, олимпиады, соревнования (за счет спонсоров, государства)	16,5
Регулярное проведение конкурсов на уровне области, районов, городов	7,9
Другое	0,4
Затрудняюсь ответить	4,5

Выводы по разделу

1. Молодежь критично оценивает возможности развития молодежного предпринимательства. Зачастую молодежь не проявляет активности и интереса к предпринимательской деятельности, т.к. это требует усилий, финансовых затрат, ответственности, сосредоточенности и решительности.
2. Абсолютное большинство не планируют заниматься предпринимательской деятельностью в ближайшие три года, в том числе 51,3 % опрошенных ответили «однозначно нет», а 32,3 % на момент вопроса не задумывались об этом.
3. Чаше высказывают намерение заняться предпринимательской деятельностью опрошенные молодые люди г. Алматы (28,0 %), г. Шымкент (21,1 %), Мангистауской (21,3 %) и Карагандинской (20,1 %) областей.

4. Торговля (34,3 %) и сфера услуг (20,1 %) являются самыми распространенными сферами, в которых молодежь хотела бы открыть свое дело.

5. По мнению опрошенной молодежи, наиболее эффективными формами поддержки молодежного предпринимательства являются прямая финансовая поддержка, снижение кредитных ставок, сокращение налогообложений.

6. Уровень информированности молодежи о государственных программах и проектах по поддержке молодежи относительно невысокий. В большей степени молодежь знает или участвовала в Единой программе поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020» (хорошо информированы – 16,5 %, участвовали – 2,3 %).

7. Уровень участия молодежи в программах и проектах по поддержке молодежи крайне низкий.

Рекомендации

Рекомендуется повышать уровень информированности о реализуемых программах, проектах, а также организациях, осуществляющих поддержку молодых предпринимателей. Очень важно использовать правильные формы и каналы информирования с тем, чтобы она доходила до целевой группы – молодежи и потенциальных молодых предпринимателей.

Рекомендуется расширить меры по оказанию консалтинговой поддержки, обучению с целью формирования у потенциальных молодых предпринимателей финансовой грамотности, навыков управления бизнесом и других знаний и навыков, необходимых для успешной предпринимательской деятельности.

Заключение

В целом, исследование показало, что уровень социального самочувствия современной казахстанской молодежи достаточно высок, несмотря на существующие проблемы, связанные с трудоустройством и безработицей, материальными трудностями, высокими ценами на товары первой необходимости и с получением высшего образования.

Несмотря на обозначенные проблемы доминирующими настроениями и чувствами в молодежной среде являются активность, оптимизм и доброжелательность.

Как показывает практика, сознание молодых казахстанцев формируется в условиях информированности об основных векторах политики государства, в том числе в сфере поддержки и развития молодежи. Информированность о деятельности государственных структур растет, и вместе с этим растет уровень удовлетворенности реализацией государственной молодежной политики.

В рамках государственной молодежной политики необходимо предпринять дополнительные усилия по информированию молодых людей о содержании государственных программ и проектов, об организациях, реализующих свою деятельность в сфере государственной молодежной политики, так как полная и актуальная информация является гарантией того, что молодежь правильно понимает и реагирует на те или иные изменения. Молодежь открыта для диалога и постоянного контакта. Важно донести до нее, что ее слышат, к ней прислушиваются, а самое главное, молодежь должна чувствовать ответственность и проявлять самостоятельность, гражданскую активность.

Государству следует обратить внимание на моменты, в сознании молодежи выступающие причинами невысокой эффективности молодежной политики. Прежде всего, к ним относятся: слабая ориентированность политики на решение приоритетных для молодежи проблем; слабое межсекторальное и межведомственное взаимодействие в сфере реализации молодежной политики на местах; недостаточный уровень компетентности специалистов, реализующих молодежную политику.

Важным представляется проведение комплексных аналитических и социологических исследований, позволяющих детально изучить состояние различных категорий казахстанской молодежи – сельской, студенческой, маргинальной, молодежи категории NEET, молодых семей, молодых осужденных и пр. Это позволит выработать механизмы адресной работы с молодежью и повысить тем самым эффективность принимаемых управленческих решений.

Приложения

Анкета опроса молодежи

Научно-исследовательский центр «Молодежь»
010008, Республика Казахстан, г. Астана, Тәуелсіздік, 41
Телефон: + 7 /7172/ 27 81 59, email: infonic@elzhastary.kz

Проект
№ СГМП_06-
07.2018

Анкета для массового опроса молодежи

№ анкеты _____	Дата интервью: _____
Область _____	Район: _____
Город / село: _____	Тип населенного пункта: 1. Городской. 2. Сельский.

Уважаемый респондент! Меня зовут _____. Я являюсь интервьюером Научно-исследовательского центра «Молодежь» (г. Астана). Просим Вас принять участие в социологическом опросе, посвященном актуальным проблемам казахстанской молодежи. Вашему вниманию предложен ряд вопросов и варианты ответов на них. Прослушайте, пожалуйста, эти вопросы и предлагаемые к ним варианты ответов до конца, выберите устраивающий Вас ответ. В случае, если ни один из предложенных ответов Вас не удовлетворяет, укажите свой вариант в графе «другое».

Полученная информация будет использована исключительно в обобщенном виде. Анонимность и конфиденциальность Вашего мнения гарантируется.

Социальное самочувствие молодежи

1. Скажите, пожалуйста, удовлетворены ли Вы жизнью, которую Вы ведете? (ОДИН ответ)

1. Полностью удовлетворен (-а)
 2. Скорее удовлетворен (-а)
 3. Скорее не удовлетворен (-а)
 4. Полностью не удовлетворен (-а)
- (99) Затрудняюсь ответить

2. Оцените, пожалуйста, насколько Вы удовлетворены следующими сторонами своей жизни по пятибалльной шкале, где «1» – совершенно не удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а) (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Параметры	Оценочная шкала		З/о
1.	Отношения в семье	1-----2-----3-----4-----5		(99)
2.	Отношения с друзьями	1-----2-----3-----4-----5		(99)
3.	Учеба	1-----2-----3-----4-----5	6. Не учусь	(99)
4.	Работа	1-----2-----3-----4-----5	6. Не работаю	(99)
5.	Досуг	1-----2-----3-----4-----5		(99)
6.	Состояние здоровья	1-----2-----3-----4-----5		(99)
7.	Материальное положение	1-----2-----3-----4-----5		(99)
8.	Жилищные условия	1-----2-----3-----4-----5		(99)

3. Как Вы считаете, через год Вы и Ваша семья будете жить лучше, хуже или также, как сейчас? (ОДИН ответ)

1. Однозначно лучше
2. Скорее лучше

3. Также, как сейчас
4. Скорее хуже
5. Хуже

(99) Затрудняюсь ответить

4. Насколько Вы удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт?

(ОДИН ответ)

1. Полностью удовлетворен (-а)
2. Скорее удовлетворен (-а)
3. Скорее НЕ удовлетворен (-а)
4. Полностью НЕ удовлетворен (-а)

(99) Затрудняюсь ответить

5. По Вашему мнению, молодежь имеет влияние на формирование политики в Казахстане? (ОДИН ответ)

1. Не имеет никакого влияния
2. Имеет слабое влияние
3. Имеет некоторое влияние
4. Имеет значительное влияние

(99) Затрудняюсь ответить

6. Как Вы думаете, какие настроения (чувства) преобладают сегодня у молодежи вашего региона? (НЕСКОЛЬКО ответов)

1. Активность
2. Тревога
3. Доброжелательность
4. Агрессия
5. Оптимизм
6. Отчаяние
7. Разочарование
8. Радость
9. Усталость
10. Спокойствие
11. Пассивность
12. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

Состояние государственной молодежной политики

7. Скажите, что для Вас значит понятие «государственная молодёжная политика»? (не более ТРЕХ ответов)

1. Воспитание патриотичной молодежи
2. Помощь в получении жилья
3. Помощь в трудоустройстве и занятости молодежи
4. Профилактика преступности, суицида, наркомании, токсикомании, алкоголизма в молодежной среде
5. Формирование здорового образа жизни среди молодежи
6. Продвижение интересов молодежи за рубежом
7. Обеспечение условий для культурного досуга и отдыха молодежи
8. Развитие предпринимательской деятельности среди молодежи
9. Получение дополнительного образования и жизненно важных навыков
10. Взаимодействие с молодежными организациями
11. Развитие волонтерской деятельности
12. Поддержка творческой молодежи
13. Помощь в получении образования
14. Подготовка молодежных лидеров
15. Развитие гражданской и общественной активности молодежи
16. Другое (укажите) _____
17. Я не вижу особого смысла в государственной молодежной политике
18. Я ничего не знаю о молодежной политике

(99) Затрудняюсь ответить

8. Как Вы считаете, достаточно ли внимания уделяют государственные органы вопросам поддержки молодежи? (ОДИН ответ)

1. Да, достаточно
2. Скорее достаточно
3. Скорее недостаточно
4. Нет, недостаточно

(99) Затрудняюсь ответить

9. По Вашему мнению, какие направления поддержки и развития молодежи требуют внимания со стороны государства в первую очередь? (не более ДВУХ ответов)

1. Трудоустройство молодежи
2. Обеспечение жильем
3. Профилактика преступности среди молодежи
4. Профилактика борьбы с наркоманией, алкоголизмом
5. Патриотическое воспитание молодежи
6. Качественное и доступное образование
7. Организация досуга среди молодежи
8. Формирование здорового образа жизни среди молодежи
9. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

10. Скажите, пожалуйста, какие государственные и негосударственные организации по работе с молодежью и молодежные организации Вы знаете? (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Варианты	Знаю	Что-то слышал (-а)	Ничего не знаю, не слышал (-а)	3/0
1.	Управление по вопросам молодежной политики / внутренней политики Вашей области / города	1	2	3	(99)
2.	Молодежный ресурсный центр Вашей области/города	1	2	3	(99)
3.	Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	1	2	3	(99)
4.	Национальная волонтерская сеть	1	2	3	(99)
5.	Конгресс молодежи Казахстана	1	2	3	(99)
6.	Альянс студентов Казахстана	1	2	3	(99)
7.	Научно-исследовательский центр «Молодежь»	1	2	3	(99)
8.	Другое (напишите) _____	1	2	3	

11. Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане? (ОДИН ответ)

1. Полностью удовлетворен(-а)
2. Скорее удовлетворен(-а)
3. Скорее не удовлетворен(-а)
4. Не удовлетворен(-а)
5. Другое (напишите) _____
6. Ничего не знаю о государственной молодежной политике

(99) Затрудняюсь ответить

12. Скажите, пожалуйста, что Вы можете сделать для развития нашей страны, для будущей молодежи? Что Вы готовы сделать сейчас, чтобы Казахстан был процветающим государством? (не более ТРЕХ ответов)

1. Участвовать в общественных работах, социальных проектах (субботники, помощь нуждающимся, донорство и др.)
2. Вести здоровый образ жизни и других призывать к этому
3. Быть профессионалом, работать и платить налоги
4. Хорошо учиться, получить хорошее образование и развивать определенную отрасль в стране (например, медицину, легкую промышленность, сельское хозяйство и т.п.)
5. Быть патриотом своей страны, рассказывать о своей стране иностранным друзьям, знакомым в социальных сетях

6. Быть добровольцем и рассказывать молодым людям в общественных местах о государственных программах и проектах
 7. Другое (*напишите*) _____
 8. Сейчас я ничего не могу дать своей стране, мне самому(-ой) нужна помощь
- (99) *Затрудняюсь ответить*

Ценностные ориентации и установки

13. Каким Вы видите себя в будущем? (*не более ДВУХ ответов*)

1. Материально обеспеченным
 2. Хорошим семьянином
 3. Профессионалом, хорошим работником
 4. Достойным гражданином
 5. Известным(-ой), знаменитым(-ой)
 6. Честным, принципиальным человеком
 7. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*

14. Какие ценности, по Вашему мнению, являются наиболее важными в жизни человека? (*не более ТРЕХ ответов*)

1. Семейное счастье
 2. Материальная обеспеченность, богатство
 3. Верные друзья
 4. Независимость, личная свобода
 5. Здоровье
 6. Карьера
 7. Слава, всеобщее признание
 8. Власть, возможность руководить
 9. Творчество, возможность реализовать свои таланты
 10. Интересная работа
 11. Возможность приносить пользу другим людям
 12. Настоящая любовь
 13. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*

15. Чего бы Вы хотели достичь в ближайшие 5 лет? (*не более ТРЕХ ответов*)

1. Получить качественное образование
 2. Получить диплом или свидетельство об окончании образования
 3. Найти работу по специальности
 4. Найти достойную работу
 5. Найти интересную работу
 6. Сменить свое место работы/получить должностное повышение
 7. Построить успешную карьеру
 8. Творчески реализоваться
 9. Достичь успехов в спорте
 10. Добиться общего признания среди окружающих, коллег и т.д.
 11. Найти свою вторую половинку, спутника жизни
 12. Расширить круг своих знакомств
 13. Найти хороших деловых партнеров
 14. Открыть свой бизнес
 15. Приобрести жилье
 16. Обзавестись детьми/родить ребенка
 17. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*

Миграционные настроения

16. Скажите, пожалуйста, как Вы относитесь к тому, что молодые казахстанцы уезжают учиться/ получать образование из Казахстана в другие страны? (*ОДИН ответ*)

1. Положительно
2. Скорее положительно
3. Скорее отрицательно

4. Отрицательно
5. Нейтрально, мне все равно
6. Другое (*напишите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

17. Есть ли у Вас намерение уехать из того места, в котором Вы сейчас проживаете? (ОДИН ответ)

1. Есть желание переехать в другое место в рамках той же области, в которой проживаю в Казахстане
2. Есть желание переехать в другой регион, область Казахстана
3. Есть желание уехать в другую страну на постоянное место жительства
4. Есть желание уехать в другую страну на время, но хотел бы в последующем жить в своей стране
5. У меня нет намерений уезжать в другое место -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №19
6. Другое (*укажите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

18. Почему Вы планируете переехать? (не более ТРЕХ ответов)

1. Не могу найти здесь работу, нашел(-ла) работу в другом городе
2. Мой населенный пункт отдален от районного / областного центра
3. В моем населенном пункте не хватает школ / больниц / дорог / детских садов и др.
4. Не вижу перспектив для людей своей этнической группы (национальности)
5. Не вижу перспектив для себя и / или своих детей
6. Плохая экология
7. В моем населенном пункте высокая преступность
8. Хочу вернуться на историческую родину
9. Хочу получить образование в другом городе/стране
10. Другое (*напишите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

Актуальные проблемы молодежи

19. Назовите, пожалуйста, наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте? (не более ПЯТИ ответов)

1. Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)
2. Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)
3. Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления
4. Проблемы трудоустройства, безработица
5. Проблема с жильем
6. Плохое здоровье, ухудшение здоровья
7. Неустроенность личной жизни
8. Конфликты с родителями / старшим поколением, непонимание родных и близких
9. Нет уверенности в завтрашнем дне
10. Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи
11. Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)
12. Преступность среди молодых
13. Религиозный экстремизм в молодежной среде
14. Наркомания, токсикомания и алкоголизм, курение
15. Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время
16. Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи
17. Другое (*напишите*) _____
18. Нет никаких проблем

(99) Затрудняюсь ответить

20. Как Вы думаете, в чем заключаются основные трудности молодежи при трудоустройстве? (не более ДВУХ ответов)

1. Требуется опыт работы
2. Сложности при устройстве по своей специальности
3. Отсутствие связей, знакомств
4. Отсутствие навыков делового общения, неуверенность

5. Не хватает информации о рынке труда, способах поиска работы
 6. Другое (*напишите*) _____
 7. У молодежи нет проблем с трудоустройством
- (99) *Затрудняюсь ответить*

21. Как Вы считаете, какое участие государство должно принимать в трудоустройстве выпускников учебных заведений? (ОДИН ответ)

1. Государство должно гарантировать первое рабочее место
 2. Государство должно гарантировать рабочее место только в государственные структуры
 3. Государство должно оказывать поддержку в поисках работы по желанию выпускника
 4. Государство не должно вмешиваться в процесс трудоустройства молодежи
 5. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*

22. Являетесь ли Вы членом какой-либо организации? (НЕСКОЛЬКО ответов)

1. Молодежная организация
 2. Политическое объединение, партия
 3. Культурно-национальное объединение
 4. Спортивная организация
 5. Клуб по интересам (автолюбители, защита животных и др.)
 6. Научные, творческие объединения
 7. Религиозные объединения
 8. Другое (*напишите*) _____
 9. Нет, не являюсь, потому что мне это не интересно
 10. Нет, не являюсь потому что у меня нет времени участвовать в общественной деятельности
- (99) *Затрудняюсь ответить*

23. Что служит для Вас мотивацией к участию в молодежных организациях? (ЛЮБОЕ КОЛИЧЕСТВО ответов)

1. Желание быть полезным обществу, людям
 2. Получить опыт работы, в целом опыт в жизни
 3. Желание занять руководящую должность
 4. Стремление получить более высокий социальный статус
 5. Стремление продвинуться по карьерной лестнице
 6. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*

24. Скажите, пожалуйста, в каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница? (ЛЮБОЕ КОЛИЧЕСТВО ответов)

1. ВКонтакте
 2. Facebook
 3. Instagram
 4. Twitter
 5. MySpace
 6. LinkedIn
 7. Мой круг
 8. Одноклассники
 9. Мой мир@mail.ru
 10. Другое (*напишите*) _____
 11. У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях
- (99) *Затрудняюсь ответить*

25. Скажите пожалуйста, Вы читали или слышали о Программе «Рухани жаңғыру», с которой обратился Президент страны Н.А. Назарбаев 12 апреля 2017 года? (ОДИН ответ)

1. Да, читал (-а), хорошо знаком с текстом Программы
2. Да, что-то слышал
3. Нет, ничего не знаю, не слышал (-а) о данной Программе
4. Другое (*напишите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

Молодая семья

26. В Вашем представлении «Идеальная семья» – это прежде всего? (не более ТРЕХ ответов)

1. Полная семья, т.е. семья, где есть оба родителя
 2. Семья, в которой с уважением относятся к старшим
 3. Семья, где супруги состоят в официально зарегистрированном браке
 4. Семья, где муж отвечает за материальное обеспечение семьи, жена – за порядок и благополучие в доме
 5. Семья, где супруги хранят друг другу верность
 6. Семья, в которой оба супруга равноправны и независимы друг от друга
 7. Многодетная семья
 8. Семья, в которой не более одного или двух детей
 9. Семья, которая стремится прожить вместе всю жизнь (сохранить семью)
 10. Семья, где бабушки и дедушки живут вместе с детьми и внуками
 11. Другое (укажите) _____
 12. Идеальных семей не бывает
- (99) Затрудняюсь ответить

27. Какие обязанности, роли, по Вашему мнению, должен выполнять каждый из супругов в браке? (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Варианты	Муж	Жена	Оба супруга	З/О
1.	Воспитание, забота о детях	1	2	3	(99)
2.	Работа по дому	1	2	3	(99)
3.	Зарабатывать деньги	1	2	3	(99)
4.	Другое (укажите) _____	1	2	3	

28. Для чего, по Вашему мнению, молодые люди создают семью и вступают в брак? (ОДИН ответ)

1. Получение независимости от родителей
2. Для приобретения собственного жилья
3. Желание быть вместе с любимым человеком
4. Желание иметь детей
5. Боязнь одиночества, нежелание остаться одному(одной) на старость лет
6. Для обеспечения финансовой стабильности
7. Для проведения интересного досуга с семьей
8. Счастливая старость в будущем
9. Из-за того, что все вступают в брак, так принято
10. Другое (укажите) _____
11. Пока не думал (-а) о семейной жизни

(99) Затрудняюсь ответить

29. Как Вы считаете, обязательно ли регистрировать брак официально или молодые люди, решившие создать семью, могут обойтись без официальной регистрации брака? (ОДИН ответ)

1. Брак нужно обязательно регистрировать
2. Нет, брак регистрировать не обязательно
3. Достаточно провести религиозный обряд («неке кию», никах, обручение в церкви и др.)
4. Другое (укажите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

30. Как Вы относитесь к тому, что молодые супруги разводятся? (ОДИН ответ)

1. Очень отрицательно, особенно, если есть дети
2. Скорее отрицательно
3. Если молодые супруги не счастливы в браке, то развод неизбежен
4. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

31. Как Вы думаете, по каким причинам молодые супруги разводятся, почему разваливаются молодые семьи? (не более ТРЕХ ответов)

1. Отсутствие жилья
2. Финансовые проблемы (кредиты, ипотека, долги и т.д)
3. Отсутствие детей
4. Вмешательство родителей в отношения молодых супругов
5. Проблемы с трудоустройством
6. Проявления насилия со стороны супруга(-и)
7. Проблемы с рождением, воспитанием детей
8. Проблемы с устройством детей в (до-)школьное учреждение
9. Проблемы во взаимоотношениях с родителями супруга(-и)
10. Вредные привычки (алкоголизм, курение, игромания)
11. Нехватка времени на совместный досуг
12. Супружеская неверность
13. Отсутствие общих интересов, разница в образовании
14. Отсутствие общих взглядов, убеждений (политических, религиозных)
15. Грубость, насилие со стороны супруга(-и)
16. Другое (напишите) _____
17. В молодых семьях не бывает конфликтов

(99) Затрудняюсь ответить

32. Если что-то Вас не будет устраивать в браке, Вы разведетесь с супругом(-ой)? (ОДИН ответ)

1. Нет, семейные трудности меня не пугают
2. Скорее нет, чем да
3. Скорее да, чем нет
4. Да, разведусь
5. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

33. Как часто Ваша семья ПРОВОДИТ ВМЕСТЕ свободное время, а именно совместный отдых, походы в кинотеатры, театры, прогулки в парке и т.д.? (ОДИН ответ)

1. Ежедневно
2. По выходным дням
3. Раз в месяц
4. Не помню, когда в последний раз проводил(-а) время вместе
5. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

34. С какими проблемами, по Вашему мнению, сталкиваются чаще всего молодые семьи в нашей стране? (не более ТРЕХ ответов)

1. Отсутствие собственного жилья
2. Низкие зарплаты
3. Безработица
4. Сочетание работы с учебой
5. Отсутствие поддержки со стороны государства
6. Вмешательство родителей в молодую семью
7. Неподготовленность молодежи к принятию ответственных решений
8. Отсутствие детей
9. Нет возможности сыграть свадьбу
10. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

35. Скажите, пожалуйста, кем бы Вы хотели видеть своих детей в будущем? (ОДИН ответ)

1. Врач
2. Инженер
3. Военный

4. Юрист, адвокат
 5. Учитель в школе
 6. Программист, специалист по IT-технологиям
 7. Экономист
 8. Повар
 9. Бизнесмен, предприниматель
 10. Бухгалтер, финансист
 11. Дизайнер
 12. Сотрудник полиции (МВД)
 13. Государственный служащий
 14. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

Молодежное предпринимательство

36. Что Вы думаете о развитии молодежного предпринимательства в Республике Казахстан? (ОДИН ответ)

1. Развитие молодежного предпринимательства идет быстрыми темпами
 2. Развитие молодежного предпринимательства идет медленно, и этот процесс следует ускорить
 3. Не следует развивать молодежное предпринимательство в Казахстане
 4. Государство создает хорошие условия для развития молодежного предпринимательства
 5. Молодежное предпринимательства в стране не развито
 6. Другое (*напишите*) _____
 7. Ничего не знаю о молодежном предпринимательстве
- (99) Затрудняюсь ответить

37. Планируете ли Вы в ближайшие три года открыть свое дело, заняться предпринимательством? (ОДИН ответ)

1. Да
2. Нет ----- → ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 39
3. Не задумывался(-лась) об этом ----- → ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 39

38. Если Вы хотите заниматься предпринимательством, то в какой сфере Вы хотели бы организовать свой бизнес? (пожалуйста, напишите)

39. Какие формы поддержки молодежного предпринимательства будут, по Вашему мнению, наиболее эффективны? (не более ТРЕХ ответов)

1. Прямая финансовая поддержка
 2. Информационно-консалтинговая поддержка
 3. Получение в лизинг оборудования
 4. Снижение кредитных ставок
 5. Выделение государственного заказа
 6. Снижение налоговых ставок
 7. Образовательная поддержка
 8. Проведение мероприятий по молодежному предпринимательству в целях обмена опытом
 9. Создание и поддержка в обществе положительного имиджа молодых предпринимателей
 10. Поощрение успешных молодых предпринимателей
 11. Распространение успешного опыта молодежного предпринимательства через СМИ
 12. Борьба с коррупцией
 13. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

40. По Вашему мнению, что является наиболее привлекательным в работе предпринимателя? (не более ТРЕХ ответов)

1. Возможность заниматься любимым делом
2. Сравнительно свободный (гибкий) график
3. Работа с людьми
4. Высокий уровень дохода
5. Возможность заведения выгодных связей и получения опыта
6. Карьерный рост
7. Возможность творчества (самореализация)
8. Возможность быть независимым
9. Престиж
10. Полезность обществу
11. Риск, азарт
12. Возможность руководить
13. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

41. О каких государственных программах и проектах, деятельности каких организаций по поддержке бизнеса Вы слышали, знаете или являлись участником (сотрудничали, обращались)? (ОДИН ответ по каждой строке)

№		Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, но не участвовал (-а)	Знаю, участвовал	Ничего не знаю, не слышал (-а)
1.	Программа развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек»	1	2	3	4
2.	Единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020»	1	2	3	4
3.	Национальная палата предпринимателей Республики Казахстан «Атамекен»	1	2	3	4
4.	АО «Фонд развития предпринимательства «Даму»	1	2	3	4
5.	Проект развития молодежного корпуса (совместно со Всемирным Банком)	1	2	3	4

42. Как Вы считаете, какие проблемы молодежного предпринимательства есть в Казахстане, с какими проблемами сталкиваются молодые предприниматели? (не более ПЯТИ ответов)

1. Недостаток финансовых средств (отсутствие стартового капитала)
2. Недоступность кредитных ресурсов
3. Высокий уровень налогообложения
4. Высокая арендная плата
5. Отсутствие реальной поддержки со стороны местных органов самоуправления
6. Бюрократические барьеры
7. Вымогательство со стороны контролирующих и разрешающих органов
8. Недостаток информационной и консультационной поддержки
9. Отсутствие опыта ведения бизнеса, сдачи налоговой отчетности
10. Отсутствие информации о мерах государственной поддержки
11. Высокие риски
12. Правовые барьеры
13. Другое (напишите) _____
14. Нет проблем, ничего не препятствует развитию молодежного предпринимательства

(99) Затрудняюсь ответить

43. Скажите, пожалуйста, Вы что-нибудь слышали или были лауреатом Государственной молодежной премии «Дарын», которая направлена на поддержку творческой молодежи? (ОДИН ответ)

1. Да, участвовал (-а), становился (-ась) лауреатом премии «Дарын»
2. Да, знаю о Государственной премии «Дарын», но никогда не становился (-ась) участником
3. Да, знаю о Государственной премии «Дарын» и планирую в будущем принять участие
4. Что-то слышал (-а) о Государственной премии «Дарын»
5. Ничего не слышал (-а)/ не знаю о премии «Дарын»
6. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

44. Как Вы считаете, что нужно делать для молодежи, чтобы она стремилась к творчеству и развивалась творчески? (не более ДВУХ ответов)

1. Доступные / бесплатные развивающие кружки (игра на музыкальных инструментах, танцы, пение, живопись, видеоискусство и т.п.)
2. Доступные / бесплатные спортивные, оздоровительные кружки (плавание, аэробика, спортивный бег, борьба, футбол и т.п.)
3. Доступные / бесплатные языковые курсы (английский, немецкий, китайский, корейский и т.д.)
4. Гранты и материальное вознаграждение для одаренных детей и подростков (юных физиков, математиков, химиков, инженеров)
5. Гарантированная оплата поездок детей и подростков на международные конкурсы, олимпиады, соревнования (за счет спонсоров, государства)
6. Регулярное проведение конкурсов на уровне области, районов, городов
7. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

45. Скажите, пожалуйста, знакомы ли Вы с содержанием обращения Главы государства Н.А. Назарбаева «Пять социальных инициатив Президента» (5 марта 2018 г.)? (ОДИН ответ)

1. Да, знаю, читал (-а), видел (-а)
2. Что-то слышал, но плохо знаком (-а) с содержанием
3. Ничего не знаю, не слышал (а)

(99) Затрудняюсь ответить

46. В своем обращении, «Пять социальных инициатив Президента», Глава государства выделил несколько направлений. Какие из этих инициатив наиболее важны для Вас? (не более ДВУХ ответов)

1. Новые возможности приобретения жилья для каждой семьи
2. Снижение налоговой нагрузки для повышения заработных плат низкооплачиваемых работников
3. Повышение доступности и качества высшего образования и улучшение условий проживания студенческой молодежи
4. Расширение микрокредитования
5. Дальнейшая газификация страны
6. Ни одно направление не считаю важным и актуальным для меня

(99) Затрудняюсь ответить

Социально-демографический блок

D1. Пол: 1. Мужской 2. Женский

D2. Возраст: / _____ / ЛЕТ

D3. Ваша национальность?

1. Казах / казашка

2. Русский / русская
 3. Другая (укажите) _____
-

D4. Ваше образование:

1. Высшее, со степенью
2. Высшее (бакалавр/специалист)
3. Незаконченное высшее
4. Среднее специальное, профессиональное
5. Общее среднее
6. Неполное среднее
7. Нет образования

D5. Скажите, пожалуйста, где Вы проживаете?

1. Живу с родителями, родственниками
 2. Живу в собственной квартире, доме
 3. Живу в съемной квартире, комнате, общежитии
 4. Другое (напишите) _____
-

(99) Затрудняюсь ответить

D6. Ваше семейное положение?

1. Женат, замужем
2. Сожительствуем, без официальной регистрации
3. Холост, не замужем
4. Вдовец, вдова
5. Разведен, разведена

(99) Затрудняюсь ответить

D7. Как бы Вы оценили материальное положение Вашей семьи?

1. Нам не хватает денег даже на питание
2. Денег хватает только на самые необходимые расходы, без которых нельзя обойтись (питание, оплата коммунальных услуг, лекарства)
3. Денег хватает на питание и другие самые необходимые расходы, одежду и мелкую бытовую технику, но купить сейчас холодильник или стиральную машину было бы трудно
4. Денег хватает на самые необходимые расходы, одежду и крупную бытовую технику, но купить новую машину мы не можем
5. Денег хватает на все, кроме покупки недвижимости (дачи или квартиры)
6. Материальных затруднений не испытываем. При необходимости могли бы приобрести дачу, квартиру

(99) Затрудняюсь ответить

D8. В настоящее время Вы работаете или учитесь?

1. Учусь-----→ **ЗАВЕРШИТЬ ОПРОС**
2. Учусь и одновременно работаю
3. Работаю
4. Не учусь и не работаю, не ищу работу-----→ **ЗАВЕРШИТЬ ОПРОС**
5. Не учусь и не работаю, ищу работу-----→ **ЗАВЕРШИТЬ ОПРОС**

(99) Затрудняюсь ответить

D9. Укажите, пожалуйста, Ваш основной вид деятельности?

1. Руководитель организации
2. Руководитель отдела, подразделения, службы
3. Специалист высшего уровня квалификации
4. Специалист среднего уровня квалификации
5. Служащий, занятый подготовкой информации, оформлением документации, учетом и обслуживанием
6. Работник сферы обслуживания, предоставления коммунальных услуг, торговли и родственных видов деятельности

7. Квалифицированный работник сельского, лесного хозяйств, рыбоводства и рыболовства
 8. Квалифицированный рабочий крупных и мелких промышленных организаций, художественных промыслов, строительства, транспорта, связи
 9. Неквалифицированный рабочий
 10. Индивидуальный предприниматель с лицензией
 11. Самозанятый
 12. Другое *(напишите)* _____
- (99) Затрудняюсь ответить _____

БЛАГОДАРИМ ВАС ЗА УЧАСТИЕ В ОПРОСЕ!

Наш телефон в городе Астана (7172) 27 81 59. Вы можете позвонить нам и задать свои вопросы.

ДЛЯ КОНТРОЛЯ РАБОТЫ ИНТЕРВЬЮЕРА ПОСЛЕ ЗАПОЛНЕНИЯ АНКЕТЫ К ВАМ МОГУТ ПОЗВОНИТЬ В ЦЕЛЯХ ПОДТВЕРЖДЕНИЯ ПРОВЕДЕНИЯ ОПРОСА. ДЛЯ ЭТОГО ПРОСИМ ВАС СООБЩИТЬ НОМЕР ВАШЕГО ТЕЛЕФОНА

ФИО интервьюера _____	№ интервьюера _____
Дата опроса _____ интервьюера _____	Подпись _____

КОД _____ ВВОД _____

Линейные распределения ответов на вопросы.

Скажите, пожалуйста, удовлетворены ли Вы жизнью, которую Вы ведете? (см. Диаграмму 1)

	Количество	%
Полностью удовлетворен (-а)	1024	51,2
Скорее удовлетворен (-а)	748	37,4
Скорее не удовлетворен (-а)	147	7,4
Полностью не удовлетворен (-а)	38	1,9
Затрудняюсь ответить	43	2,2

Оцените, пожалуйста, насколько Вы удовлетворены следующими сторонами своей жизни по пятибалльной шкале, где «1» – совершенно не удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а) (Количество респондентов)

	1	2	3	4	5	6	3/о
Отношения в семье	5	19	48	452	1466	-	10
Отношения с друзьями	5	7	91	522	1362	-	13
Учеба	0	6	79	331	558	946	80
Работа	12	10	93	377	505	905	98
Досуг	23	64	256	706	912	-	39
Состояние здоровья	8	26	140	690	1121	-	15
Материальное положение	14	51	305	766	828	-	36
Жилищные условия	43	46	252	615	1016	-	28

Оцените, пожалуйста, насколько Вы удовлетворены следующими сторонами своей жизни по пятибалльной шкале, где «1» – совершенно не удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а) (%) (см. Таблицу 4)

	1	2	3	4	5	6	3/о
Отношения в семье	0,3	1	2,4	22,6	73,3	-	0,5
Отношения с друзьями	0,3	0,4	4,6	26,1	68,1	-	0,7
Учеба	0	0,3	4	16,6	27,9	47,3	4
Работа	0,6	0,5	4,7	18,9	25,3	45,3	4,9
Досуг	1,2	3,2	12,8	35,3	45,6	-	2
Состояние здоровья	0,4	1,3	7	34,5	56,1	-	0,8
Материальное положение	0,7	2,6	15,3	38,3	41,4	-	1,8
Жилищные условия	2,2	2,3	12,6	30,8	50,8	-	1,4

Как Вы считаете, через год Вы и Ваша семья будете жить лучше, хуже или также, как сейчас? (см. Диаграмму 4)

	Количество	%
Однозначно лучше	724	36,2
Скорее лучше	808	40,4
Также, как сейчас	348	17,4
Скорее хуже	37	1,9
Хуже	6	0,3
Затрудняюсь ответить	77	3,9

Насколько Вы удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт? (см. Диаграмму 2)

	Количество	%
Полностью удовлетворен (-а)	624	31,2
Скорее удовлетворен (-а)	930	46,5
Скорее НЕ удовлетворен (-а)	311	15,6
Полностью НЕ удовлетворен (-а)	69	3,5
Затрудняюсь ответить	66	3,3

По Вашему мнению, молодежь имеет влияние на формирование политики в Казахстане? (см. Диаграмму 5)

	Количество	%
Не имеет никакого влияния	398	19,9
Имеет слабое влияние	586	29,3
Имеет некоторое влияние	521	26,1
Имеет значительное влияние	354	17,7
Затрудняюсь ответить	141	7,1

Как Вы думаете, какие настроения (чувства) преобладают сегодня у молодежи вашего региона? (см. Диаграмму 3)

	Количество	%
Активность	873	43,7
Тревога	200	10,0
Доброжелательность	448	22,4
Агрессия	246	12,3
Оптимизм	685	34,3
Отчаяние	118	5,9
Разочарование	153	7,7
Радость	400	20,0
Усталость	183	9,2
Спокойствие	375	18,8
Пассивность	190	9,5
Другое	20	1,5
Затрудняюсь ответить	115	5,8

Скажите, что для Вас значит понятие «государственная молодёжная политика»? (см. Таблицу 19)

	Количество	%
Воспитание патриотичной молодежи	636	31,8
Помощь в получении жилья	429	21,5
Помощь в трудоустройстве и занятость молодежи	570	28,5
Профилактика преступности, суицида, наркомании, токсикомании, алкоголизма в молодежной среде	266	13,3
Формирование здорового образа жизни среди молодежи	418	20,9
Продвижение интересов молодежи за рубежом	113	5,7
Обеспечение условий для культурного досуга и отдыха молодежи	226	11,3
Развитие предпринимательской деятельности среди молодежи	167	8,4

Получение дополнительного образования и жизненно важных навыков	188	9,4
Взаимодействие с молодежными организациями	140	7,0
Развитие волонтерской деятельности	85	4,3
Поддержка творческой молодежи	206	10,3
Помощь в получении образования	275	13,8
Подготовка молодежных лидеров	96	4,8
Развитие гражданской и общественной активности молодежи	142	7,1
Другое (<i>основа социального и культурного развития страны</i>)	5	0,3
Я не вижу особого смысла в государственной молодежной политике	56	2,8
Я ничего не знаю о молодежной политике	226	11,3
Затрудняюсь ответить	63	3,2

Как Вы считаете, достаточно ли внимания уделяют государственные органы вопросам поддержки молодежи? (см. Диаграмму 12)

	Количество	%
Да, достаточно	433	21,7
Скорее достаточно	738	36,9
Скорее недостаточно	408	20,4
Нет, недостаточно	206	10,3
Затрудняюсь ответить	215	10,8

По Вашему мнению, какие направления поддержки и развития молодежи требуют внимания со стороны государства в первую очередь? (см. Таблицу 21)

	Количество	%
Трудоустройство молодежи	1139	57,0
Обеспечение жильем	797	39,9
Профилактика преступности среди молодежи	200	10,0
Профилактика борьбы с наркоманией, алкоголизмом	184	9,2
Патриотическое воспитание молодежи	220	11,0
Качественное и доступное образование	477	23,9
Организация досуга среди молодежи	197	9,9
Формирование здорового образа жизни среди молодежи	156	7,8
Другое (<i>материальная помощь</i>)	8	0,5
Затрудняюсь ответить	79	4,0

Скажите, пожалуйста, какие государственные и негосударственные организации по работе с молодежью и молодежными организациями Вы знаете? (Количество респондентов)

Варианты	Знаю	Что-то слышал (-а)	Ничего не знаю, не слышал (-а)	Затрудняюсь ответить
Управление по вопросам молодежной политики /	232	394	1138	236

внутренней политики Вашей области / города				
Молодежный ресурсный центр Вашей области/города	220	408	1141	231
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нур Отан»	688	682	478	152
Национальная волонтерская сеть	287	528	965	220
Конгресс молодежи Казахстана	197	458	1126	219
Альянс студентов Казахстана	217	429	1128	226
Научно-исследовательский центр «Молодежь»	203	471	1106	220
Другое				

Скажите, пожалуйста, какие государственные и негосударственные организации по работе с молодежью и молодежными организациями Вы знаете? (%) (см. Таблицу 22)

Варианты	Знаю	Что-то слышал (-а)	Ничего не знаю, не слышал (-а)	Затрудняюсь ответить
Управление по вопросам молодежной политики / внутренней политики Вашей области / города	11,6	19,7	56,9	11,8
Молодежный ресурсный центр Вашей области/города	11	20,4	57,1	11,6
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нур Отан»	34,4	34,1	23,9	7,6
Национальная волонтерская сеть	14,4	26,4	48,3	11
Конгресс молодежи Казахстана	9,9	22,9	56,3	11
Альянс студентов Казахстана	10,9	21,5	56,4	11,3
Научно-исследовательский центр «Молодежь»	10,2	23,6	55,3	11
Другое				

Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане? (см. Диаграмму 13)

	Количество	%
Полностью удовлетворен(-а)	326	16,3
Скорее удовлетворен(-а)	720	36,0
Скорее не удовлетворен(-а)	301	15,1
Не удовлетворен(-а)	106	5,3
Ничего не знаю о государственной молодежной политике	393	19,7
Затрудняюсь ответить	154	7,7

Скажите, пожалуйста, что Вы можете сделать для развития нашей страны, для будущей молодежи? Что Вы готовы сделать сейчас, чтобы Казахстан был процветающим государством? (см. Таблицу 26)

	Количество	%
Участвовать в общественных работах, социальных проектах (субботники, помощь нуждающимся, донорство и др.)	723	36,2
Вести здоровый образ жизни и других призывать к этому	926	46,3
Быть профессионалом, работать и платить налоги	553	27,7
Хорошо учиться, получить хорошее образование и развивать определенную отрасль в стране (например, медицину, легкую промышленность, сельское хозяйство и т.п.)	624	31,2
Быть патриотом своей страны, рассказывать о своей стране иностранным друзьям, знакомым в социальных сетях	484	24,2
Быть добровольцем и рассказывать молодым людям в общественных местах о государственных программах и проектах	234	11,7
Другое (<i>поднимать культуру в стране, соблюдать законы, показывать свою образованность, быть примерной семьёй, организовывать конференции и различные проекты</i>)	13	1
Сейчас я ничего не могу дать своей стране, мне самому(-ой) нужна помощь	133	6,7
Затрудняюсь ответить	69	3,5

Каким Вы видите себя в будущем? (см. Диаграмму 6)

	Количество	%
Материально обеспеченным	890	44,5
Хорошим семьянином	755	37,8
Профессионалом, хорошим работником	551	27,6
Достойным гражданином	566	28,3
Известным(-ой), знаменитым(-ой)	117	5,9
Честным, принципиальным человеком	278	13,9
Другое (<i>счастливым, более ответственным и решительным, хорошим торговцем, успешным, целеустремлённым</i>)	7	0,6
Затрудняюсь ответить	64	3,2

Какие ценности, по Вашему мнению, являются наиболее важными в жизни человека? (см. Таблицу 11)

	Количество	%
Семейное счастье	1418	70,9
Материальная обеспеченность, богатство	604	30,2
Верные друзья	474	23,7
Независимость, личная свобода	199	10,0
Здоровье	1286	64,3
Карьера	288	14,4

Слава, всеобщее признание	58	2,9
Власть, возможность руководить	58	2,9
Творчество, возможность реализовать свои таланты	169	8,5
Интересная работа	279	14,0
Возможность приносить пользу другим людям	145	7,3
Настоящая любовь	162	8,1
Другое (<i>правдивость, трудолюбие</i>)	5	0,4
Затрудняюсь ответить	28	1,4

Чего бы Вы хотели достичь в ближайшие 5 лет? (см. Таблицу 12)

	Количество	%
Получить качественное образование	608	30,4
Получить диплом или свидетельство об окончании образования	307	15,4
Найти работу по специальности	281	14,1
Найти достойную работу	456	22,8
Найти интересную работу	257	12,9
Сменить свое место работы/получить должностное повышение	173	8,7
Построить успешную карьеру	546	27,3
Творчески реализоваться	277	13,9
Достичь успехов в спорте	93	4,7
Добиться общего признания среди окружающих, коллег и т.д.	158	7,9
Найти свою вторую половинку, спутника жизни	241	12,1
Расширить круг своих знакомств	162	8,1
Найти хороших деловых партнеров	98	4,9
Открыть свой бизнес	255	12,8
Приобрести жилье	348	17,4
Обзавестись детьми/родить ребенка	147	7,4
Другое (<i>материальной независимости, чтобы отправить детей в платную школу, путешествовать, увидеть мир, поступить в магистратуру в Японию, построить частный дом, вылечиться, купить машину</i>)	16	1
Затрудняюсь ответить	73	3,7

Скажите, пожалуйста, как Вы относитесь к тому, что молодые казахстанцы уезжают учиться/ получать образование из Казахстана в другие страны? (см. Диаграмма 14)

	Количество	%
Положительно	992	49,6
Скорее положительно	513	25,7
Скорее отрицательно	99	5,0
Отрицательно	72	3,6
Нейтрально, мне все равно	274	13,7
Другое (<i>если на определенное время, то тогда одобряю</i>)	2	0,1
Затрудняюсь ответить	48	2,4

Есть ли у Вас намерение уехать из того места, в котором Вы сейчас проживаете?
(см. Диаграмма 15)

	Количество	%
Есть желание переехать в другое место в рамках той же области, в которой проживаю в Казахстане	123	6,2
Есть желание переехать в другой регион, область Казахстана	179	9,0
Есть желание уехать в другую страну на постоянное место жительства	173	8,7
Есть желание уехать в другую страну на время, но хотел бы в последующем жить в своей стране	159	8,0
У меня нет намерений уезжать в другое место	1273	63,7
Другое	3	0,2
Затрудняюсь ответить	90	4,5

Почему Вы планируете переехать? (см. Таблицу 28)

	Количество	%
Не могу найти здесь работу, нашел(-ла) работу в другом городе	134	18,0
Мой населенный пункт отдален от районного / областного центра	70	9,4
В моем населенном пункте не хватает школ / больниц / дорог / детских садов и др.	46	6,2
Не вижу перспектив для людей своей этнической группы (национальности)	61	8,2
Не вижу перспектив для себя и / или своих детей	231	31,1
Плохая экология	112	15,1
В моем населенном пункте высокая преступность	20	2,7
Хочу вернуться на историческую родину	36	4,8
Хочу получить образование в другом городе/стране	180	24,2
Другое (<i>вернусь к родителям, путешествовать, развить свой бизнес за рубежом, карьерный рост, узнать что-то новое, выучить язык, уехать в высокоразвитую страну, низкая культура страны, положение населения плачевное, низкая заработная плата в РК, в поисках лучшей жизни, для развития спортивной карьеры, хочу жить в городе, где больше перспективы</i>)	31	4
Затрудняюсь ответить	100	13,5

Назовите, пожалуйста, наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте? (см. Таблицу 13)

	Количество	%
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	739	37,0
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	926	46,3

Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	708	35,4
Проблемы трудоустройства, безработица	725	36,3
Проблема с жильем	748	37,4
Плохое здоровье, ухудшение здоровья	251	12,6
Неустроенность личной жизни	207	10,4
Конфликты с родителями / старшим поколением, непонимание родных и близких	160	8,0
Нет уверенности в завтрашнем дне	364	18,2
Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи	332	16,6
Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	93	4,7
Преступность среди молодых	249	12,5
Религиозный экстремизм в молодежной среде	126	6,3
Наркомания, токсикомания и алкоголизм, курение	232	11,6
Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	321	16,1
Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи	94	4,7
<i>Другое (молодые инвалиды предоставлены сами себе и семье, плохое медицинское обслуживание, плохая экология, государство все ресурсы отдает китайцам, у молодежи нашего города нет поддержки, нет газа, защита научных проектов, туннельство)</i>	14	1,1
Нет никаких проблем	117	5,9
Затрудняюсь ответить	41	2,1

Как Вы думаете, в чем заключаются основные трудности молодежи при трудоустройстве? (см. Таблицу 14)

	Количество	%
Требуется опыт работы	1222	61,1
Сложности при устройстве по своей специальности	634	31,7
Отсутствие связей, знакомств	602	30,1
Отсутствие навыков делового общения, неуверенность	297	14,9
Не хватает информации о рынке труда, способах поиска работы	236	11,8
<i>Другое (низкий уровень подготовки специалистов в рядовых ВУЗ-ах, молодежь боится самореализоваться, языковой барьер, невостребованность полученной профессии на селе, лень, нет рабочих мест, трудно прижиться в коллектив, маленькая зарплата, требуется магистратура, коррупция)</i>	17	1,2
У молодежи нет проблем с трудоустройством	53	2,7
Затрудняюсь ответить	82	4,1

Как Вы считаете, какое участие государство должно принимать в трудоустройстве выпускников учебных заведений? (см. Таблицу 15)

	Количество	%
Государство должно гарантировать первое рабочее место	854	42,7
Государство должно гарантировать рабочее место только в государственные структуры	197	9,9
Государство должно оказывать поддержку в поисках работы по желанию выпускника	732	36,6
Государство не должно вмешиваться в процесс трудоустройства молодежи	77	3,9
Другое (<i>поддерживать молодежь</i>)	4	0,3
Затрудняюсь ответить	136	6,8

Являетесь ли Вы членом какой-либо организации? (см. Диаграмму 7)

	Количество	%
Молодежная организация	117	5,9
Политическое объединение, партия	62	3,1
Культурно-национальное объединение	74	3,7
Спортивная организация	193	9,7
Клуб по интересам (автолюбители, защита животных и др.)	61	3,1
Научные, творческие объединения	25	1,3
Религиозные объединения	21	1,1
Другое (<i>НПО благотворительный фонд, волонтер, профсоюз, танцевальная группа «Фондом», я инвалид 2-ой группы</i>)	11	0,9
Нет, не являюсь, потому что мне это не интересно	577	28,9
Нет, не являюсь потому что у меня нет времени участвовать в общественной деятельности	904	45,2
Затрудняюсь ответить	87	4,4

Что служит для Вас мотивацией к участию в молодежных организациях? (см. Диаграмму 8)

	Количество	%
Желание быть полезным обществу, людям	546	37,2
Получить опыт работы, в целом опыт в жизни	467	31,8
Желание занять руководящую должность	170	11,6
Стремление получить более высокий социальный статус	199	13,5
Стремление продвинуться по карьерной лестнице	171	11,6
Другое (<i>хорошая зарплата, удобный график работы, новые знакомства, общение, участие в интересных мероприятиях, хобби</i>)	17	0,9
Затрудняюсь ответить	349	23,8

Скажите, пожалуйста, в каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница (см. Диаграмму 9)

	Количество	%
ВКонтакте	1310	66,1

Facebook	512	25,8
Instagram	1315	66,3
Twitter	97	4,9
MySpace	11	0,6
LinkedIn	13	0,7
Мой круг	28	1,4
Одноклассники	253	12,8
Мой мир@mail.ru	282	14,2
Другое (<i>Gmail.com, Телеграмм, Viber, Go to meeting, Друг вокруг, kik sign in</i>)	9	0,8
У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях	194	9,8
Whatsapp	115	5,8
Затрудняюсь ответить	21	1,1

Скажите пожалуйста, Вы читали или слышали о Программе «Рухани жангыру», с которой обратился Президент страны Н.А. Назарбаев 12 апреля 2017 года? (см. Диаграмму 10)

	Количество	%
Да, читал (-а), хорошо знаком с текстом Программы	265	13,3
Да, что-то слышал	871	43,6
Нет, ничего не знаю, не слышал (-а) о данной Программе	763	38,2
Другое	9	0,5
Затрудняюсь ответить	92	4,6

В Вашем представлении «Идеальная семья» – это прежде всего? (см. Таблицу 29)

	Количество	%
Полная семья, т.е. семья, где есть оба родителя	1099	55,0
Семья, в которой с уважением относятся к старшим	530	26,5
Семья, где супруги состоят в официально зарегистрированном браке	335	16,8
Семья, где муж отвечает за материальное обеспечение семьи, жена – за порядок и благополучие в доме	493	24,7
Семья, где супруги хранят друг другу верность	705	35,3
Семья, в которой оба супруга равноправны и независимы друг от друга	219	11,0
Многодетная семья	159	8,0
Семья, в которой не более одного или двух детей	75	3,8
Семья, которая стремится прожить вместе всю жизнь (сохранить семью)	492	24,6
Семья, где бабушки и дедушки живут вместе с детьми и внуками	181	9,1
Другое (<i>семья, где родители заботятся о том, чтобы дети ни в чем не нуждались, где все любимы и счастливы, сплочённость</i>)	7	0,4
Идеальных семей не бывает	78	3,9
Затрудняюсь ответить	45	2,3

Какие обязанности, роли, по Вашему мнению, должен выполнять каждый из супругов в браке? (Количество респондентов)

	Муж	Жена	Оба супруга	Затрудняюсь ответить
Воспитание, забота о детях	28	211	1730	31
Работа по дому	21	825	1116	38
Зарабатывать деньги	778	18	1163	38
Другое (<i>защищать семью, соблюдать этикет в общении, быть верным другом, отдых</i>)	6	1	6	

Какие обязанности, роли, по Вашему мнению, должен выполнять каждый из супругов в браке? (%) (см. Таблицу 30)

	Муж	Жена	Оба супруга	Затрудняюсь ответить
Воспитание, забота о детях	1,4	10,6	86,5	1,6
Работа по дому	1,1	41,3	55,8	1,9
Зарабатывать деньги	38,9	0,9	58,2	2,1
Другое (<i>защищать семью, соблюдать этикет в общении, быть верным другом, отдых</i>)	46,2	7,7	46,2	

Для чего, по Вашему мнению, молодые люди создают семью и вступают в брак? (см. Таблицу 31)

	Количество	%
Получение независимости от родителей	106	5,3
Для приобретения собственного жилья	78	3,9
Желание быть вместе с любимым человеком	948	47,4
Желание иметь детей	309	15,5
Боязнь одиночества, нежелание остаться одному(одной) на старость лет	73	3,7
Для обеспечения финансовой стабильности	32	1,6
Для проведения интересного досуга с семьей	29	1,5
Счастливая старость в будущем	202	10,1
Из-за того, что все вступают в брак, так принято	67	3,4
Другое (<i>по незапланированной беременности, создать ячейку общества, быть счастливой семьей</i>)	5	0,4
Пока не думал (-а) о семейной жизни	101	5,1
Затрудняюсь ответить	50	2,5

Как Вы считаете, обязательно ли регистрировать брак официально или молодые люди, решившие создать семью, могут обойтись без официальной регистрации брака? (см. Диаграмму 16)

	Количество	%
Брак нужно обязательно регистрировать	1489	74,5
Нет, брак регистрировать не обязательно	296	14,8

Достаточно провести религиозный обряд («неке кию», никях, обручение в церкви и др.)	110	5,5
Другое (дело каждого, регистрировать и провести религиозный обряд)	12	0,7
Затрудняюсь ответить	93	4,7

Как Вы относитесь к тому, что молодые супруги разводятся? (см. Диаграмму 19)

	Количество	%
Очень отрицательно, особенно, если есть дети	898	44,9
Скорее отрицательно	633	31,7
Если молодые супруги не счастливы в браке, то развод неизбежен	344	17,2
Другое	9	0,5
Затрудняюсь ответить	116	5,8

Как Вы думаете, по каким причинам молодые супруги разводятся, почему разваливаются молодые семьи? (см. Таблицу 32)

	Количество	%
Отсутствие жилья	652	32,6
Финансовые проблемы (кредиты, ипотека, долги и т.д)	972	48,6
Отсутствие детей	393	19,7
Вмешательство родителей в отношения молодых супругов	371	18,6
Проблемы с трудоустройством	191	9,6
Проявления насилия со стороны супруга(-и)	268	13,4
Проблемы с рождением, воспитанием детей	94	4,7
Проблемы с устройством детей в (до-)школьное учреждение	42	2,1
Проблемы во взаимоотношениях с родителями супруга(-и)	127	6,4
Вредные привычки (алкоголизм, курение, игромания)	388	19,4
Нехватка времени на совместный досуг	76	3,8
Супружеская неверность	458	22,9
Отсутствие общих интересов, разница в образовании	175	8,8
Отсутствие общих взглядов, убеждений (политических, религиозных)	86	4,3
Грубость, насилие со стороны супруга(-и)	156	7,8
Другое (не готовы к семейной жизни, высокие требования, у каждой семьи свои проблемы, непонимание друг друга, устали друг от друга, бытовые вопросы)	25	1,5
В нашей семье нет конфликтов	37	1,9
Затрудняюсь ответить	123	6,2

Если что-то Вас не будет устраивать в браке, Вы разведетесь с супругом(-ой)?
(см. Диаграмму 20)

	Количество	%
Нет, семейные трудности меня не пугают	661	33,1
Скорее нет, чем да	581	29,1
Скорее да, чем нет	280	14,0
Да, разведусь	110	5,5
Другое (<i>по ситуации, постараюсь решить эту проблему</i>)	5	0,3
Затрудняюсь ответить	363	18,2

Как часто Ваша семья ПРОВОДИТ ВМЕСТЕ свободное время, а именно совместный отдых, походы в кинотеатры, театры, прогулки в парке и т.д.? (см. Диаграмму 17)

	Количество	%
Ежедневно	194	9,7
По выходным дням	950	47,5
Раз в месяц	473	23,7
Не помню, когда в последний раз проводил(-а) время вместе	241	12,1
Другое (<i>раз в три месяца, когда появляется свободное время, по праздникам, редко, раз в полгода, родители в разводе</i>)	14	0,9
Затрудняюсь ответить	129	6,5

С какими проблемами, по Вашему мнению, сталкиваются чаще всего молодые семьи в нашей стране? (см. Таблицу 33)

	Количество	%
Отсутствие собственного жилья	1112	55,6
Низкие зарплаты	1044	52,2
Безработица	844	42,2
Сочетание работы с учебой	172	8,6
Отсутствие поддержки со стороны государства	266	13,3
Вмешательство родителей в молодую семью	315	15,8
Неподготовленность молодежи к принятию ответственных решений	398	19,9
Отсутствие детей	187	9,4
Нет возможности сыграть свадьбу	51	2,6
Другое (<i>насилие, скандалы, нехватка правильного воспитания, проблемы нет, отсутствие денег</i>)	16	1,1
Затрудняюсь ответить	116	5,8

Скажите, пожалуйста, кем бы Вы хотели видеть своих детей в будущем? (см. Диаграмму 18)

	Количество	%
Врач	304	15,2
Инженер	81	4,1
Военный	129	6,5
Юрист, адвокат	152	7,6
Учитель в школе	56	2,8

Программист, специалист по IT-технологиям	101	5,1
Экономист	88	4,4
Повар	26	1,3
Бизнесмен, предприниматель	306	15,3
Бухгалтер, финансист	56	2,8
Дизайнер	38	1,9
Сотрудник полиции (МВД)	60	3,0
Государственный служащий	119	6,0
Другое (<i>образованные, каждый нашел свое место, успешными и уважаемыми людьми, спортсменом, пилот самолёта, лингвист, банкир, пусть сам выберет, музыкант, ученый, строитель, журналист, таксист, учитель, товаровед, парикмахер, продавец, механизатор, животноводец, технолог, сварщик</i>)	53	2,9
Пусть сам выберет	43	2,2
Затрудняюсь ответить	390	19,5

Что Вы думаете о развитии молодежного предпринимательства в Республике Казахстан? (см. Таблицу 34)

	Количество	%
Развитие молодежного предпринимательства идет быстрыми темпами	375	18,8
Развитие молодежного предпринимательства идет медленно, и этот процесс следует ускорить	447	22,4
Не следует развивать молодежное предпринимательство в Казахстане	76	3,8
Государство создает хорошие условия для развития молодежного предпринимательства	233	11,7
Молодежное предпринимательства в стране не развито	162	8,1
Другое (<i>нельзя надеяться на государство</i>)	6	0,4
Ничего не знаю о молодежном предпринимательстве	513	25,7
Затрудняюсь ответить	188	9,4

Планируете ли Вы в ближайшие три года открыть свое дело, заняться предпринимательством? (см. Диаграмму 21)

	Количество	%
Да	329	16,5
Нет	1026	51,3
Не задумывался(-лась) об этом	645	32,3

Если Вы хотите заниматься предпринимательством, то в какой сфере Вы хотели бы организовать свой бизнес? *Открытый вопрос* (см. Таблицу 36)

	Количество	%
Автосервис	20	6,1
Торговля	113	34,3
Изготовление мебели	2	0,6
Сельское хозяйство	30	9,1
Медицина	10	3,0
Финансы	3	0,9

Сфера услуг	66	20,1
Общепит, ресторанное дело	22	6,7
Строительство	18	5,5
Образовательный центр	8	2,4
IT-технологии	5	1,5
Развлекательный центр	1	0,3
Турагентство	5	1,5
Сфера спорта	4	1,2
Ювелирное дело	1	0,3
Шоу-бизнес, музыкант	3	0,9
Ателье	4	1,2
Производство товаров народного потребления	1	0,3
Думаю над этим	29	8,8

Какие формы поддержки молодежного предпринимательства будут, по Вашему мнению, наиболее эффективны? (см. Таблицу 38)

	Количество	%
Прямая финансовая поддержка	950	47,5
Информационно-консалтинговая поддержка	234	11,7
Получение в лизинг оборудования	221	11,1
Снижение кредитных ставок	505	25,3
Выделение государственного заказа	257	12,9
Снижение налоговых ставок	419	21,0
Образовательная поддержка	394	19,7
Проведение мероприятий по молодежному предпринимательству в целях обмена опытом	182	9,1
Создание и поддержка в обществе положительного имиджа молодых предпринимателей	126	6,3
Поощрение успешных молодых предпринимателей	182	9,1
Распространение успешного опыта молодежного предпринимательства через СМИ	90	4,5
Борьба с коррупцией	172	8,6
Другое	4	0,2
Затрудняюсь ответить	300	15,0

По Вашему мнению, что является наиболее привлекательным в работе предпринимателя? (см. Таблицу 37)

	Количество	%
Возможность заниматься любимым делом	1001	50,1
Сравнительно свободный (гибкий) график	457	22,9
Работа с людьми	367	18,4
Высокий уровень дохода	735	36,8
Возможность заведения выгодных связей и получения опыта	211	10,6
Карьерный рост	377	18,9
Возможность творчества (самореализация)	233	11,7
Возможность быть независимым	448	22,4
Престиж	212	10,6
Полезность обществу	170	8,5

Риск, азарт	54	2,7
Возможность руководить	118	5,9
Другое	3	0,2
Загрудняюсь ответить	78	3,9

О каких государственных программах и проектах, деятельности каких организаций по поддержке бизнеса Вы слышали, знаете или являлись участником (сотрудничали, обращались)? (Количество респондентов)

	Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, но не участвовал (-а)	Знаю, участвовал	Ничего не знаю, не слышал (-а)
Программа развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек»	445	160	40	1355
Единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020»	717	330	46	907
Национальная палата предпринимателей Республики Казахстан «Атамекен»	651	251	31	1067
АО «Фонд развития предпринимательства «Даму»	669	288	25	1018
Проект развития молодежного корпуса (совместно со Всемирным Банком)	335	155	40	1470

О каких государственных программах и проектах, деятельности каких организаций по поддержке бизнеса Вы слышали, знаете или являлись участником (сотрудничали, обращались)? (%) (см. Таблицу 39)

	Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, но не участвовал (-а)	Знаю, участвовал	Ничего не знаю, не слышал (-а)
Программа развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы «Еңбек»	22,3	8	2	67,8
Единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020»	35,9	16,5	2,3	45,4
Национальная палата предпринимателей	32,6	12,6	1,6	53,4

Республики Казахстан «Атамекен»				
АО «Фонд развития предпринимательства «Даму»	33,5	14,4	1,3	50,9
Проект развития молодежного корпуса (совместно со Всемирным Банком)	16,8	7,8	2	73,5

Как Вы считаете, какие проблемы молодежного предпринимательства есть в Казахстане, с какими проблемами сталкиваются молодые предприниматели?
(см. Таблицу 40)

	Количество	%
Недостаток финансовых средств (отсутствие стартового капитала)	1114	55,7
Недоступность кредитных ресурсов	438	21,9
Высокий уровень налогообложения	477	23,9
Высокая арендная плата	648	32,4
Отсутствие реальной поддержки со стороны местных органов самоуправления	356	17,8
Бюрократические барьеры	313	15,7
Вымогательство со стороны контролирующих и разрешающих органов	281	14,1
Недостаток информационной и консультационной поддержки	292	14,6
Отсутствие опыта ведения бизнеса, сдачи налоговой отчетности	439	22,0
Отсутствие информации о мерах государственной поддержки	256	12,8
Высокие риски	346	17,3
Правовые барьеры	125	6,3
Другое (<i>очень много времени занимает заполнение документов</i>)	8	0,4
Нет проблем, ничего не препятствует развитию молодежного предпринимательства	68	3,4
Затрудняюсь ответить	221	11,1

Скажите, пожалуйста, Вы что-нибудь слышали или были лауреатом Государственной молодежной премии «Дарын», которая направлена на поддержку творческой молодежи? (см. Таблицу 41)

	Количество	%
Да, участвовал (-а), становился (-ась) лауреатом премии «Дарын»	34	1,7
Да, знаю о Государственной премии «Дарын», но никогда не становился (-ась) участником	317	15,9
Да, знаю о Государственной премии «Дарын» и планирую в будущем принять участие	32	1,6

Что-то слышал (-а) о Государственной премии «Дарын»	433	21,7
Ничего не слышал (-а)/ не знаю о премии «Дарын»	1035	51,8
Другое	7	0,4
Затрудняюсь ответить	142	7,1

Как Вы считаете, что нужно делать для молодежи, чтобы она стремилась к творчеству и развивалась творчески? (см. Таблицу 42)

	Количество	%
Доступные / бесплатные развивающие кружки (игра на музыкальных инструментах, танцы, пение, живопись, видеоискусство и т.п.)	823	41,2
Доступные / бесплатные спортивные, оздоровительные кружки (плавание, аэробика, спортивный бег, борьба, футбол и т.п.)	854	42,7
Доступные / бесплатные языковые курсы (английский, немецкий, китайский, корейский и т.д.)	649	32,5
Гранты и материальное вознаграждение для одаренных детей и подростков (юных физиков, математиков, химиков, инженеров)	526	26,3
Гарантированная оплата поездок детей и подростков на международные конкурсы, олимпиады, соревнования (за счет спонсоров, государства)	330	16,5
Регулярное проведение конкурсов на уровне области, районов, городов	158	7,9
Другое (<i>ничего специально делать не надо, просто убрать коррупцию, работа над собой</i>)	5	0,4
Затрудняюсь ответить	90	4,5

Скажите, пожалуйста, знакомы ли Вы с содержанием обращения Главы государства Н.А. Назарбаева «Пять социальных инициатив Президента» (5 марта 2018 г.)? (см. Диаграмму 11)

	Количество	%
Да, знаю, читал (-а), видел (-а)	239	12,0
Что-то слышал, но плохо знаком (-а) с содержанием	821	41,1
Ничего не знаю, не слышал (а)	832	41,6
Затрудняюсь ответить	108	5,4

В своем обращении, «Пять социальных инициатив Президента», Глава государства выделил несколько направлений. Какие из этих инициатив наиболее важны для Вас?

	Количество	%
Новые возможности приобретения жилья для каждой семьи	875	43,8

Снижение налоговой нагрузки для повышения зарплат низкооплачиваемых работников	361	18,1
Повышение доступности и качества высшего образования и улучшение условий проживания студенческой молодежи	558	27,9
Расширение микрокредитования	270	13,5
Дальнейшая газификация страны	119	6,0
Ни одно направление не считаю важным и актуальным для меня	108	5,4
Затрудняюсь ответить	461	23,1